

תולדות כפר מנחם

חלק שני

עשור שני

עורך: מתתיהו (מתס) שור

תוכן העניינים

3 חלק שני - עשור שני - שנים 1951-1942
3	פרק ראשון: המשך בניית הגבעה, המרפאה, קבר ראשון, "האווירון האדום", הכרח ההשלמה
9	פרק שני: שנת תפנית - האיחוד עם "אלגביש", ברן, החוסר במורים, מכות לילדים, החגים ודמותם, השכנים הערביים, משפט על החינוך המשותף, מוות של תינוק
29	פרק שלישי: בנייה אינטנסיבית והתפתחות משקית, חנוכת חדר האוכל, הילד ה-50, סיכום 5 שנים, על הרגשת בית
36	פרק רביעי: סיום המלחמה, 6 מיליון מאחינו נרצחו והושמדו, מרד גטו ורשה, שארית הפליטה, שערי הארץ נעולים, אניות המעפילים, שחרור ישראל מהכלא, התחלת סלילת הכביש, בנייה אינטנסיבית
58	פרק חמישי: הספר הלבן, השיתוף בקיבוץ, הקמת המפלגה, גן ילדים, משפטי נירנברג, הגרעין, משטר עבודה
69	פרק שישי: בכוח היחד, ערב מלחמת העצמאות, גמר הכביש, קבוצת "הסלע" במעברות, פתיחת הקן, החלטת האו"ם על חלוקת הארץ, כפר מנחם במדינה הערבית
81	פרק שביעי: הקמת המדינה, פינוי הילדים להדר, גדוד 51 מ"גבעתי" כובש תל אספי, המצור, הקיבוץ מפולג לשתי פלוגות, שביתת רעב בקפריסין, חזרו השבויים, הכרת מדינת ישראל, הבריטים עוזבים, המלחמה ב"פורשים", השבעת צה"ל
123	פרק שמיני: הקונגרס היהודי העשירי, ההפוגה, תוכנית מרשל, הביצורים, פרידה מהגרעין היוצא לחזית, דגל ישראל בנמל חיפה, פינוי הרפת והדיר
132	פרק תשיעי: הפרת ההפוגה, עלייה מקפריסין, משבר ברלין, הביצורים, שיירה לנגב, פראג, הבעיה של אמהות ורווקות, פרשת טוביאנסקי, משפחת אל-עזי, גיוס חברינו למשלטים בנגבה, קיבוץ רבדים, שמות עבריים, הבריגדה, חברות הנוער אצלנו
170	פרק עשירי: שנת מעבר, שיכון ותיקים, מקלטי רדיו לחברים, פתיחת המוזיאון
183	פרק אחד עשרה: על קברו של רינגל, הכנסת אורחים נפלאה, רכישת תנורי נפט, "הבית שהוא נקודה"
201	פרק שניים עשרה: הכניסה לשיכון הותיקים, שנה של סערות אידיאולוגיות ופוליטיות, יום הילד, מותו של חנו, שיחות רבות על שיתוף, יומנו של דוד קרון

חלק שני - עשור שני - שנים 1942-1951

פרק ראשון: המשך בניית הגבעה, המרפאה, קבר ראשון, "האווירון האדום", הכרח ההשלמה

1942

שנת 1942 הייתה שנה של המשך בניין הנקודה על הגבעה במלוא המרץ, פיתוח המשק על כל ענפיו, עבודות חוץ בקמפים, טיפול אינטנסיבי בעניין תוספת מים וכן פעולה מגוונת ו"תעמולה" בעניין הכביש, ואירועים נוספים שישופרו להלן. אך יחד עם כל זה הייתה זו שנת חרדה גדולה. המלחמה גברה והתפשטה בכל החזיתות. הגרמנים הגיעו לשערי מוסקבה ומצור על לנינגרד, קרבות אכזריים סביב סטלינגרד, כשהגרמנים רוצים לפרוץ לקווק. ופה במזרח התיכון, קרוב אלינו, הטנקים של רומל ע"י אל-עלמיין קרובים לאלכסנדריה של מצרים, ובארץ מתהלכות שמועות שהאנגלים חושבים על נסיגה ופינוי הארץ. ביישוב כולו חרדה גדולה - מה יביא המחר? זכורני, אסיפת חירום ברחובות, בבית האיכר של נציגי הישובים היהודים בדרום, כשאנשי ההגנה מוסרים אינפורמציה עצובה על המצב, והחלטת ההגנה ומוסדות הישוב, שאנו נלחם נגד הגרמנים אם יהיה צורך, ואת הארץ לא נפנה. התהלכו גם שמועות על ריכוז הישוב הלוחם על הר הכרמל, כדוגמת הארמנים בספרו של ורפל, "מוסה דאג", כשהילדים והלא לוחמים יפנו לאמריקה. המצב הזה גרם גם לכך, שגברה ההתגייסות לפלמ"ח, גם אנו נתנו את חלקנו, ונוסף לכך, כפר מנחם אימץ לתוכו פלוגת פלמ"ח והיה אחראי לה, כפי שבימים האלה היה מוסכם עם מוסדות הפלמ"ח על תנאי האימוץ. היחסים בינינו ופלוגת הפלמ"ח היו יותר מאשר ידידותיים. לפי ההסכם, הם היו צריכים לעבוד חצי שבוע, ויתר הימים הם היו חופשיים לאימוניהם ותוכניותיהם, ואנו היינו חייבים לכלכל אותם ולדאוג ליתר הצרכים. בפלוגת הפלמ"ח שלנו היו חבריה רבים מקיבוץ גן שמואל, והם השתלבו בחיי הקיבוץ וקשרו קשרים כה ידידותיים עם החברים, ששטחים רבים של חיי הקיבוץ מסרנו לאחריותם. למשל, זכורה לטוב דמותו של מוטקה מגן שמואל, שנהפך לחצרן הקיבוץ, עם כינוי "הבעל הבית" שלנו. בפלוגה אחרת ובתקופה אחרת אירחנו גם את הגרעין של קיבוץ נירים לעתיד, שגם הם היו אחר כך לפלוגת פלמ"ח, וביניהם האלוף (מיל), אברהם אדן, הנקרא "ברן", איש "דגל הדיו" המפורסם, ששמר על ידידות אתנו גם בעתיד...

באותה שנה העסיקה מאד את מחשבתנו בעיית ההשלמה המספרית והאיכותית עבורנו. היינו רק כ-92 חברים ו-22 ילדים, והיה עלינו להשתלט על משק שהלך והתפשט. רבו ענפיו וכן נוספה גם קרקע. עבודות חוץ בקמפים, בלעדיהן אי אפשר היה לאזן את תקציבנו, שירותים רבים עם תוספת הילדים, וכן שמירה רבה. יש לזכור שזו הייתה שעת מלחמה, ומתח רב שרר בישוב, ואנו חייבים לבנות את הנקודה, להעביר צריפים מהדר ולבנות חדשים, וכן הקמת בתים חדשים, "בתי הסוכנות", כפי שקראנו להם, וכן בית ילדים (כיום המועדון לחבר) וחדר קריאה, ולבסוף חדר רכז המשק. התחלנו "להפציץ" את מוסדות התנועה, שבלעדי השלמה לא נוכל במקום המרוחק הזה להחזיק מעמד. ואכן, זכינו לאוזן קשבת, ולאחר גלגולים וקרבות שונים זכינו למשהו גדול מהשלמה - לאיחוד עם קיבוץ שלם - קיבוץ "אלגבישי". אך על כך נספר להלן.

הזכרנו כבר בחלק הראשון, וגם עכשיו, על עבודות חוץ בקמפים, וכתוצאה מהן גם המפעל של כביסת בגדי החיילים, שהעסיק חברות רבות והטיל עליהן עול כבד ואחריות, בעיקר בתקופה שלא הייתה מכונה והכל נעשה בידיים. הנה הרהורים של מנינה (עזבה לפריס, חזרה ארצה, וכאן נפטרה), על עבודת הכביסה:

הרהוריה של מניה

"אני עומדת על יד הגיגית, כפופה בידיים על השפשפת וכובסת. הנעליים רטובות ומרטיבות. גם הקיבה מזכירה מדי פעם שהיא קיימת. שוב חסר היה לחם לארוחת בוקר. ומבלי לטעום דבר יצאנו לעבודה. הנעליים הקרועות טרם תוקנו. החייל שאת חולצתו אני כובסת, הזיע כנראה הרבה. זה ניכר בצווארון החולצה. חלשו ידי מלשפשף אותו. הרהורים נוגים חולפים במוחי, בין גופיה אחת לתחתונים, לשם מה כל הסבל הזה? כאלה היו החיים אתמול וכאלה יהיו גם מחר. קצתי כבר, בחיי אלה, על כל דאגותיהם הפעוטות. אשליך הכל אחר גוי ואתור אחרי דרך אחרת... השעון עושה את שלו ומגיעה שעת סיום העבודה. גבי הכפוף מתיישר. אני מנגבת את ידי הלבנות יתר על המידה ורגלי זזות בכיוון הגבעה - הביתה, והצעדים לאים, לאים מאד..."

שעת בין הערביים. האוויר יבש וצונן. שיבולי הקמה מתנועעות בשלווה, גלים גלים ברוח הקלה. שקט. אני מסתכלת בתבואה המצהיבה לפני זמנה, והנני יודעת ששדותינו צמאים לגשם. וכאילו להכעיס, השמים תכולים ועמוקים, ופאתי מערב מאדימים בשמש רב חן. אין סימנים לגשם. אין. מרחוק אני שומעת את קול הרועה ועדרו. לאיטי אני צועדת במעלה הגבעה. הנה כבר מזדקר גגו של אחד הבתים, השני, שלישי, בחלון אחד בוערת השמש השוקעת. לקראתי רץ ילד נושם בכבדות. הפנים עליזות ומחייכות. הוא מראה לי באצבעו לעבר הטלאים והגדיים המדדים שם בין השדה. את יודעת, היום נוסף עוד טלה אחד, ובשנה הבאה, כשאלה יגדלו, יהיו גם להם טלאים, נכון? אין לו פנאי להמשיך. הוא רץ הלאה לשמח גם אחרים בבשורה מעודדת זו. מהלול יוצא הנגר. כלי עבודתו עליו. הוא מוכרח לגמור את הלול. מחר מביאים את האפרוחים.

הטרקטור ההולך ובא מטרטר ומחריש אוזניים. האדמה רועדת תחתיו, קבוצת ילדים רצה לקראתו. נכנסתי החדרה. צנחתי על הכסא ועיני נעצמו מאליהן. ראיתי את עברנו הקרוב בהדר. בשנות הציפייה הגדולה להתיישבות ולהיאחזות בקרקע. ראיתי את הגבעה הזו לפני שנה, עטורה בנטש, כתפאורתה היחידה. רק לפני שבועות מספר עמד בית הילדים כמתגנדר בכל הדרו, אבל... ריק. מחריש ושומם. והיום הוא מלא נפשות חביבות, בריאות ושמחות, ואני מברכת בברכת אבותינו: ברוך שהחיינו... הגבעה מתנשאת בעיני לסמל. פה אנו בונים ומקימים את ביתנו הקבוע, לנו ולדורות הבאים אחרינו. פה הולך ומוקם משק חי ויוצר במולדת הקטנה. פה הולכת ומשתחררת אדמה שוממה מדורות. פה הולכות ונרשמות שורות חיות בפרק "תולדותינו" הנקרא בניין מולדת. השורות נכתבות בשפה מקורית. בכתב שדות חרושים, בתים, בהמות, עופות, וירק חי רענן, מחדש..."

מניה

מהתאריכון של אברהם'ל ברוידא:

26.2.42: יציקת יסודות למרפאה (הישנה).

28.2.42: נטעו 12 ד' חרובים.

6.4.42: קבר ראשון בכפר מנחם. אלישע, בנם הפעוט של חיים ד. ושולמית, נפטר.

2.7.42: הסולחה עם תל אספי בעקבות הריגת ערבי בשדותינו.

12.7.42: פתיחת קו אוטובוסים של דרום יהודה-כפר מנחם-תל אביב.

הנהג משה רכטמן, שנהפך לידיד הקיבוץ, עזר לנו במסירות בכל מיני הובלות בהתנדבות, ונהפך לבן-בית אצלנו, נרצח ע"י הבריטים במלחמת העצמאות, על יד הכפר מרר, בדרך לגדרה, לחתן זוג צעירים. יהיה זכרו ברוך.

18.8.42: ישראל כרמון נאסר, היה בפלמ"ח בגבעת ברנר, נתפס בזמן קניית נשק מחייל בריטי.

25.12.42: "האווירון האדום", ובו הבא-כוח שלנו מתס, מופיע בשמי כפר מנחם ומוריד אספקה ועיתונים לקיבוץ, בימי הגשמים הגדולים כשאינן דרך לכניסה ויציאה לכפר מנחם. יותר פרטים על "האווירון האדום" להלן.

מתוך החוברת "ואלה תולדות" שהקיבוץ הוציא ב-1947 - כשי לילדינו הראשונים שנסעו ללמוד במעברות.

קצת מספרים לסוף שנת 1942

פלחה: שטח המזרע 2,100 ד'. 1,400 ד' בסומל בשותפות עם גבעת ברנר.

גן הירק: 47 ד', מזה 35 בעל, והיתר בהשקיה חלקית.

רפת: 38 ראש. התנובה היומית 200 ליטר. מזה משווקים 150 ל' לתנובה, היתר לבית. תנאי השיכון, ז.א. הסככה העלובה, מעוררת חששות רציניים ומדאיגים בעת הגשמים העזים. קור ובוץ החודרים אליה מכל צד... החליבה מתקיימת על פי רוב בחושך. הפנס המבליח - לא מעלה ולא מוריד, הקילוחים הראשונים פוגעים לפי רוב ב... מגפיים או באדמה - עד שמכוונים לפי הקול את החלב לתוך הדלי...

על החורף

החורף נותן אותותיו. גשמים עזים משבשים את הדרכים, וכביש, למרות הטיפול הרב מצד מוסדות הקיבוץ, ריצה ודפיקה ב"דלתות" ו"חלונות", אך כביש - אין. כל נסיעה - ומוכרחים לנסוע, הובלת תוצרת, הבאת מצרכים, הובלת חברה יולדת והחזרתה מבית החולים וכו' וכו' - קשורה בקשיים גדולים, ולעתים לא רחוקות אף בסכנת נפשות ממש... כל יום וה"נס" שלו. פעם הלך הגזבר ועמד לטבוע באחת הואדיות - ערבים משוהו... פעם יצא רוכב - הזרם גרף את הסוס, בקושי ניצלו... ופעם סחבו הטרקטורים את האוטומובילים ששקעו בבוץ במשך שלושה ימים ושלושה לילות רצופים, עד הגיעם לכביש הראשי... ופעם עזר לאוטו שלנו גיפ אוסטרלי ועמד לו בצרתו... עגלה שתצא בשש בבוקר, מגיעה לכביש הראשי בשלוש אחר הצהרים ולפעמים היא חוזרת מיד בצאתה, כי אין מעבר והפרדות אין בכוחן כבר לעמוד בכל זה...

רשמיו של אורח

ביקר אצלנו פעם, באותם ימי החורף, ידיד אורח, המשורר והסופר טנאי, והוא פרסם את רשמיו: "הידע כל אחד, כיצד מגיעים ביום חורף ליישוב עברי בדרום. כיצד שרכתי את רגלי בבוץ ובמים שעות אין ספור - מרחק של 6 ק"מ. צמרמורת אחזתני בראותי לראשונה את העגלה הבאה משם. מראה העגלה, סוסיה ועגלונה, הטילו עלי אימה. על נסיעה בעגלה הטובעת בבוץ לתחתיתה, כשגלגליה נעלמים משטח ראייתי, היא עלולה להתהפך לתוך האגם - לא היה מה לחלום, כי צפוי לכל נוסע גורלו של העגלון, וכאשר ראיתו פג תאבוני לנסיעה. הוא היה 'משוריין' מכף רגל ועד ראש בשכבת בוץ סמיכה, ורק פניו, שבהן בצבצו עיניים מלוכלכות, העידו כי אדם לפנינו. באותו רגע לא העליתי על דעתי, כי כעבור שעות מספר, אף אני אקבל פרצוף פנים כזה. השמים היו מעוננים, התחדדו עוד יותר, וגשם התחיל לטפטף. תחילה טיפין טיפין... לאט... ואחר כך ביתר עוז. בלי כל מחסה בפני הגשם השוטף, נגררנו מורכני ראש אחד אחרי השני. המנוסים שבראש החבורה חלצו נעליים, הפשילו מכנסיים, הכינו עצמם לשחייה ממש. אני, עוד טרם הצטיירה לפני התמונה בכל אימתה, הלכתי במנעלי כרגיל. עברנו כמה עשרות מטרים ופתאום נגלה לפנינו ים. אלפי מטרים מרובעים מוצפים מים באמצע הכפר הערבי. ונציה בזעיר אנפין. עוד טרם ידעתי כי המים עומדים שם לפחות שישה חודשים בשנה. הגשם הספיק להרטיב את בגדינו כהוגן. צינה עברה בכל הגוף. הקור והרטיבות חדרו ללשד עצמותיי. הרגל שוקעת כל פעם יותר עמוק בבוץ, ובקושי רב עלה לי להוציאה. גורלי לא היה יותר טוב מגורל אחרים. שתקתי... התביישתי בפני הבחורות, שהלכו לפני ולא הוציאו הגה

מפיהן, מדי פעם הפנו ראשיהן לאחור ובמבטן רחמנות... רחמנות עלי.. על האורח המשלם מחיר כה רב עבור ביקור בכפר מנחם. הגענו לוואדי הראשון. לא ואדי, כי אם נהר ממש. זרם מים עכור, אדיר, שוטף בכוח וגורף את הכל שנתקל בדרכו. המומחים התחילו לחפש מקום מעבר, ולא פשוט הוא הדבר. כל גשם חדש משנה את פני הואדי. המים עולים על גדותיו ומציפים שטח נרחב, ואין לדעת בדיוק היכן המעבר. הראשון מהחברים לובש עוז, מבשיל את מכנסיו ונכנס בזהירות לוואדי. המים מגיעים למותניו. עוד צעד... עוד צעד... גופו יורד יותר ויותר מתחת לפני המים. נראה הדבר, כי עוד מעט ייעלמו ידיו המורמות באוויר. אך לא... אנחת רווחה... המים מגיעים רק עד לחזה. כאן המקום העמוק ביותר. עוברים. הגשם התגבר. רוח מערבית ריכזה מעלינו עננים נוספים שהשחירו עוד יותר פני השמים. כבר הגענו לוואדי שני, שלישי... בכל מקום אותה פרשה, עד אשר הגענו, סוף סוף, למחוז חפצינו. לי נדמה היה כי לעולם כבר לא נגיע. האופק המעונן לא אפשר ראייה למרחק הקטן ביותר. לא ראינו את הנעשה בסביבתנו והבשורה נגלתה לפנינו, כאשר היינו כבר קרובים מאד מאד אליה. שבור ורצוף, במאמץ לא יתואר, עברתי את המטרים האחרונים עד לסף חדר האוכל. בשבילי הייתה זאת רק מחצית הדרך... וחזרה?..."

אורח (המשורר טנא)

מסיפורי אותו חורף...

שבועיים גשמי זעף ללא הפוגה. הדרך נותקה כליל. במשק אין אספקה ומכולת. בכפר מנחם אין יוצא ואין בא. הניסיונות להגיע בסוסים ובגמלים עולים בתוהו. ישנו הכרח דחוף להביא מצרכים שונים מהעיר. ע"י "טלגרמה" מודיעים לחברי המשק הנמצאים בעיר, ואינם יכולים לחזור הביתה, מפאת הגשמים.

ופה המקום לספר על "אגדת האווירון האדום"

בין אלה שנשארו בעיר, כבר שבוע ימים, היו, כמובן, גם הבא-כוח שלנו, מתס, והגזבר אברהם. מתס נזכר של "ארגון מנחם" זרקו פעם אספקה מאווירון. למה לא לנסות עוד פעם? באמצעות המרכז החקלאי פנינו לחברת "אווירון", שהיו להם רק 2 אווירונים קטנים, שקראו להם "פרימוסים". אחד יותר קטן, חנה בלוד. השני, היותר גדול, חנה באשדות יעקב. הם הסכימו להעמיד לרשותנו את הקטן, שחנה בשדה התעופה בלוד. אך הימים הם לא ימי "ארגון מנחם". ישנה מלחמה אכזרית בעולם. אסור לאף אווירון להתרומם באוויר, בלי רשות של המפקדה הראשית, שחנתה במצרים. מה עושים? מציעים לנו לפנות למושל המחוז האנגלי שיושב ביפו, שבדרך כלל לא היה ידיד היהודים. אך הימים ימי כריסטמס הנוצרי, וכשסיפרנו לו את סיפורנו, קמה בו הרוח הספורטיבית האנגלית והוא הסכים להתקשר באלחוט עם המפקדה במצרים, ולשמחתנו קיבל את הרשיון. כעת צריך עוד להשיג טייס. למזלנו, בעזרת חברת "אווירון", נמצא בחור יהודי-אנגלי שהתנדב למשימה, בתנאי שגם איש כפר מנחם ילווה אותו. מתס, כמובן, התנדב. נשאר עוד לגשת ל"המשביר" ולהכין את החבילות. כמעט כל עובדי "המשביר" התגייסו למשימה (זה היה יום שישי הקצר) בשמחה ובברכות לנו. מצוידים בכל, יצאנו ללוד. האווירון שלנו, שהיה באמת צבוע בצבע אדום, היה כל כך קטן, שהוא יכול היה להסתתר מתחת לכנף אחד של אווירון מלחמה רגיל שבאותו רגע הגיע מעירק. ה"פרימוס" שלנו, עם שני אנשיו, אספקה בשקיות כפולות, עיתוני השבוע מלווה במכתב של מתס, ותקוותו שמאורע זה יעורר את ההד המתאים ויעורר גם את מוסדות הסוכנות לקדם את עניין הכביש אלינו (ואמנם זה היה ככה), יצא לדרך. בחוף סערה וגשם, האווירון הקטן מטולטל הנה והנה, אך לא חלפו 10 דקות ומתס מראה לטייס - הנה כפר מנחם. זינקנו לכיוון הגבעה, פתחנו חלון קטן (לא היו לנו אז מצנחים) וזרקנו מלמעלה את כל ציודנו, על יד הרפת, שנראה לנו בגלל הבוץ העמוק כמקום מתאים. לצערנו, חלק מהשקיות התפקעו. רק חלק הגיע למטרתו. אך העיתונים והמכתב שימחו את כולם. כל הקיבוץ וכל ילדיו באו במרוצה למקום שהאווירון היה הכי נמוך, וכולם נפנו בשמחה גדולה בידיים ועודדו

אותנו. האוסטרלים שהיו במקום, וגם הם לא יכלו לצאת, מחאו כף ואף הצליחו לצלם את האירוע, וכן את האווירון, שתמונתו נמצאת אצלנו עד היום.

עשינו 7 סיבובים סביב כפר מנחם ואדמותיו, כשכל פעם מנמיכים לטוס מעל החצר וחדר האוכל, מנפנים לשלום לכולם וחוזרים ללוד.

בספר "אלה תולדות" כתוב: "והנה, ביום שישי לשבוע 24.12.42 הופיע אווירון מעל כפר מנחם, לקול מצהלות הילדים, קריאות 'הידד' של המבוגרים (ביניהם מספר קצינים אוסטרליים שהתארחו בקיבוץ ובגלל הגשמים לא יכלו לצאת) חג מעל הגבעה, זורק מספר שקים של אספקה...".

ההדים...

עניין "האווירון האדום" אכן עשה רושם בישוב וכל עיתוני הישוב כתבו על כך, וכאמור גם "הזיז" את המוסדות המיישבים לעשות משהו בעניין הכביש. אך לא רק זה. הסיפור על "האווירון האדום" נהפך במשך הזמן מעין "אגדה". מורה מדליה כתבה על כך סיפור, שהודפס ב"על המשמר" לילדים, ונהפך לחומר קריאה חובה ע"י משרד החינוך לכיתות הנמוכות בבתי-הספר. בחג החנוכה כל שנה היו מספרים לילדים על "האווירון האדום".

הנה מה שהתפרסם בעיתון השומר הצעיר

"כפר מנחם ממבט הציפור"

חברת 'אווירון' נענתה להזמנה באדיבות רבה והושיטה עזרה. אנו ממריאים משדה התעופה. הארץ מופיעה לנגד עינינו והנה היא משבצות משבצות, כשצבע רודף צבע. אנו עוזבים מאחורינו את המושבות העבריות, הנראות ממרומים כקוביות ילדים ממינים שונים. הנה מושבה זו הידועה לך היטב, הנה הקבוצה השכנה שלנו, והנה כפר מנחם. הבתים הלבנים המתנוססים על גבעת החן. האווירון זונק לגבעה. עוברים בשריקה מעל סככת המכוונות, הרפת, חדר האוכל הארעי, הצריפים והבתים, וכבר אתה רואה את ההמולה שקמה במחנה. רצים מכל עבר וידיים ידידותיות מנפנפות, ומקבלות את האורח ברצון. בתימהון ובשמחה. אכן לא בודדים אנחנו.

בחצר מתגברת התנועה. רצים הילדים. מעמידים אותם מעלה, מעל המכוניות בחצר, והם מוחאים כף. גם הקטנים רוצים לקבל בברכה את האורח המוזר, בעל הכנפיים האדומות, הנראה להם הפעם כה קרוב. אנו עושים 'הקפות' ובכל 'הקפה' זורקים משהו לחצר. בהתקרב האווירון מברכים אותו החברים מחדש. רבות התהלכתי על הגבעה וקרובה ללבי כל פינה, כל מקום. אך הרגשה אחרת אפפה אותך בראותך אותה כולה. לא קטע, לא פינה, כי אם את הגבעה כולה, בשלמותה, בתכניתה, בייחודה. שבעתיים נעשתה לך קרובה, כאילו אותו קטע שאתה רגיל לו התרומם והתפשט בהיקף. כאילו אותו פרט נתגלגל לכלל גדול ושלם. וזו הפעם הראשונה הרגשת נקודה מה הטעם בה. גומרים את ההקפות האחרונות. זורקים את העיתון וברכת חברים. טסים שוב מעל שדות כפר מנחם וגבעותיו. משתרעים מרחבים, חלק מהשדות נבט. חלק עדיין מחכה לזריעה. הירוק עם האפור משמשים בערבוביה. מרחוק רומזים שטחים נרחבים - הדרום, ואתו סימני נקודות חדשות. זינוק אחרון לגבעה, צלילה, ושוב למעלה. למטה עומדים במעגל ומנפנים בידיים. מסתכלים באורח המתרחק כשתפילה אחת רודפת אחריו: כביש".

מתתיהו (השוה"צ)

המשך מ"אלה תולדות"

בונים מרפאה מפוארת בעזרת קופת חולים. קודחים באר ב', השאיבה הראשונה - 130 מ"ע. השמחה רבה. אך פגה מהר כשהתברר שהמים פוחתים והולכים. עם הפעלת הבאר מחכים עד סידור קו המים והבאת מכוונות.

מאסרו של ישראל כרמון

12ב- לאוגוסט 1942 נאסר ישראל על לא עוול בכפו, רק על שום שהלך בצו התנועה ומילא את שליחותה. דנים אותו ל-12 שנות מאסר. מעתה הוטל על כבד על הקיבוץ הבונה, תוך מאמצים ולבטים עצומים את חייו ואת ישובו, צלו של בית הסוהר הירושלמי, בו יושב חבר, שנעקר מבין שורות בוניו, ושנותיו נמקות בין הכתלים הטחובים והמסוגרים, ו"חטאו" היחידי - הגנה על כבוד הישוב והאדם היהודי.

מדי חג ומועד אצות רצות מכוניות גדושות אנשים בכביש ירושלים לבקר את ישראל, ובעיניים חרדה, תוגה וכעס אין אונים על שנים צעירות אלו החולפות ללא מעשה, ותימהון על מעשה השלטון. אולם אי שם רוחשת גם תקווה לימים יבואו...

בארץ, בעצם, בכל תוקפה, מרגישים את המלחמה, כשידיעות מחרידות מגיעות מגולת אירופה המנואצת, ובכולן: הצילו, כשהישוב נותן את מיטב כוחותיו לעזרת צבאות הברית. הגיוס לצבא הולך ומתגבר, והשלטונות מתעללים בישוב היהודי. פורץ גל מאסרים מתוך שורות המגנים, חיפושים ברמת הכובש, ויש גם קורבנות. חיפשו נשק... בית הסוהר הירושלמי מאכסן בקרבו ממיטב הנוער החלוצי...

המשק הצעיר נאבק מר על קיומו והתבצרותו. המלחמה נותנת אותותיה... (הערת העורך: ישראל ישב בבית הסוהר יחד עם חברים מגבעת ברנר וחולדה וכן חברים נוספים מהפלמ"ח. הסוכנות היהודית, ובעזרתו הפעילה והמסורה של טדי קולק, שהיה אז מזכירו של משה שרת, הגישה עזרה רבה לנאסרים, ובקץ שלוש שנים ישראל השתחרר מהמאסר, כשהקיבוץ מריע לו במסיבה חברית ונלהבת).

משוט במשק. מתוך עלוני הקיבוץ 1940-1942

...המשק מתחיל לבנות את נקודת הישוב הקבוע. המנוע מספק אור לזרקור, לחדר האוכל הראשון והרעוע ולחמשת בתי הסוכנות הראשונים.

לול: האפרוחים הראשונים "בסימן טוב ובמזל טוב" הגיעו. ביום חמישי כ"א שבט תש"א הגיעה מוסקה במונית עם 1473 אפרוחים. מטען זה עלה 38 לא"י.

מטעים: הונח יסוד לענף המטעים. נטעו דונם כרם - השקענו 100 ימי עבודה, מזה 25 ימי עבודה בעקירת הנטש, 8 ימי חריש, היתר - פתיחת בורות ונטיעה.

פלחה: קרקעות המשק נרכשו משלושה כפרים. הראשון נרכש ב-1934 - ע"י קק"ל, משייחי ערבי נוצרי באידיניבה. בשנת 1936 נרכש שטח של 600 דונם ממשפחת החוסיינים... באותו זמן רכשה חברה פרטית "מענית" 688 דונם תל אספי, ומכרה קרקעותיה לקק"ל. אז נרכשו ע"י צוקרמן מטעם הקק"ל 327 דונם בטינה 1801 - ד' בתל אספי (152 ד' בגוגאו, ו-281 ד' בפאלגין). בשנה זו נרכשו עוד 572 ד' בטינה ועוד 500 ד' בתל אספי (חמידה). מצב הקרקעות כיום: סה"כ שטח 4,738 דונם, מזה לעיבודים 4,090 דונם.

ברפת: 29 ראש. מהם 8 חולבות, 15 מבכירות, 5 עגלים ופר אחד. התנובה הממוצעת 3,000 ליטר לפרה לשנה. האספקה לבקר לקויה מאד. במקום 4,450 יחידות מזון ניתנו למעשה רק 2,890 יחידות מזון.

פרק שני: שנת תפנית - האיחוד עם "אלגביש", ברן, החוסר במורים, מכות לילדים, החגים ודמותם, השכנים הערביים, משפט על החינוך המשותף, מוות של תינוק

1943

אפשר להגיד, שמבחינה מסוימת, זו הייתה שנת תפנית. ההשלמה שחלמנו עליה, תבענו אותה במפגיע מהקבה"א, בלעדיה אי אפשר היה להתקדם. סוף סוף, הגיעה אלינו ובגדול, בא אלינו קיבוץ שלם, קיבוץ "אלגביש", אשר שכן במושבה רעננה, וגם הוא חלם על קיבוץ עצמאי ועל התיישבות משלו. והדבר היה לא פשוט. "אלגביש" היה כבר קיבוץ מגובש ויחסית גדול, והקבה"א אכן הועיד אותו לעוד נקודה התיישבותית של התנועה. הועה"פ של הקבה"א, בדיון הראשון על השלמת כפר מנחם, החליט שאלגביש לא ישלימו אותנו, כי אם יהיה קיבוץ עצמאי ויחכה לתור התיישבות שלו. החלטנו לערער בפני הועה"פ על החלטה זו ולתבוע דיון חוזר. ואכן היה דיון חוזר. הנציג שלנו, שייצג את עמדתנו, מצבנו ותביעתנו נאם בפני הועה"פ והוא הצליח להרשים את החברים ולהביא לשינוי ההחלטה, כלומר, שמוכרחים לחזק את הקיים שלא ייפול, ועל אלגביש לוותר על עצמאותו וללכת לכפר מנחם, לאיחוד אתו. קיבוץ "אלגביש" קיבל את ההחלטה במורת רוח, היו שהתמרדו ותבעו לא להיכנע. שלחנו שליח מכפר מנחם לשיחת קיבוץ של "אלגביש" אשר ניסה להשפיע על החברים לקבל את החלטת הקבה"א. תיאר לפניהם את האפשרויות הגדולות הטמונות בפיתוח המקום באם יחד נשלב ידדים, לא כהשלמה, כי אם איחוד של שני קיבוצים עצמאיים, אשר יקדים בהרבה את התיישבות שלהם ויתמזגו בהתיישבות שלנו, שהיא רק בראשית הדרך, כוח קטן עם עול גדול, ולבדו לא יוכל להחזיק מעמד. באם נתאחד, האפשרויות לפיתוח ובניין כפר מנחם הן עצומות, והן ייהפכו את הגבעה הפראית והשוממה, עם נופה הנפלא, למקום יפה ונקודה פורחת. אין ספק שחברים רבים הושפעו מהדברים, ולאחר שיחות חוזרות וויכוחים רבים, וכן לאחר ביקור מודרך בכפר מנחם, החליטה שיחת קיבוץ של אלגביש ברוב קולות, לקבל את "דין התנועה" ולעבור לכפר מנחם, והאיחוד קם.

קיבוץ "אלגביש" היה מורכב בעיקרו משני חלקים: הרוב של החברים היה מורכב מיוצאי תנועת השומר הצעיר בגרמניה, החלק השני מיוצאי התנועה בגליציה. טבעי הדבר, שהיו בעיות בהתמזגות יחד של כל חלקי הקיבוץ, אך אין ספק שהאיחוד הזה, לא רק "הציל" את המצב בימים ראשונים אלה של התיישבות, אלא גם נתן דחיפה עצומה ותנופה גדולה לפיתוח וקידומו של הקיבוץ והמקום, וחיזק את הקיבוץ בכל שטחי חייו.

מהתאריכון של אברהמ'ל ברוידא:

14.7.43: ראשוני "אלגביש" מגיעים לכפר מנחם.

13.8.43: שאיבת מים מהבאר החדשה.

18.8.43: גמר יציקת הסילו.

11.9.43: הוקם מכון החשמל.

15.11.43: אחרון חברי "אלגביש", חנן, מגיע רכוב על חמור לכפר מנחם.

17.12.43: כניסה לצריף - חדר האוכל החדש.

קיבוץ "אלגביש" באיחוד עם כפר מנחם

מתוך עלון כפר מנחם מ-18.7.43

ברוכים הבאים! השבוע הגיעה אלינו, סוף סוף, הפלוגה הראשונה של קיבוץ אלגביש, חברינו החדשים, 35- מספרם.

מתוך עלון הקיבוץ נובמבר ש.ז.

ביום ה- 15 לחודש זה, ב-11 בערב, נכנסה לחצר המשק עגלה רתומה לחמור של אלגביש, נהוגה בידי חנן התצרון ז"ל, אחרון החברים העוברים אלינו. הוא עשה בעגלתו את הדרך הארוכה מרעננה לכפר מנחם ב-13 וחצי שעות בלבד... בזה הושלמה ונסתיימה העברתו של קיבוץ "אלגביש".

מיהו ומהו קיבוץ "אלגביש"?

בינואר 1941 התאחדו שני "גרעינים" גרמניים ו"גרעין" גליצאי, כולם חברי השוה"צ, על מנת לצאת למחנה הקיבוצים במגדאל. החברים שעלו ארצה בשנות 1939-40 קיבלו את הכשרתם במשקים עין השופט ועין המפרץ (רובם לפני כן היו בהכשרות בחו"ל). כמיהתם הייתה, זה מזמן, הקמת קיבוץ עצמאי, ותבעו נמרצות מאת מוסדות התנועה ליציאה קרובה ביותר לעצמאות, ולמלא תביעתם.

והנה נפלה ההכרעה - קם קיבוץ עצמאי, "אלגביש" שמו, ושוכן ברעננה. ככל קיבוץ צעיר, גם "אלגביש" עיניו נשואות למטרה אחת ויחידה - ה ת י י ש ב ו ת.

"ידענו שתורנו עדיין לא הגיע, ישנם קיבוצים המחכים במושבה כבר שש, שבע ואף שמונה שנים. אך ציפינו באי-סבלנות ליום המקווה. אוזנינו קלטו כל שמועה וכל הד של שמועה על מקום התיישבות חדש, על כל שטח אדמה התובע את עלבון שממתו רבת השנים. עינינו תרו (על המפה) וחיפשו בכל ארץ-ישראל מקום המיועד לנו לכושבו ולגואלו.

אך הגורל רצה אחרת, ולא הניח לנו לראות בהגשמת חלומנו ולזכות 'במעשה בראשית'. בשנת 1943 הטילו עלינו מוסדות התנועה את 'הצו' ללכת דרומה ולהצטרף לקיבוץ כפר מנחם... משנעלו שערי הארץ ונפסקה העלייה לא הייתה עוד ביכולתה של התנועה לשלוח כל קיבוץ לכיבושים נוספים. יש גם להחזיק ולחזק את הקיים, אף להרחיבו, והכל בכוחות עצמנו!... ההיאבקות הייתה ממושכת ומרה. לא בנקל ולא בבת אחת יכולנו לוותר על משאת נפשנו, לה ייחלנו וציפינו שנים. אך לבסוף קיבלנו את צו התנועה והלכנו להתאחד עם כפר מנחם, כפי שנאמר אז: 'בדרך פחות מבריקה ומזהירה למרחק, אך בודאי ובודאי לא פחות חלוצית בדרך לבניין קיבוץ שומרי'.

ב"ספר השומר הצעיר" שיצא בגרמניה ב-1931-1939 מספר קוטי זלינגר, מהבוגרים של "אלגביש" וחבר ההנהגה הראשית של התנועה הגרמנית ומפעיליה המרכזיים, על הימים האחרונים של התנועה בגרמניה, ויחד עם אסתר מנדל ותמר מן על התלאות הרבות של חברי "אלגביש", שכמעט ברגע האחרון ניצלו מציפורני החיה הנאצית ועלו לארץ.

לשאלות קיבוץ דליה מ-3.5.85, בסימפוזיון שהתקיים בברלין, ענה קוטי תשובה על מספרים בקשר לחברינו יוצאי גרמניה: 32 חברים ו-271 חברות, יחד 59 איש נקלטו בכפר מנחם, בין השנים 1939-1943. ע"י עליית הנוער עלו 6 בנים ו-51 בנות. בקיבוץ, חיים היום 15 חברים ו-171 חברות, יחד 32 איש. עזבו 21, נפטרו 3, 6 עברו לקיבוץ הזורע. חבר אחד ושתי חברות נמצאים בקיבוץ יוצאי גרמניה, אך לא היו בתנועה.

מיומנו האישי של דב ורדי (כעת בעין השופט)

"1943. לול: השנה אימנו 3,000 אפרוחים. יש 115 מטילות... ההטלה רקורדית, בלול שלנו! כפרס עבור אספקת ביצים למעלה מהמכסה, קיבלנו במתנה 60 ק"ג קמח דגים. ההטלה בממוצע למטילה במשך 9 חודשים הייתה 112 ביצים, בזמן שהממוצע למטילה בין להקות רבייה בארץ השנה הוא 120 ביצים. הדיר: העדר מונה 348 ראש. מצב העדר משביע רצון. הדיר המשוכלל שנבנה השנה עזר בהרבה.

גן הירק: שטח הגן 89 וחצי ד', מזה 15 ד' תפוז"א, 20 ד' בצל, 18 ד' מלפפונים, 11 ד' כרובית, והיתר שאר ירקות. יום העבודה - 1.460 לא"י.

מים: באוגוסט 1943 התחילו זורמים המים מהבאר החדשה לגן הירק.

11.9.43 בגבעה הוקם מכון חשמל. מספק חשמל לח"א הקיים, לבתים הראשונים שעל גבעת המגורים, לנגרייה, למוסך, למסגריית חוץ והמשק, שהיו מאוחדים קודם.

הסילו: עומד כבר שבוע ימים מוכן לעבודה. נעשה ניסיון ראשון של הכנסת תבואה לתאים.

ח"א והמטבח: הריצוף בחה"א כמעט גמור. יש לקוות שיהיה מוכן לחורף. החלטנו לסדר במטבח כיריים של 'בוטגז'. נעשה סידור מיוחד למים חמים.

בתי המגורים: לאחר הפסקה קצרה, חודשה העבודה בבתים בכל המרץ.

מסיבת חנוכה: דצמבר 1943. כל החברים הנמצאים מחוץ לבית באו בליל שישי למסיבת חנוכה, וחנוכת חדר האוכל החדש".

מעלוני הקיבוץ ב-1943

המשק והמלחמה

"המשק החקלאי מגיע לשיא של רווחה כלכלית בימי מלחמה. הנחה זו נכונה לגבי ארץ המספקת עצמה בשטח הייצור החקלאי. גם ארצנו נהנתה במידה לא פחותה מהגאות הכלכלית שהביאה אתה המלחמה. המשקים יצאו מסבך ההלוואות המעיקות, ביססו ענפיהם, צברו הון עצמי מסוים, ואף העלו את רמת חייהם. במה הדברים אמורים? במשקים אשר עשו את השקעות היסוד שלהם לפני המלחמה ואשר פגשו את הגאות במחירי התוצרת החקלאית, כשהם מצוידים בתנאי ייצור שאפשרו היקף ייצור מידי ומלא. המדובר במשקי ההתיישבות הוותיקה והותיקה למחצה, אשר ענפיהם הגיעו לתפוקה מלאה לפני פרוץ המלחמה או בראשיתה. לא כן הדבר במשקים צעירים, אשר המלחמה מצאה אותם בראשית דרכם, וכדי שיגיעו לתפוקה מלאה, צריכים הם להשקיע בהשקעות יסודיות במחירי המלחמה. בסוג המשקים הללו כלולים גם אנו...". המאמר ממשיך להסביר את הסתבכות המשקים אשר משקיעים בהון לא מתאים. כל השקעה וההון המתאים לו וכן הריבית בהתאם...

דוד פרנקל (מעלון הקיבוץ, פברואר 43)

מספר "תולדות"

מעלון הקיבוץ, 14.8.43

יום רודף יום. שבוע שבוע. לבטי יצירה ולבטי איחוד בין שני הגופים. לאט לאט נרקמת מסכת החיים הקיבוציים. חוליה מתקשרת לחוליה עד היותה שרשרת אחת של בניין. לכאורה קטנות, יום-יומיות, אפורות אבל בסופו של חשבון - מפעל התיישבותי - הקמת נקודה עברית, החייאת שממה, פיתוח מפעלים, נגרייה, מסגרייה (אנשי "אלגביש" הביאו מסגרייה גדולה ומקצועית), מרחיבים את שטח המזרע וכו', מקימים חדר אוכל, אסם תבואות מפואר, שחסרונו הורגש כל הזמן. שטח בניית חדרי מגורים מתרחב, עוברים לגבעה השנייה, נגמר בניין הדיר, נוספו לולים, מפעילים באר ב'. בשעות הבוקר התחילו לזרום המים מהבאר החדשה לגן הירק. נפתחה תקופה חדשה, דף חדש בהתפתחות משקנו. נוספו מקורות חדשים לעבודה ולפרנסה. עוד רבים הם הקשיים ודרושים מאמצים רבים עד שנוכל להתגבר עליהם, אך הננו תקווה כי נעמוד במבחן... סואן חדר האוכל בערבים. האיחוד הכניס זרם חיים רעננים לתוך הקיבוץ. הגבעה הפראית מקבלת כבר צורת ישוב קבוע. רבו השיפורים. מתכוננים לקראת חג הקציר. הזורעים בדמעה אינם קוצרים עדיין ברינה. מסע ההשמדה של יהודי אירופה מתפשט והולך ומקבל צורה אכזרית ואיומה ביותר, ובעולם גובר קציר הדמים והסכנה משערי הארץ טרם חלפה. השערים שיכלו לגאול,

סגורים ומסוגרים בפני אחים גולים, שבדרך נס הצליחו להימלט מגיא ההריגה וספינותיהם הרעועות מטלטלות על פני שבעה ימים, ומתדפקות על גבי חופי מולדת - ואין פותחם...

מגילת הקציר. "הקציר הרביעי בשדותינו. שנים מועטות חורשים אנו את רגביהם, לטפחם להיותם מצמיחים לחם ומזון לאדם ולבהמה. עוד רבה העזובה בשדותינו הצחיחים, גדושי האבנים ובקועי הוודיות. עוד נראים בהם תוצאות העזובה ומשק הגזל שנהגו ביכולתכם המפרה. מעטים באנו אליכם בשנה הראשונה לעיבודכם ולהכשירכם, והננו מקיימים את קצירנו הרביעי במעמד עם רב. בכוחות נוספים, שבאו להצטרף במשותף למפעל, להשתקע פה ולהשתרש. זרענו, וגשמים רבים ניתנו ארצה. הזרע נבט, הוריק ועלה, אולם שפע המים העלה כאחד עשבים שוטים, שמיר ודרדר לרוב. חברו הידיים לנכשם. על כן לא התברכנו השנה ביבול רב, אולם רבה תקוותנו כי בשנה הבאה יוכפל ואף יושלש, כי גדלה המשפחה ונוספו ידיים אמונות לעבודה, שיוציאו על אף הכל את הלחם מהארץ הזאת לעובד ולטף, לעוף ולבהמה. בקיום קציר תשי"ג עדים אנחנו, ולבנו חש ומאמין, שמשדות אלה מתמשכים והולכים חוטים אל מרחבי גלות אירופה השדודה, אל תלי קברי אחים, אל עבי היערות אי שם נמלטו לוחמים עזים. ביום זה לבנו עם הלוחמים נגד החיות הנאציות. ברכתנו שלוחה למתגייסנו באשר הם שם, ברכות מיוחדות לישראל כרמון העצור בכלא ירושלים, על שמילא את חובתו ותפקידו לעם ולארץ, באמונה ובמסירות. מי ייתן ונחגוג את חג הקציר הבא בשלום, בניצחון הסוציאליסטי ותקומת ישראל עם כל חברינו, משוחררים וחופשיים אתנו. מי ייתן ושדותינו המוריקים יקצרו ברינת אמת, של בני עם המקים את מולדתו ובשירת ניצחון של האדם היוצר".

בחג הקציר הרביעי-תשי"ג- 1.8.43

בענפים: מטעים: 9 ד' בוסתן (מישמש, זיתים, שזיפים), 3 וחצי ד' כרם, 12 וחצי ד' תפוחי עץ, 1 ד' אגסים. בתוכנית לנטוע 35 ד' חדשים. בדיר: העדר מונה 348 ראש. מתמסרים לבירור העדר. מצבו טוב. גן הירק: העבודה מרובה. מכינים שטחים לשתילת כרובים. חסרה אינסטלציה. יום-יום עובדים איש ו-3 סוסים. בזמן הקרוב יגדל מספר העובדים.

בבתי הילדים: הכיתה - שנת הלימודים המתחילה כרגיל בתשרי, התאחרה אצלנו והתחילה בשבת. הרכב הכיתה היה: עמירה, נחום, דליה, אורי ואילן. במשך הזמן אילן עזב, ונוספה נירה שחזרה מעין החורש. בסוף שנת העבודה התחילו הילדים לכתוב ולקרוא מילים ומשפטים. הנושאים שעבדנו עליהם: ציפורים, י"א באדר, הגינה, הגולה, פסח, הקרן הקיימת, חג הביכורים, ביאליק והקציר.

שוונות: התקבל הרשיון למוטור עבור הסילו, נמצא כבר בבית, ובקרוב נראה אותו מניע את מחסן התבואות ומעביר לתאים לפי המינים והזנים.

מעלוני הקיבוץ של 1943

בכריכת עלוני הקיבוץ של 1943 ישנה הקדמה הסוקרת 4 שנות כפר מנחם, מהימים הראשונים ועד היום. הגישה הקשה בחורף ואף בקיץ, קשיים שונים. הנה כמה קטעים מהקדמה זו: "...הראשונים שבאו לפקוד אדמות אלה ולא נשארו עליהם היו חברי 'ארגון מנחם', שהתלבטו בתנאים הקשים שבמקום, שמרו בעקשנות בעצם ימי המאורעות הסוערים על הנקודה המבוצרת בתוך סביבה ערבית עוינת, עד שעברו לכפר ורבורג וכפר מנחם באו במקומם... צרה הייתה החומה מלהכיל את עשרות החברים והחברות הצעירים. קטנים היו צריפי העץ הדלים, הסדוקים ופתוחים לכל רוח וגשם, לכל רמש ותולעת, מלשכן בתוכם את המתניישים החדשים. קשים היו תנאי האספקה, ללא קשר עם הישוב העברי, בדרך המשובשת בחורף

והרת הסכנות בכל ימי השנה... למרות הקשיים והסכנות נפרצו הגבולות, הורחב גן הירק, עובדו שטחי פלחה. לעולם נזכור את מראה השיירה הארוכה של המשוריינים והחברים המזוינים שליוו את הטרקטור האחד שיצא לחריש ראשון בחלקה הרחוקה המכונה 'בטט'. בלילות החורף בלשו את חשכת הסביבה סילוני הזרקור הגדול שבמרום המגדל הגבוה, ולעומתו האירו על גדר התיל אורות הפרוז'קטורים הקטנים, שבראש העמדות הקיצוניות. ובאותו זמן הבקיעה את דומיית הלילה שירה אדירה המתפרצת בשמחה מלבבות יוצרים ובונים... עוד טרם נגמרו המאורעות, נפרצה כבר 'החומה', ובירכתיה צצו אוהלים ותקעו יתדות לרפת ארעית ודיר זמני. באפשרות הראשונה החל בניין הנקודה הקבועה, על הגבעה המשקיפה על פני כל שדותינו ונוף מרהיב... קשים הם הסלעים, סבוכים ועמוקי שורש היו הקוצים, זה 'הנטש' בפי הערבים (בעברית הסירה הקוצנית) שכיסו את פני כל הגבעה. אולם לא ארכו הימים ובתים לבנים הזדקפו בשמש מרחוק והודיעו קבל עם על נקודה עברית חדשה, וכפר מנחם שמה, המוקמת ונבנית... חיים תוססים, בניין, יצירה בכל שתפנה... 4 שנות מלחמה, 4 שנות עמל ופיתוח, תוך קשיים עצומים שהזמן גרמם וגם המקום הנידח הזה... חוסר כביש, חוסר מים, אדמה מדולדלת, זרועת סלעים ושסועה ואדיות וחריצים לרוב, חוסר ידיים עובדות, בגלל הגיוס ומצב החירום, והיעדר תוספת עלייה, וכעת לאחר 4 שנים הסך הכל הוא מעודד. המשפחה גדלה ולאחר האיחוד עם 'אלגביש' מונה הקיבוץ עד 170 איש, פרט למגויסים, עם 50 ילדים... הנה נבנים והולכים עוד 5 בתי מגורים חדשים עבור החברים מקרוב באו... מתנוסס לתפארת האסם החדש... ניצול מלא של הבאר החדשה... הענפים מתפתחים, המפעלים מתקדמים, פנינו לעתיד המבטיח... אמנם רבה עדיין העזובה על הגבעה, בחוסר ידיים עובדות היו הפנים מועדות רק להכרחי ביותר, לא הייתה אפשרות להתמסר לצורה וליופי, ועל כן חשופה עדיין הגבעה, אין בה דשא וצל... אך גם זמנם יגיע... נחמה פורתא משמשת חורשת האורנים... יקרה לנו חורשה זו שאת שתלה הראשון נטע במו ידיו מ.מ. אוסישקין, ראש הקק"ל באותם הימים, אשר על שמו נקראת נקודתנו... זכורה לנו קריאתו במסיבה אתו בחדר האוכל הישן: 'עוד ישובים רבים יהיו סביבכם ועד לנגב הרחוק יגיעו והכל עוד יכוסה בירק, עצים ודשאים'..."

עלון מס' 1, 10.2.43

במשק: בפלחה - שטח המזרע כולל 2,110 ד'. חוץ מזה זרענו בשותפות עם גבעת ברנר שטח של 1,400 ד'. בסה"כ זרענו 2,800 ד'.

בגן הירק: הרבה נחת לא היה לנו מענף זה... נראה לי שהסיבה העיקרית היא חוסר ניסיון. כיום יש לנו 47 ד'.

רפת: היא מונה כיום 38 ראש. התנובה היומית הגיעה ל-200 ל' ליום, מזה משווקים לתנובה 150 ל', השאר לשימוש במשק. הממוצע לפרה 13 ל' ליום. אנו סובלים משתי בעיות קשות: שיכון לא מתאים וחוסר עובדים.

הסנדלריה: הצבנו למטרה להכין 2 זוגות נעלי עבודה לכל חבר...

על החיים התרבותיים

במאמר גדול מנתח זלו אפל ז"ל את מצבנו התרבותי, וקושר עם זה גם את מצבנו החברתי. מתאונן קשה על שאננות ואדישות בשטח חיי התרבות, ותובע את עלבונם. בו בזמן שבשטח המשקי התקדמנו מאד, הרי בשטח חיי התרבות אנו מפגרים. עומד על הקשר בינינו ולבין הישוב והחברה שסביבנו ובעיקר מתעכב על שתי בעיות: אחת, החגים אצלנו שטרם עיצבנו להם דמות ותוכן, והשנייה, חוסר התייחסות לאירועים יהודיים ועולמים שברוב המקומות מציינים אותם, משוחחים עליהם ומתכנסים יחד לכבדם...

עלון מ4.8.43-

מזכיר הקיבוץ מספיד את מנחם, חבר פלוגת העבודה, שנהרג בתאונת דרכים. לאות אבל החליט הקיבוץ לדחות את נשף הקציר...

במשק: אתמול בשעות הבוקר התחילו זורמים המים מהבאר החדשה לגן הירק. נפתחה תקופה חדשה, דף חדש בהתפתחות משקנו... פייטל מוסר על קו המים החדש ועל האפשרויות שהוא פותח לפנינו... ברפת כבר הגענו ל42- ראש. התנובה היומית 180 ל'. מספוא - מיום ראשון נתחיל לתת חצי טון סלק מספוא לפרות... בניין הגבעה - סקירה מפורטת על הבניינים שנבנים על הגבעה: בתי המגורים, חדר האוכל, הסילו, הרחבת המחסן, פתרון הולם לרפת, ועניין בתי הילדים...

דו"ח הבא-כוח

המחזור ביולי - 4,640 לא"י. ההכנסה - 5,000 לא"י. אך רק 1,200 לא"י מהמשק, והיתר מהלוואות, גמ"חים, ושונים. מוסר על תקציב הסוכנות המצומצם, עניין הכביש, ועד הגוש, על הלוואה ממשלתית שקיבלנו, על עבודות עבור הנגרייה, פגישה עם ד"ר לנדאואר מהמחלקה הגרמנית, על "מדפה" (חדר אורחים) שהסוכנות מוכנה לממן באם נקים אותה אצלנו. על עבודות החוץ של הטרקטורים, המרחיקים לעבוד במקומות שונים, וכן על ההכנסות מהאוטומובילים.

מבתי הילדים

נמסרה סקירה כללית על מצב בית הילדים ובו תביעת ההורים לבירור ענייני חינוך עקרוניים וכלליים.

שנות המלחמה

רבים המתגייסים מתוכנו לצבא הבריטי ולפלמ"ח. ישנה ועדה לטיפול בהם. הנה אגרת למגויסים באשר הם שם: "...בלי ספק, הזנחה רבה בקשר בין הקיבוץ ובניכסם. רבות הסיבות, אבל הצדקה אין אף אחת. ולא להצטדק או להכות על חטא באים דברים אלה. אנו רוצים לתקן את המעוות. ואם תסלחו לנו על העבר, נקיים קשרים הדוקים להבא. הננו מתחילים עבודה זו בצורה די כללית ע"י המצאת העלון לכל המגויסים. בהקדמה לעלון תלמדו שהוא מתכוון להקדיש מקום לאינפורמציה שתשקף את המתרחש במשק ובהווי, שיעניין אתכם לא פחות מאשר את החברים בבית. אבל היינו רוצים למסור לכם יותר. ואת זה נוכל להגשים רק בעזרתכם, באם תמציאו לנו מדי פעם בפעם על הנעשה אצלכם והמעניין אתכם במיוחד... עם רבים מכם (כל אלה שיכולים) אנו רוצים להתראות בחג הקציר, שיתקיים ביום שישי 20 לחודש. זאת תהיה גם פגישה של כל חברי הקיבוץ המאוחד. במסיבת האיחוד שתתקיים עד לפני החורף אנו רוצים לראותכם בבית אחרי הניצחון".

עלון מ20.8.43-

בראשית העלון מגילת הקציר שמסרנו עליה לעיל. קציר רביעי, ובערב נשף מוקדש לאירוע ושירים בענייני קציר. ביתר דפי העלון בעיקר דו"חות מפורטים על מצב הענפים המשקיים. בפלחה עיקר הבעיה, טיב הקרקע הנותן יכולים נמוכים וההכרח להיטיבה. ראובקה, מרכז הפלחה, מעלה ידיעה רחבה של הבעיות והדרך לפתרון. במטעים הכל עדיין בשלבים ראשונים ומכינים תכנית הרחבה. זלו מוסר על מצב הדיר והמחסור במרעה טוב. לאחר גמר שלף הדגנים ותבואות קיץ אין לנו השנה, כמעט. בגן הירק יש התרחבות עם צירופם של "אלגביש".

בבית הילדים

בת שבע מוסרת דו"ח רחב על הכיתה שהיא מלמדת ועל פירוט כל הנושאים שהכיתה עוברת. מועדת חינוך מוסרים שמיטק עומד להתחיל ללמד בקרוב, אך בעיית השיכון מעכבת. זליג ומיפה יצאו לסיור של יומיים, ויחד עם ו. בניין יחליטו על איזה בניין מתאים להקים.

מחסן הבגדים

"...למרות התנאים האובייקטיביים הקשים התקדמנו השנה... הגענו אחרי תקופה ממושכת לחליפה שנייה של בגדי העבודה לחברים. לחברות עדיין לא. ל-80% של חברי הקיבוץ יש כבר חליפה שנייה של בגדי שבת... תפרנו לחברות שמלות. "העזנו", וזו הפעם הראשונה שהחברות קנו לפי בחירה חופשית את הבד. יש לציין שלא היו סטיות... המחסנאית, לאחר סיור במשקים שונים, טוענת שהאוכל שלנו לא נופל בטיבו מאחרים... מתאוננת קשה שעדיין אין במטבח מקרר וקשה מאד בלעדיו לשמור על תזונה בריאה ונכונה..."

"אלגביש" ברעננה

"קיבוץ הולך וקיבוץ בא", כך היה עד המלחמה ואפילו בשנותיה הראשונות. הדבר היה מובן מאליו. קיבוץ שהגיע תורו להתיישבות עקר ממחנהו וקיבוץ צעיר בא במקומו. "מצפה השרון" עזב את רעננה ואנו ירשנו את מחנהו ואת הטוריה' והמשכנו 'להרוות בזיעה' את פרדסי הסביבה. כיום אנו עוברים לכפר מנחם ואין מי שיבוא במקומו. חודשיים עברו מאז החלטנו על האיחוד עם כפר מנחם. כיום נמצאים כבר שמה 35 חברים. ברעננה נשארו רק המפעלים והחברים הקשורים אליהם. הננו משתדלים לקצר עד כמה שאפשר את תקופת ההעברה. ויתכן שבזמן הקרוב ביותר, עם העברת המפעלים, יעבור הקיבוץ כולו. המצב הכספי: בסגירת המאזן 1.10.42- הגיעו חובותינו לבנקים לסכום של 1,500 לא"י. ב-1.7.43- החוב שלנו לבנקים הגיע 4,445- לא"י. הגדלת החוב בסכום ניכר זה באה ע"י השקעות גדולות שעשינו בתקופה זאת במסגרייה (מכוונות), השקעה של 1,400 לא"י בנגרייה... 80% מההלוואות שלנו הן לזמן קצר עד 3 שנים. מ-1.7.43- לא הגדלנו את החובות, על ידי הכנסות טובות שהיו לנו ביולי במסגרייה ובנגרייה. שילמנו רק לבנקים בחודש זה 410 לא"י, מחוץ לשוטף הנחוץ לקיום הקיבוץ, מבלי להזדקק להלוואה חדשה. המצב בחודש אוגוסט הוא קצת יותר גרוע, שנגרם ע"י המצב הלא נורמלי במפעלים. אבל גם החודש נשלם על חשבון ההלוואות אותו סכום. קשה לקבוע מה יהיה בחודש ספטמבר, כי ההכנסה תלויה במפעלים. אבל אם נצליח לעבור את החודש הזה כמו את החודשים האחרונים, אזי נקטין את החוב שלנו למאזן 1.10.43 ב-1,150 לא"י".

הקיבוץ עושה מאמצים להכנת 2 נשפים: נשף האיחוד ונשף פרידה מהמושבה.

שונות

סוף סוף התקבל הרשיון לקניית מוטור לסילו. חונקה ושלמה ש. חזרו מסיור מטעם ו. בניין. מטרת הסיור לראות בקיבוצים כיריים מתאימות למטבח החדש. סיירו גם בבתי ילדים שונים. אורח: נפתלי קיבל חופשה מהצבא לשבועיים ומבלה אותה בקיבוץ.

עלון מס' 4 מ-9.43-

העלון פותח בתלונה קשה על טיב הלחם שלנו.

בענפים:

בלול - ההטלה ביוני, יולי ואוגוסט - 32,208 ביצים. יש קשיים באספקת ירק ושמן דגים. במספוא: מספקים את כל התזונה הנחוצה לרפת. בפלחה: עומדים בפני הורדת תבואות קיץ, אשר כידוע לא הצליחו השנה אצלנו. הטרקטורים עובדים כמעט כל הזמן בעבודות חוץ. בגן הירק: התחלנו השבוע בזריעת תפוחי אדמה.

שונות: קורס לגנות במשמר העמק. הנושאים: הסיפור. מרצים: מרגוט קלאוזנר, מנחם גרסון, ומרים רוט.

מתיק הבא-כוח

המצב הכספי מדאיג, מההכנסה באוגוסט של 4,387 לא"י, רק 379 לא"י היו מהמשק. היתר מהלוואות. טוב שישנן עבודות חוץ המגיעות החודש ל-813 לא"י. מוסר על המאבק לתקציב הסוכנות. קיבלנו הלוואה מרוכזת לבנייה, חתמנו חוזה עם "סולל-בונה", אשר בחלקו גם מממן את הבנייה. בניין יעלה 800 לא"י, בלי יסוד, אותו אנו עושים לבד. הוקמה מחלקה טכנית בקיבוצי השוה"צ בהדרכת פיינמסר ממזרע, ומחלקת ביטוח בהדרכת איתמר מדליה. מצב האספקה בשוק הולך ומחמיר. בעניין הכביש הבעיה כעת הגשר הקושר אותנו לכביש המרכזי. בענייני העברה מ"אלגביש" אלינו עיקר הבעיה העברת המפעלים.

אוכלוסייה: לרשות סידור העבודה 128 חברי קיבוץ, 16 נוער, 8 אורחים. יחד: 152 חברים. להכפיל ב-6 - 912 י"ע. הסידור זקוק לעוד 253 י"ע, ז.א. 42 איש יום-יום.

עלון מס' 5 מ-1.9.43

בענפים:

בפלחה - תוכנית הזריעה לשנת תש"ד. במטעים מתקשים בהשקיה. בגבעה: הסילו עומד כבר שבוע ימים מוכן לעבודה. העבודה במטבח ובחדר האוכל מתקדמת. חודשה העבודה בבתיים בכל המרץ. ההפסקה הייתה בגלל חוסר לבנים ואנו נעזרים באדיבותם של "סולל-בונה". נמסרה סקירה רחבה על גן הילדים המונה כעת 12 ילדים. ועדת חברים מוסרת על המצב הקשה בשיכון. חסרים 21 חדרים באם לא רוצים לחזור למצב של 2 משפחות בחדר. הייתה שיחה נוספת עם ג. לנדאואר מהמחלקה הגרמנית והוא הבטיח לעזור בעניין השיכון. במסגרייה דואגים להעלות את הרמה המקצועית. בנגרייה העבודה מלאה.

והנה משהו מהשטח החברתי:

...בזמן האחרון קטן באופן ניכר מספר חברינו במקום. עד עתה לא היה הדבר כה מורגש. הקיבוץ המשיך בפעולותיו והמסגרת הקטנה לליכוד חברתי. היינו כעין משפחה גדולה. משפחה ממש. גם האבטיחים עשו את שלהם. הם ריכזו כל ערב מספר חברים גדול עד מאוחר בלילה. כיום, אחרי תקופה של חודשיים, מורגש מאד שהקיבוץ אינו שלם וזה מוצא את ביטויו בכל שטחי החיים...

חדר קריאה

"געוואלד!" אל תוציאו את העיתונים מחדר הקריאה!

עלון קיבוץ מס' 6 מ-18.9.43

"פלוגת גדוד 'ניר' בכפר מנחם.

לפני שבוע ימים נפרדנו מאת חברי גדוד 'ניר' הארצי, שעזבו אותנו בעברם למשק שער העמקים. קרוב לשלושת רבעי שנה שהתה הפלוגה אצלנו. כאן עברו עליה חבלי ההתאקלמות, לבטי קיום ראשוניים, וכאן לבסוף סוכמה גם דרך ההתפתחות להבא. אנשי 'ניר' הם בוגרים צעירים ועם צו הגיוס לבני הנוער התחילה התנועה לצאת לצורת גיוס מתאימה לשכבה זו - בל יתפזרו האנשים למקומות שונים, בל תבוזבוז היכולת של שכבה שלמה - ולשלב בתוך הגיוס גם צווי התנועה. נוצרה השאלה כיצד למזג את שתי הבעיות גם יחד. תוך חיפוש אחר צורה מתאימה התחיל ריכוז חברי 'ניר' בכפר מנחם. באו לראשונה חברים מגדודים שונים, מתל אביב ומחיפה, מפתח-תקוה ומירושלים. קשים היו החיים במסגרת כה מצומצמת. תפקידי הביטחון, למענם באו החברים לגיוס, לא קוימו במלואם מתוך סיבות שונות. לאט לאט, תוך היאבקות קשה על עצם קיומה, גדלה הפלוגה עד שלבסוף מגיעה מספרה ל-222 איש. יש לציין שמסגרת זו עדיין לא שלמה. הפלוגה

דורשת את הרחבתה. אחר כניסת הגדוד לתפקידי הדרכה בקני התנועה, אפשר יהיה להגדילה עד 30-35 איש".

הנוער הזה מילא תפקיד חשוב בקיבוצנו בשטח העבודה, עת עמדנו בפני עבודות גדולות - קו המים, קציר, בניין וביתר הענפים. והחוסר בידיים עובדות היה כה מורגש בבית, שגיוס הנוער הזה היה למשקנו חשוב מאד ומילא תפקיד רציני.

החברים הצעירים נכנסו יפה לעבודה - מי בגן הירק, מי בעגלונות, בטרקטור ועל קומביין. מי במסגרייה ועוד ועוד. בשטח זה עמד הנוער על הגובה הדרוש. כמובן, עם בואם של חברי "אלגביש", הרגישו שעליהם לפנות מקומות בהכרח וב"קנאה". אנחנו אפשרנו להם שני טיולים מעניינים - אחד ליום אחד באוטו למגדל-גת, לשפת הים באשקלון, ועתיקותיה, לדורות, נגבה וחזרה. טיול שני ל-4 ימים ברגל דרך הרי יהודה לירושלים, משם ליריחו ובחזרה ברכבת לואדי-סרר וכפר מנחם.

במסיבת הפרידה ציינה הפלוגה את היחס הטוב של הקיבוץ אליהם. כמובן שלא חסרו גם רגעים פחות נעימים, אך בדרך כלל יש לציין, שהקיבוץ מילא את חובתו כלפי הפלוגה הזו למעלה מהדרוש ממנו.

הערת העורך: בין חברי הפלוגה "ניר", שהם בוגרי גדוד נירים של השומר הצעיר בארץ, והם אלה שהקימו אחר כך את קיבוץ נירים, שהיה הראשון שהדף את הפלישה המצרית בזמן מלחמת העצמאות, נמצא גם החבר אברהם אדן, הידוע יותר בשמו אלוף ברן, אשר פיקד על אוגדת "ברן" בזמן מלחמת יום-הכיפורים. במלחמת העצמאות היה בין משחררי אילת והתפרסם בהניפו אישית את "דגל הדיו" בזמן כיבושה, כשהמקום נקרא אז אום-רשרש. ברן שמר על קשרים אתנו והיה מידידנו וידידי התנועה. באחת המסיבות בקיבוץ בה השתתף, הוצע להקים באילת אנדרטה אשר תגלם את "דגל הדיו", כדוגמת הצבת הדגל האמריקני בושינגטון ע"י "המרינס" האמריקני, לזכר המלחמה עם היפנים.

חליפת מכתבים בין מיטק ומתס הבא-כוח

בעלון זה מתפרסם מכתב נזעם של מיטק לועדת משק ותגובה למכתב והנה הם:

מכתבו של מיטק: "השבת מתקיימת אצלנו מסיבת סיכום פנימית, בה השתתפותי הכרחית, ולכן אין באפשרותי לבוא לשיבת הועדה המשקית. בעצם, אין לי מה להוסיף לדברים בשיחת קיבוץ, פרט אולי, להופעה שזליג נתן לה ביטוי בדבריו על אדישות הקיבוץ, האווירה הצוננת סביב מפעל הקמת בית-הספר. מפעל, שכל קיבוץ חוגג אותו בהתלהבות. גם אנו גידלנו בנים לתורה. אין זה מה שאני רואה אצל חברי. זה אפילו אינו דומה למה שהיה אשתקד. זכורני, שקיבלתי אז הודעה לחפש אחרי מורה. שאלתי לאיזה תנאים להסכים? באם זה אדם זר, ותצוף שאלת המשכורת, התנאים, דרישות לנוחיות, נסיעות וכיוצא בזה. השיבוני: אל תעסוק בקטנות - תביא מורה.

השנה צלילים חדשים. 'אין לוח פה, אין קרש שם, ולכן הכל יישאר כמו שהיה'. אין דבר זה מעודד ומצמיח כנפיים. אם תרצה לכפות על עובדה זו בנימוק של חוסר אמצעים, לא אסכים לכך. כי לא רק זהו. על חוסר אמצעים מגיבים בסידורים מתאימים. למשל, בעין שמר בונים פוילון יפה, מודרני. אין עיני צרה, אינני מקנא במורה זה, אם כי יש לו בהשוואה אלי תנאים אידיאליים: הפוילון הזה, ריהוט נפלא, 15 ילדים והדרכת שני מורים מנוסים, מהכיתות הגבוהות יותר. אבל צרה עיני ביחס קיבוצי. נחוץ היה ריהוט לכיתה. קמו ושחררו את קובה, והוא יצא, יחד עם המורה לסיור בקיבוצים, אסף אינפורמציה וכעת הוא יושב ומעבד תוכנית. וקובה זה (מנהל בית חרושת) איננו כלל אדם המתהלך בטל. תפקידים חשובים רובצים על שכמו. זהו יחס, ולא עושר. לקיבוץ הזה ישנו בית-ספר זה 5 שנים ואינו בתקופה של 'התלהבות ראשונה'. זה בכלל אופן רחוק מאד מן הדברים 'הנשגבים' של אברהם פרוינד. אם אינני טועה, לא דרכה כף רגלו על סף הכיתה הנוכחית. אמנם יכול אני לציין בסיפוק רב, ששיחת הקיבוץ הבינה, כי פחות מן המוצע

אי אפשר, ואישרה את ההצעה ברוב קולות מכריע. אתם עומדים כעת לממש את ההחלטה. ובקשתי אליכם שתמשיכו ברוח ההחלטה ולא תנמיכו טוס. יש לי הרגשה שיהיו ניסיונות כאלה. ועוד דבר. קחו בחשבון שהחלטתכם תקבע את צורת בית-הספר של כפר מנחם לשנים רבות. כיתה זו תסיים את לימודיה בבית-הספר הזה, ויש להניח בביטחון שלפחות עוד דור אחד יתרוצץ בכתליו. מי ייתן, ולא יותר. כעבור 5 שנים יהיו לנו כמה כיתות. מה יהיה מספר בנייני בית-הספר - קשה לנחש. אני בזה גומר ומחכה להכרעתכם. אבקשכם להודיע לי עליה ביום א'".

מיטק

והנה התשובות למכתבו של מיטק שהתפרסמו בעלון מס' 7 מ-25.9.43-

כותב מתתיהו: "אדבר גלויות ואת אשר עם לבי. ויתכן שלפעמים, דברי לא ינעמו למישהו, אך זה הזמן. דבריי אלה סוערים בי, וחייב אני לאומרם. מכתבו של מיטק לכשעצמו, לא מצאתי בו עניין רב, פרט להטפת מוסר רבה, כפי שהתבטא אחד החברים, והטלת דופי בועדה המשקית וחבריה. ברמז או לא ברמז, אין חומר רב לויכוח. קשה גם מאד להתווכח עם חבר אשר שולח לנו מכתבים מתל אביב, ומשוכנע על יסוד 'השוואה' עם עין שמר שאצלנו זה עניין של 'יחס' דווקא ולא אמצעים. מה אגיד ומה אדבר. יש והגורל מתאכזר לבן אדם ומהתל בו להנאתו. ליוויתי את ילדי הכיתה כל אחד מעריסתו. ויצא לי לשיר את השיר הראשון לנירה, צעדתי עם נחום וחבריו כל צעד של התקדמותם, ובעודנו ילד של הגן חלמנו במשותף על בית-הספר שלנו. התעסקתי קצת עם מה שנקרא 'הקמת הכיתה' וכעת עלי לשמוע השמעות של 'יחס' ו'אדישות', וצחוק הגורל, דווקא מישהו אחר מדבר על 'בנים גידלנו לתורה'. אך זה לא חשוב. זה רק בסוגריים, והסליחה אתכם על הנימה האישית שבהן. לא מדאיג אותי מכתבו של מיטק, מדאיגה אותי מאד עובדת פרסומו (המחבר בעצמו לא התכוון דווקא לכך). אותו יחס אוהד סביב המכתב מצד המערכת וחברים שונים אשר סייעו, ודאי, לפרסומו. מכאן אני רואה סכנה רצינית לקיבוץ. ועל כך, יש לדעתי, להקדיש מחשבה. באם תשאלו אותי, מהי הבעיה המרכזית העומדת לפנינו בתקופה הקרובה ביותר במשקנו, הייתי עונה על כך: 'בעיית העמידה', או תקראו לזה 'החזקת מעמד' (דורכהאלטן!). ממנה יתד ופינה למערכת שלמה של בעיות. יתכן ותקופה זו תהייה קצרה, והלוואי שתהיה קצרה, אני מאמין אמונה שלמה ואופטימי מאד בעתיד משקנו ובסיכווי, ואין לי ספק שיחד עם האיחוד, והקמת מפעליו, ויחד עם השלמת קו המים ופיתוח משק אינטנסיבי עוד נראה גדולות. אך לעינינו זקוקים לתקופה ידועה של התאפקות וצמצום, כאותו רץ, שאחרי ריצה של 100 מטר, זקוק לשעה של מנוחה, כדי אחרי זה לזנק מחדש. וכל זה למה? באשר רובץ עלינו עול גדול של תשלומים, ונוצר פער ענקי בין הכנסות המשק לבין המימון מהלוואות. ולמען לכסות פער זה אנו זקוקים כל חודש ל-4,000 לא"י לקבלת הלוואות חדשות. מהמשק אנו מקבלים מקסימום 1,000 לא"י, ויחד 5,000 לא"י, שזוהי ההוצאה החודשית המינימלית שלנו. מהמשק רק 1,000 לא"י, כולל עבודות חוץ. דיספרופורציה גדולה מאד!! היא יכולה להמיט עלינו אסון, באם לא נתקן אותה בעוד זמן, וכל זה למה? באשר העזנו השנה לעשות. הגענו לשיא של השקעות. למעלה מ-25,000 לא"י בתש"ג!! ומה משונה לשמוע, ביחס לו. משק זו, אשר כל התלבטויותיה כעת הן פרי של 'טיסה גבוהה ונועזת בתש"ג' - הטחה של 'אל תנמיכו טוס', גם פה עשה לנו הגורל צחוק. אולי חושב מישהו שרק בימשקי השקענו - אינו אלא טועה. רשימת ההשקעות מראה יחס יפה והוגן בין ההשקעות הקרויות יצרניות (והן סוף סוף מאפשרות לקיים את יתר ההשקעות), לבין השקעות צרכניות. לצדו של הסילו היפה, אשר עלה למעלה מ-3,500 לא"י, הולך ונבנה מטבח מפואר, מודרני, על כל שכלוליו, אשר יחד עם חדר האוכל יעבור את ה-1,000 לא"י שלו. על יד בניין הלולים והחציר הוקמה מרפאה מפוארת. יחד עם קניית טרקטור השקענו בציד מטבח בית הילדים, דרכים, גינות נוי, ריפוי שיניים, פסנתר, בית כסא, סידורי קירור וחשמל, השקעה במפעל המים והשקעה בבניית 5 בתי מגורים וכו' וכו'. הנה הסיכומים הראשונים

מראים שנגיע ל-100 לא"י הוצאה לחבר. 12,000 לא"י מחוץ לכלליות וריבית, רק הוצאות חברים. חברים, איזו 'טיסה' זאת? נמוכה או גבוהה? עם נושאי פעולה משקית כזו יש להתווכח על 'יחס ואמצעים'? אינני מצטער על העזתני השנה. הייתי חוזר לעשות ככה. אינני חושב שעברנו את הגבול האחרון של האיטור המוחלט. הגענו לגבול מתוח, זה נכון, אפילו מתוח מאד, וזה משתי סיבות: א. ההכרח שבבניין 5 בתים והחסכון הכרוך בזה, כשהננו בונים אותם מהלוואות 5- שנים. ב. האכזבה הגדולה מהכנסות הענפים ובעיקר יבולי הפלחה. קשה היה לשער מראש, שהשנה יהיה לנו בסך הכל 120 טונות גרעינים. הגענו, אפוא, למצב מתוח, אך עדיין לא מייאש, בהחלט לא. זה תלוי הרבה מאד בנו כדי שנוכל לצאת ממצב זה. זה תלוי בעמידתנו! נצטרך לעשות מאמצים רבים לפיתוח וקידום הענפים, ודאגה רבה להגדלת ההכנסות מצד אחד, ומאידך התאפקות מהשקעות צרכניות, תוך כדי מאמצים לשמירה על דרגת החיים הקיימת של החברים, עד אשר נייטיב את היחס בין סעיפי ההכנסה החודשית, ויוקל עלינו עומס התשלומים. זה יהיה לא קל, ונחוצה כאן עזרת הקיבוץ ודעת הקהל. רק אז נוכל לעמוד.

הנושא של הפעולה המשקית בקיבוצנו בשנתיים האחרונות, במקום שיתרחב, הלך, כידוע לצערנו, והצטמצם. מעטים מאד נושאים כיום את דבר המשק והבנת מציאות חיינו בקיבוץ. ובאם, חלילה, תשתרר אי-הבנה בין נושאי הפעולה המשקית ולבין הקיבוץ (אי-הבנה שאני, זמן מה, חש אותה) מי ירצה לסחוב בעול ומי יוכל לעמוד בפני הקשיים הענקיים גם בחוץ וגם בפנים? לא יעזרו פה שום 'חוכמות', ושום יחס 'ליברלי' ונדיבות לב תיאורטיים לא יעמדו במבחן. רק על ידי הבנת מציאות חיינו ויצירת אווירה אוהדת סביב נושאי הפעולה המשקית בתקופה הקשה הזאת, ע"י עמידה מאחוריהם, תמיכה ועידוד, יוכלו לעזור, שתקופה קשה זאת תהיה קצרה ככל האפשר, ושוב נוכל לזנק לקראת העתיד בתוכניות של השקעות נועזות ובביטחון שנעמוד בהן.

לקראת עמידה כזו אנו צריכים לכוון את מחשבותינו ומעשינו."

מתתיהו

באותו עניין גם דיווי פרנקל עונה למיטק. לאחר שהוא מונה את שלוש ההצעות האפשריות לשיכון הכיתה שדנו עליהן בו. משק, הוא כותב: "...ועתה כמה הערות לתוכן מכתבך. נדמה לי שהינך רוצה להמשיך באותה שגיאה אשר בבית הילדים שלנו הפכה למסורת. העמדת מרכז פעילותו בקיבוץ במלחמה על תנאי העבודה, והזנחה גמורה בהדרכת לחינוך משותף, הן בקיבוץ והן בין העובדות. הדבר גרם, ומן ההכרח שיגרם, שיווצר חבר 'אפוטרופסים' (ההורים) ושאר חברים, שהם אדישים או אנטגוניסטים, בזמן שנדרש מהם ויתורים. אינני מוסיקלי עד כדי כך להרגיש את ההבדל בין צילי השנה שעברה ואלה של השנה. אני רק מרגיש כי ישנו הרצון המלא בקיבוץ לפתור את שאלת בית-הספר, בהתחשב בתנאים שלנו. את תורת ההגבה על חוסר אמצעים בסידורים מתאימים, כפי שאתה מציע, אין אני מבין. כמו כן אין אני מבין את המשל של 'עין שמר', אשר בונים פאוולון מודרני הכולל ריהוט נפלא, 15 ילד ושני מורים מנוסים. אחרי 5 שנות קיום בית-הספר, אני מסכים אתך, אין זאת 'התלהבות ראשונה'. את ההתלהבות הראשונה ביטא הקיבוץ הנדון בתנאים אשר העמיד לרשות בית-הספר לפני 5 שנים. ואשר לבקשתך שלא ננמיק לטוס, קשה לקבוע מי הם מנמיכי טוס ומגביהי טוס בחיינו. ולא בטייסים עסקינן, אלא בחברים אשר נדרשת מהם בעיקר קשר לקרקע המציאות."

דיווי פרנקל

עניינים שונים בעלון זה

* מרכז ו. המשק מגיב על התלונות הנמשכות בעניין טיב הלחם. מסביר שתנאי המלחמה והמאפיה, שעדיין בחומה, בתנאים קשים - הסיבה לכך. כמו כן עונה בעניין המים, שעדיין יש קשיים הקשורים לאינסטלציה, והסובל העיקרי גן הירק.

* נמשכים הדיונים בקשר לבנייה של בתי הילדים. התוכנית של האדריכל רבט נראית לחברים. כמו כן דחופה מאד בעיית חדר איזולציה בגלל המחלות הרבות בבתי הילדים.

* שוב הוצאת העיתונים מחדר הקריאה ואין מתגברים על כך.

* בסוף מובא מכתב מחייל מחו"ל, לאחר כניעת איטליה, ופגישות עם חיילים חברי התנועה.

עלון הקיבוץ מס' 8 מ-8.10.43

העלון נפתח בברכות לראש השנה החדשה. ההרגשה היא שהאיחוד עם "אלגביש" תרם רבות להתקדמות המשק והקיבוץ כמעט בכל השטחים. ההרגשה היא טובה. ולמגויסים ברכה: "חזקו ואמצו, גמרו את המלאכה מהר ושובו הביתה".

בענפים

דו"ח נרחב על הרפת וסיכומיה בשנת תש"ג. 42 ראש. התנובה - 67,711 ל', הממוצע לפרה - 3,563 ל'. בעיות האספקה והשיכון הן העיקריות.

ועדת בניין. סקירה על העבודות הגדולות שנגמרו, כגון הסילו, חדר האוכל, הבתים החדשים, וסקירה על העבודות הנעשות כעת ובשנה הבאה.

מיטק משיב על מאמריהם של מתתיהו ודייווי...

"בהמשך הוויכוח שירד מהפסים... הערות מספר: ביקורת הועדה המשקית. כשכתבתי את מכתבי לועדה המשקית - זו טרם דנה בענייני הכיתה, לכן לא היה כל טעם לבקרה ולהאשימה. גם לא עשיתי זאת. לכל היותר אפשר היה לחשוד שהנני מתכוון לחברים בודדים. אבל אז אין כל מקום לפרסוניפיקציה.

ב. שיר ערש לנירה. חבל שזה שייך לעבר. למעשה הרגשתי בכך כששמעתי את מתתיהו בדיון הראשון בשאלות הכיתה. המאמר נותן אישור פסיכולוגי לעובדה זו. הפתיחה הקצרה דנה בענייני ילדים, אבל... מספרת על העבר. וההווה - דין וחשבון מפורט מפעולת ההוצאה לפועל. פעולתך כבא-כוח, מתתיהו, הדומיננטה אצלך, מבלי להשאיר עודף לשטחים אחרים. יש מכך להוציא מסקנה ולהיות פחות פרטנסיבלי (לפחות בשטח החינוך ולזמן הזה).

ג. 'מישהו' - גם התכוונת אלי. הרי לי אין כל אספירציות לאלוהות. את שמי מותר לצטט בצליל המפורש ובכתיב מלא.

וכעת לעצם העניין, משמע, לשאלת הכיתה. יש כנראה צורך להדגיש את זה.

סיכום סטנוגרפי של השנה שעברה

בת שבע התחילה את שנת הלימודים באיחור של כמה חודשים. היא עבדה כעובדת יחידה ובתנאים קשים. לא פעם, לכן, נעשתה פעולת הטיפול על חשבון הלימודים בסוף השנה, כשגדלה תנועת התיירות, ובכיתה התאכסנו אורחים, בת שבע הייתה נאלצת למסור את זמנה לטיפול, ולוותר לגמרי על הלימודים. לכך נוסף את התנאים ההיגייניים בכיתה גופא: כסאות, שולחנות ולוח. זוהי עובדה שחרפה לפרסמה. בית-ספר הישן בו אנו התחנכנו לא היה מרשה לעצמו כדבר הזה. זוהי התנגשות בילד. גורמים לו נזקים ביציבות הגוף, מקנים לו הרגלים רעים בישיבה, כתיבה וקריאה - הרגלים שאחר כך קשה לעקור אותם. האם אחרי כל זה אפשר לעלות על גג הסילו ולהשקיף בנחת ובשלווה למטה ולהציע ממרומים הצעות שהן התכחות מוחלטת לחינוך המשותף. בן אדם מבוגר נעשה קשה ומר כשצפוף לו, כל שכן ילד. לבן אדם מבוגר אתה יכול להסביר, להשפיע על שכלו ומחשבתו, אתה יכול לספר לו על 'דורכהאלטן תקופה' וכולי... לא כן הילד.

הוא נעשה עצבני וקשה ואין לך אז שפה משותפת אתו. התנאים האלה גורמים להתנהגות 'מיוחדת' מצדו, וזו שוב גוררת אחריה התנהגות 'מיוחדת' של המחנך, ובסופו של דבר נוצר סגנון חיים שאין לקנא בו, מקור של 'שפיכות דמים' הדדית. ואלה הם הדברים שאי אפשר אחר כך לשנותם מהיום למחר. הם נעשים הרגל וקניין פרטי של הילד ששום 'פוילון' מפורסם של עין שמר' לא יועיל ולא כלום. וכעת נשאלת השאלה: ההיה זה חטא מצדי לרמוז במכתבי על הדברים האלה? ההיה זה חטא להתריע מפני מגמות של מיטת סדום עבור הכיתה? לא, חברים! ראיתי את זה כחובתי. הנני רואה חטא יותר גדול בפתוס העוטף את המציאות הבלתי נוחה בענייני אשליה. אם במקרה הראשון נוצר רצון לתיקון, הרי במקרה השני משתלטת השאננות.

ולבסוף, אין הוויכוח גורם לי נחת רוח. תגובתי הראשונה הייתה לא להשיב וכזאת גם אמרתי למאיר. אבל, כשעלה על דעתי החשד שדברי מתתיהו עלולים להרדים את דריכות הקיבוץ לגבי הכיתה, החלטתי לענות. בהזדמנות זו פנייתי החמה לועדת הבניין: תעשו את כל האפשר כדי לקיים בהקדם האפשרי החלטתה המשותפת שקיבלנוה בישיבה האחרונה של הועדה המשקית. אם תצליחו לקצר את תקופת המעבר שהיא מאד לא לרוחנו, הרי תעשו דבר גדול...".

מיטק

מכתב מאברהמ'ל

העלון הזה מסתיים במכתב מאברהמ'ל, אחד המגויסים, אשר שמח על העלון ששולחים למגויסים, אך מבקר את האינפורמציה הכתובה בו, שלדעתו אינה שלמה, בעיקר המצב בענפים, וקשה ללמוד ממנה על המצב האמיתי.

מצב העבודה

כמו כן, נמסר על מצב העבודה הקשה. חסרים לסידור העבודה יום-יום 35 איש. מבקשים לעשות כל מאמץ להעביר את יתר החברים מ"אלגביש" שעדיין נשארו ברעננה.

עלון הקיבוץ מס' 9 מ-10.10.43

דו"ח מהענפים: הפעם דו"ח מפורט ושלם מסיכומי גן הירק. באם נחשיב יום העבודה של המשק ל-0.750 - לא"י, הרי בת"א קיבלנו 46.375 לא"י, בצל 11.650 לא"י, וביתר הירקות 32.500.

דו"ח מפורט של ו. בריאות

כמה מספרים מהדו"ח: המחלות הכרוניות - ריאות - 1, כליות - 2, אסטמה - 2, אולקוס - 1, קדחת - 3, אישייס - 3. בין המקרים הכרוניים ישנם כמה אשר צריך לברר במשך הזמן. תשומת לב מיוחדת כעת לבעיית טיפול השיניים, שהייתה מוזנחת עד היום. יתר הסעיפים שהועדה נוגעת בהם: ניתוחים, גרידות, ריאומטיזם, מצב התחלואה, שעלה מ-250 ביקורים וטיפולים אצל הרופא ל-600 לחודש, מחלות מדבקות, טיפול חולים (חברים רבים מתמרמרים על הטיפול הבלתי מספיק), הבראה, סידורים סניטריים לא מסודרים. י"ע בטיפול חולים - 318 י"ע לשנה, ימי מחלה לשנה - בסה"כ 1,779, הוצאות ו. בריאות - 186.494 לא"י לשנה.

מחסן הבגדים

נמסר על התקדמות רבה במשך השנה, אם כי לא מספיקה עדיין. השנה, בגלל המלחמה, היה קושי גדול להשיג בדים, ויש לציין שבלי המחסן המשותף של התנועה אי אפשר היה לקבל בכלל... העלינו את השיתוף השנה לדרגה יותר גבוהה, יחד עם הסידורים המתאימים במחסן...

עלון הקיבוץ מס' 10 מ-16.10.43

העלון פותח בסקירה מקיפה בבעיות המים שלנו. קטע קטן מהסקירה: "...המים הופכים והולכים להיות גורם מכריע במערכת חיינו המשקיים. ההשקעה בשטח זה עברה כבר למעלה מ-25% של כל האקטיבה שלנו...". אחר כך בא פירוט של כל העבודות שנעשו עד עכשיו: "...ההשקעה עד כה - 6,407.587 לא"י... באה גם תוכנית להשקעות הבאות של כל מערכת המים אשר תעלה בערך 11,752 לא"י. תהייה לנו תפוקה של 84 מ"מ מים לשעה מ-2 הבארות. הערכה היא שמ"מ מים יעלה לנו 1.5 מיל, וההוצאה לאחזקת המכון - לכל מ"מ מים - נערכת ל-2.32 מיל...". היו גם כמה בעיות בעלי אופי חברתי...

דו"ח שוטף של הבא-כוח

מוסר על הקשיים הבלתי רגילים של החודש לאזן בין ההוצאות וההכנסות. על הפרופורציה הבלתי אפשרית לשאת אותה, של היחס בין ההכנסות מהלוואות וג"ח ולבין הכנסות המשק. מוסר על ישיבה משותפת עם יהושע פורטר מהמחלקה הכלכלית של הקב"א בקשר למצבנו המשקי וכן על הפעולות בסוכנות היהודית בקשר לתקציב.

ברל מהמגויסים

העלון מסתיים במכתבו של ברל המגויס לצבא הבריטי, על השעמום במחנה, ועל אירועים יותר מעניינים כשיש אפשרות לצאת לבקר בבירה או לעשות טיול ברכב למקומות שונים. מעריך מאד את שליחת העלון למגויסים.

עלון הקיבוץ מס' 12 מ-25.10.43

העלון פותח במכתב ארוך של אברהם מיל ברוידא לקיבוץ, בו הוא מותח ביקורת על פעולות ועדת המשק ועל פעולתו של הבא-כוח שהיה אז מתתיהו. בעיקר הוא טוען על חוסר תכנון, על אי-שמירת התקציבים ועל החלטות ו. המשק מבלי שהקיבוץ יהיה שותף להן.

משה ישראל, מ"אלגביש", המרגיש עצמו עדיין חדש בקיבוץ, מעיר הערות בעקבות דו"ח של ו. חינוך. בעיקר מבקר קשות את תופעת המכות שנתקל בהן בקיבוץ כלפי ילדים ומנתח בכלל את השקפת תנועתנו בנושא זה בחינוכנו המשותף.

דו"ח של מנהלת המטבח

יום כלכלה - בערך 120-150 מיל. אוכלים - 200 איש. במטבח עדיין מבשלים על פרימוסים. היא מתארת בצורה פלסטית את סדר היום שלה על כל תלאותיה, מציעה לקנות עדר לבשר שלדעתה יזייל את יום הכלכלה, כשהמחירים בשוק עולים מיום ליום. פונה בהתרגשות לו. הבניין לגמור מהר את חדר האוכל החדש. מוסרת כמה לדעתה עולה תפריט כלכלה יומי לאיש: לחם - 10 מיל, בשר - 25 מיל, חלב - 13 מיל, ביצה - 10 מיל, ירקות - 10 מיל, מרגרינה - 5 מיל, כלים - 3 מיל, משביר - 25 מיל, שונות - 5 מיל. סה"כ לחשבונה כ-12 מיל.

על המסגרייה

האיחוד עם "אלגביש" פתח לפנינו סיכוי גדול לפיתוח המסגרייה ולקבל גם עבודות חוץ. קיבלנו מכונות נוספות וגם אנשי מקצוע מעולים. לעת עתה עובדים במסגרייה רק 4 איש, וכל העבודה היא בעיקר למשק וכמובן לפלחה, אך עם תוספת אנשים נוכל בהחלט לקבל גם עבודות חוץ.

עלון הקיבוץ מס' 14 מ-13.11.43

דו"ח מפורט מראובקה על הנעשה בשטחי הפלחה, ותוכנית הזריעה.

שוב מכתב מהמגויסים. אברהמיל כותב בעניין הילודה בקיבוץ ויוקר החינוך שלנו. אברהמיל מנסה לשכנע אותנו שכל משפחה צריכה ללדת 4 ילדים. "ילודה זה לא רק עניין פרטי כי אם משימה לאומית, ובעיקר עכשיו לשמע הידיעות על השמדת היהודים ע"י היטלר". אנו מונים כעת 150-160 חברים, והוא מנסה לעשות חשבון מה זה יחייב אותנו.

גמר הבחירות השנתיות

גמרנו את פרשת הבחירות. יש לציין שהייתה ערות מספקת... הורגשה כוונות לתנופה בכל שטחי חיינו... ההתלבטויות העיקריות היו סביב התפקידים... בוועדות הייתה כוונות גדולה... החלטנו בשיחות השנתיות שעל הועדות להכין בירורים בשאלות הנוגעות לשטח פעולתן... להכין מיד... במשך יום השבת התקיימו כבר כמה ישיבות. ו. הבניין בחרה בחונקה למרכז העבודה על הגבעה. המסגרים התאספו לאספת ארגון ראשונה. השתתפו: עמרי, אצה, ראובן, מיירים, פייבל, רודי, חיים יערי, יואל, זאב ר., יענקל, טולק, חנוך, אשר, יהודה. הוחלט על ריכוז כל העבודות פנים וחץ. בחרו בראובן כמרכז חץ ואת עומרי כמרכז פנים. להלן חלק מהבחירות של הועדות - ועדת בריאות: לובה ק., דבורה'לה, לילו, דינה. ועדה פוליטית: זאב פ., יצחק שושני, מרים נ., תמר, זליג. מוכתב: זאב פ. מחסנאי: אברהמק'ה. ועדת "הפועל": מיטק, דוד, חיה פ., טולק, רודי. ועדת גינות נוי: שמחה, רישה, אבוש, חיים ל., אטקה. אורוות: אליעזר.

שונות

בשיכון: השבת הייתה צריכה להתקיים העברה של מספר דיירים. במקום להיכנס לחדרים של שתי משפחות, הייתה פלישה לבניינים החדשים בלא הסכמת הועדה ובלא הסכמת מרכז העבודה על הגבעה. מחכים להתפתחות נוספת של המאורעות...

עלון הקיבוץ מס' 15 מ-20.11.43

סיכומי פלחה ועבודת הטרקטורים בשנת תש"ג: יום עבודה שנתקבל - 1.100 לא"י. במכירת היבולים יש הבדל גדול בין מחירי השוק ומחירי הממשלה. למשל: חיטה - בשוק: 55 לא"י, בממשלה: 28 לא"י. היבולים היו נמוכים מאד. למשל: חיטה - 45 ק"ג לד', שעורה - 90, ש"ש - 127, חציר - 260, קש - 43. בטרקטורים קיבלנו ליום עבודה 2.500 לא"י

מתוך מכתבו של חבר החותם י. (כנראה ישראל כרמון מבית הכלא) וקורא למכתבו "פרדוקסים": "...אני קורא את העלון, וההרגשה טובה שיש התקדמות בבנייה, אבל אני יודע שאין לנו אוצרות כספיים בלתי מוגבלים שמהם אפשר לשאוב כאוות נפשנו. ומצד שני מלווה אותי תמיד ההרגשה שאוצר שני יש לנו - אוצר עיקרי, שהוא בלתי מוגבל, שהוא גדל עם השימוש בו, שבלעדיו אי אפשר היה לנו להתקיים אף רגע, וזהו הביטחון המוחלט שדרכנו היא הדרך היחידה שהלכנו ובה נמשיך תמיד ויהיה מה. זהו רצוננו לחיות חיי קיבוץ, ויהיו התנאים אשר יהיו. הקיבוץ בשבילנו איננו איזה מסחר סתם שמשקיעים בו כספים, על מנת שהוא יחזיר רווחים. הוא בשבילנו דרך חיים... עצם האדם שהוא קיבוצניק מעיד עליו שהוא אופטימיסט. קיבוץ זה עסק בשביל אופטימיסטים. ...ישנם אנשים שרואים תמיד את המטרה הסופית, אנשים בעלי מעוף. וישנם גם אנשים שרואים רק את הצרות..."

אורחים

בצהרי יום שישי ביקר אצלנו רוברט סולד, חבר הוועה"פ הציוני, ממנהלי הועדה הכלכלית האמריקנית וגזבר קרן ברנדייס. חיים גולדברג הציג בפניהם את בעיותינו הכלכליות ונראה שנקבל משהו מבנק ויטלס.

עלון הקיבוץ מס' 17 מ-8.12.43

* ארנסט נתן משרטט תוכנית לפעולה תרבותית בקיבוץ אשר חיוניותה היא מעל לכל ויכוח בדרכנו כקיבוץ. בין יתר הצעותיו הוא מציע להקים חוגים לכל סוגי הפעילות האינטלקטואלית, מקהלה, חוג דרמטי, וחוג למוסיקה, שהוא עצמו התחיל כבר לארגן...

* אברהם ג. מתאר ומבקר את מסיבת ליל שישי שהייתה מוקדשת לטשרניחובסקי...

* יואל דרום מעלה שוב את בעיית השפה העברית בחיינו היום-יומיים. "למרות כל ההחלטות ולמרות שכל אחד מבין את הכורח הזה, במציאות חיינו אנחנו עדיין מדברים בשפות שונות. ומה יהיה על ילדינו? ומה יהיה על אחדות הקיבוץ?".

* צפורה גרבר מוסרת אינפורמציה על התחנה המטאורולוגית שהקמנו והיא המנהלת שלה.

* מכתב נוסף מישראל כרמון מהכלא המודה על החבילות היפות שהוא מקבל מהקיבוץ, וכן התייחסותו לבעיות המשק, כשהוא רואה את השתייכותו של כל חבר לענף מסוים, ואת הענף כאחראי למשק ואת חברי הענף כאחראים לענף.

העלון הזה מסיים את דפיו בסקירה קצרה על הענפים שקראנו כבר לעיל.

עלון הקיבוץ מס' 18 מ-12.12.43

העלון פותח בסקירה מקיפה של סיכום עבודות על הגבעה בתש"ג. נביא חלק מהסקירה. "...בשנת תש"ג עמדנו בסימן של בנייה מאומצת. פני המחנה שונו ללא היכר. כמעט כל חודש הופיע משהו חדש בפינה זו או אחרת של המחנה. רבה הייתה התכונה ורבים היו הקשיים. זו הפעם הראשונה שהבאנו פועלים מהחוץ. מסרנו עבודות גדולות לקבלנים שונים. לא היינו רגילים להיקף עבודה כה גדול... העבודות שבוצעו: חדר אוכל חדש ומטבח, מחסני תבואות, הבאר, מכון חשמל, צריף אמנות, מטבח ילדים (תיקון), סגירת מרפסת בית, 6 מחיצות בבית הילדים, קו חשמל, סידור הנגרייה, סגירת סככת המכוונות, שונות לרפת, עמוד לשער, וובלים, סידור אוהלים וסככות, סלילת דרכים ושבילים, מחסן הבגדים, לול לבנים, לול פחים, לולים (שונות), בית כסא, המרפאה, הדיר, דיר מחלות ואבוסים, שונות. כל העבודות, לפי חשבון ו. בנין, עלו 8,344.369 לא"י. יום העבודה היה מבוסס על 80 גרוש לחבר ו-50 של יחידה..."

חדר הקריאה! ...שוב הזעקה הישנה: תנו גם לאחרים לקרוא! אל תוציאו את העיתונים...

מכתב למגויסים ע"י רישה. כולו, כמעט, מוקדש בהומור רב לגמר בניית חמשת הבניינים והסידורים החדשים לשיכון לפי עיקרון הותק. תיאור "המוחרם", היינו כל ההעברות, ולאחר הכל חוסר גדול בחדרים. וגם אוהלים לא מספיקים.

ידיעות שונות. מיירים התקין מים חמים במקלחת. קיבלו עבודה מהחוץ למסגרייה. בפלחה מצפים לגשם שלא בא והחרדה גדולה. הכניסו חשמל למחנה.

ומסיבה גדולה לחנוכת חדר האוכל והמטבח החדש...

עלון הקיבוץ מס' 20 מ-20.12.43

העלון פותח בסקירה רחבה של צדוק על תוכניות ועדת התרבות לשנת תש"ד. שוב במרכז הדיונים בעיות החגים אצלנו ודמותם, וכן כל השאלות האחרות של ועדת התרבות: לימוד עברית, חוגים, חדר הקריאה, הספרייה, הצגות תיאטרון, קולנוע וכו' וכו'. צדוק מספר בצורה די הומוריסטית את הרפתקאותיו בשמירה ואשליותיו... יואל כותב אגרת למגויסים על הגשם שכה צפינו לו ועל נשף חנוכת חדר האוכל והמטבח. נשף מאד מוצלח, שכרגיל נגמר בהורה עד השעות המאוחרות...

עלון מס' 22 מ-26.12.43

העלון נפתח בסקירה של ועדת חברים ע"י צבי (צ'של). הוא מציג בהרחבה את בעיית השיכון והסכנה לחזור לשתי משפחות בחדר. מציע להפריד בין ו. דירות וחברים. בענייני תקציב הוא מציע להקציב לו. חברים 1.500 לא"י לחבר, מזה 1.200 לחבר ישיר, ולהשאיר לועדה 0.300 לא"י. לחופש, מציע 6 ימים לחבר ויום לועדה. כמו כן סוקר יתר פעולות הועדה, כגון עזרה למגויסים וסידורים נאותים כשבאים לחופשה, קרן לעזרת קרובים לאחר המלחמה וכו'...

ויכוח בין ארנסט נ. לבין המערכת על הרעש בחדר האוכל, על "פקודות פרוסיות", על זמני השיחות, זמן פנוי ושמיעת קונצרטים.

דינה כותבת על המטבח החדש ובעיותיו.

יחסים עם השכנים. המערכת מעלה את הבעיות המורכבות הקשורות עם יחסינו לשכנינו, ובעיקר עם ערביי טינה. גם איך לשמור על יחסי שכנות טובה וגם איך למנוע את הגניבות הרבות...

עלון הקיבוץ מס' 23 מ-30.12.43 (עלון אחרון של 1943)

כל העלון מוקדש כמעט כולו לענייני המשק... מההקדמה: "בהתאם לתכנית העבודה של הועדה המשקית הננו מגישים לדיון את תקציב אספקת חברים, מאזן המשק, תוכנית העבודה השנתית ותוכנית ההשקעות... באם להשוות את המצב היום ביחס לפני המלחמה, יש לציין העלאה בכל שטחי חייו, העלאה ריאלית, לא רק בהתאם לאינדקס, כי אם הרמת הסטנדרט של החיים שלנו באופן מוחלט. ואם כי אין להצטער על כך, שרמת החיים שלנו עלתה, יש ללחום נגד 'מצב הרוח' שהתבלט בשנים האחרונות בקיבוצים, שאין עוד חשבון ומסגרת. וכל מה שיוציאו - יוציאו. יש להתכונן לקראת הבאות. כבר עכשיו מורגשת בארץ ירידה ידועה, וזה מחייב, קודם כל, חסכון, קביעת מסגרת והקפדה בשמירה עליה. וכשיש חשבון - ישנה מחשבה, יש רציונליזציה, ולכך אנו נתבעים".

קצת מסיכומי הענפים:

גן הירק: 89.5 ד'. הכנסה - 3915.777 לא"י. תמורת יום עבודה - 1.417 לא"י.

הדיר: הכנסות - 1,648.254 לא"י. הוצאות - 1,450.650 לא"י. תמורת יום עבודה - 0.970 לא"י.

הצעת הו. המשקית לתקציב אחזקת אדם:

הסעיף	לחבר לשנה	סכום כללי
כלכלה לפי 140 מיל.	51.000	8,675.000 לא"י
הלבשה	7.000	1,193.000 "
הנעלה	3.000	510.000 "
כביסה	1.480	252.000 "
אחזקת דירות	10.580	1,800.000 "
גינות נוי	0.500	85.000 "
אספקה ק. ועישון	3.440	586.000 "
חברים וע. קרובים	4.140	705.000 "
תרבות	2.000	356.000 "
בריאות	3.000	510.100 "
מסים ותרומות	10.000	1,707.000 "
פעולה ציבורית	1.000	170.000 "

"הפועל"	0.350	60.000	"
ו. ביטחון	0.196	33.600	"
מים	1.400	240.000	"
סה"כ	99.086	16,861.700	לא"י
אחזקת ילדים	18.892	3,211.750	לא"י לילד 58.341

סה"כ אחזקת אדם	117.978	20,074.450	

ריבית	0.800	1,500.000	
כלליות	2.900	500.000	

סה"כ כללי	129.678	22,074.450	לא"י.

לסוף דצמבר 1943 נמצאים בכפר מנחם 170 חברים ו-55 ילדים.

בסוף 1943 הבא-כוח מתתיהו מוחלף ע"י פייטל שהיה מרכז משק, ומתתיהו מחליף אותו בריכוז משק וחלק בהנהלת חשבונות ותמחיר. בהנהלת החשבונות הוא עוזר יחד עם תמר מן באיחוד 2 המאזנים של כפר מנחם ו"אלגביש".

מהפרוטוקולים של שנת 1943

ב-1.3.43 וב-10.3.43 בשתי אסיפות, עורך הקיבוץ "משפט" על החינוך המשותף שלנו. השופטים: זאב פ., ראובקה והיו"ר מתתיהו. יש קטיגור וישנו סניגור אך שמותיהם לא נרשמו בפרוטוקול. היו עדים רבים, בעיקר ילדים, וכן רופא המקום, הד"ר פיינשטיין, ואמא וילד מחוץ לקיבוץ. הילדים היו בני 7-8. הקטיגור ביסס את כתב אשמתו על הפער בין מטרות החינוך המשותף ובין המציאות האפורה בקיבוץ. הסניגור השתדל בשאלות לעדים להוכיח שהחינוך שלנו הוא עדיף בהרבה על זה שמחוץ לקיבוץ. הרופא נגע בעיקר בבעיות בריאות הילדים, ההדבקות המהירות, והצורך בהכשרה ולימוד של אנשי החינוך. מעניין, כששאלו את הילדים (והם כאמור בני 7-8) האם רוצים לישון אצל ההורים, כולם ענו "לא", בנימוק שיתגעגעו לחברים שלהם. המשפט לא הסתיים ולא נמשך באותה צורה, אך ענייני חינוך רבים התבררו בשיחות קיבוץ רבות.

שיחת קיבוץ מ-3.3.43

הבא-כוח מוסר על המצב הכספי הקשה, עליו כבר קראנו לעיל בעלוני הקיבוץ. מחליטים בשלילה על קבלת תינוק של אלי יונס לזמן קצר, על אף המצוקה של המשפחה שעזבה אותנו, אך מציעים עזרה כספית.

הפרוטוקולים של שיחות הקיבוץ, בלי כל ספק, משקפים את הבעיות שהקיבוץ דן בהן בשנת 1943. אך יש לציין גם, שלא כל השטחים בחיינו, שמצאו את ביטויים בשיחות בחדרים, בשדה, ב"רחוב" הקיבוצי, בשטח, מצאו תמיד את ביטויים בשיחות הקיבוץ. אין גם אפשרות פיזית להביא את כל פרטי השיחות. נסתפק בסיכומים כלליים והבלטת כמה בעיות מרכזיות יותר. בשנה זאת היו 45 שיחות. יש והייתה שיחה כל ערב. בראשית הפרק ציינו ששנת 1943 הייתה שנת תפנית בחיינו, והכוונה הייתה בנושא המסגרת. לא

יכולנו להמשיך יותר את היקפי המשימות שהוטלו עלינו במסגרת אנשים כה מצומצמת. ואכן האיחוד עם "אלגביש" שינה את פני הדברים מקצה לקצה. אך אנשי "אלגביש" הגיעו אלינו רק בראשית יולי, וגם זאת בפלוגה ראשונה, ורק בסוף השנה הצטרפו היתר, ועוד נשאר חלק קטן גם בשנת 1944. לכן, אפשר להגיד שעד יולי 43 כפר מנחם התלבט קשה כדי להתגבר על כל הבעיות שהיקפי המשק והחברה תבעו ממנו. מזכיר הקיבוץ היה אז חיים בלכר, בא-כוח - מתתיהו שור, מרכז משק - פייטל. בשיחות הקיבוץ היו משתתפים 25- עד 60 חברים. נושא הדיונים היו בעיקר איוש בעלי תפקידים, התפטרותם, ערעורים על בחירתם וכד', אשר העסיקו שיחות רבות. דיונים על תקציב אחזקת אדם, אשר נע בין 75 לא"י לחבר ל-115- לא"י. כמו כן הוקדשו שיחות לאינפורמציה של הבא-כוח על מצבנו הכספי, פעילותנו בענייני המים ואינסטלציה לשטחי השדות הניתנות להשקיה, פעילותנו בעניין הכביש, מצבנו בבנקים וכד'. לא מעט שיחות הוקדשו לבניין בית הילדים, מלוות בוויכוח "על אמצעים ויחס", שיחות כלליות בענייני חינוך אשר התחילו להעסיק את הקיבוץ יותר ויותר עם גידול מספר הילדים. בשיחות על החינוך אפשר להוסיף את הוויכוח שהיה אז בתנועה, ודיון על כך גם אצלנו, בין חזן וצבי ורדי, על הקמת מוסדות חינוך בתנועה. בענייני התנועה התנהל גם ויכוח על הקמת ארגון קיבוצי השוה"צ שעמד להכרעה במועצת התנועה. אצלנו בהצבעה לקראת המועצה הזו הצביעו 7 בעד, 6 נגד. מספר שיחות היו מוקדשות לענייני עבודה, אשר בגלל המספר הקטן של חברים גרם לקשיים רבים לקיים את סידור העבודה ובעיקר למצוא סדרני עבודה. שיחות בענייני מחסן הבגדים שלא פעם נהפכו גם לשיחות על שיתוף.

מות ילד נוסף בכפר מנחם. 7- ליוני נפטר תינוקם של נחמקה וחונקה ז"ל. שוב אפף אבל כבד המשפחה והקיבוץ.

עם כל הקשיים, בטרם בואה של הפלוגה הראשונה של "אלגביש", מתנהלת בכל הקצב עבודת הבנייה והסלילה. מוקם מגדל המים, הבניין הראשון על הגבעה, בית התינוקות (כיום המועדון לחבר), 5 בנייני מגורים הנקראים בנייני הסוכנות. מועברים צריפים מהדר לכפר מנחם, מקימים מצריפים חדר אוכל ומטבח זמניים, צריף למחסן בגדים. כל השירותים (בתי שימוש, מקלחת, מכבסה וכד') נמצאים בחוף מעבר לבתי המגורים.

עם בוא הפלוגה הראשונה של "אלגביש" מתחילים הבירורים על דרכי האיחוד והקליטה של שני הקיבוצים. באחת השיחות משתתפים גם נציגי הקבה"א, צבי ורדי מהמחלקה לכלכלה, מנחם גרסון מחינוך ושמחה פלפן מחברה. כולם דואגים שהאיחוד יצלח. ברור שישנם קשיים ובעיות רבות באיחוד כזה. מתקיימת גם שיחה עם יודקס בנושא זה. בעיות שפה, שיתוף בועדות, סידור העבודה וקשיים גדולים בשיכון. שני חלקי הקיבוץ מודעים לחשיבות המשימה שהוטלה עליהם, ובכלל, בשיחות מתגלה רצון טוב ואמונה שהאיחוד יצלח. פועלים גם להעברת הרכוש של "אלגביש" ברעננה כולל המפעלים, המסגרייה והנגרייה שמגיעים לבסוף.

פרט לשיחות הקשורות לאיחוד עם "אלגביש", יש גם שיחות רגילות: החזרת נירה מעין החורש, הכנות לחג הקציר, שחרור חיים בל. להנהלת דפוס "משמר", שיחות שנתיות וסיכומי פעולות הועדות ובחירות חדשות לועדות ולתפקידים. כמזכיר נבחר אברהמקיה במקום חיים בל. פייטל נבחר כבא-כוח ומחליף את מתתיהו אשר מחליף את פייטל בריכוז משק ועובד חלקית בהנהלת החשבונות. תפקיד ריכוז המשק עדיין חדש ויש לעצבו ולקבוע שטחי פעולתו וכן של ועדת המשק, עליה מתנהל ויכוח ער. בגבעה נבחר שלמהקיה ש. כרכו הבניין ומחליף את חונקה שהיה לפניו. בתפקידים אחרים: מאיר ד. - סדרן עבודה, דייוי - פנקסן, מחסנאית בגדים - שולמית ז., דינה - מנהלת המטבח, דוו - חצרן, נחקה - שומר שדות, גרישקה - זבלן, זלו - תרבות, צ'ישל ומלכה - ו. חברים, ראובקה, מרקה, אברשקיה יחד עם המזכיר, בא-כוח ומרכז המשק -

ועדה משקית. זליג ומיטק - ועדת חינוך, אברהם פ. - ועדת דירות, ליובה ק. ודבורה ליה - ועדת בריאות, חונקה, מתתיהו ושלמה קיה ש. - ו. בניין, פייבל, אברהם פ, משה ג. - ביטחון, זאב פ. - מוכתר, אברהמקיה - מחסנאי תבואות בסילו, אליעזר - אורוותן, זאב פ., מרים נ., יצחק ש. - ו. פוליטית, מיטק, דוו וחיה פ. - "הפועל", ספורט, חיים ל., אטקה, אבוש - נוי.

עם איחוד "אלגביש" מתנהל גם ויכוח ער על המודוס ועקרונות של הכניסה לשיכון. הוחלט על ותק כעל המודוס הקובע, ושני חלקי הקיבוץ ינהגו כל אחד לחוד בהתאם לעיקרון זה.

בזה, למעשה, אנו מסיימים סקירת שנת 1943 אשר חוללה באמת תפנית בהתפתחות כפר מנחם עם איחוד "אלגביש", התפתחות המשק והחברה.

פרק שלישי: בנייה אינטנסיבית והתפתחות משקית, חנוכת חדר האוכל, הילד ה-50, סיכום 5 שנים, על הרגשת בית

1944

ב"אלה תולדות" מתחילה שנת תש"ד במילים אלה: חלפה שנה נוספת בהתיישבותנו הצעירה. שנה של לבטים, קשיים חברתיים ומשקיים גם יחד. היינו מעטים מדי לשאת את נטל היצירה המשקית-חברתית. חיינו בסימן של צפייה לקראת התרחבות והתרווחות, ברם התקדמנו לא מעט. הכשרנו כלים להתפתחות נוספת - האיחוד, הרחבת המסגרת החברתית, קו המים, הרחבת שטחי השלחין, והבנייה הרבה, הם הם היסודות עליהם יקום הבניין - מפעל לתפארת. וביום זה ראש שנת תש"ד הננו תפילה - מי ייתן ונצליח בקצב מזורז ובכוחות רעניים לצעוד קדימה. ביום זה שלוחה ברכתנו לכל חברינו המגויסים באשר הם שם: חזקו ואמצו!

שנת 1944 מצטיינת בשני מרכיבים עיקריים. מצד אחד בנייה אינטנסיבית על הגבעה והתפתחות משקית של הענפים, ומאידך התמודדות רצינית להצלחת האיחוד עם "אלגביש". הבעיות החברתיות היו רבות והתמזגות שני גופים כמו כפר מנחם ו"אלגביש", על השוני הרב ביניהם, המסורת, השפה, אי-השלמה של חלק מהחברים לאיחוד, מיזוג בענפים ובוועדות, קשיים גדולים בשיכון והצפיפות הגדולה - היוו אתגר רציני להתגבר על כל הקשיים ולהביא להצלחת האיחוד. שני הצדדים גילו רצון טוב וחזק למילוי המשימה, למרות הקשיים. ואכן השנים הבאות, גם אם היו עזיבות, הוכיחו כי הצלחנו.

ב"אלה תולדות" נרשם: הידעת? במקלחת זורמים כבר מים חמים. באסס הגיע המזרה החדש. ממהרים לגמור את ניפוי התבואות. במסגרייה הביאו חומר עבודה למאמץ המלחמתי, עבודה למחרטה הקטנה. בפלחה מבוכה גדולה - אין גשם. חיטים כמעט שלא נזרעו עדיין. ישנם שטחים מזובלים ומוכנים המחכים רק לגשם. בנגרייה עובדים על ריהוט לבית הילדים... חשמול המחנה. אחרי שיותקן הגנרטור החדש תאפשר עבודה מסודרת בכל המכוונות במשך היום... מקווים שעד מרץ יחושמל כל המחנה.

חנוכת חדר האוכל

באגרת לחיילים דורקה מבשרת שסוף סוף ירד הגשם. והכל ירוק ופורח... וניכרת עלייה רבה בחיים החברתיים של הישוב...

נולד הילד החמישים על הגבעה.

במסיבה לילד החמישים

"היה זה לפני שנים. בחורים ובחורות באו למושבה קטנה וצעירה, להקים קיבוץ. שקטה ויפה הייתה המושבה ושמה הדר. שם החליטו החברים לבנות את ביתם. רבה הייתה השמחה במושבה בבוא התושבים החדשים. החברים התחילו מיד להקים את משקם. ביום עבדו בפרדסים, ובערב בשובם חפרו יסודות, בנו צריפים, חדר אוכל, ולא עייפו. וככלות מלאכתם בחשכה, ובראותם מעשי ידיהם התאספו במטבח הקטן, רקדו, שרו, ושמחו עד אין קץ. והנה גם בת, נירה, נולדה להם, וכל החברים אהבו אותה מאד. נתנו לה חדר. קישטו אותו יפה ורוזקה טיפלה בה. רחצה אותה, האכילה אותה, שיחקה אותה וגם גרה אותה יחד. אך לנירה היה עצוב, כי יחידה הייתה בקיבוץ. לא היו לה חברים וחברות. היא חיכתה להם ולא לשווא חיכתה. כעבור זמן מה נולדו עוד ילדים: נחום, דליה ואורי. וגם עמירה באה אלינו ועוד... ועוד... רבו הילדים והחדר הקטן לא הספיק להם. בנו בית. באו מטפלות והחצר המתה ילדים ומלאו צחוק וששון. הילדים הראשונים גדלו ועברו לגן. קטן היה מספר הילדים בגן הראשון שלנו. רק שלושה היו. וכשגדלו יתר הילדים עברו גם הם לגן ומספרם גדל לחמישה. עברו שנים, הקיבוץ גדל, רבו החברים, רבו הילדים, ומעטה האדמה שהייתה להם. לא היה מקום לרפת גדולה, לדיר, ללול, לשדות, כרמים, לחורשה ועוד. אז קיבל הקיבוץ

קרקע מאת הקק"ל, אדמת כפר מנחם, ושוב התחיל הקיבוץ לבנות את ביתו, הפעם את ביתו הקבוע. אדמת סלעים ושוממה הייתה האדמה הזו, אבל החברים ידעו להפוך אותה, בעמלם ועבודתם, לאדמת ברכה. במקום הסלע, הוקם בית. במקום השממה, השתרע שדה מוריק.

תחילה עברו לכפר מנחם החברים המבוגרים. עבדו שם יומם וליל, ידעו שהילדים בהדר מתכים, ועצוב היה בלי הילדים. החברים עבדו והקימו בתים יפים וביניהם גם בית גדול עבור הילדים. בבוא הילדים לכפר מנחם, היטו גם הם שכם לבניין המשק. עם שחר יצאו גם הם לשדות יחד עם הבוגרים לאסוף את יבול האפונה, חומצה ופול. דיללו תירס, וגם את הקק"ל לא שכחו. בכל שמחה הזכירו אותה וגם שלחו לה כסף. והנה באו חברי "אלגביש", הם וילדיהם. יחד החלטנו להיות קיבוץ אחד. וכעת יש לנו כבר חמישים ילדים, כיתה, גן, שני גנון, פעוטון, גמולון ותינוקות. חמישים ילד. מהילד הראשון עד לילד החמישים עברנו דרך לא קלה, דרך מלווה עצב ושמחה, צער וששון. הרבינו עשות. חרשנו, זרענו, וגם קצרנו. נטענו וגם בנינו. וכן נרבה וכן נוסיף..."

רחליה

מתוך מכתב למגויסים שדורקה כותבת. גם היא מציינת את הנשף המוצלח לכבוד הילד החמישים, מתארת את מהלך המסיבה היפה, את הרצאתו של זליג על הישגי החינוך המשותף, פתיחתה הנרגשת של רחליה ותודת הקיבוץ לקיבוץ א"י ג', על יחס החם והידידותי שהוא מגלה לחברותינו העומדות ללדת, בזמן שהותן שם.

מכתבים מעבר לים. "...נפגשתי בימים אלה עם פליטים שהצליחו להימלט מידי הגרמנים ושחררו זה עתה ממחנה הסגר. הרבה קראתם בעיתונות על מצבם וסבלם, אבל כל זה, כאין ואפס לעומת מה שהם מספרים. הם פליטי כל אירופה. עברו שבעת מדורי גיהנום. נדדו מארץ לארץ, בנסותם להימלט מידי היטלר י"ש. עד שהגיעו הנה לאיטליה. חלק הכניסו למחנה הסגר וחלק החזירו לפולין, למחנות... נפרדו משפחות, ילדים, נקרעו מזרועות אמותיהם. מגיפות, קור, רעב. עם שביתת הנשק פתחה איטליה כמה ממחנות ההסגר. היהודים נודדים על פני כל הארץ. רק מעטים הגיעו. איך הם נראים? קשה לתאר. רזים, מזי רעב, מדולדלים מבחינה פיזית וגם מבחינה רוחנית. החיילים העבריים מהארץ והיהודים מיתר ארצות הברית עוזרים להם הרבה. הילדים סודרו בקבוצות, הלבישו אותם, מלמדים אותם.

הפלוגות העבריות עושות פה מפעל חלוצי ממדרגה ראשונה, שאת חשיבותו וערכו אין להעריך במילים. קשרנו קשרים עם פלוגות עבריות החונות בקרבת מקום. הייתה לנו מסיבה יחד. אינני יכול לספר על שמחת הפגישה, כי לבי איננו כלל וכלל לשמחות, אחרי מה שראיתי ושמעתי..."

גד ה.

גם יודל כותב ממרחקים על אותו נושא...

בפורים מופיע עיתון היתולי...

דורקה שוב כותבת אגרת למגויסים על חג הפסח שחגגנו בהצלחה רבה. פתיחת זלו על ערכי החג, הגדת הקבה"א, המקהלה, הצגות הילדים וכמובן ריקודים עד אור הבוקר...

1 במאי 1944. ערב ה-1 במאי נערך מפקד הקיבוץ והונף הדגל האדום בראש הסילו. למחרת שבתה כל העבודה, חוץ מהעבודות ההכרחיות. אחרי הצהרים התחילו להופיע האוטומובילים מלאים באנשים מהקיבוצים השכנים. נערך מפקד חגיגי של שמונה ישובים וערביי הכפר טינה, שאף הם השתתפו בחגיגה. המפקד עשה רושם גדול ובמיוחד התהלכה סביב החצר, בואכה לאמפיתיאטרון. פה התחיל החלק העיקרי של החג. פתיחה ונאומים בענייני דיומא. דיבר גם ערבי. אחרי הנאומים התחיל החלק האמנותי. בד בבד

אתו התחיל לטפטף גשם. במהירות גבר הגשם והנאספים מיהרו לאוטומובילים. עצם הכינוס הווה חוויה חזקה. חבל שאצלנו בדרום, הדרכים משובשות, ואי אפשר לקיים פגישות לעתים יותר קרובות. הרי זה מוסיף הרבה, מרחיב אופקים, מקרב אנשים וכו'".

דורקה

בענפים

הבעיה העיקרית בענפים, חוסר ידיים עובדות. בגן הירק המצב קשה. במטעים נהנינו השנה ממישמש. בדיר, תנובת החלב 130 ליטר ליום. צמר אחרי הגז – 500 ק"ג. שיפור המחנה הולך ומתקדם. בבניין העבודה מלאה. בפלחה גומרים את הקציר. המים בבאר החדשה התייצבו, 35 מ"מ לשעה. הוחלט במוסדות על קידוח חדש. בקרוב ייגשו לעבודה.

מחג הקציר תש"ד: נתמלאה האמונה ברגבים. כי עוד רינת קוצרים תמלא את חלל השדות. חג הקציר החמישי בכפר מנחם... הישגינו והתקדמותנו מוכיחים כי יש שכר לעמלנו...

14.6.44

מכתבי חיילינו. מגיעים מכתבים רבים מחיילינו מאירופה על פליטי השואה ועל העזרה הגדולה שהחיילים מושיטים להם. כותבים ברל, גד ה., אוטו מהמדבר.

יום הילד 19.8.44 "חג לנו היום. הננו חוגגים את תקומת העם במולדתו, כי דור שני הקימונו, העפלנו ארצה, אנחנו בני גולה נידחת ופליטיה, בנינו את יישובנו והגענו עד הלום. והנה בנים נולדו לנו. בני הארץ הזאת, ממשיכי המפעל בעתיד.

חג לנו היום. דור חדש גדל ומתפתח, משנה את פני הכפר, ילדים אשר צמחו מתוך החיים האלה. אנחנו בנינו כאן בתינו בעמל רב, ואילו הם, ביתם כאן מיום היוולדם, ומולדתם הטבעית - כאן. חג לנו היום, יום המסמל את שמחתנו על המפנה, שחל עם בוא הדור החדש. אחריות כבדה רובצת עלינו, האחריות להתפתחות ולכיוון החינוך של הדור הצעיר. ברצון אנו נוטלים את העול הזה על כתפינו, ברצון ותקווה".

מתוך מכתבו של אברהם לנירה במלאת לה 10 שנים

"...מני אז עברו כבר 10 שנים. מני אז גדל הקיבוץ מכמה עשרות חברים במושבה קטנה - לקיבוץ גדול המונה למעלה מ-200 נפש, כמשק עצמאי ההולך ומתפתח. מילדה אחת בודדת בחדר אחד בלבד - לכמה בתים הומים מרוב ילדים. הרבה יש לספר על כך. אולם הפעם ברצוני להזכיר שנים עצובות מאד, רוויות דם, סבל ודמעות של יהודי הגולה..."

אנו יהודי ארץ-ישראל, הננו אנשים מאושרים וטוב לנו, שאנו חיים חיי חופש בארצנו, על אדמתנו. אולם מרוב הטוב שבחינו עלולים אנו לשכוח את צרת אחינו בגולה. על כן שומה עלינו להזכיר לעצמנו את צרת שארית ישראל בכל עת ועת ובמיוחד בימי חג ומועד, למען תיחרט צרתה על לבבותינו. ובבוא יום פדותם והם יעלו ארצה, נדע לעזור להם כמיטב אפשרויותינו. תפקיד חשוב מאד מוטל עליכם הילדים, לקראת יום פדות זה. כולנו מקווים ומצפים. בשבועות האחרונים גברה התקווה, שהניצחון קרוב ולא רחוק היום, בו שלטון הרצח של היטלר י"ש יושמד כליל. זה יהיה גם יום הגאולה לשארית יהודי הגולה. למרות ההשמדה האיומה, תקוותינו אתנו, כי יש עוד אודים מוצלים. בבוא היום יגיעו ממחבואיהם, ויבואו אלינו. ביניהם יהיו ילדים. מתפקידם של ילדינו לקבלם באהבה ודאגה רבה. בכדי שתדעו, את, נירה, ויתר הילדים, כיצד לקבלם, עליכם לדעת מי הם הילדים הללו ומה עבר עליהם. עליכם תמיד לזכור ולדעת, שילדים אלה נולדו וגדלו בימי שלטונו של הרשע, סבלו במשך חייהם רעב, קור, השפלה ועינויים. ילדים שבמשך חייהם לא ראו מה זה חיוך, לא יכלו לשחק באופן חופשי, כי נכלאו בגטו. לעיניהם נרצחו כל קרובי משפחתם. ניצלו רק אותם הילדים שהצליחו בזמן השחיטות וההריגות להימלט ולהתחבא, כשראו ממקום מחבואם את הדם

הרב השפוך, לא יכלו אפילו לבכות, פן יגלום הרוצחים. את הילדים האלה שנפשם הרכה מלאה כאב ופחד, שנאה ואי-אמון, תצטרכו לקבל ביניכם וללמדם לצחוק ולשמוח, לאהוב ולהאמין ולחיות חיי חופש. אל יקל בעיניכם תפקיד זה. הוא ידרוש מכם סבלנות רבה, רצון טוב, אהבה וחוס לבבי. לקראת תפקיד זה עליכם הילדים להיות מוכנים...".

23.7.44 אברהמיל

חנה מספרת על קשייה הראשונים בעבודתה בבית הילדים, חששות הילדים, התנאים החיצוניים הקשים, וכד'... "אך בסוף... לאט לאט, התרגלו הילדים אלי ואל עבודתי. העבודה נעשתה יותר קלה ומעניינת בשבילי...".

חנה

ליזה כותבת על "יום הילד": "...היום הזה צריך לסכם ולהביא לידי ביטוי מהנעשה בבית הילדים, את בעיות החינוך האקטואליות. היום הזה נותן ביטוי לשמחה המשותפת של הקטנים והמבוגרים. תפקידו גם להוסיף לבתי הילדים את המשחקים ואת המכשירים הנחוצים להם, ע"י המתנות הנעשות בידי החברים ביום זה...". היא מספרת על הפעילות של אותו יום ועל התערוכה היפה שהייתה בחדר האוכל, ובה גם התפתחות הילדים, מהראשון ועד לילד ה-58.

ליזה

1 בספטמבר 1944

חמש שנים למלחמה. חמש שנים הרג וחנוק לבית ישראל באירופה הדוויה

מסיכומי 5 שנים

משה ישראל מ"אלגביש" מסכם 5 שנים: "...בלילה שבין ה- 11 ל-12 באוגוסט 1939, שבועיים לפני פרוץ המלחמה, הגיע ארצה החלק הגדול של גרעין 'הגודר' (אחת הקבוצות מהן מורכב הקיבוץ 'אלגביש') ויחד אתו עוד מספר חברים ומאות אנשים אחרים, שהתפזרו ברחבי הארץ. האנייה 'דורה' עשתה את דרכה בתחרות עם המלחמה. בדרך שמענו על העננים המאפילים כבר את שמי העולם. כל המשתתפים בנסיעה הזו, אף אחד לא ישכח אותה ואת המאורעות הקשורים בה. לא ישכח את מרד המלחים היוונים, לא ישכח גם את חופי הארצות, שהאנייה עברה על ידם. חופי הולנד, בלגיה, צרפת, אנגליה, פורטוגל, ספרד, צפון אפריקה, סיציליה, יוון, טורקיה - ארצות, שכעבור זמן מה הפכו להיות גיהנום ליהודים. ...אז, לפני 5 שנים, השארנו בהולנד, יחד עם כל יתר החלוצים, גם את חברי הגרעין, והתנועה שלנו, וקיווינו לעלייתם הקרובה. כעת נודע לנו מפי עדי ראייה את גורלם המר. במשך 5 שנים אלה נחרץ גורלם של חברינו. הם אבדו לנו לעד. חלק גדול נשלח למחנה המוות מוטהאוזן וחלק שני לפולין. מעטים הצליחו להימלט לדרום צרפת. ישנה שמועה, כי את אלה הצליחו לגלות ונשלחו עם האחרים... שמענו על פעולתם של חברינו למען הצלת אומללים, אפילו מתוך מחנה ריכוז. שמענו על קשריהם הרבים והמסועפים עם המחותרת ההולנדית, הבלגית והצרפתית. לא נשכח גם את אלה שהצליחו להסתתר אצל ההולנדים ואימת הנאצים מרחפת עליהם. מי ייתן ויגיעו בשלום אלינו.

חובת כבוד היא להזכיר את שמות החברים האלה ביום השנה החמישי לעלייתנו. להעלות את זכרם יחד עם המיליונים של בני עמנו, וביניהם הורינו ומשפחותינו, כי חברים נאמנים היו ונשאו בגאון את נאמנותם גם במבחנים הקשים ביותר".

משה ישראל

ועוד סיכום של 5 שנים בכפר מנחם

"חמש שנים... חמש שנים ארוכות וקשות. עמל וזיעה רבים הושקעו בשנים אלו. בימים של מלחמה הרסנית, שבעל כורחך ניתקה את כל קשריך עם העולם הישן, עם הילדות, עם בית ההורים אי שם בפולין. וביתנו הצנוע, שבנינו לנו במשך שנים אלו על גבעה סלעית ועקשנית זו, ששמה היום כפר מנחם, הוא למעשה המקלט האחרון והבית היחידי בתבל כולה, שהוא ביתנו.

והחיים שוטפים באינטנסיביות רבה. המאורעות הכבירים המתרחשים בעולם כולו מרתקים את המחשבה, וטרדות חיי יום-יום תופסים את יתרת זמנך הפנוי ואין כמעט זמן להסתכל אחורנית ולמנות את השנים, שבשממה שסביבך צמחה נקודה, הוקם ביתך הקטן הזה, שהוא כולו שלך, שכל סלע, כל שביל, כל ואדי בשדה צופן בתוכו היסטוריה. אנו קומץ צעירים יהודים, ילידי פולין ואמריקה, ברובנו נוער לומד, ובמיעוטנו נוער עובד. בכוח הרצון וההתמדה הקימונו מחדש את מולדתנו העתיקה. אינני יודע איך מצטיירת מולדת בעיני מישהו אחר. בעיני, צריפי הקטן, הדשא לפניו, חורשת האורנים מסביבו וכמה פרחים ענוגים, שצצו בין הסלעים, לאחר עמל רב שהושקע בשתילתם. וילדתי הקטנה, המקבלת את פני בשובי אחרי יום עמל הביתה בקול ציוץ: 'אבא, הראית? השושנה הוורודה מתחילה לפרוח והמטפס הגיע עד לגג, והאפונה הריחנית כבר הציצה מהאדמה. הבט מה חמודה היא...'. כן, זאת היא מולדת ובית. מכאן והלאה אין לאן ללכת. לכאן מובילות כל הדרכים. מכאן אינה מובילה שום דרך.

בלי ספק עברנו ימים קשים. האויב התדפק על שערי הארץ. לא היה כל ביטחון כי החזית הפרוצה לא תגיע עד מקומנו. לא השלינו את עצמנו באשליות שווא, היינו מוכנים ללחום את המלחמה הלא שווה.

למרות האטמוספירה המעיקה, כשרבים מבין שכנינו היו בתמימותם הכפרית מציצים עם שחר דרומה, אולי יופיע לעיניהם חיל השריון הנערץ של רומל, ומיד היו לוטשים עיניים חמדניות למשקנו הצעיר והפורח, ששמחנו מקרב לב לכל חלקת תבואה יפה, לכל עגלה שנולדה ברפת, לכל ילד שהתווסף לבית הילדים. היתה זו תוספת כוח ברגעי המבחן הקשים. בעצם הימים הקשים, עם כל המחשבות המעיקות, על עולם שלם של ילדות, הורים וקרובים, שנהרס והושמד באופן כה אכזרי על ידי חיית אדם, החלטנו לעמוד, ללחום, ולא לסגת. וכדאי ורצוי להציף אחורנית, ללמוד את הדרך שעברנו למען לא לאבד את שלמות התמונה. לא קשה להסתפק ביש. הרי, כל כך הרבה חסר עוד לחיינו, גם בחברה וגם לפרט. אולי, נראה את אשר הושג מני אז ועד היום, שוב אינך מפקפק שבמאמצים נוספים ומשותפים נצעד קדימה.

שנת 1939. מערבולת המלחמה מזה, והצעת הליכה להתיישבות לכפר מנחם מזה. ביקור חטוף בנקודה והחלטה גורלית, שקשרה אותנו לתמיד לנקודה זו. בסוף ספטמבר יצאו 4 חברים לקבל את האיננוטר הנמצא במקום. מצאנו מספר מצומצם של חברי הארגון, שעמדו כל יום לעזוב את הנקודה, וכל יום מיותר נראה להם קשה ביותר. לא כן אנחנו. אחרי מחנק של שנים על מגרש של 9 דונם, במושבה הקטנה הדר, שום דבר לא יכול היה להעיב את שמחתנו למראה המרחבים של כפר מנחם. סוף סוף, מ-9 דונם ל-3,000 אינה קפיצה קטנה כל כך. ולמרות המראה העגום של המגדל הגבוה מוקף כמה צריפים בלתי מהוקצעים, בלי חלונות וחומה וגדר תיל סבוכה, הנראים יחד כאנייה עזובה בים של שדות אפורים, ככל השדות בארץ בסוף הקיץ. מתוכם מזדקרות גבעות סלעיות מצמיחות קוצים של 'הנטש' (סירה קוצנית), המשמשים מרעה לעדרי הצאן של השכנים. למרות כל זה הדמיון אינו משלים עם האפרוריות, והוא ממריא לעתיד ירוק, מלא עצים, שדות שלחין ירוקים, בתים בהירים עם גגות אדומים וגיונות פרחים מסביב...

...בשבת הראשונה סויר בשדות, עוברים את כל השטחים והלב רחב. שטחים רחבי ידיים, שהרנינו את הלב. לא פסקנו לשאול: הגם זה שלנו? ...לעת צהריים דרכו הרגליים על גבעה גדולה פראית ביותר. אך למרות זה ואולי בגלל זה נראתה לנו מלאת חן... זוהי הרי כיום גבעת כפר מנחם. זריעה ראשונה ביד, כשהגרעינים מתפזרים בחצי עיגול. טרקטור יחידי נוסע ומכסה אותם בתוך האדמה החמה. הפעם

הראשונה בחיים - דאגה לגשם, כל כך מוכרת לכל איכר בעולם... נביטה ראשונה וענוגה, ולפתע גזה האפרורית של הסביבה... וימי החורף הקשים. החורף הראשון. מאפיה לא הייתה. לחם מביאים מרחובות... אך לעתים בגלל השיטפונות לא מגיע... ולא היה כל כך נורא... והאביב הראשון הגיע ואתו הגילויים הנפלאים של הטבע... רקפות... 'גבעת הרקפות'... עם בוא האביב התחילה הבנייה על הגבעה. אוטו משא מלא אבנים פילס לו נתיב ראשון בתוך רבד הסירות הקוצניות ובין הסלעים. פרק את מטענו, חציבת יסודות, שלדים של חמשת הבניינים הראשונים... קציר ראשון... השגת שטחים נוספים... וכן כיבושי שטחים להתיישבות עבור קיבוצים אחרים... נטיעת העצים הראשונה... בניית בתים נוספים, צריפים, אורווה, דיר, רפת, לול, סככת מכונות, נגרייה. חיפושים קדחתניים ונואשים למים. תקוות ואכזבות ושוב תקוות... ובכל זאת נזרע שטח אינטנסיבי, גן ירק ושטחי מספוא לרפת... הילדים באו והגבעה מלאה חיים שוקקים... המחנה הוא בשבילם עולם ומלואו. חוץ ממנו אינם יודעים מקום אחר... בריאים ועליונים... התקציב גדל אך הלב שמח... צצו בתי ילדים, קמו רחובות בתוך חורשות אורנים צעירים... וגם בית קברות קטן יש לנו כבר...

מתי קם כל זה? לנו נדמה תמיד, שכל כך לאט אנו מתקדמים... עד שבא אורח ואומר: 'באמת! רק חמש שנים והספקתם כל כך הרבה...'. נכון מאד. הספקנו הרבה ורצינו עוד יותר. רצינו - ונגשים. בקשיים רבים, בעמל ויזע רב... אך הגבעה הייתה למציאות. וזו הדרך..."

מתס

מהתאריכון של אברהם מ'ל ברוידא:

19.12.44: הפעלת המדגרה.

10.12.44: מסיבה לאוסטרלים.

מהפרוטוקולים של שנת 1944

73 שיחות קיימו ב-1944. הווי אומר היו שיחות גם פעמיים בשבוע. יש והיו שיחות ערב אחר ערב. היו שיחות רבות שדנו, כבכל שנה, בעניינים השוטפים של הקיבוץ: סידור עבודה, חילופי תפקידים, התפטרות של חברים והחלפתם, בעיות דירות ושיכון שעדיין בשנה זו היו חריפות מאד ועוד החרפו עם האיחוד של "אלגביש", ושוב נאלצנו להתמודד לא לחזור לשתי משפחות בחדר של 12 מ"מ שהיה סיוט בעיני החברים. ענייני חופש של חברים, עזרת קרובים (בעניין זה הוצע להקים קרן לעזרה לאלה שישבו חיים לאחר המלחמה), הקשר עם המגויסים, וכמובן עניינים משקיים רבים ומצב הענפים והמצב הכספי, כשההכנסה השנתית היא 47,000 לא"י, ואחזקת אדם 120 לא"י לחבר ומזה 50% לכלכלה. אך כדאי להזכיר כמה שיחות שתפסו יותר זמן וגרמו לבירורים יותר יסודיים. היו שיחות רבות מוקדשות לבתי הילדים, לחינוך המשותף, יחסי הורים ומטפלות, מצב השיכון, ימי העבודה המושקעים בילדים והמצבה של העובדים והקושי למצוא עובדים מקצועיים. הושקעו בילדים 6,000 י"ע, 110 י"ע לילד...

כמה שיחות הוקדשו למצב התרבות בקיבוץ. כיצד לחוג את החגים? ובכלל על האווירה התרבותית הקיימת בקיבוץ, מצב הספרייה וחדר הקריאה עם "הסחיבות" הקבועות. תוכנית ההשקעות הקיפה 24,000 לא"י. היו שיחות מוקדשות לדו"חות ממועצות הקבה"א, מועצות ההסתדרות ופעילות ציבורית אחרת. כמו כן היו דו"חות מהבא-כוח, מרכז המשק וועדות שונות. הופיעה בעיה חדשה והיא קליטת חברות נוער שהסוכנות היהודית התחילה לארגן באירופה לקראת סוף המלחמה. בעיקר, הקיבוצים היו הקולטים אותן, וכמובן, גם אנחנו. ועל כך נעמוד עוד בעתיד. כעת דנו בשיחות מי יהיו המדריכים של החברות ושליחתם להכשרה. כמו כן הייתה שיחה על יחסינו לשכנינו והקמת מדפה על יד השער. באחת השיחות עולה כבר הקמת בריכת שחייה וכיצד לממנה. בסוף השנה מתקיימות כמה שיחות על האיחוד עם

"אלגביש". הפותח ראובן. השיחה נגרמה לא במעט עקב כמה עזיבות של חברי "אלגביש" פעילים וכן אי-נחת מכמה תופעות בקיבוץ. הדעה הכללית הייתה שהאיחוד מתקדם בדרך כלל בסדר, אך היו מספר חברים מ"אלגביש", וכנראה אותם החברים שהתנגדו מלכתחילה בתוקף לאיחוד, אשר מתחו ביקורת על כמה משטחי חיינו הבסיסיים. דובר הרבה על "הרגשת הבית" החסרה בקיבוץ המאוחד והושמעו דעות שונות בשטח זה. הנה אומר יואל דרום מ"אלגביש": "באם לא נצליח להחזיר את השותפות התנועתית, עם מטרה ורעיון, והרגשת השותפות אתם, לא תיווצר 'הרגשת בית' לעולם". זאב פ. מעלה את בעיות המשפחה והרווקים אשר חלק להם בבעיה וכן את הכמות והאיכות בגידול הקיבוץ. השיחות בעניין האיחוד היו רציניות וחבריות, וכולם שאפו לתקן עיוותים, הבנה הדדית והצלחת האיחוד.

ההשתתפות בשיחות הייתה ערה. בממוצע השתתפו בין 70-80 ואפילו 90-100 חברים. המוסדות בשנה זאת - המזכירים: אברהמקיה, שהתפטר והוחלף בסוף השנה בחונקה וזאב פ., הבא-כוח: פייטל, מרכז המשק: מתתיהו, אשר עם גמר תפקידו, גויס ע"י מאיר יערי לנהל את התנועה החינוכית בארץ. 1. חברים: רות ש., חיה, קוטי, רחל א., דירות: סלמה, ביטחון: אברהם פ., מאיר ל., יעקב, מילר ח., בניין: שלמה ש., גינות נוי: רישה, קלאוס, אורחים: דוד פ., ועדת קשר עם אמריקה: חיים ג., דוד פ., מלכה, ועדת חינוך: זליג ג., ועדת משק: מתתיהו, פייטל, אברהמקיה, ראובקה וכן כמה רכזי ענפים נוספים, בריאות: מאיר ד. 1. עבודה: עמנואל.

פרק רביעי: סיום המלחמה, 6 מיליון מאחינו נרצחו והושמדו, מרד גטו ורשה, שארית הפליטה, שערי הארץ נעולים, אניות המעפילים, שחרור ישראל מהכלא, התחלת סלילת הכביש, בנייה אינטנסיבית

1945

ב"אלה תולדות" מקבלים את שנת 1945 במילים הבאות:

9 במאי 1945

ה ס ת י י מ ה ה מ ל ח מ ה .

הסתנימה המלחמה. המשטר הנאצי נשבר. שמחה וששון בכל העולם. סוף סוף הוסר הסייט הנורא. ובשבילנו מהולה השמחה באבל, כי איחר הניצחון לבוא, איחר מאד. כי איכה נשמח ומעשנות הכבשנים באושוויץ, מיידנק, טרבלינקה וכו' וכו', עדיין מזדקרות בחלל? איכה נשמח ועל אדמת אירופה פזורים הקברים של שישה מיליון של הורינו, אחיותינו ואחינו, שנהרגו, נרצחו ונשמדו בכל מיני מיתות איומות ובעינויים נוראים, שרק מוח חולני טמא של נאצי יכול היה להמציא. ש י ש ה מ ל י ו ן מאחינו אינם. ומתאבל הלב וכואב על חורבן בית ישראל, כי ככה נפלו, רמוסים, דרוסים. רק אי שם מגיחות נקודות אור בודדות את החשיכה הדחוסה. מרד גטו ורשה, מרד ביאליסטוק, מרידות בעוד אי אלה גטאות, תנועת הפרטיזנים, ובראש כל התנועה הזאת - הנוער היהודי, החלוצי, הפועלי, הבונה והלוחם. מרידות אלו של מעטים וחלשים נגד רבים וחזקים, אותה עמידה איתנה אחרונה, בודדת מאד, בידיעה גמורה כי אין מפלט, אלא בכל זאת, בכל זאת... בוקעות מתוך האפלה האופפת שנים אלו ומקרינות אור חדש, גדול, אור של תנועה, היונקת מתוך מקורות עמוקים של עם ישראל ואור לבבות גדולים, נאמנים... ואורו של גטו ורשה השוקע בחורבות, מאותת לאורה של ירושלים העולה ונבנית.

כואב הלב על אזלת היד של הישוב היהודי במולדת. היה רצון, הייתה כוונות והייתה מסירות עד אין גבול. גויסו כוחות, אולם החומות היו אטומות. העולם ראה את ההרג הרב בעם היהודי ושתק... נגדע העץ הפשיסטי, אולם שורשיו טרם נעקרו. עדיין מחלחל ומפעפע הארס הנאצי בחללו של עולם. בדרכי אירופה, בדרכים, נודדים פליטים יהודים, שרידי תאי הגזים והמשרפות חותרים לחופי הארץ - והשערים נעולים...

חוזרים החיילים אחרי שנות שירות בצבא, בחזית. מביאים אתם את דבר שארית הפליטה, אתה נפגשו בדרכי אירופה. מאות פליטים רצוצים ושבורים, עמוסי סיוטים ואימים, שרידי מחנות ריכוז, לוחמי גטאות ויערות, ובפיהם דבר חורבן היהדות. בעיניהם הבהוב של תקווה, כי הנה פה, על אדמת מכורה, תוך פעמי בנייה, יצמח מחדש האדם...

שבו החיילים משליחותם. שמח הלב. כולם חזרו שלמים ובריאים. חזרו להטות שכס למפעל הבנייה וההתרחבות של נקודה עברית במולדת. קו אחד מוביל מהעבודה ומהמשק, לגיוס לצבא, וחזרה למשק. אותה דרך. אותה שליחות.

חזרו החיילים הביתה וחברים אחרים יצאו לשליחות אחרת. לשאת את דבר הארץ הנבנית, דבר האדם היהודי הזקוף, בקרב פליטי חרב ומשטמה. מופיע אחד ומספר מה שמספר. מותר מה שמותר. והעיניים מלוות אותו בדרכו בחרדה ובגאווה...

בכיליון עיניים מצפים לכל ידיעה, לכל שמועה - הנה אנייה באה, בחשכת הליל תבוא, כי עדיין העולם הנאור והדמוקרטי לא הושיט ידו לעזרת האומלל שבעמים, הנרדף שבעמים... והנה עוד אנייה ועוד... מי ייתן ותרבנה האניות...

222- לחודש מאי 1948 שוחרר ישראל

לכבוד יום הניצחון שוחררו אסירי ההגנה, בחלקם. ביניהם גם ישראל. בקיבוץ התרגשות גדולה. אין לתאר את השמחה. צלו של בית הסוהר הוסר מאתנו. ישראל חוזר - למרות התנאים הקשים בהם היה - שלם בגופו, בנפשו, מלא כוח, חזרה לשורות הבונים.

מסיפורו של ישראל: "משהו על בית הסוהר"

"מאסרנו בא במפתיע. חודשיים לפני זה היו יחסים טובים בינינו ולבין הצבא... כל מה שקרה היה בלתי צפוי, חיכינו שיתגלה לנו הבלתי ידוע. הדבר קרה בימי אל-עלמיין, ואנו חשבנו את עצמנו לבני ברית טובים ומכובדים של האנגלים. אפשר היה לקוות שיבינו לרוחנו. אולם התגלה שמצדם יש כלפינו רק בוז בלבד... הבולשת בארץ וקבוצה גדולה של שוטרים הקיפו אותנו, כיוונו אלינו את נשקם, הובילו אותנו למשטרה וישבנו שם עד עשר בלילה מול אקדחים שלופים, באיסור חמור על דיבור ותנועה. באותו זמן הוציאו אותנו אחד אחד לחקירה. בעשר וחצי בלילה הגענו לבית הסוהר ביפו. לקחו מאתנו הכל. היינו רעבים מאד וביקשנו אוכל. התשובה הייתה צחוק פרוץ. היינו שמונה חברים, שמו אותנו בחדר לא גדול ביחד עם תשעה ערבים. כל אחד קיבל שתי שמיכות קרועות ומאובקות, את שתיהן הנחנו על הרצפה המלוכלכת.

הצפיפות הייתה גדולה. קשה היה להירדם. מחנק וריח רע מהדלי שעמד באמצע החדר... ביפו בילינו שישה ימים... ביום ראשון קיבלנו אוכל מבית הסוהר שאי אפשר היה לאכול אותו. מסרנו אותו לערבים, והם שמחו מאד. למחרת התחלנו לקבל אוכל מהחוף שחלק גדול ממנו גנבו... אחרי זמן הובילו אותנו כבולים לבית הסוהר בירושלים, שנראה לנו בית סוהר רציני. כאן הייתה הרגשתנו טובה יותר. הכניסו אותנו לחדר, כולו על טהרת אסירים עבריים... הממשלה לא הכירה בנו כאסירים פוליטיים, והיינו יחד עם אסירים פליליים, גנבים, רוצחים ויתר אנשי העולם התחתון...

דנו אותנו למאסרים שונים. עובדת היותנו אחרי המשפט הקלה בהרבה, למרות שדנו אותנו לתקופות מאסר ארוכות... החדר שלנו היה די גדול, ובכל זאת הייתה צפיפות, בגלל היותנו רבים. לעתים הגיע המספר ל-36 איש. בחדר לא היה שום ריהוט. הייתה חבית מי שתייה ועביט לעשיית הצרכים. לכל אחד הייתה מחצלת עשויה מסמרטוטים ו-3 שמיכות. קיבלנו בגדי אסירים. על מחצלתנו אכלנו, קראנו וביילנו את היום בחדר. הצפיפות בחדר הייתה גדולה מאד. דרכת לא פעם על אנשים, וזכית לקללות קשות... בית הסוהר זה עולם בפני עצמו. ובעולם זה, שולט שלטון בלי גבול המנהל, הוא הרודן ואתה כולך לרשותו... עולם זה אתה מתחיל לראות כעולמך, אם כי אתה רוצה כבר לצאת ממנו. אתה מאבד את חוש המציאות. העולם הגדול, זה "שבחוץ", נראה כגן עדן.

...כששמענו על צו השחרור פחדנו להאמין תכף. פחדנו להעלות בהכרתנו את כל ההרגשות הכמוסות. מעמסה יותר מדי גדולה בשביל הנפש... היינו המומים כולנו. קשה לתאר הרגשה זו... קרוב ל-3 שנים ביילתי בבית הכלא.

הסתכלתי לתוך בית הסוהר וראיתי חור שחור, מלוכלך, מסריח. כאב הלב על שנים אלו, שעברו ללא טעם וללא תועלת. בכל זאת יצאנו בריאים וחזקים ברוחנו...

ושוב מוכנים לצו התנועה..."

ישראל כרמון

ובבית גדל הישוב, התרחב, רבו הילדים, כבר מאה ויותר. נקלטים הורים. גדלה הבנייה. בית ילדים, רפת, לולים. מפתחים את מפעלי החרושת ומוניטין יוצאים להם בארץ. והעיקר - ה כ ב י ש, משאת נפשנו במשך השנים, הכרח כלכלי וגורם חשוב לפיתוח הישוב, סוף סוף... עוד בחורף 44-45, אחרי מו"מ ארוך ומייגע

במוסדות ובממשלה, חיכוכים ופשרות עם השכנים ועוד ועוד... הוחל ע"י המשרד הקבלני בסלילתו. הגיע עד לבוסתן ונפסק. רק עם שוב חיילינו מהצבא חודשה העבודה בכביש. והפעם בידינו אנו.

כ ב י ש, בכמה צרות צרורות עלה לנו חסרונך, כמה סבל, איזה הפסד... והנה, סוף סוף עורק לבן מלא חיים, היורד מהכביש הראשי על יד הכפר מסמיה הגדולה, חודר לבין השדות, עולה גבעות, עובר על פני ואדיות, עד בואכה האסם הלבן, הנישא מעל פני כפר מנחם וכל הסביבה.

כ ב י ש - לא עוד נקודה נידחת כפר מנחם, כי אם אחד מיישובי הדרום. גשר - מקרב רחוקים. בספר תולדותיו וחיייו של כפר מנחם, שמור לך מקום כבוד...

"אלה תולדות" מסיים את החוברת בסקירה רחבה על המשק שלנו. שם הרשימה: "המשק בהתפתחותו":

משק קיבוצי הגדל וקולט עלייה לעולם אינו "גומר לבנות" ומסתפק ב"יש" שלו. הוא מוסיף לשכלל ולהתפתח על מנת לא לפגר אחרי הישגי הזמן. על מנת להשיג דרגת חיים יותר גבוהה לחבריו, והעיקר על מנת לקלוט את חברינו מהגולה ואת הילדים המתבגרים. על אחת כמה וכמה חלה חובת ומצוות הבניין על משק צעיר כמשקנו, הנמצא בהתיישבות רק כ-7 שנים. אין זה פרק זמן רב ביותר בבניין משק, במיוחד למשק שהשיג את תנאיו היסודיים רק לפני זמן מועט, כגון קרקע, מים, כביש. עם עלייתנו על הקרקע נמסרו לרשותנו 2,400 ד' אדמה מנוצלת שאינה מניבה יבולים. כעת ברשותנו 5,400 ד', אדמה המעובדת באופן רציונלי, המקבלת זיבול באופן מתמיד, וביבוליה אין לנו מה להתבייש. לעומת באר אחת בהתחלתנו בעלת תפוקה של 14 מ"מ לשעה, הגענו לאחר חיפושים רבים, 11 קידוחי ניסיון וביניהם קידוח בעומק של 200 מטר, 3- בארות הנותנות יחד 80 מ"מ לשעה. לאחר 7 שנות ניתוק גמור בחודשי החורף וחוסר אפשרות של שיווק תוצרתנו, קושי באספקת חומרים, שגרם לבלימת פיתוחם של מפעלי מלאכה וחרושת, וסבל רב, הגענו, סוף סוף, לכביש המחבר אותנו עם כבישי הארץ. 90- חברי קיבוץ שבאו לכפר מנחם מהדר, הגענו ליישוב המונה כיום (ראשית 1947) 330 נפש ומוזה כ-190 עובדים.

אלה הם הגורמים היסודיים. ישנה עוד שורת גורמים, שלמען יצירתם נחוצים זמן ואמצעים. למען פיתוח משק נחוץ גם חבר עובדים מקצועיים, בניינים, וגם אלה הוקמו במשך הזמן. הצורה, המסגרת, האופי של משקנו נמצאים עדיין בהתהוותם. כיום רק הגענו לדרגה, שניתן לאפיין אותה כדלקמן:

צורת המשק. משקנו הוא משק מעורב מכל הבחינות. יש בו גם פלחה חרבה, גם שטח אינטנסיבי די ניכר, גם מטע, כל ענפי החי, כמו כן תעשייה. אמנם לפי שעה אינם קיימים תנאים אידיאליים מיוחדים לאף אחד מענפי החקלאות, אולם ישנם תנאי יסוד - וזה העיקר. השאר נוצר בידי אדם. מכסת הקרקע - 5,400 ד', מזה 4,000 ד' אדמת פלחה, הנותנת אפשרות קיום משק תבואות די נכבד. המים, אם כי מעטים ויקרים לפי שעה, מאפשרים לעבד שטח אינטנסיבי - ירקות ומספוא - בממדים לא מבוטלים. ישנם תנאים וגם המים הדרושים לגידול מטע. ישנם טרשים וגבעות, שאינם ראויים לעיבוד, אולם מתאימים לייעור. האקלים נוח ובריא. ישנם כל התנאים להקמת מרכז לספורט ונופש. התנאים האקלימיים וגידול הבעל והמספוא נותנים את כל האפשרויות לגידול בקר, צאן ועופות בממדים גדולים. הקרבה היחסית לעיר הצרכנית מסייעת. ליד המשק החקלאי פיתחנו ענפי תעשייה, המהווים גורם כלכלי חשוב. מקובל היה בעולם, שחקלאות זהו עוני, והתעשייה עושר. ואם כי חלקנו על דעה זו ואמרנו, שחקלאות מודרנית, המסתייעת בהישגי המדע והטכניקה, יכולה לכלכל את עובדיה בכבוד, הרי בכל זאת לא ביטלנו את השילוב בין תעשייה וחקלאות. וטוב שאחת נעזרת בשנייה, כי בכל מקום ישנן תקופות של גיאות ושפל, ומאידך הרי אין זה מהשמים שהתעשייה היא מונופולין של הכרך.

ויש להוסיף ענפי העזר. תחבורה, עבודות חוץ, וכד', המהווים גורם כלכלי מסייע, ולפעמים אף יותר מזה. בסיכום: משק מעורב, רב-גוני, מבחר רב של ענפים, המחייב לאחזקת אנשים, עם ניסיון וכוחות רבים, אולם זאת היא הדרך בה בחרנו בפיתוח משקנו.

מהתאריכון של אברהם'ל ברוידא:

30.1.45: זאב טרף 11 גדיים ועז.

12.2.45: נטענו כרם זיתים.

22.5.45: ישראל כרמון שוחרר מהכלא.

? : התחילו בסלילת הכביש.

שנת 1945 הייתה שנה של רגשות מעורבים. שמחה גדולה עם גמר המלחמה האיומה, יגון ועצב על הידיעות המחרדות, וכל פעם מזוועות יותר, על השמדת עמנו וביניהם הורינו, אחינו ואחיותינו, ומשפחותינו. כל אחד מנסה לברר מה קרה למשפחתו. הסוכנות היהודית הקימה מדור מיוחד לחיפושי קרובים ואנו קשובים לרדיו, אולי אולי נשמע משהו על מישהו שניצל ממשפחותינו. חברים מנסים ללקט ולו איזה סימן קלוש על יקיריהם מכל הבא משם. ואם לא די בזה, הרי בארץ, הממשלה המנדטורית, במקום לגלות הבנה אנושית פשוטה, ולפתוח את שערי הארץ לשארית הפליטה, עשתה בדיוק את ההפך, חזרה ל"ספר הלבן" שהוציאה עוד מלפני המלחמה, החמירה את כל הגזירות שנבעו ממנו, סגרה את שערי הארץ באופן כמעט הרמטי, רדפה בצורה אכזרית את אניות המעפילים, אשר ניסו להגיע לחופי הארץ באופן בלתי לגלי, אף הטביעה אנייה אחת, החזירה אניות שתפסה חזרה לאירופה, ופתחה מחנה ריכוז גדול בקפריסין לאלה שתפסה ואפילו לאלה שירדו כבר בחוף וחייליה תפסו אותם והובילו אותם לשם. תקופת הגשמתו של ה"ספר הלבן" התחילה. היחס ליישוב ובעיקר ל"הגנה" ולארגוני המחתרת נעשה עוין יותר ויותר, והישוב התחיל להתגונן. ובראש וראשונה "הפלמ"ח", שהתארגן עוד קודם לכן, בראיית המציאות שמחכה לנו, הן מהממשלה והן מהערבים המחכים לרגע המתאים לתקוף אותנו.

בתנאים אלה, דבקים למשימה, המשכנו לבנות את המשק, וביתר שאת בנינו את הגבעה שלנו, קלטנו עלייה, התכוננו גם לקלוט נוער מהגולה, שעליית הנוער של הסוכנות עמדה לשלוח אלינו. וכמובן, יחד עם זה, נתנו את חלקנו לגיוס ל"פלמ"ח", וליתר כוחות הביטחון של הישוב. הייתה זו שנה של בניין מזורז, מתיחות רבה וכוננות לאירועים שעמדו כבר בפתח.

מעלוני הקיבוץ של שנת 1945

עלון מס' 78, 7 בינואר 1945

מהמתרחש: בליל שבת האחרון נערכה מסיבת ביאליק ע"י ילדי הכיתה והגן. בעוד יום היה חדר האוכל מקושט בתמונות המשורר, בשיריו ובסיסמאות. בפנית חדר האוכל הוצגה תערוכה, מעשי הילדים, בחומר, הכתוב במחברותיהם, וכן כתביו של המשורר. את המסיבה פתח מיטק וסיפר על תולדות ביאליק. על רקע ספר ביאליק גדול על הבמה, הופיעו הילדים אחד אחד ושירי ביאליק בפייהם, בדקלומים, בשירה וזמרה. החל בשירי ילדים מפי ילדי הגן, וכלה ב"שירתי" וב"המתמיד" מפי ילדי הכיתה. הייתה זאת חוויה עמוקה לנוכחים וזיכרון חי על ימים ושנים שעברו, כשאנו בעצמנו, בילדותנו, ישבנו ולמדנו יצירות אלו. הוצגה גם האגדה "משפט האשה עם הרוח". גם הצגה זו זכתה לתשואות. מפתיע ומעניין היה לשמוע מפי ילדי הכיתה את השיר "אויפן פריפעטשוק" בידיש. יש לציין, כי הפעם ה"עזרה" מאת הקהל הוגשה ברצון ובהתנדבות רבה. היוזם, הבמאי והמרכז היה מיטק. טליה, הגננת, עזרה בבימוי וחיברה את המנגינה לשיר הלקט

בהצגה. מיירים עיבד והתאים את האגדה לבמה. את התפאורות היפות עשה נחקה. בחלק מהן השתתפה חנה היימן. תלבושות - הניה וגדעון, צור יוסף. המסיבה השאירה רושם, והחברים הביעו את שביעות רצונם בברכות ו"ישר כוח" למארגנים ולמבצעים.

* נפתלי אפשטיין הועלה לדרגת קורפורל בצבא הבריטי. הקיבוץ מאחל לו הצלחה.

* מאיר ד. שוחרר מועדת חינוך אך נשאר בו. המשק. איצל נבחר לו. חינוך.

* אריה פ. נבחר קבוע בלול.

* הבלגן בחדר קריאה נמשך. סוחבים עיתונים ללא בושה.

* לאחרונה ביקרו בביתנו חברינו המגויסים: יוסף קליין, שמעון פש, משה ל.

* אמש מסר זאב פ. דו"ח מישיבת הועה"פ האחרונה.

* בשאלת האיחוד

"אחרי שלוש שיחות בשאלות האיחוד, יש ברצוני לנסות ולסכם כל הבעיות שהופיעו בבירור זה, כי בקביעת הדברים האלה אני רואה חשיבות רבה לעתידו של קיבוצנו.

בראש ראשונה יש לציין, שנושא השיחה לא היה במקומו. איש משני הגופים המאוחדים לא התכוון לקבוע: הצלחנו באיחוד, הבה נמשיך בדרך זו, או להפך - לא הצלחנו באיחוד, הבה ניפרד. שתי המסקנות האלו הן, לדעתי, בלתי מציאותיות, ולכן אין צורך להעלות את הבעיה באור זה. לגמרי מיותר היה להכניס ברגע זה גם את החלומות המזהירים על הקיבוץ העצמאי "אלגביש". על עברו ועל העתיד שהיה נשקף לו. כמו כן יש בזה חוסר טעם ותועלת, להכניס לדיון נימה כזאת כגון "מה היה קורה לו היה..." ונוסף לכך כל אנליזות וההגדרות על קיבוץ "אלגביש", האם הוא היה חזק או חלש, האם הוא כיום עוד חי או כבר עבר זמנו? האם העזיבות היו מופיעות גם בהיותנו עצמאיים? כל אלה, פרט אולי לדברים מסוימים, שכדאי היה לעתים לשוחח עליהם, אין לשאלות מסוג זה השפעה על הכרעת הגורל של קיבוץ כפר מנחם.

בהקדמה קצרה זאת אני מקווה שסילקתי, במידת מה, את רוב העניינים שגרמו לבלבול מוח אצל חברים רבים בדיון זה. עתה אפשר לגשת לעצם הבעיה, עליה רמזו רק בצורה מעורפלת מאד. השאלה היא - מהו פרצופו של קיבוץ כפר מנחם המאוחד? מה הם התנאים שלו ומה יש לשנות בכוחות המשותפים של כל חבריו. ההגדרות בסעיפים האלה צריכות להיות מדויקות מאד, כי הן חשובות ומחייבות את כולנו. ופה אני רואה בעצם את הגישה לדברים האלה - הבדל גדול בין רוב החברים הותיקים ורוב החברים הצעירים. בהמשך המאמר הזה תבוא ביקורת חריפה מאד, לכן אני רוצה לאמור מראש: חברים, יש עוד מה לעשות. עוד לא איחרנו את המועד. נצליח לגייס את כל כוחותינו ונזכה לקיבוץ המהווה בית לכל חבר וחבר. אני מסתייג בהחלט מעמדה זו של מספר חברי "אלגביש" הטוענים: התייאשתי ואין תקווה לשנות משהו. הקפיצה הייתה יותר מדי גדולה, ואין גשר בינינו ולבין החברים הותיקים. לכן אני מעביר את כל תשומת הלב לחיים הפרטיים ואסתדר איך שהוא. כמו כן אני מגנה את גישתם של כמה חברים ותיקים האומרים: עייפתי, כבר עשר פעמים נוכחתי בבירורים כאלה. אמנם, יש לי הבנה ללהט הנעורים שלכם, אך תתרגלו למציאות במשך הזמן. יעבור הזמן ואתו גם הכאב וכו' וכו'... אוי ואבוי לנו, אם אדישות זו וחוסר האחריות משני הצדדים יהוו את דעת הקהל בקיבוץ. בדרך זו אנחנו עלולים לאבד עוד חברים נוספים, דווקא חברים יקרים לנו מאד. ולא זו בלבד, אלא רוח זו מכשילה מראש את פעולתם של אלה, שיש עוד באפשרותם להכניס תכלית לחיים התרבותיים והחברתיים שלנו.

היו חברים שרצו, במשך הבירור, וגם אחרי, לבטל את העלאת הדברים האלה על במת השיחה בטענה, שהבעיות האלו אינן מיוחדות לקיבוץ שלנו, כל התנועה הקיבוצית נאבקת בהן. יתכן שהם צודקים, למרות שבכל קיבוץ התופעות הן בגוון שונה. אמנם, ציון עובדה זו אינו מנחם אותי ואינו פותר כלל את עצם הבעיות ואינו מוריד מתוקפן. מדוע להכניס את הראש בחול, בו בזמן שהבית בוער? אם אני ניגש עכשיו

למיין כל בעיה ובעיה, אין זה חשוב כרגע, באיזה מידה חברי "אלגביש" הצליחו עד היום הזה לכבוש את עמדתם בעבודה וביתר שטחי החיים בקיבוץ, או באיזה היקף אופשר להם הדבר מצד הקיבוץ הקיים. אני חושב, שבהתאם לתנאים ולכשרונות של כל אחד, נעשה משני הצדדים כל מה שאפשר היה להספיק בתקופה קצרה זו של שנה ורבע. יש גם כל הסימנים, שהעניינים האלה, שעדיין לא הסתדרו עד כה, ימצאו את תיקונם במשך הזמן. חשוב גם לקבוע, על איזה בסיס התחלנו את הגשמתנו במשק ההתיישבותי כפר מנחם. מה מצאנו בקיבוץ שחי חמש שנים על אדמתו וקיים למעלה מ-12 שנה? עובדות אלו היו צריכות לחייב את החברים הותיקים להדריך אותנו על סמך ניסיונם ומסורתם בכל השטחים. תפקידנו היה, בכל אופן, בזמן הראשון רק לסייע לתנופה, להזריק דם חדש למפעל הזה שנקרא כפר מנחם. ההפך מזה הוא הנכון. ציפו רק לרגע, שאפשר יהיה להתחמק בו מכל עול ולהטיל אותו על שכמם של אחרים. בואנו לכפר מנחם היה האות ללחיצת ההדק, לבריחה בבהלה מהמערכת. זה היה הרושם הראשון שקיבלנו. הבחירות האחרונות גם הן העידו את שלהן. כאבו לי מאד הערעורים שזכינו להם בעיקר בתפקידים החשובים ביותר בקיבוץ. כל החברים האלה, שבידם גורל ההתפתחות המשק שלנו, נכנסו בלי רצון, ורק בהכרח למילוי תפקידיהם.

אני שואל: האם אפשר לבנות בדרך זו קיבוץ? ננסה לנתח את השגיאות המשקיות שגרמו בשנה שעברה להפסדים של מאות לירות. יתברר, שלא חוסר ידיעה מקצועית בלבד, אלא בעיקר חוסר התמסרות לעניין ואי-שיתוף פעולה בין החברים גרמו לכך. בלתי אפשרי היה דבר כזה, לו דעת הקהל בקיבוץ הייתה מפקחת על מעשים כאלה. אך לעומת זאת, מתנהלים העניינים רק בתוך קבוצה קטנה של אנשים, שהם מסדרים את הכל לפי ראות עיניהם, מבלי כמעט לזכות בביקורת של יתר חברי הקיבוץ. ועתה אתעכב על בעיית חיינו, על כל בעיה לחוד...".

רודי

אנו רואים שגם ב-1944 ועדיין גם ב-1945 - מעסיקה את הקיבוץ שאלת האיחוד עם "אלגביש". ורודי ממשיך במאמר בעיתון הקיבוץ מ-7.1.45 תחת הכותרת: סביב שאלת האיחוד. "בשטח התרבות. זוהי בעיה שכל התנועה הקיבוצית נאבקת בה. אך כדאי בכל זאת לציין, גם פה הדברים אופייניים לקיבוץ כפר מנחם. פה ניכרת ההתחמקות מצד הותיקים בצורה בולטת מאד. הבה ונשקיף רק על הרכב ועדת התרבות החדשה. אינני מזלזל כלל ביוזמתם ובכשרונותיהם של החברים הנמצאים כעת בועדה, אך הייתכן שהתרבות שלנו תבנה רק על יוצאי ברלין וניו-יורק, אשר הם רק בזמן הקצר של היותם בארץ, משתדלים למצוא שוב את הקשר לחיים התרבותיים היהודיים, אחרי התבוללות כמעט מוחלטת בחו"ל? איפה הם יוצאי מזרח אירופה, שגמרו גימנסיות עבריות ובקיאים בספרות העברית ושפה בכלל? היכן כל אלה אשר היו בילדותם ובנעוריהם במרכזים היהודיים בחו"ל? דבר אינו מורגש מכל זה. במקום זה אנו שומעים בכל פינה ואף במקומות ציבוריים מדברים לרוב יידיש. המסיבות שלנו חסרות כל תוכן יהודי-עברי. חבר אחד שנחשב בקיבוץ 'כאיש התרבות' אמר לא מזמן - ועדת התרבות צריכה להיות מורכבת ממחסנאית המטבח והגזבר. היא צריכה לדאוג ללביבות וקפה ועל הגזבר לספק כסף לקולנוע ותיאטרון. זאת היא התרבות הדרושה לחבר קיבוץ. החבר הזה חשב ש'עשה' בדיחה מוצלחת ובעצמו נהנה ממנה מאד. הדבר הטרגי הוא בזה, שרק הוא אמר את הדברים, ורבים חושבים כמוהו.

בשטח החינוך

מצב דומה הוא בשטח החינוך. בקיבוץ שלנו קיים בית ילדים זה למעלה מעשר שנים. בכל זאת אנו עומדים היום כאילו בהתחלת הדרך. בין 65 ילדים, יש יותר מ-50 משפחות ותיקות. לעומת זאת הרוב בועדת החינוך ואפילו הריכוז הוא בידי חברי 'אלגביש', ורק בקושי הצלחנו לצרף אליה במשך החודשיים

האחרונים עוד כמה חברים ותיקים, שהצטרפנו להתחנן לפנייהם, שיסכימו לקבל עליהם את התפקיד הזה. חינוך ילדים - תפקיד נכבד מאד עבור החברה בקיבוץ, מהווה אצלנו גורם לכל מיני תסבוכות אישיות. המצב הגיע אפילו לידי כך, שעמדנו לא פעם על מחלקה ללא מטפלת. רוב השיחות בענייני חינוך לא התנהלו בעצם בבעיה של החינוך המשותף, אלא התרכזו בעיקר בערעורים וסירובים של מטפלות. מיותר להוסיף שדווקא לשטח הזה יש להתייחס בהקפדה רבה, כי רק חינוך נכון ובריא יכול להבטיח לנו את המשך מפעלנו. אנו רחוקים עדיין מלתת לילדינו את אשר אנו חייבים להם.

שאלת הרווקים

שאלת הרווקים היא שאלה עדינה מאד וקשורה בדיון עם מעצורים רבים, מאלה הנוגעים בדבר באופן ישר. דיברו עליה בשיחות שלנו בהדגשה מיוחדת וניסו לקשור אותה עם הבעיה 'מה זאת הרגשת בית?'. רק חבל היה, שהתבטאו באופן מיוחד רק אלה החיים כבר שנים במשפחה ושלא באשמתם הם כבר רחוקים מלהרגיש את חריפות השאלה. חלק מהם ניסה אפילו להקטין את חריפותה ותוקפה. אין בכוונתי עתה לעמוד על השאלה בפרוטרוט. בעיה זו דורשת מאמר מיוחד, כדי שתקיף את הכל. בכל זאת אני רואה צורך להעיר כאן אי אלו הערות. בכל העולם ובכל חברה - המשפחה היא היסוד לחיים נורמליים. למה לנו להתעלם מכלל זה? בייחוד בחיי קולקטיב שלנו עם התנאים המצומצמים שלו, הוא מופיע ביתר תוקף ובגיל הרבה יותר צעיר. ידוע גם לכל שהדחקת היצר המיני גורמת תמיד לכל מיני תסבוכות פנימיות, המשפיעות בהחלט על ההתפתחות הכללית של האדם. החיים שלנו לא פותרים בעיה זאת. יש כאלה שכבר השלימו עם גורלם, גמרו כאילו עם הכל וכבר אינם 'מצפים לגורלם'. ומאידך, מספר קטן, שהשאלה עדיין לא 'בוערת' אצלם. אך הרוב המכריע עומד בתוך המעגל ההיאבקות הזאת. חברים שאלו: מה זה בוער אצלכם כל כך, למה הפסיכוזה המוגזמת הזאת? והנה עוד חוק סוציולוגי יסביר את הכל: תביעות האדם נבחנות בתנאי החברה שהוא חי בה. הבה נבדוק את הדברים האלה בקיבוץ שלנו. הרגשת הבית נוצרת בין היתר גם ע"י ההשתתפות בכל הזכויות בקיבוץ, ז.א במקרה הנדון לכל משפחה זכות על חדר, למקום קבע וזכות להשתתף באופן פעיל בהקמת בית הילדים שלנו ממשכי מפעלנו. ובכן, רב מספר הרווקים הנאלצים להחליף כמה פעמים בשנה את חדרם או שהרכב הדיירים משתנה בו לעתים קרובות מאד. בצדק מופיעה אצלם הטענה: כיצד אפשר להרגיש 'הרגשת בית' ואין בית? ולזכות השנייה יש לאמור: עם גידול מספר ילדינו מתרכזים והולכים חיינו החברתיים סביב ממשכי הדור. רוב השיחות החברתיות הן בענייני חינוך. במרכז כל מסיבה וכל שמחה עומדים הילדים, המעודד החזק ביותר להמשך בנייתנו. הרווק ברצון או שלא ברצון נדחק לעמדה פסיבית בהחלט ומשום כך מוכרח להרגיש בכל מיני הזדמנויות כאלו שהוא עדיין איננו בביתו! ב'אלגביש', למשל, ההבדלים עדיין לא היו כל כך ניכרים (בערך 30% רווקים ורק התחלה של בית ילדים). השאלה לא העיקה במידה כזאת על החברים. זאב פינקוס דיבר על שעמום שמתאוננים עליו ויעץ גם איך לסלקו. את עצם דבריו אני מוכן לקבל ויכולתי אפילו להוסיף עצות. אך הוא לא קלע למטרה, כי אין להשוות שעמום לבדידות. אני מכיר רווקים שכלל אינם משתעממים ומכיר אני לעומת זאת משפחות שאינן משוחררות מזה. ועובדות אלו אומרות הרבה. לסיכום ברצוני לאמור: יתכן שבבעיות רבות לא נגעתי ואפילו בבעיות הנזכרות רק רפרפתי. במסגרת המאמר הזה לא יכולתי להעמיק בכל הפרטים מלבד מה שכתבתי. זוהי לי הפעם הראשונה שאני מופיע בפומבי עם דעתי, דבר העלול לגרום לכל מיני אי-הבנות. הייתי בכל אופן שמח מאד אילו הצלחתי לעורר ולהוכיח לחברים משני הגופים שאין לנו זמן כיום לשבת בחיבוק ידיים ובאפס מעשה. אני חוזר לסיסמתי: חברים! יש עוד מה לעשות בכפר מנחם!"

רודי

עם חידוש הופעת העלון: עברו חודשים מספר מאז חלה הפסקה בהופעת העלון. חודשים אלה היו עשירים בחוויות פנימיות בקיבוץ וב"היסטוריה" בכלל. המלחמה נגמרה. פסה מתיחות מיוחדת שהייתה מורגשת בישוב ובבית עקב המצאם של חיילינו בחזית איטליה. כל פעם עם הופעות רשימות בעיתונים בקשר לפעולות הבריגדה, קראנו ברטט את הידיעות. לעת עתה הננו יכולים לסכם פרשה קשה זו מתוך שקט. המכתבים שהגיעו מהחיילים, עוררו בנו כבוד לכותבים. פעמה במכתבים הכרה ברורה, בגרות במילוי התפקיד ואי-רתיעה בפני המציאות. אנחנו בבית ליווינו כל צעד שלהם בחזית וחרדנו לשלומם. החברות שחיו ימים אלה בדריכות ובמתיחות יוצאת מהכלל, ידעו לשמור על שיווי משקלן בחברה.

בינתיים שוחרר גם ישראל כרמון ממאסרו בבית הכלא הירושלמי, אחרי היותו כלוא 33 חודשים. ישראל חזר אלינו בריא בגופו ורוחו ואיתן בהכרתו. הקיבוץ קיבל את ישראל בחמימות רבה. המסיבה שנערכה, הייתה ביטוי לשמחת הכלל: ילדים ובוגרים...

המערכת של העיתון פונה לכל החברים לדאוג שהעלון לא יפסק ולספק אינפורמציה מכל שטחי חיי הקיבוץ ומסבירה חשיבות הדבר ובעיקר לאלה מחברינו הנמצאים במרחקים. שמעון פש ביקר בבית וסיפר מה רבה השמחה לחיילינו בהגיע העלון של הקיבוץ... עוד לא הייתה תקופה כזאת בחיינו בה מספר כה רב מחברינו יעדר חודשים ושנים מחוץ לבית ובשליחויות כה חשובות.

במשק: סקירה רחבה על כל הענפים. בפלחה מגדלים שעורה. המכבש עובד גם בעבודות חוץ. בתבואות קיץ הגידול הוא דורה, 400- ד'. גן הירק עובד לפי התוכנית ומחכה לנוער שיגיע. בדיר: שנה ברוכה. ברפת: הגענו כבר 57- ראש וביניהם 30 חולבות. במספוא: מספקים את כל צרכי הרפת. במתכת: קצת חלש. עבודות חוץ שנעשו בעיקר בגלל המלחמה נגמרו. בבניין: הבית השביעי עומד להגמר. במוסך: מכרנו את הטרקטור 40 ט'. בסידור העבודה המצב מתוח.

נשף היובל החמש שכה הרבה דיברו עליו, כה הרבה שיחות הוקדשו לו, הכנות רבות - שוב נדחה. זאב פ. מציע לקשור את הנשף עם גמר הכביש.

זאב פ. מספר על המסיבות הרבות שהיו השנה. בעיקר יש לציין את להקת הרקדניות של החברות שלנו בהדרכת יונה פ.

על מילוי תפקידים: פ. כותב: "מתי נדע באופן מבוגר, לשים חיץ בין התחומים? פעילות ציבורית של חבר לא יכולה להיות מותנית בהלך או מצב רוח. כמו עבודת יום-יום היא חוק לנו ואין הפרעה בה בגלל הרגשה, כך יש להעמיד מילוי התפקיד הציבורי בקיבוץ. מילוי תפקיד בקיבוץ הוא בהתנדבות, כלומר, לא על מנת לקבל פרס או פיצוי באיזה צורה שהיא. אם ברצוננו לקיים את ועדותינו, מוסדותינו, באותה דרך של התנדבות, ולא נראית לנו דרך אחרת, מהכרח לאמור בפירוש: אין לשחרר שום חבר מתפקיד או התעסקות ציבורית. אין לשחרר בכלל שום חבר בקיבוץ ממילוי תפקיד. על אחת כמה וכמה, כשהסיבה היא: מצב רוח. הרגשה - זה תחומו של הפרט. מילוי התפקיד - תביעת החברה, ואין בשום אופן להיפטר ממנה".

מספרים: מסיכום חצי שנתי של הנה"ח: אספקה לחבר לשנה - 149.460 לא"י. יום אספקה לחבר - 0.407 לא"י. יום כלכלה לחבר - 0.1765. החזקת 63 ילדים - 2175.952 לא"י. לילד לשנה - 69.140 לא"י. יום אספקה לילד - 0.191 לא"י. יום כלכלה לילד - 0.1203

שונות:

* ביקר אצלנו הח' מורדו מקיבוץ ישראלי ד' אשר בא ישר מהחזית ומסר בשיחה פרטים מעניינים על פעולת הבריגדה וכן על חברינו שם.

* ביום ד' 16 במאי נערכה ארוחת צהריים לכבוד מר שיטרית (מי שהיה השופט במשפט הריגת הערבי בשדותינו), קציני המשטרה ברחובות וגדרה ונכבדים ערבים מהסביבה. המסיבה עברה תוך שיחה ידידותית על בעיות העזרה מצד השלטונות בשטח השמירה והביטחון.

- * יואל וחיה פ. חזרו מהסמינר לשליחים לגולה, שאורגן ע"י ההסתדרות.
- * המחלקה לנוער הודיעה לנו שבחודש יולי תגיע אלינו חברת נוער ארץ-ישראלית. הקיבוץ מבקש לדחות לחודש-חודשיים.
- * גינות נוי. בחורף נטעו עצים רבים במחנה, וכעת אין מספיק ידיים לעבדם.
- * 199 - במאי מסר פייטל אינפורמציה מתיק הבא-כוח: תקציב, כביש, מים וכו'.
- * בזמן האחרון נמסרת תכופות אינפורמציה פוליטית ע"י מתתיהו וחיים ב.
- * העיתון האחרון של תנועת השוב"צ באמריקה הוקדש ברובו ליובל חמש שנות קיום כפר מנחם.

עלון הקיבוץ מס' 87, 10 ביוני 1945

בראשית העלון שוב סקירה נרחבת על המצב במשק ובענפים.
מהמתרחש: הוחלט על הפסקת צהריים לשעתיים. זו הפעם הראשונה בתולדות קיבוצנו שהחברים מסכימים לנוח שעתיים בצהריים.

חופשה לחברים: בשיחות האחרונות הוחלט שהחופשה תינתן לשלושה חברים בבת אחת, ואחת ברזרבה.

מתוך הדו"ח של חברי המחלקה לכלכלה של הקב"א על כפר מנחם

משק כפר מנחם נבנה בתקופת המלחמה ורוב רובו של הציוד המשקי והצרכני נרכש במחירי אינפלציה גבוהים. רק חלק קטן מומן ע"י תקציב התיישבותי. בסוף תשי"ב הגיעה הפסיבה של המשק לסך של למעלה מ-70,000 לא"י, בתוך זה 21,500 לא"י תקציב התיישבותי. לעומת זאת מהווה האקטיבה הרשומה במאזן בערך נומינלי שווה לפסיבה. בערכו הריאלי רק התחלה של משק מעורב. בעיה זו של הדיספרופורציה בין עומס החוב הרובץ על המשק והסכום הגבוה של הריבית המלווה את החוב, ולבין היכולת הריאלית של המשק שהוקם בכסף הזה, לפרנס את עובדיו, תחמיר בתקופת המעבר ולאחר המלחמה, כשיצטמצם המחזור הכספי של המשק כתוצאה מהדיפלציה. אולם כלפי משק מסוג כפר מנחם, אשר לא זכה ליהנות עקב חוסר מנגנון משקי מפותח מהקוניוקטורה של מחירי המלחמה, חמור המצב כבר כיום.

כביש: עוד בחורף תשי"ה היה כפר מנחם מנותק מהכביש הראשי. נוסף על הסבל שנגרם ע"י כך לחברי הנקודה, עלה חוסר הקשר בהוצאות מרובות ואין ספק בכך שהעובדה הזאת היוותה גורם בולם בהתפתחות המשק. כיום, לאחר 5 שנות מו"מ, יש יסוד לקוות, כי לקראת חורף תשי"ו ייסלל סוף סוף הכביש...

סידורי המים מהווים גם הם פרק כאוב. עד עתה הוצא סכום של 13,000 ל' לסידורי מים, והתוצאות זעומות למדי. מתוך 11 קידוחים שנקדחו, נמצאו מים רק בשלושה מהם: 1. 14 מ"מ לשעה, 2. 25 מ"מ לשעה, 3. 30-35 מ"מ לשעה. מקורות המים הבלתי יציבים גרמו לאשליות והוצאות מיותרות. ציוד הבארות ומתקני המים עלו ביוקר רב, ולאחר כל זה אינם מתאימים לצרכים. דרושה ראוורגניזציה של הציוד, הקשורה בהוצאות נוספות של 5,000-6,000 לא"י.

לדעת המומחים אין אפשרות לשאוב מכל הבארות יותר מ-700-900 מ"מ ליום, והשטח שאפשר יהיה להשקותו, לא יעלה על 90 ד'. מחיר המים כתוצאה מכל הנ"ל הוא גבוה מאד. בתשי"ד עלה מ"מ מים 15 מיל.

קרקע: פלחה - 3,135 ד'. מספוא - 50 ד'. גן ירק - 140 ד'. מטעים - 48 ד'. מחנה - 120 ד'. יחד - 3,493 ד'.

29.5.45

עלון הקיבוץ מס' 88, 15 באוקטובר 1945

הרכב המוסדות שנבחרו לשנת תשי"ו:

מזכיר הקיבוץ:	זליג גייר
מרכז המשק:	נבחר חונקה, אולם ערעורו נתקבל וטרם נבחר אחר
בא-כוח:	דייוי, ערעורו לא נתקבל
גזבר:	ראובן שויאר (שנה שנייה)
סדרני עבודה:	אברהם פ. וזליג הלבני
פנקסן:	חונקה ממשיך
מוכתר:	אברשקיה פ.
עורך העלון:	זאב פ. ואליו יצורף חבר מזכירות
מחסן כלכלה:	קיילה
מחסן בגדים:	שרה ציטרין, יונה ז. יונה ערערה ושחררה
מחסן כלכלה לילדים:	אטקה
אספקה קטנה:	מלכה ג.
מחסנאי:	אברהמקיה
חצרן:	אריה מנדל
אורותן:	מוטקה
מזכירות:	זליג ג., מרכז המשק, ברוך, דוד פ., מרים נ.
ועדת התרבות:	צבי פ., רודי, מיירים, תמר מן, דוד קרון
ועדת המשק:	דייוי, ראובן, חונקה, אברהם פ., זליג הלב., פייטל, אברהמקיה, היינץ, שרה צ.
ספרנים:	יוסף ש., משה א.
ועדת חברים:	ישראל ו., פרדקה, יעקב ג., יואל ד., אלזה
ועדת חינוך:	צפורה ד., היינץ, אלן, קוטי, בת שבע, אברהמקיה
ועדת בריאות:	יוכבד, לידה, רוזקה, בלה
ועדת דירות:	פייבל, יוסף ש., צבי ירוחם
ועדת ביטחון:	אברהם פ., מאיר ל., משה ג., ישראל ג., יעקב
ועדת בניין:	שלמה ש., חונקה, מאיר ד., קוטי, צבי י.
ועדת "הפועל":	חנך, איצל, רודי, קלוץ
ועדת גינות נוי:	קלאוס, שלמה ש., עמנואל, רישה, דוד ק.
קשר לאמריקה:	דוד פ., חיים ג., יהודה, דייוי

קטעים מסיכום הבירור החברתי

"הבירור התנהל במשך 4 ערבים. לפי מספר המשתתפים והדוברים הייתה זו הופעה מעודדת... חששות המזכירות, שמא הוויכוח יתנהל בכבדות, התבדו.

...שאלת העברית, השיתוף, פעילות ונשיאה בעול, דמוקרטיזציה ואחריות של כל אחד לגורלו של

הקיבוץ, מצריכים דריכות מצד כל חבר...

...הוויכוח, שהתנהל ב-4 ערבים ובשעות רבות, היה מוכן ומכוון לאותן השאלות אשר הכבידו עלינו בזמן

האחרון ותבעו את בירורן, כדי להשתחרר מאווירה כבדה שהשתררה בתוכנו עם עזיבתם של חברים

צעירים בשנתיים האחרונות. עם כל דברי הביקורת הקשים על דרך מיזוג שני הגופים, לא נשמעה נימה של

יאווש, להפך, בלט רצון וביטחון שיכול נוכל ונתגבר על המפריד בכוחות משותפים העומדים לרשותנו..."

שונות. שאלת המניה ב"דרום יהודה" שהחלטנו עליה, נעשית אקטואלית עכשיו עם גמר המו"מ שבין הנהלת "דרום יהודה" ו"ארגון משקי הדרום". המניה תעלה 2,300 לא"י.
* הרכב בית הילדים: תינוקות - 10, גמולים - 12, פעוטים - 21, גן - 15, כיתה א' - 12, כיתה ד' - 11, יחד - 81.

* חיילינו כותבים מרשמיהם מהמקומות שהם נמצאים. אריה, מלכה ושלומית בדרך חזרה מאמריקה.
* בת שבע גמרה את הכשרתה בסמינר הבין קיבוצי למורים ונכנסה לעבודת הוראה בכיתה א'.
* בכיתה ד' לא לומדים בגלל חוסר שיכון. לאות מתאה מיטק עזב את המקום.
* כביש: העבודה נמשכת. נסללו כבר 1,500 מטר. עובדים בגשר הגדול שעל יד מסמיה הגדולה.
מזל טוב! לתמר ומיכה להולדת נינה. לנחמקה וחונקה להולדת שולמית. למיירים ורוזקה להולדת כוכבת. ללידה וראובקה להולדת אילן. להילדה ואצה את גרשון.

עלון הקיבוץ מס' 89, 2 בנובמבר 1945

מהמערכת: "החורף התחיל אתמול. ואתו חלו גם שינויים במהלך חיינו... בבית עושים את כל העבודות כרגיל - זורעים ומדשנים שדות, מבטחים גרנות, גומרים את בניין הרפת והכביש... הנהייה גם השנה מנותקים מהעולם ללא כביש?... ושוב אנו עומדים על מפתן תקופה נסערת בארץ שכמוה עוד טרם ראינו. זה גורל דורנו. לא דמי לנו. חברים, נדע נא לשמור על שיווי משקל של רוחנו... ולחברינו שבניכר - אתם המפוזרים באירופה ובכל פינה אחרת בעולם - הבית מחכה לכם בקוצר רוח".
נרשם בעלון נאומו של זאב פ. במועצת הקבה"א בו הוא נוגע בשאלות רבות של חיינו הקיבוציים, הקולקטיביות הרעיונית והפוליטית וכיצד לעורר את הבירורים סביבם. שאלת השיחה. שאלות פעילות החברות וכו'.

מועדת בריאות: השנה היו 17 לידות. 3 ניתוחים. 2 מקרי אסון.
בעקבות המועצה של הקבה"א כותבת צפורה ד. מאמר הנוגע בשאלות השאננות והאדישות של "העורף" וכיצד לשנות את המצב. היא רואה את הפתרון בפעילות של החברים ומצטטת דברי אמה תלמי שאמרה: "באם לא תהיה אובייקטיביזציה של הסובייקטיביזציה, הרי תהיה סובייקטיביזציה של האובייקטיביזציה...". כמו כן היא מתעכבת רבות על פעילות החברות.

העבודה בשנת תש"ה

סה"כ עבודה פרודוקטיבית: 23,179 י"ע שזה 49%

סה"כ שירותים וימי שבת: 24,094 " " 51%

סה"כ י"ע בכוח: 47,273 " " 100%

שבתות וחגים: 8,053

סה"כ ימי קיום: 55,326 ממוצע 151.6 חברים

עבודת נוער: 237 י"ע ימי קיום 858

מרכה מציגה את בעיות גן הירק ובעיקר את מחזור הזרעים.
בת שבע סוקרת את כיתה ב' והתקדמות הילדים. בין היתר מספרת על קליטתה של ילדה מסוריה ושמה לינדה, אשר אחרי תקופה קצרה של התאקלמות נתקבלה יפה בכיתה.

ועדת התרבות מקדישה כמה מילים להרצאת הד"ר הנדל שהתקיים אצלנו על התנ"ך, אשר צריכה לשמש פתיחה לחוג לתנ"ך. כמו כן הועדה מכריזה על פתיחת חוג ללימוד השפה הערבית.

שונות: הוחלט לתבוע את שחרורו של חיים ב. מהנהלת דפוס "משמר", אחרי שעברו למעלה משנתיים של עבודתו שם. כמו כן הוחלט להחזיר את יהודה ב.ח. מעבודתו בסוכנות בועדת הארחת חיילים. הקיבוץ בחר באברהמקיה להיות נהג וחבר בקואופרטיב "דרום יהודה". אלישע ואסתר י. נבחרו כעובדים קבועים בלול.

* משה א. נבחר כזבלן. לובה ק. נבחרה למזכירות. רות ש. לועדת דירות.

* אשר א. קיבל חופש לחצי שנה. נמשכים הדיונים על שיפוץ החברים לענפים ולשירותים לשנה הקרובה.

* בערב פרסום הודעת בוויין בפרלמנט הבריטי, נתכנס הקיבוץ לדיון פוליטי. זליג ג. פתח את השיחה בהסברת תוכן ההודעה וסכנותיה לציונות ולעם. התפתח ויכוח ער, והוויכוח נמשך.

* אברשקיה מולצ'דסקי, חייל בחו"ל, השתתף בועידה העולמית של האגודות המקצועיות. הייתה מעניינת מאד. בעיקר עמד על העימות והשוני בין פועלי המושבות ופועלי המטרופולין. פועלי הודו תבעו מחבריהם האנגליים שיעזרו להם במלחמתם נגד האימפריאליזם... מסר גם רשמים שונים על יתר המשלחות. גם על הסובייטים, על המשלחת הישראלית ובתוכה אורן וכו'.

* התקיימה מסיבת שביעי בנובמבר, הקראות והנגינה והשירה בציבור היו מותאמות. חסר היה נאום פוליטי.

* **הכביש:** גם הפסימיסטים ביותר החלו להאמין שיהיה לנו השנה קשר מתוקן עם העולם גם בימי גשם ובזך. הגשר הגדול הושלם ועומד על תלו. ממשכיכם ביציקת רצפות בטון מעל מעבירי המים המרובים בתוך הכביש... בעוד חודש נוכל לחבר את הכביש.

עלון הקיבוץ מס' 91, 5 בדצמבר 1945

מההקדמה בעלון: "...בהזדמנות בואם של משה רבינוביץ' ואברשקיה מולצ'דסקי, למרות שחברי קיבוץ אינם נוטים לשמוע נאומים ארוכים, הפעם התגלה לעיניך משהו מיוחד. ללא ניד ישבו החברים שלוש שעות צמודים למקומותיהם ושמעו את פרשת המעשים בהם השתתף משה ר. (עלייה ב') וסיפורו של אברשקיה על הבריגדה בקרב, בפגישה עם הפליטים היהודים באיטליה ועל המאמצים מצד חברינו לקשור קשרים עם התנועה בגולה. באם המדובר הוא במה עוסק הקיבוץ בימים אלה - הרי שלוש פגישות אלו האחרונות (גם הפרידה מחיה פ. לצאתה לשליחות חינוכית) - זוהי התמונה המלאה, הממצה, של חיי הקיבוץ. מעשי היחידים הם רק ביטוי לחבוי בקולקטיב, וכל אחד מאתנו בהקראו לשליחות ומילוי תפקידים... מלבד חיי עבודה, מתוחה נפשו של החבר. והמתח הפעם גבוה, עולה אולי על ימי הגיוסים לצבא, על דיוניהם והגרלותיהם. מה מצפה לנו מהספר הלבן...?"

זאב פינקוס

בדיך: תמורה ליום עבודה בתש"ה - 1.504 לא"י.

מהנה"ח: יום כלכלה לבוגרים - 0.174 לא"י. יום אספקה לבוגרים - 0.416 לא"י. יום פרודוקטיבי - 1.008 לא"י. ממוצע ילדים - 68.3. ממוצע לחבר - 0.45.

זליג ג., "בתגובות", מעיר ומגיב בכמה שאלות יסוד של חיינו, כגון איחורים בדיונים המשקיים על תקציב ותוכנית ההשקעות, שאלת השיכון המחמירה, בעד שכלול ארגוני וטכני שיאפשר לצמצם בשירותים ולהעביר חלק מיי"ע משירותים לעבודה פרודוקטיבית. "הגיע הזמן שלא נעשה שבתותינו חול. הנאה מרובה גרמה לי מסיבת חנוכה האחרונה... לשעה ארוכה הפך הקיבוץ להיות גוף אחד הרמוני... אך יש מסיבות שחלק מהחברים פשוט מפריע, לא שותף לאווירה הכללית". נוגע בהשתתפות חברים בשיחות קיבוץ. חלק גדול משתתף ושותף להכרעות, אך יש חברים שלא אכפת להם, בלתי אחראיים, והשיחה לא מעניינת

אותם, מפריעים במהלכה וכ"י". הוא קורא לחברים לקרוא את הספרות העברית ופחות מגזינים לועזיים, נוגע בבעיות העזיבות שיש להצטער על כך. "טרם הגענו לאיזון יציב בין האידיאלים על חיי קיבוץ ולבין המציאות המטפחת על פנינו, אך מאידך, אל לנו לראות בעוזב את הצודק וכביכול 'העקבי' - יותר נכון לראותו כ'בורח' מהקשיים וההתמודדות אתם ופוגע בקיבוץ כולו". והוא ממשיך: "לא המחשבה העיקר אלא המעשה... השאלה היא לא בהחלטה זו או אחרת אלא איך מוציאים אותה לפועל...".

ליזקה מספרת זיכרונות מפלישת הנאצים בילדותה...

מהמתרחש:

- * מסיבת פרידה לחיה פ. עם צאתה לשליחות לאמריקה הדרומית.
- * 22- בנובמבר בשעה אחת אחרי הצהריים נפסקת העבודה בכל המשק. החברים התכנסו לאסיפת מחאה נגד המאורעות האכזריים של החיילים הבריטיים שגרמו למותם של יהודים חפים מפשע. באה לידי ביטוי הסולידריות המלאה עם המשקים הנתקפים (חיפושי הנשק) והכוננות הנפשית לעמוד בקומה זקופה מול היד הזדונית הפוגעת במלחמתנו על עלייה יהודית חופשית.
- * בליל שישי 29 בנובמבר מסיבת חנוכה יפה.
- * שיחות הקיבוץ האחרונות עמדו בסימן: א. המשך הוויכוח על המצב בארץ. ב. אינפורמציות של מתתיהו ויהודה. ג. דו"ח מפעולות ועדת התרבות.
- * לתרצה ואורי מזל טוב עם הולדת אורנה!

הפרוטוקולים של שנת 1945

75 שיחות היו בשנת 1945. למעלה משיחה בשבוע. היו שיחות שהתנהלו ערב ערב ברציפות, לפעמים 3 ערבים, ולפעמים 2 ערבים. אין ספק שהפרוטוקולים, על אף הפגמים הרבים שבהם, שיקפו את מהלך החיים בקיבוץ, הן בחיי יום "הקטנים" והן הבעיות היסודיות עליהן מושתת הקיבוץ. מעניינות, כמובן, הדעות השונות וההשקפות של החברים כמעט בכל עניין ועניין. היה ויכוח, הצבעות, ערעורים על החלטות ובסופו של דבר החלטות הרוב הן אשר קבעו והחברים נהגו לפיהן. מעט מאד היו החריגים של אי-קבלת מרות הכלל, ובהם עסקו בתבונה, לפעמים בתקיפות, עד להצעה של הוצאה מהקיבוץ, ולפעמים תוך התפשרות וויתור מה.

הבעיות "הקטנות" והיום-יומיות הן בדרך כלל כמו בכל שנה: שיבוצים בעבודה, ערעורים עליהם, בחירת בעלי תפקידים והחלפתם, ענייני דירות ושיכון חברים, דיונים רבים בענייני ילדים ומטפלות, שיכון הילדים, ואף הצעה בשעת מצוקת הדיור להעביר חלק מהילדים לחדרים הקטנים של הורים, הצעה שלא נתקבלה.

מצוקת השיכון שעוברת כמעט משנה לשנה מעיקה מאד על הקיבוץ. שוב ושוב חוזרים להצעה של 2 משפחות בחדר וצמצום שיכונם של הרווקים ונשות החיילים. אך ההצעות כל פעם נדחות על ידי הרוב. אופייני לאותה שנה הוא גם הוויכוח על נשף היובל החמש-שנתי שנעשו לקראתו עבודות רבות והושקעו מאמצים רבים של חברינו האמנים, וכל פעם נדחה תוך רוגז רב של חברים רבים.

אשר לבעיות העקרוניות של הקיבוץ, יש לציין ערות רבה של החברים. השיחות שהוקדשו להן היו מרובות משתתפים, לפעמים עד 95 חברים מקיבוץ של 150. רוב הדברים מצאו גם את ביטויים בעלונים שפרסמנו לעיל. יש לציין ששנת 1945 הייתה שנה של גמר המלחמה, ורק שנתיים לאחר האיחוד עם "אלגביש". בעקבות האיחוד היו גם מספר עזיבות, וטבעי הדבר שכמה וכמה מהבירורים הגדולים, או כפי שקראנו אותם אז, בירורים חברתיים, התמקדו סביב האיחוד עם "אלגביש". הועלו על הפרק: בעיות התרבויות השונות בין הגופים, השפה, השוויין בנשיאת העול, "הרגשת הבית", כפי שקראנו לזה, וכד". יש

לציין שבסוף הבריורים האלה סביב הצלחת האיחוד, הדברים התבהרו יותר, הייתה התלכדות גדולה יותר, ורוב החברים האמינו ורצו בהצלחת האיחוד, ואכן בכיוון זה התפתחו הדברים.

היו שיחות רבות מוקדשות לאינפורמציות משטחים שונים, הן מהנעשה בקיבוץ, והן מהנעשה בחוץ, בתנועה, בתנועת הפועלים ובישוב מול החמרת המדיניות הבריטית כלפי הישוב, מיד לאחר גמר המלחמה, ולמעשה הגשמת "הספר הלבן", הידוע לשמצה, שהתפרסם עוד לפני המלחמה. הבא-כוח ומרכז המשק היו מוסרים אינפורמציה מענייני המשק והכלכלה שלנו, ענייני הכביש והמים וכד'. זאב פ., כמזכיר, היה מוסר על עניינים שונים מהקיבוץ וכן דו"חות משיבות הועה"פ של הקבה"א, מועצות ופגישות תנועתיות. מתתיהו שור, אשר גויס, לאחר גמר הבאות-כוח וריכוז המשק שלו, לריכוז ההנהגה הראשית של השומר הצעיר בארץ, והיה שותף למוסדות התנועה, מסר לעתים קרובות אינפורמציות פוליטיות ומדיניות, לפני חדר אוכל, כמעט תמיד מלא. יהודה וחיים ג. מסרו אינפורמציות ממגעים עם חיילי בנות הברית.

לקראת כל מועצה של הקבה"א היו בירורים בקיבוץ, גם בהשתתפות פעילי ושליחי הקבה"א, כגון יעקב שוצברג, אברהם בן שלום, אברמק ליפסקר, מנחם גרסון, יעקב שפירא, רישרד וינטרויב וכו'. בירור גדול התנהל סביב העיקרון של כניסת חברים לשיכון. האם רק הוותק קובע? לבסוף, בכל זאת, הוחלט על וותק. נמשכו הדיונים על קולקטיביות רעיונית ומהי. נאמר שלא יתכן משק משותף ללא רעיון משותף, והקולקטיביות הרעיונית אינה שוללת דעות שונות וחופש הביטוי, כפי שהלעיזו עלינו יריבינו. קיבלנו את הנוסחה התנועתית: "חופש בוויכוח ומשמעת בביצוע". היו ויכוחים על הקשר בין הקיבוץ ולבין התנועה והמפלגה עם הקמת הליגה הסוציאליסטית ואחר כך מפלגת השומר הצעיר. דנו בכמה שיחות על הנצחת קן וילנה בצורת בית וילנה.

הבירורים החברתיים שנמשכו, כאמור, כמה ערבים רצופים, שבאו על פי רוב אחרי מספר עזיבות, וגרמו למצב רוח בקיבוץ, הקיפו את כל חיי הקיבוץ. מקום חשוב תפס הדיון על השיתוף, שלמעשה דנו עליו כל שנה, והדעות היו מאד חלוקות. היו פסימיסטים שטענו שאין להגשים שיתוף מלא, והיו בין הלוחמים על השיתוף בגוונים שונים. "יש להבדיל בין גרוש ללירה", "שיתוף עם נדיבות לב", או "ייקוב הדין את ההר". על פי רוב לא סוכמו הדיונים האלה וטענו שעצם השיחה תלכד את החברים. בבירורים אלה הועלתה גם שאלת החברה או שוויון המינים וגם כאן התפצלו הדעות. רבו גם השיחות על המצב בארץ וכיצד עלינו להתכונן לבאות. הסתיימה שנת 1945 והנה אנו כבר ב-1946.

מדו"ח של ו. בניין: "...הוצאנו לפועל כמעט את כל העבודות, שהקיבוץ החליט עליהן בתחילת השנה, בזמן הדיונים על ההשקעות בבניין. ואלה הן: בית הילדים, בית שיש, שני לולים, חדר שירות לבית הילדים, שני בורות סופגים בנויים, ובלים, גמר בניין בית הכסא, חדר אוכל, חמשת הבתים, תא נוסף לסככת המכוונות עם רצפות למסגרייה ולמוסך, התחלת בית שביעי, ועוד רשימה ארוכה של עבודות קטנות..." (ע"י שלמה שביל).

מועדת דירות: "...רק לפני שנה סידרנו במקלחת תנור למים חמים, ועד אז היינו מתקלחים בחורף במים קרים, תוך עינויים. ...עד היום ישנם חברים שאין מזרון במיטתם. רבים החדרים שאין בהם לא שולחן ולא כסא, ואת מקומם ממלאים ארגזים, לוחות, קוביות ופחים. בארונות שבחדרים אין מה להתפאר. לוחות וסדין... ברצוני לדעת האם יש הצדקה כלשהי לכך? ...ועדת הדירות החליטה לתקן את המצב המוזנח הזה, להעלות את הדברים בפני החברים ולדרוש שינוי רדיקלי..."

ממאמרו של דוד דוידוב

מאמריקה:

איטה רוהר כותבת במכתבה מאמריקה, שאספו 600\$ למפעל הקמת בריכת שחייה אצלנו... טוענת שהקיבוץ לא מפרסם את עצמו באמריקה, כדוגמת עין השופט. מתאוננת גם שאנו לא שומרים על קשר עם חברינו שעדיין נמצאים באמריקה ועם ידידים רבים שיכלו לעזור לנו...

מעלון הקיבוץ מס' 79, 18 בינואר 1945

בראשיתו של העלון סקירה על המתרחש בדיוני ועדת המשק וכן על כל ענף וענף... יש ברכת הגשם... אך יש גם צרות מגשם שלא בעתו...

שונות: ...כבר שבועיים ימים שמקלט הרדיו נעדר מחדר האוכל. בלית ברירה מסתפקים החברים בידיעות שבעיתון, המגיע לרוב בערב, או בידיעות מכלי שני הנמסרות ע"י "המאוסרים", בעלי המקלטים הפרטיים. עתה, כשהצבא האדום מתקדם בצעדי ענק בפולין, גברה ההתעניינות ודרישת החברים לזרז את תיקון המקלט.

* זהבה פנתה אל הקיבוץ וביקשה חופשה בלתי מוגבלת, כדי לנסוע לארה"ב לבקר אצל הוריה. החופשה אושרה.

* בשיחת קיבוץ אושרה בניית שני בתים מתקציב הבניינים לעליית הנוער.

* הוחלט לערוך נשף יובל חמישי לקיום כפר מנחם. נבחרה ועדה: דוד פ., רודי, זלו, מיירים וחבר אחד מועדת התרבות.

* הוחלט לשחרר את אברשקיה ממוכתרות. איצל נבחר במקומו.

* בשבועות האחרונים רבו המסיבות והקומזיצים בקיבוץ. הבולטים שביניהם היו מסיבת עובדי בית הילדים וועדת החינוך מאשתקד והשנה בסיסמת חילוף משמרות, וכן קומזיץ עובדי הדיר לרגל... ההמלטה המאה.

* מועדת התרבות מודיעים: החוגים ללימוד ערבית חידשו את פעילותם במרץ.

מתוך מאמרו של ז. פינקוס - "מסביב לבירור החברתי"

"החבר היחיד עם בעיותיו האישיות, שאין לו בפני מי להשיח לבו, והקיבוץ קצרה ידו לפתור אותן, האינן מהוות רקע לייאוש ואפתיה? העבודה, עבודת כפיים ממש, היש סיפוק בה? שיחות הקיבוץ עם כל העומס הסידורי שבהן - האם הן מבטאות את מהות החברה? ילדים נולדים ומתבגרים בתנאים די קשים, מגוריהם לא נוחים, מטפלות לא מוכשרות במידה מספקת, מחלות וסכנת התפשטותן - האין אלו יסוד לאי-שקט של הורים, וספקות בחינוך המשותף? ועוד ועוד שאלות המטרידות כל פרט... הלא הרקע כה טוב לצמיחת תסביכים, לאי-סיפוק. ובכל זאת פועמת בנו ההרגשה של נכונות הדרך הקיבוצית. בכל זאת ולמרות כל אלה קיים בנו ה'אף על פי כן'. הננו תובעים מעצמנו להתגבר על הקשיים, לחזק יצר הקיום המשותף, חוקים וכוחות נפשיים הפועלים בנו, המחזיקים אותנו מעל פני השטח ואינם נותנים לשקוע בקונפליקטים נפשיים ועצבנות חברתית כללית? תורת הנפש מלמדת אותנו על גורמים רבים הפועלים בקרבנו ועל החזקים, הראשוניים, היצרים השולטים בישותנו ותובעים את סיפוקם. אנו, כתנועה מהפכנית, יצאנו להתמודד ביצרים אלה. מה דוחף את האדם לעמוד בהתמודדות מתמדת עם עצמו, הרגליו ונטיותיו? ההכרה. זהו הכוח המרסן ומבקר. אולם ההכרה לכשעצמה היא דו-משמעית. יש וההכרה אומרת השלמה עם המציאות, למרות הפגמים שבה, ואז נוצרות אדישות וציניות, שמקורם ביצר ביקורתי חזק וחוסר מנוף חיובי לעלות על פסים של פעולה קונסטרוקטיבית. אז 'הבל-הבלים' של קהלת חוגג את ניצחונו. מאידך קיימת משמעות אחרת של ההכרה, זו המהפכנית, אשר פותחת חלון למציאות חדשה, שאיננה עדיין מציאות ממש, אלא עשויה להתגשם, באם נראה אותה בעיני רוחנו ונתגייס התגייסות מהפכנית להגשמתה - החזון. חינוך לקראת מציאות - אנו תובעים מאת התנועה ומהחינוך המשותף. בנקודה זו של הבנת

'המציאות', סלע הוויכוח החברתי העמוק ביותר שאנו נתונים בתוכו. 'מציאות', משמע לא זו, שהננו נתונים בתוכה כעת, אלא זו שהננו מצוים להלחם על הגשמתה. בנקודה זו, התנועה הקיבוצית קשורה בקשר אידיאולוגי הדוק עם כוחות המחר בחברה, עם כוחות הסוציאליזם המהפכני, כדי שנוכל להגיע במשותף לקפיצה של האנושות כולה. 'קפיצה ממלכת ההכרח לממלכת החירות', כדברי אנגלס. אולם הגשמת 'ממלכת החירות' בעולם עיון, זר וסביבה מתנגדת מסבירים את פגעי ומכשולי דרך החתחתים ואי-השלמות הכרוכים בכך. כדי שאיש קיבוץ יוכל להיאבק במציאות זו, נחוץ לו נשק מיוחד, נוסף להכרה, נשק המחשל אותו למענו - זהו הרצון העז, החופשי, שהוא הביטוי הנעלה של הכרת האדם, העומד במקרים רבים בהתמודדות בכוחות ראשוניים, פרימיטיביים, של הישות הפנימית שלו...

לכונן חיי שיתוף בתוך עולם מנוגד, חיי תרבות בכפר והתיישבות בחבלי הספר בתקופה של מצב, בו העיר מהווה גורם ראשון ביצירה ובהנאה תרבותית, לשם כך דרושים כוחות נפשיים עצומים. לכל אחד מאתנו מזומנים בשטח הפרטי קשיים, אי-שביעות רצון, אכזבות וכישלונות. אם אלה ישפיעו על כושר החברה - נשקע בתסבוכות חברתיות מכשילות. נחוץ מאמץ אינטלקטואלי והכרתי בולט כדי להבדיל ולשים קו בין מאוויי הפרט וצרכי הכלל. את מצבו החברתי של הקיבוץ יש לדון לאור תפקידו וייעודו בדור הנוכחי".

זאב פינקוס

על הספרייה הגרמנית

"היו בירורים חברתיים, העלו בעיות רבות לסדר היום. בין היתר דיברו גם על התקרבות שני הגופים. ניסו להוכיח ולהבהיר מה שהוזנח בקבלת החברים החדשים מ'אלגביש'. אעיז לאמור שגם 'קבלת הפנים הנאה' של ספריי ע"י הספרייה הכללית ראוייה להיחשב כעניין שלא שמו לו לב. הוציאו מספרייתנו את הספרים העבריים ובשביל הספרים הגרמניים לא נמצא מקום. ובינתיים הספרים נקרעו, נקרעים ויקרעו גם להבא. חלק רב בכך יש לעכברים. למה מחכים? שהכל יחרב?...".

אלכס

מחיילינו באירופה

זוסקה מספר מחוויותיו באיטליה על יד שער טיטוס, וכן על פגישות נרגשות עם יהודים שעברו שבעה מדורי גיהינום וניצלו, והנה הם פוגשים יהודים מארץ-ישראל מהבריגדה עם מגן דוד. קשה לתאר את החוויה...

גשמים:

בתש"ג: 233.5 מ"מ

בתש"ד: 43.0 "

בתש"ה: 449.75 "

עלון הקיבוץ מס' 80, 2 בפברואר 1945

העיתון פותח בברכה לחיים מילר להתגייסותו לחטיבה היהודית הלוחמת. צאתך לשלום ובואך לשלום!

מהמתרחש:

"הבעיה המרכזית היא עדיין התחבורה והקשר לכביש. המצב לפני שבוע לא רק שלא השתפר, כי אם להפך. הדרך השתבשה עוד יותר. אפילו טרקטור הסוחר עגלה עמוסה 3.44 טון, מגיע בקשיים רבים לכביש הראשי... הסעת חבר מהכביש בימים אלה עולה 300 מיל... בענייני הקשר יש עוד להוסיף כי קמח מתוצרת שלנו יש לנו רק לימים ספורים. אותו דין ביחס לאספקה לבעלי חיים".

בדיר: באחד הלילות "נערך" ביקור מפתיע ובלתי קרוא של חיה טורפת שטרם זוהתה. נטרפו 11 גדיים ועז... הנזק נאמד למעלה מ-30 לא"י.

במסגרייה: התחלפו המרכזים. במקום עומרי נבחר פייבל.
נוער: באחת השיחות האחרונות נבחרו מדריכים לנוער העומד להגיע אלינו, זליג ג. ורח'ה. אלקה נבחרה כמחסנאית בגדים לנוער.
נשף הקיבוץ: בקיבוץ מורגשות כבר ההכנות לקראת נשף הקיבוץ שיתקיים בפסח.
מועדת החינוך: התקיימו אסיפות הורים ואסיפת עובדים ... בין יתר הבעיות שהועלו באסיפות אלו, הוחלט שבפורום משותף ידונו בבעיות החינוך המיני.
סיכום העבודה בדצמבר: ענפי משק: 719 י"ע, מפעלים: 365 י"ע, ע. חוץ: 58 י"ע, השקעות: 147 י"ע, אספקות: 164 י"ע, כלליות: 349 י"ע, שירותים: 1643 י"ע, ימי שבת: 603 י"ע, שבתות: 56 י"ע. סה"כ ימי קיום: 4,895 י"ע. 158 איש. יום כלכלה למבוגר: 170 מיל. ילדים: 63 ילדים. יום כלכלה לילד: 125 מיל.
בימים אלה: יורם נועם כותב במאמר ארוך על המתרחש בעולם בימים אלה, על הניצחון הגדול של בנות הברית על היטלר ומשטרו האיום, על השמחה הגדולה שמקיפה את כל העולם. אך יחד עם זה הוא מבליט שכולם, כולם, שכחו להזכיר את השואה האיומה של עמנו, על 6 המיליונים המושמדים והטבוחים שלו. אך אנו לא נשכח ולא ניתן להשכיח...
עוד על "הרגשת בית". חבר אחד (לא ברור שמו) נמאס עליו לשמוע את כל הקיטורים שחברים שונים משמיעים כל פעם על חוסר הרגשת בית, והוא החליט לספר ולאסוף עובדות המוכיחות את ההפך. ועל אחד הסיפורים היפים האלה הוא כותב בעלון זה...
בסוף העלון קריאה לחברים לא לקטוף ולהרוס את הרקפות מ"גבעת הרקפות".

עלון הקיבוץ מס' 81, 12 בפברואר 1945

מהמתרחש:

קשר: במשך עשרת הימים האחרונים קוים קשר כביש 8 פעמים... בסך הכל הביאו 8 טון אספקה, תוך קשיים גדולים, כולל קלקול הטרקטור, אך הצליחו גם להביא... רעפים שבלעדיהם אי אפשר היה לקדם את הבנייה על הגבעה... והסיכויים לכביש "ידועים".
במטעים: השבוע התחילו בחפירת הבורות לנטיעת הזיתים, מתחילים גם בנטיעת הכרם.
בבניין: עם בוא האוטו עם הרעפים תחול התקדמות מה, בכל זאת ישנם עוד עיכובים רבים בגלל שיבוש הדרך ומחסור בחומרי בניין, כגון כורכר, חול ואבן.
מים: הושלמו תוכניות המהנדסים להסדר ניצול המים שלנו.
שונות: מאמרו של יצחק שושני על כפר מנחם התפרסם גם במקסיקו.
* חיים ג. הרצה על הבחירות בארצות הברית.
* החוגים לשפה הערבית התארגנו מחדש, ביוזמת ו. התרבות, וכולם לומדים לימוד אינטנסיבי.
* השבוע התחילו בקיבוץ הדיונים על התוכנית המשקית לשנת תש"ה. השיחה הייתה ערה ורבת משתתפים.
* זאב פ. מסר דו"ח מועידת ההסתדרות.
* ועדת התרבות מתאוננת קשות על הקיצוצים בתקציבה, על אף הפעילות הרבה שלה.
* הכנות קדחתניות לנשף הקיבוץ שיתקיים בפסח.
* רודי ביקר בסרפנד ונפרד מטעם הקיבוץ מחיילינו החדשים העוזבים בימים אלה את הארץ בדרכם למחנה האימונים של הבריגדה.
* יורם נועם כותב מאמר על הנושא הגרמני, עם גמר המלחמה המתקרבת לסופה ולניצחונם הגדול של בנות הברית על החיה הנאצית של היטלר. מה עלינו לעשות וכיצד להעניש את חיות הטרף האלה ומחולליה של המלחמה הזאת על כל מעשיה הברבריים, וכיצד תהיה הנקמה שלנו. הוא מבחין בין שני חלקים של העם

הגרמני: המבצעים, אותם יש להשמיד פיזית, ואת יתר חלקי האוכלוסייה, שאמנם היו שותפים פסיביים לכל מעשי הרצח וידעו הכל, אתם יש לטפל בדרכים אחרות.
 * לאה מ. כותבת מאמר גדול בענייני מחסן הבגדים והתוכנית להגיע לשתי חליפות לכל חבר. הקשיים החברתיים הקשורים לעבודת המחסן, ועל כך שמחסן הבגדים הוא גם קומנה...
 * אלכס מתאונן שלא נמצא מקום נאות לספרים הגרמניים בספרייה שלנו.

האוכלוסייה בכפר מנחם ליום 1.10.44

הגיל	מס' זכרים	מס' נקבות	סה"כ
0 – 4 שנים	10	6	16
5 – 9 "	25	16	41
10 – 14 "		1	1
סה"כ ילדים	35	23	58
20 – 24	24	24	48
25 – 29	30	14	44
30 – 34	46	40	86
35 – 39	3		3
40 – 44	1		1
55 – 59		1	1
60 – 64	1		1
סה"כ בוגרים	105	79	184
סה"כ אוכלוסייה	140	102	242

עלון הקיבוץ מס' 82, 21 בפברואר 1945

מהמתרחש:

- * בשבוע עבר צילם אצלנו צלם הקק"ל תמונות רבות מהמשק ואת כל ילדינו.
- * בליל שישי האחרון התקיימה בקיבוץ אזכרה לגבי הנרייטה סולד ז"ל.
- * בגלל פיגור בתשלום מסים הופסקה לנו העזרה הרפואית בקופת חולים לשבוע ימים, שלשום סולק החוב והמרפאה שוב נפתחה.
- * ישקה וחיים ג. השתתפו בקורס לפלחים אשר התקיים ברחובות במשך שבועיים.
- * מאמצי ו. התרבות להסדרת העיתונים בחדר קריאה הוכתרו בהצלחה.
- * ביום א' שעבר התקיימה בת"א פגישה ועדות התרבות מכל יישובי גוש הדרום. לפי יוזמת זלו, הוחלט לתת סמכות יותר גדולה לו. האזורית, למען שתוכל להזמין כוחות חוץ. נוסף לכל הוחלט על נשף מוקדש לפרץ וחגיגות 1 במאי.
- * המשך השיחה המשקית על איזון משק י"ע היה ער ורבת משתתפים. הוחלט על גיוס מוגבר, כלומר גיוס 10 שבתות מכל חבר.
- * חשמל. הקלקול שחל השבוע במוטור החשמל יגרום לכך שיתכן ולא יהיה חשמל בתקופת התיקון בחדרים.
- * בגן הירק התחילו להכין את השטחים לזריעת תפוחי האדמה. אשר להיקף הגן, הדבר תלוי בתוצאות הבדיקה כמה מים נקבל מבאר ג'.

* השיחה המשקית של השנה האחרונה הייתה בלי שום ספק מאורע חשוב. רבים אינם זוכרים מתי התקיימה אצלנו שיחה משקית כה ערה. היא הסעירה רוחות, היכתה גלים בכל פינות הקיבוץ, ותביא ודאי בעקבותיה למעשים ושינויים, שלהם אנו זקוקים למדי... חדרה ההכרה בלב החברים, שאין להמשיך במצב שהחוב שלנו לבנקים גדל, וההכנסה של המשק אינה גדלה בהתאם. הפעם הייתה מחשבתנו מופנית לכיוון אחד, לאיזון משק ימי העבודה. חסרו לנו י"ע של החברים שהתנדבו לצבא, עזיבות, חופש שלא תמיד היה הכרחי. אך יש גם לדאוג לפריון העבודה שיכול גם הוא לעזור בהרבה.

זאב פ. כותב מאמר ארוך על הארגון בתוך הענף. בעיקר הוא מדגיש את הצורך בדמוקרטיזציה בכל ענף וענף, אסיפות קבועות של עובדי הענף בהן ידונו על כל ענייני הענף, בעיות החלפת המרכזים, בעיות חברתיות, כגון מתיחות, לפעמים, בין מספר חברים בענף או מתיחות עם המרכז, בעיות שיש להעלות אותן ולא להדחיק אותן. כן יש לקבל אינפורמציה ודיון על רווחיות הענף, וכיצד לקדם אותה. את המסגרת של הענף, היקפו, קביעת משאביו וכוח האדם, צריכה לקבוע הועדה המשקית באישורו של הקיבוץ.

גד ה. כותב מאיטליה על הבריגדה, הדגל שלה המתנוסס מעל המרפסות ושמה הטוב שזכה באוכלוסיית הארץ.

אספקת חברים וילדים בחודשים אוקטובר-דצמבר 1944

הוצאה לחבר לשנה:	154.000 לא"י
יום כלכלה לחבר:	169.3 מיל
הוצאה לילד לשנה:	69.350 לא"י
יום כלכלה לילד:	124.4 מיל
הוצאה לחבר ליום:	0.422

מעלון הקיבוץ מס' 83, 1 במרץ 1945

כל העלון מוקדש לנושא "הכביש", בעצם העתק של החוברת שהוציא מתתיהו שור תחת הכותרת "איפופיאה", שהוגשה למוסדות המיישבים ובעיקר להרצפלד. נוכל למסור רק קטעים מחוברת זו.

משאת נפש, זו הכותרת של הפתיחה... "היש ניב שיבטא את אשר נהיה לנו 'הכביש'?" היש בכוחם של מילים, מאמרים, דברי ספרות ומספרים מוכיחים, לתת ביטוי את אשר עולל לנו חוסר קשר כביש? היש ביכולתנו לאסוף עובדה לעובדה, באלפיהן, יום ליום, במאות, מאורע למאורע, בעשרות, ולגולל את כל הפרשיות הקשורות במה שנקרא 'בעיית הכביש' של כפר מנחם? הרצפלד פעם אמר 'איפופיאה'. אכן 'איפופיאה' שטרם נגמרה.

מלאו חמש שנים לבואנו לכפר מנחם. עוד זכורים לנו דברי הפרידה והאזהרה של אנשי הארגון, בעזבם את המקום, באומרם: 'בלעדי כביש בנקודה מבודדת זו בין הכפרים הערבים, לא תחזיקו מעמד. הידעתם מה זה חורף בכפר מנחם? אל תעלו הנה בלי כביש!'. קם מישהו בשיחת קיבוץ וחזר על כך. התעורר ויכוח. אך מיד הפסקנו אותו. אמרנו: הנציב 'תנאים'? הנלך להתיישבות 'על תנאי'?

עלינו, השתרשנו, הכינו שורשים, פיתחנו משק וקם ישוב בפינה מבודדת זו. אך לכביש טרם זכינו. טרם גם מסרנו לעצמנו ולידידנו, המלווים אותנו בדרכנו, דו"ח שלם ומקיף - מה גודלו והיקפו של הנזק בהתפתחותנו - חוסר כביש.

ידענו - עלינו להתגבר, עלינו להמשיך, לשאת את הסיכון, ואנו המשכנו, התגברנו, נשאנו בעול, לא עשינו חישובים ולא התעסקנו בסטטיסטיקה. שלחנו את החלב לכביש, משום שמוכרחים לשלוח, שיווקנו את

תוצרת הגן, אחרת מה תהיה עליה? הכנסנו אספקה הביתה ויהי מה, היכולנו אחרת? אמרו אצלנו: קיימנו 'קשר'. לא היה יום שלא היה הכרח בקיום 'הקשר', לא ניהלנו חשבון מה זה עלה לנו? חמש שנים חלפו, והכביש נהפך למשאת נפש, לערגה, שהקיפה אותנו בדאגה וחרדה. יש ופרצה מאתנו זעקה: עד מתי?! יושם הקץ. יש וחששנו להעלות על שפתינו: סכנה! יכול לקרות אסון. אזהרה! מדי חורף בחורף חוזר הדבר. הידעת מה זה 'קשר' בכפר מנחם? גלות, אוטומובילים, טרקטורים, שרשרות, רוכבים, גמלים... ואווירון... בוץ, ואדיות מלאות מים ושיטפונות, אגמים, חיפוש דרכים להגיע, דרך טינה-מסמיה, דרך תל תורמוס, דרך 'כפר הקנאים', דרך משק שנלר, דרך אל חמה. 'רבות הדרכים', וכל חורף 'מחסל' אחת מהן. הטרקטורים עם שרשרותיהם פותחים ערוצים חדשים, והדרך ניתקת כליל. אין 'קשר' כלל. הרצפלד אמר 'איפופיאה', וחשב על טיפול, על מלחמה למען הכביש! אך כל חורף ו'האיפופיאה' שלו. כל יום של 'קשר' ו'האיפופיאה' שלו. כל מגיע אלינו וכל יוצא מכפר מנחם – ו'האיפופיאה' שלו. והמרחק מכפר מנחם לכביש הראשי 6.5 ק"מ.

אמרנו: חלפו חמש שנות התיישבות. נעלה במרוכז משהו מאותה פרשה על הנייר. ולו יהיה זה אפילו רק קטע. ולו יהיה זה אפילו ביטוי לא שלם. יתכן, מי אשר לא עבר עליו כל זה, לא יהיה מסוגל להבין. לא יכול לתפוס את כל משמעותה של אותה פרשה עבור הקיבוץ, עבור המשק. הבעיה עדיין לא נפתרה. הכביש טרם נסלל. חמש שנים. חורף שישי. הוא מוכרח להיות האחרון!"

העלון, שכולו מוקדש ל"איפופיאה" של הכביש, סוקר את כל האירועים והפרסומים שהתרחשו במשך חמש השנים האחרונות, החל מרשימה ב"דבר", "כיצד הבאנו לחם לכפר מנחם", הסיפור על "האווירון האדום" הזורק לנו חבילות מזון ממנו, הסעת יולדת לבית חולים בתנאי סכנה ממש, שקיעת שני טרקטורים והוצאתם מהבוץ, משך שלושה ימים, בעזרת החיילים האוסטרליים, רשימה של אורח סופר כיצד הוא הגיע לכפר מנחם, וכן הרבה הרבה אירועים דומים. כמו כן המו"מ עם המוסדות המיישבים, עם הממשלה, הערבים וגורמים אחרים.

ישנם גם סיכומים כלכליים בהערכה על הנזקים הכספיים הגדולים והמשקיים בגלל חוסר הכביש, ועלות כל "קשר כביש".

עלון הקיבוץ מס' 84, 9 במרץ 1945

בראש הגיליון פנייה נרגשת לכל חיילינו ומגויסנו שעשו הכל למען להשתתף בנשף היובל - 5 שנים לקיום כפר מנחם, אשר יתקיים באחרון של פסח.

מהמתרחש במשק:

בקשר: למרות השיפור במזג האוויר ממשיכה הדרך להיות קשה, ואין כל ביטחון שבשבוע הבא יכנס האוטו של "דרום יהודה". בכל זאת הספקנו להכניס (אמנם בטרקטור) מצרכים חשובים בשביל הענפים. הקשר בעגלות לא היה כל השבוע. בבנייה: הולכת ונשלמת עבודת הטיח בבניין השביעי, אפשר היה גם לרצף כבר את החדרים, אולם המרצפות טרם הובאו. ביתר הבניינים טרם התחלנו בגלל המחסור החומרי בניין.

מים: התוכניות הסופיות להסדר הפקת המים משלושת הבארות הולכות ונשלמות. באר ג', הקידוח החדש, הולך ונשלם סידור, שנוכל עוד העונה לנצל את המים בכמות מספיקה ולקיים את גן הירק ואת המספוא לפי התוכנית.

לנודה: שוב בנים... ליונה ולצבי פ. - בן, לגולדה ומאיר - בן. מזל טוב! מספר הילדים כבר הגיע ל-66.

גשם : בשבוע האחרון התברכנו שוב בשפע של גשם. חמישה ימים רצופים לא נסגרו ארובות השמים. כמות הגשמים הגיעה ל-750 מ"מ. והתוצאות ידועות...

אורחים : לפני שבועיים ביקר אצלנו המשורר שלמה טנאי. הוא הרצה על "השואה בשירת הארץ והגולה". בגלל הגשמים וחוסר דרך נתעכב אצלנו למספר ימים, ואתו הציירת תרצה ב. לפני צאתם השאירו שי לקיבוץ - קריקטורות ושירים.

פורים : נשף יפה. האווירה הייתה עליזה. פרס למסכה היפה לעמנואל.

שמירה על ביתו של ד"ר חיים וייצמן. מהרשק שלנו השתתף בה.

מתיק פעילינו : בליל שבת מסרו אינפורמציה פוליטית חיים ב. ודו"ח משיבת הועד המפקח של קופת חולים ע"י מתתיהו.

מתנדבים : אריה ס. ויהודה ר. פנו למזכירות והביעו רצונם להתנדב לבריגדה.

יום עבודה : החל מיום א' 11 במרץ יוארך יום העבודה. ביום זה יתחילו לעבוד תשע שעות.

סיכומי עבודה ינואר -פברואר 1945

	<u>פברואר</u>	<u>ינואר</u>	
ענפי המשק	628 י"ע שזה 17.2%	712 י"ע שזה 17.2%	
מפעלים	354 י"ע שזה 9.8%	190 י"ע שזה 9.5%	
עבודות חוץ	45 י"ע שזה 1.2%	17 י"ע שזה 0.4%	
השקעות	143 י"ע שזה 3.9%	143 י"ע שזה 3.5%	
כלליות	327 י"ע שזה 8.8%	412 י"ע שזה 4.2%	
סה"כ י"ע פרוד	1,626 י"ע שזה 44.4%	1,844 י"ע שזה 44.6%	
שירותים	976 י"ע שזה 26.6%	1,178 י"ע שזה 28.5%	
ילדים	502 י"ע שזה 13.7%	556 י"ע שזה 13.4%	
ימי שבת	561 י"ע שזה 13.3%	559 י"ע שזה 13.5%	
י"ע בכוח	4,137 שבתות 100.0%	3,665 100.0%	

הצעה לתקציב חברים לשנת תש"ה (לפי 152 חברים, 65 ילדים בממוצע שנתי)

<u>סה"כ לא"י</u>	<u>סכום לחבר לשנה</u>	<u>הסעיף</u>
8,781.000	57.770	כלכלה (לפי 158 מ' ליום)
1,140.000	7.550	הלבשה
152.000	1.000	ועדת דירות
608.000	4.000	ועדת בריאות
684.000	4.500	ועדת חברים
380.000	2.500	תרבות
456.000	3.000	הנעלה
684.000	4.500	אספקה קטנה
46.000	0.270	ביטחון
26.600	0.176	"הפועל"
182.400	1.200	כביסה
304.000	2.000	החזקת דירות

76.000	0.500	פעולה ציבורית
1,824.000	12.000	מסים ותרומות
304.000	2.000	מים
<u>1,520.000</u>	<u>10.000</u>	<u>הפחתת שיכון</u>
17148.600	112.820	סה"כ חברים
<u>1437.250</u>	<u>27.180</u>	<u>הוצאת ילדים לחבר</u>
21,285.850	140.000	סה"כ אחזקת אדם
(סה"כ 4,137.200 לא"י)	63.650	(הערה: הוצאה לילד

חינוך: מיטק קנטור, ביום י"א אדר, יום טרומפלדור, ניסה לעורר שיחה על גבורה והקרבה, ולצערנו לא מצא הזדהות מילדי הכיתה למעשי הקרבה אלה.

והוא מסיים רשימתו באלה מילים: "ילדינו לא היו מוכנים הפעם להקרבה ראשונית זו. ניצבת השאלה: מה אנו עושים לפתרון בעיה זו...?".

אוכלוסייה: 66 משפחות. בלי ילדים: 18, ילד אחד: 38, 2 ילדים: 10, רווקות: 15, רווקים: 38, סה"כ: 53. (הערה: המספרים מיום 1.10.44)

פרק חמישי: הספר הלבן, השיתוף בקיבוץ, הקמת המפלגה, גן ילדים, משפטי נירנברג, הגרעין, משטר עבודה

1946

שנת 1946 הייתה שנה בעלת שתי פנים. בחוץ, מחוץ לקיבוץ, בישוב "יהום הסער", ובקיבוץ פנימה העניינים התנהלו כמעט כרגיל. בישוב: המלחמה האיומה נגמרה, והשלטון הבריטי ששלט אז בארץ לא רק שלא שכח את "הספר הלבן" שהוציא עוד לפני המלחמה, והידוע לשמצה, לא רק שלא נתן ליהודים, שארית הפליטה, שבהמוניהם ברחו מגרמניה ואירופה, לחפש מקלט, להיכנס לארץ, אלא החמיר את גזרותיו, רדף אחרי אניות מעפילים רעועות, מלאות עד אפס מקום עד כדי סכנת חיים, רדף ואסר אנשי ההגנה ואנשי מחתרת אחרים, וידועה שביתת הרעב של ראשי הישוב בועד הלאומי, וידועה "השבת השחורה", בה נאסרו ונשלחו למחנות עצורים ראשי הישוב והרבה אנשי ההגנה.

הדים למה שנעשה בישוב אנו מוצאים בשיחת קיבוץ מ-3.4.46, ויכוח גדול האם גם אנו צריכים להפסיק את העבודה ולהצטרף כאות לסולידריות לצום של ראשי הישוב. הוחלט שמפסיקים את העבודה באופן חלקי ואשר לצום כל חבר יחליט בעצמו. שנה זו והשנה לאחריה, למעשה עד פרוץ מחדש מאורעות 1947 ואחריה מלחמת העצמאות והקמת מדינתנו, מדינת היהודים, היו שנות גורל לנו. אלה היו שנות מתח בלתי רגילות, נפלו גם קורבנות מידי השלטון הבריטי בטרם מלחמת העצמאות שלנו, כל יום ואירוע חדש, והרגשת שההיסטוריה של עמנו עומדת בפני מפנה עצום, אשר ישנה את קיומו ועתידו. אך שנת 1946 היא עדיין שנת "בטרם". עדיין רבים מחיילינו טרם חזרו מאירופה, מהבריגדה, מהבאת עולים, מליווי אניות המעפילים ושליחויות שונות של ההגנה. השנתיים שתבואנה אחריה, מלחמת העצמאות והקמת המדינה, עוד לפנינו. וכאמור על גבעת הקיבוץ העניינים התנהלו כסדרם. בונים, שותלים, מרחיבים ומבססים את הענפים המשקיים, מוסיפים חדשים, המשק גדל ומתפתח. בחיי החברה הקיבוץ ממשיך את מאמציו לגיבושו, לקיומו, ונאבק עם הבעיות "הישנות", ובעיקר בעיות השיתוף שלא יורדות מסדר היום של שיחות הקיבוץ, ובבעיות הקבועות, כגון שיכון החברים המחמיר והולך. עדיין נמשכות השיחות על הצלחת האיחוד עם "אלגביש", בעיות העוזבים, ענייני בית הילדים, וכרגיל מאות עניינים "סידוריים", ענייני עבודה, תפקידים, ערעורים, ענייני ביטחון מוגברים הנובעים מהמצב, ובעקבות הקמת הליגה הסוציאליסטית, ואחר כך מפלגת השומר הצעיר שיחות ערות על הקולקטיביות הרעיונית ועל יחסינו למפלגה. גורם חדש מתווסף לחיי החברה שלנו, והוא חברות הנוער שנשלחו אלינו מעליית הנוער של הסוכנות. בעיה זו תלווה אותנו עוד שנים רבות.

להלן גם התיעוד מרוב ההתרחשויות שזכרו לעיל:

מהתאריכון של אברהם מ'ל ברוידא רק שני אירועים:

9.5.46: גמר בניית הרפת.

16.5.46: הגיעה חברת נוער א'.

מעלוני הקיבוץ של שנת 1946

הענף	י"ע	גירעון לי"ע	הפסד הכנסה לי"ע	סה"כ הוצאות הרווח
פלחה	2,322	0.740	604.354	8,301.518
גן ירק	3595	0.996	45.599	6,857.556

1,916.364	357.614	0.573	819	מספוא
6,696.434	710.323	1.630	1,147	רפת
1,027.449	1,261.723	2.533	828	לול
3,384.282	475.948	1.382	1,275	צאן
3,211.725	402.220	1.332	1,243	מסגרייה
1,236.580	37.721	2.266	30	נגרייה
136.126	11.626	0.856	76	מלכודיה
253.229	171.221	2.906	91	מוסך
1,233.704	743.146	2.757	403	טרקטורים
2,756.101	2.313	1.013	514	אוטומובילים
<u>2,072.442</u>	<u>125.283</u>	<u>1.078</u>	<u>1,830</u>	ע. חוץ
<u>42,084.710</u>	<u>2,910.705</u>	<u>1.215</u>	<u>14,173</u>	סה"כ
	4,530.722		0.320	כלליות
	2,547.000		0.180	ריבית
			1,727.808	שכירות ואינוונטר
			<u>131.658</u>	הפסד ש. קודמת
	5,1021.898		2,313.551	סה"כ לא"י גירעון

1.2.46: מ.ה. כותבת מאמר בשם "מפרקי חיינו":

"החודש עמד הקיבוץ בסימן שתי שאלות אשר גרמו לדיונים ממושכים ולשיחות מרובות: א. שאלת השיתוף בקיבוץ. ב. שאלת הקמת המפלגה. שתי השאלות עוררו והסעירו את הרוחות. ותוך כדי הוויכוחים נחשפו בעיות יסוד של הווייתנו הקיבוצית והפוליטית. שאלת השיתוף בקיבוץ גובלת בעצם עם שאלת השוויון בקיבוץ. ההנחה: כל אחד נותן כפי יכולתו, ומקבל לפי צרכיו, היא אמנם הנוסחה המרחיקה לכת ביותר במגמת החיים השיתופיים שלנו, אך יחד עם זאת משאירה בהווה הקיבוצי שלנו שאלות פתוחות. בין שתי הקבוצות של נתינה וקבלה משתרעת קשת רבת גוונים של פתרונות ארעיים מצד כל חבר וחבר לחוד. אין ספק שע"י ארגון מדוקדק וקפדני בעבודה, ע"י הקמת נושא קבוע בענפים, מפעלים ושירותים נגיע למקסימום מיצוי היכולת של החברים בייצור. לעומת זאת הצד השני של המטבע, הצד הצרכני, עדיין לוטה בערפל. ודאי הדבר, כי תמיד, ולו אפילו תינתן אספקת החברים בצורה נדיבה, יישארו דברים אשר החבר בקיבוץ יהיה זקוק להם ואשר לא יבואו על סיפוקם. אלה הם דברים שאין להם שיעור. הרשאי החבר לעשות דין לעצמו? לחפש ולמצוא דרכים אשר יביאוהו למבוקשו? המותר לו לקבל מתנות?

וכאן היו הדעות מנוגדות מן הקצה לקצה. היו שטענו כי מותר לחבר להשתכר בשבת שלו או בימי חופשתו ומחוץ לקיבוץ, כי אין התקציב השנתי לחבר מאפשר לו הוצאות מינימליות, כי מותר לקבל מתנות (אם הן ניתנות, כמובן, בצורה נאותה), וכי אין בזה פגיעה בחיי הקיבוץ. מאידך טענו אחרים שאין מקום בקיבוץ לכסף פרטי, למתנות, וכי כל זה צריך לעמוד לרשות הכלל. היו גם דעות ביניים, אשר ראו במצב הקיים, אם לא את 'הטוב במעט', הרי את היסוד לצורת חיינו.

סוכם לבחור ועדה של 10 אנשים אשר תחקור את השאלה ביתר יסודיות ותביא את מסקנותיה לשיחת הקיבוץ. הבה נקווה שפעולתה תשמש צעד קדימה בחיינו הקיבוציים.

ב. שאלת הקמת המפלגה אף עוררה את חברינו למחשבות רציניות בשטח דרכנו הפוליטית. 64 המחייבים, 24 הנמנעים, 81- המתנגדים בצידם של אלה אשר בכלל לא באו להצבעה, מחייבים אותנו להוציא אי אלה

מסקנות לגבי השאלה הנידונה: הקמת המפלגה הנה, אם לא מבחינה מהותית, הרי לכל הפחות מבחינה פורמלית, נקודת מפנה רצינית בחיינו. חלק גדול מהנמנעים (חוץ לאחד) וכן כל הנמנעים הסכימו לדרכו הפוליטית של הקיבוץ הארצי. מוכנים היו לחכות להקמת המפלגה לשעת כושר אחרת או לעשות מאמצים נוספים בכיוון הקמת מפלגה יותר כוללת של השמאל כולו.

הדיונים אצלנו הוכיחו שמתחת לקליפת האדישות הפוליטית של חברינו במשך ימות השנה, קיימת שכבת יסוד של השומר הצעיר, אשר אינה ניתנת לשינויים והקלות. כי הנאמנות לדרכנו שרירה וקיימת גם בזמנים שנדמה לנו והנה היא מתערערת. אך מאידך, עלינו להודות, שאסור לנו להמשיך בדרך החלקלקה שהלכנו בה עד כה, ויש עלינו ליצור משטר של בירורים ודיונים יסודיים בשאלות דרכנו הפוליטית, על מנת להיות צמודים גם לשאלות האקטואליות אשר הציגו המדיניות והמלחמה המעמדית בישוב מעלות אותן בלי הרף.

נעשה כבר הצעד המכריע, אך הוא מחייב את המוסדות המרכזיים שלנו, ובראש וראשונה את עצמנו.

מ.ה.

בעבודה: בקשר לחוסר ידיים עובדות במשק, ובייחוד בעונת הקיץ, החליטה הועדה המשקית לטפל בקבלת גרעין. ההצעה תבוא בקרוב לאישור הקיבוץ.

שונות:

- * ניגשים השבוע להקמת גן ילדים חדש אשר יבנה במתכונת הגן הישן בתיקונים ושיפורים נוספים.
- * בקשר לריבוי העבודה במסגרייה עומדים השבוע לדון על הרחבת בניין המסגרייה.
- * ביקר אותנו לפני שבוע השופט שיטריט ורעייתו וסיירו במשק.
- * דו"ח מעניין מועדת בריאות וסטטיסטיקה מעניינת על י"ע במחלות, הנקות, חופש לידה וכו'.
- * התקיימה מסיבה לכבוד שובו של צבי כצנלסון, בה הוא מסר על הרפתקאותיו בליווי מעפילים...
- * צירי המועצה: צבי, שלמה פ., מתתיהו, זליג ג., זאב פ., שולמית ט. מלבדם השתתפו כאורחים: יואל, חיים ג., חיים ב., יהודה ד., צבי כ.

הכביש... הכביש...

סוף סוף הנו עומדים בגמר סופי של העבודה. נשארו עוד בערך 1,000 מ' אורך עד לנקודת הסופית בסביבת הרפת. יש להניח שבעוד חודש נפתור סופית בעייתנו הכאובה מיום עלייתנו על הקרקע, בעיית "הקשר" הידוע בחורף. לאחר שהתגברנו על כל הקשיים שעמדו לפנינו, מימון עצמי, טיפול אדמיניסטרטיבי עם השלטונות, מימון מהמוסדות, והמו"מ המייגע עם המוכתר של תינה.

עלון הקיבוץ מס' 93, 23 במאי 1946

קטעים מדברי צבי בן אליעזר בליל הסדר:

"...הננו מסובים לסדר ראשון לאחר מלחמת העולם השנייה, ובלבבותינו הרגשות מעורבות. כאב וצער, קצת שמחה והרבה תקווה... כאב על אובדן חייהם של מיליונים אחים ואחיות, על קהילות שלמות שנחרבו ונמחו מעל פני הארץ. על תינוקות של בית רבן שטעם חיים לא טעמו עוד ופתיל חייהם ניתק לעולמים... קשה לתאר, גם להעלות על הדעת, את גודל האסון, החורבן הגדול שפקד את משכנות היהודים בגולה... אבל גם קצת שמחה היא מנת חלקנו. שמחה של מעמד זה... מעמד שמבטא כיסופי גאולה... אם יש טעם לחיינו ומפעלנו כאן בארץ, הרי זה אם נהיה חדורי הכרה שהננו מפלסי דרך לשארית הפליטה, שהננו בונים מולדת לעם כולו..."

חברים, הסדר הזה עומד בסימן 'לא-ספציה' ובצלו של צום נציגנו בועד הלאומי כאקט נגד 'הספר הלבן' של השלטון הבריטי...

נעוד את רוחם ונשלח ברכות לכל חיילינו וחברנו אשר עדיין נמצאים בשליחותם בכל רחבי אירופה ובימים והעפלות. נקווה שבקרוב נראה אותם בבית...

חברים, כמעט סמלי הדבר שבדיוק היום, ערב פסח, הגיעו אלינו עולים נוספים. עלייה זו, עדות היא שלא תם חזון מעמנו והרעיון הציוני-החלוצי הצליח לכבוש לבבות רבים, נוער ובוגרים כאחד..."

צבי בן אליעזר

אינפורמציה מפי הבא-כוח דייוי:

"מצב האשראי והמסקנות המתבקשות: בישיבה מיוחדת של באי-כוח המשקים והועדה המרכזית-הכלכלית של הקבה"א התברר שמצב האשראי ההולך ומחמיר אינו מקרי. רוב הבנקים בארץ החליטו לצמצם את האשראי שלהם לסקטור החקלאי עד למינימום, וזה פוגע בראש וראשונה בהתיישבות הצעירה מהסוג שלנו. גם קרן הקבה"א אינה מסוגלת כיום לעזור למשקים שלנו. עוד יותר החרף המצב לאחר שמספר משקים שילמו בצ'קים אשר לא היה להם כיסוי. אמנם נעשית פעולה קדחתנית במוסדות ההתיישבותיים לקונסולידציה של חובות של מספר משקים, וביניהם גם אנחנו, אולם זה עדיין חזון למועד. גם שאלת ההלוואה המרכזית לשיכון, שתוכננה בראשית השנה, ירדה מהפרק, בגלל חוסר אמצעים. כל הנ"ל מעמיד את המשקים מהסוג שלנו במצב קשה מאד, בפרט שהכנסות המשק שלנו הן לע"ע זעומות מאד, לעומת המחזור הכספי הגדול. באותה ישיבה צוינו כמה אמצעים ראשוניים לנוכח פני הדברים שהתהוו: א. הפסקת כל השקעה, ולו החיונית ביותר, בלי מקורות מתאימים ובטוחים. ב. בדיקת רמת החיים מחדש לאור המצב. בישיבה הוחלט שעל המזכירות להכין לדיון סיכומים חצי-שנתיים ולבדוק מחדש את שאלת התקציב. כמו כן כל השקעה הכלולה אפילו בתוכנית השנתית, תעבור דיון מחדש לפני ביצועה. זה מעמיד בסימן שאלה את בניין בית הילדים החדש והבית לשיכון. כמו כן הוחלט להכין דיון להרחבת מפעלי התעשייה שלנו (מסגרייה, נגרייה ומפעלים אחרים, אוטומובילים) כדי להגדיל את הכנסות המשק וניצול רציונלי יותר של י"ע שנעמדו לרשותנו. כמו כן לבדוק את ההוצאות בענפים ובמפעלים עצמם".

דייוי

בבית

* החודש האחרון היה מבורך במסיבות ואינפורמציות מקרוב ורחוק. כך למשל שמענו אינפורמציה ממשפט נירנברג מפי אחיו של ראובן, אשר בא ארצה משם לשבועיים ימים. אינפורמציה מפי גד ה. על קורותיו בימי שירותו בשירות מיוחד. מסיבה משולשת נערכה בערב אחד ליודל ונפתלי לשחרורם מהצבא, ולחיים ג. לצאתו בשליחות לקנדה... למחרת אותו ערב הגיע במפתיע חיים מ. שסיפר על קורותיו ושליחותו. פעמים נשמעה אינפורמציה מדינית על המצב ועל המתרחש בארץ, במפלגה ובתנועה מפי מתתיהו. גם בענייני ביטחון נשמעה החודש אינפורמציה מאנשים מחוץ למקום ומקומיים.

* ערב מלא התרשמות היה בשמענו את קורותיו של אביה של ליה, שמואל טרוצקי, בימי המלחמה והדרך בה ניצל.

* התקיימה הרצאה של ד"ר סימון: "הגורל וחיי היצר". כמו כן התפתחה שיחה ערה עם ד"ר לוינסון ממרכז לתרבות שעל יד הועה"פ של ההסתדרות (שהיה אורחו של זלו לשבת) על הנושא: התרבות בכפר בא"י. כן הושמעה הרצאה של איש האוניברסיטה על הנושא: הרכב המדינה המודרנית.

* בפורים התקיים נשף מסכות שהצטיין באווירה פורימית נעימה. התקיים ערב שלונסקי, שנפתח בהרצאתו של חיים ל. והיה מלווה בהקראות ושירה מיצירותיו של המשורר.

- * טכס חגיגי התקיים עם כניסת הפרות לרפת החדשה. בטכס השתתפו כל חברי הקיבוץ וילדיו. את המשתתפים כיבדו הרפתנים בתוצרת חלב.
- * הצגת הסרט "בני שוליבין" התקיימה לפני שבועיים.
- * ביום ראשון 14 לאפריל, בעקבות הכרזת מוסדות הישוב על שביתה וצום, צמו 90% מחברי הקיבוץ, ואילו יתר המעטים הסתפקו באוכל יבש.
- * יוסף נכנס לחדר משפחה עם רות שהתקבלה כמועמדת לקיבוץ.
- * טליה נכנסה לחדר משפחה עם רוזי והתקבלה כחברת קיבוץ. לפי שעה תישאר עדיין בעיר עד שתגמור את השתלמותה במוסיקה.
- * יואל דרום נקבע כרכז מפעל קרן השומר הצעיר בקיבוץ. ברוך נקבע כרכז מפעל השקל בקיבוץ.
- * זאב פינקוס יצא לחודשים מספר לפעולה מטעם הקבה"א בקשר עם ההכנות לקראת הקונגרס.
- * אברהמק'ה נכנס במקום זאב לעריכת העלון.
- * בבית מבלה את זמן חופשתו מהצבא גד קאופמן.
- * לימי החג בא גם שמעון. בסדר השתתף גם דוד ד.
- * ברכה מקרב לב למרקה ולשלמהק'ה להולדת אביבה.

עלון הקיבוץ מס' 8-93, 23 במאי 1946

"על הפרק"

במשך זמן קצר מאד חל מפנה חזק במציאות קיבוצנו. הגרעין וחברת הנוער הביאו לקיבוץ רענונות יתר וחוללו תמורה יסודית במצב העבודה. מעתה נכללנו במסגרת הקיבוצים, אשר על יד חברי הקיבוץ וילדיהם, שורכות את דרכיהן קבוצות חדשות וצעירות, שבזמן מהזמנים ירחיבו את מעגל הבונים והמגשימים. בסיסמה "ושבו בנים לגבולם" קיבלנו את פני הבאים. הרגשה זאת הקיפה את הקיבוץ כולו והרגשנו אותה בלב כל אחד מאתנו. ואמנם, גם העולים הרגישו בכך, עם כל המשמעות שבדבר. הגיעו ל"בית", ובית מטיל גם חובות: דאגה לבית! לא עוד נדודים בארצות ובגבולות, אלא השתרשות בקרקע, בחברה, בחיי הישוב. לא תמיד תהיה הדרך סוגה בשושנים, לפעמים היא מלווה משברים, התלבטויות, אבל בסופו של דבר מתגברים וממשיכים את הדרך מחוזקים יותר.

הקיבוץ כולו ילווה את חברינו החדשים, תוך דאגה נאמנה, ויעשה הכל כמיטב יכולתו להיקלטותם המהירה והתערותם בחיים החדשים.

עם בוא העולים החדשים והסיכויים הקרובים לשובם המהיר של מגויסינו הביתה, כמו כן עליית חברים נוספים מאמריקה בזמן הקרוב ביותר, הועלתה בעיית השיכון בקיבוץ בכל חריפותה. הבריור, שנדחה לפני חצי שנה ויותר, בעניין זכויות הוותק בשיכון, עלה מחדש בשיחה. סוכס לבטל את הוותק כמודד בלעדי בתור לשיכון ולנקוט את עמדת "ההחלפה" (אחת לשנתיים וחצי-שלוש). ההחלטה ערערה, כמובן, את היציבות היחסית בשאלת השיכון והעלתה התמרמרות מצד אחד של חברים, ומאידך שביעות רצון. ההחלטה כבר נתקבלה, ויש להגיד עליה, כמו על החלטות רבות דומות מסוג זה, שההרגשות היו מעורבות. לאחד הרגשת קיפוח ולשני שנעשה לו צדק. אך לדעתנו, לא זאת היא הבעיה העיקרית. החלטה זאת לא פותרת את השאלה כלל וכלל. לחורף המתקרב יחסרו לנו, לכל הפחות, 16 חדרים לשיכון. מן הנמנע לצופף רווקים, שלכל הדעות מגיעה להם פינה משלהם. כמו כן מספיק התנסה הקיבוץ בשתי משפחות בחדר אחד. אך מאידך, המצב הכספי אינו מרשה כעת השקעות מבלי שימצא מקור כספי מתאים לכך. ישנה גם החלטה מפורשת ממוסדות הקבה"א בנידון זה. הננו נמצאים בין הפטיש והסדן. ואין לשכוח שגם בית הילדים מחייב התרחבות. נוכח העובדות הללו, יש להוציא מסקנה עקרונית אחת - לא נוכל להימנע מבנייה חדשה,

באם עלינו לקלוט עלייה חדשה. במוקדם או במאוחר נבנה, וימצאו גם המקורות המתאימים לכך. אין על כן להיתפס להרגשות ייאוש וליצור "מצב רוח". עלינו לראות את החודשים הקרובים כחודשי מעבר זמניים, מהכרח היה שיבואו כתקופת מעבר ממלחמה לשלום. בתקופה זו עלינו לכלכל את מעשינו בשיקול דעת בהיר, ואף להיות מוכנים לסבל מסוים. סוף סוף נכוונתינו לקליטת עלייה, אם היא אינה מליצה ריקה ושדופה מתוכן, מן ההכרח שתהייה מלווה קורבנות מסוימים מאתנו. על המוציאים לפועל שלנו לדעת ולהכיר חומרת המצב. לצאת מהשגרתיות שבעבודה, ולעשות מאמצים מיוחדים להיחלץ, ככל האפשר, מהמצב שעלול להתרחש.

סיכום חצי שנתי - אוקטובר 1945 - מרץ 1946 של ימי העבודה

4,386	אשתקד	4,566	ענפי המשק
2,496	"	2,050	מפעלים
268	"	349	עבודות חוץ
954	"	950	ענפי עזר
785	"	898	השקעות
<u>2,087</u>	"	<u>1,562</u>	<u>כלליות</u>
<u>10,976</u>	"	<u>10,375</u>	<u>סה"כ עבודה בתמורה</u>
6,359	"	5,160	שירותי בוגרים
3,237	"	3,905	שירותי ילדים
3,228	"	2,805	ימי שבת
23,800	"	22,245	סה"כ י"ע בכוח
4,365	"	3,536	שבתות וחגים
28,165	"	25,781	סה"כ ימי קיום
<u>1,547</u>	"	<u>1,414</u>	<u>מס' חברים בממוצע</u>
46.1%	"	46.7%	עבודה בתמורה
26.7%	"	23.2%	שירות לבוגרים
13.6%	"	17.5%	שירות לילדים
13.6%	"	12.6%	ימי שבת

חברים הכונו! לחג הקציר וביכורים שיתקיים ביום ד' 5.6.46.

אנו פונים לכל החברים להשתתף במלוא המרץ בהכנות של המקהלה, התזמורת והריקודים. ועדת התרבות

מישיבת הועדה המשקית, 25.5.46

קליטת עלייה. טרם הספקנו לקלוט את חברי הגרעין, שמספרם מגיע היום ל-27, והנה הגיעה הקבוצה הראשונה של הנוער, 14 במספר (13 נערים ונערה אחת). יש לקחת בחשבון קליטה נוספת בפניה אנו עומדים בתקופה הקרובה ביותר. השלמת חברת הנוער עד 40 איש, שובם של החיילים הביתה - קרוב ל-20 איש, שובם של שליחים ועלייה מאמריקה. מהדיון שהיה במזכירות עם יעקב מ. מהוועה"פ התרשמנו שהמצב בעלייה יחייב את המשקים לקליטת גרעינים בדומה לקליטת נוער. יתכן, אמנם, שבמקרה זה, בלחץ מצדנו, אפשר לדחות את הגרעין הזה. אבל בהתחשב בזה, שכל תוספת חברים שנקבנו לעיל תגיע רק בעוד חודשים

מספר, ובינתיים אין בעיה של חוסר עבודה לגרעין, ובהתחשב בנתונים אחרים הקשורים בגרעין הזה, החליטה הועדה המשקית לפנות לועה"פ להשאיר אותו אצלנו. יחד עם זה הוחלט להכין תוכנית של הרחבת מפעלים ועבודה גם בחודשי החורף. צוינו בקווים כלליים מקומות עבודה אלה: בניין (קשור במימון מתאים), רשת השקאה, סיקול והכשרת קרקע, גמר הכביש בעבודה עצמית. כמו כן צוין שצריך לפנות למוסדות ולדאוג לתוכנית ייעור, דאגה למפעלים הקיימים (מסגרייה, הפעלת מפעל הנגרייה ואוטומובילים). בינתיים הוחלט בועה"פ של הקבה"א שהגרעין נשאר אצלנו.

מהמתרחש בבית

- * ערב הפסח התקיים טכס נאה להבאת העומר, שהצטיין הפעם בסדריו ובתכנונו הנאה ע"י ועדת התרבות. הטכס עצמו בוצע ע"י חבר הפלחים וקבוצת רקדניות בשדה ותהלוכת הקיבוץ מהבית לשדה השעורה ע"י הבאר הישנה. גם הילדים ביצעו ריקוד נאה למדי.
- * גם הסדר הצטיין בתכנון ובביצוע מסודר ע"י ועדת התרבות. הייתה מורגשת בכל דאגה. הרגשת חג אפפה את כל החברים. לשמחה ששררה אחרי הסדר השפיעה לא במעט יציאת מצרים החדשה.
- * באחרון של פסח הופיעה שלישייה של התזמורת הא"י, שהנעימה ערב מוסיקלי לקיבוץ.
- * ב-1 במאי השנה לא התקיימו חגיגות גושיות בגלל מחלת הפה והטלפיים. מלבד מפקד של כל תושבי המקום ערב ה-1 במאי ושבתון, לא היו מסיבות אחרות. חברי הגרעין והילדים של שתי הכיתות והגן בילו חצי יום ביער חולדה.
- * עם בוא הנוער התקיימה מסיבה בליל יום שישי. חדר האוכל היה מקושט. צפורה גרבר קיבלה את פני הבאים במילים מספר נרגשות בידיש ועברית והבטיחה את רצון הקיבוץ לבאים שירגישו פה לא כתחנה נוספת בנדודיהם, כי אם כביתם הקבוע. ע"י שולחנות ערוכים נמשכה שירה ממושכת.
- * הפלחים והחברים האמריקנים עשו מסיבה לחיים ג. עם צאתו לשליחות לקנדה.
- * בשיחת הקיבוץ, אחרי דיון שקט יחסית לנושא, הוחלט על החילופים בדירות בין שוכני הצריפים והבתים.
- * צבי בן אליעזר נבחר כמדריך הגרעין. אחרי התלבטויות קיבל על עצמו את התפקיד ושמח לנטל המשא.
- * בשיחה האחרונה היה דיון על המשך הבנייה.
- * לדוד וחיה פרלמוטר ברכות מזל טוב להולדת הבת!

עלון הקיבוץ מס' 97, 15 בנובמבר 1946

פרשה נשכחה: שככה הסערה ולא מוסיפים לדבר עוד על הליקויים השונים במערכת האספקה, מקרי המחסור בלחם לפני שבועיים. ואולי על עצם השכחה אין מה להצטער, כי לא רבתה הברכה בסערת הרוחות. אולם אם אפשר להטיל לתהום השכחה את המקרים לכשעצמם, חייבים הממונים על הפעולה המשקית ללמוד את הלקח ולמנוע את הישנותם של מקרים דומים בעתיד. ויהיה זה לטובת הקיבוץ ולטובתם הם.

על סדרי הדואר הלקויים: לא אחד מאתנו קובל מרה על הסידורים הלקויים בסדרי הדואר אצלנו. הדואר המגיע נשפך על השולחן, עובר עשרות ידיים ובסופו של דבר לא תמיד הוא מגיע לתעודתו. הכרחי לסדר מעין תיבת דואר בה ישמרו המכתבים עד הרגע שבעל המכתב יבוא לקחתו. כל אחד מאתנו די רגיש בנקודה זו וההזנחה פוגעת. ובמקום זה מתבקשת הערה נוספת: הפעילות של קהל הפילטליסטים שמצטיינת אצלנו לפעמים בזריזות יתר. את הבולים מורידים בעוד המכתב נמצא עדיין בתל אביב ולא אחד מתמרמר על המנהג הזה שנהפך לקבע.

האוכלוסייה לראשית שנת תש"ז 1.10.46

סה"כ	חברות	חברים	א. עובדים:
143	68	75	חברים/ות
2	1	1	מועמדים
1		1	רופא
27	6	21	גרעין
33	10	23	נוער עולה
1	1		אורחים
<u>1</u>		<u>1</u>	עובדים זמניים
208	86	122	סה"כ עובדים

ב. ילדים:

89	38	51	ילדי המקום
3	1	2	ילדי חוץ
<u>5</u>	<u>2</u>	<u>3</u>	ילדי פליטים
97	41	56	סה"כ ילדים

ג. תלויים:

סה"כ במקום	1	1	הורים:
<u>2</u>	<u>1</u>	<u>1</u>	
307	128	179	סה"כ במקום

חברים ומועמדים מחוץ למקום:

4	2	2	בחופשה ארוכה
<u>13</u>	<u>1</u>	<u>12</u>	בפעולה ציבורית
<u>17</u>	<u>3</u>	<u>14</u>	סה"כ בחוץ
324	131	193	סה"כ נפשות

על מצב העבודה בנובמבר 1946

"בחודש זה הולכת ונגמרת העבודה העונתית בענפים החקלאיים - בפלחה הולכת ומסתיימת עבודת החריש, דישון וזריעה, בגן הירק גומרים את זריעת גן הסתיו ועבודת העישובים, במספוא גמרו לשתול את סלק הבקר. המסגרייה, למרות כל התוכניות הגדולות, אינה מסוגלת לקלוט יותר מ-12 עובדים ליום (רק הקבועים). בסיכום הצטבר עודף של 750 י"ע, כלומר כ-30 עובדים ליום. את כל העודף הזה כדאי לכוון לעבודות הכביש, קודם כל בגלל חשיבותו. שנית, בגלל הסיכויים לתמורה כספית, ומעל הכל היה רצוי לסיים את הכביש בהקדם ולשחרר את הכוחות הארגוניים והמקצועיים הקשורים כרגע בעבודה זו לעבודות הנועדות בעתיד לקלוט את העודף בידיים עובדות במשק בחודשיים הבאים: השקעות, בריכה וכו'... היה הכרח עוד בהתחלת החודש להעביר אנשים מענפים לעבודות הכביש... ברם, להוציא את הדברים לפועל הלכה למעשה אינו כל כך קל ואין להגיד שהצלחנו בזאת. מעטה היא ההבנה מצד המרכזים והאחראיים לעבודות שונות, למצב העבודה הכללי במשק, ולא פעם נתקלים בקיר ובמלחמה קשה נגד הוצאת קבוע זה או אחר מהענף לתקופה מסוימת, גם במקרים שאין הכרח בעבודתו של הקבוע או שהוא

לגמרי מיותר בענף בתקופה זו. באי אלה מקרים נעמדנו גם בפני עובדות של 'שביתות'. אולם עם מלחמת 'קודש' 'סוציאליזם' זו החלטנו לשים קץ פעם ולתמיד...".

פייטל

מתיקו של הבא-כוח

"קונברסיה להבראת המצב הכספי. בשלבים הסופיים של הדיונים בקונסורציום הקציבו לנו 12,000 לא"י. בסכום השאירו לנו 11,000 לא"י, כי ברגע האחרון הוחלט להכניס גם את המושבים לקונברסיה. 2,000 לא"י מקרן השוה"צ ומינר' 3,000 לא"י".

דייוי

עלון הקיבוץ מס' 98, 26 בנובמבר 1946

עם צאת הגרעין. הגרעין עזב אותנו. בודאי יעשה הוא לבדו את חשבוננו הוא ויסכם לעצמו את תקופת ישיבתו במשקנו. אולם במידת מה פרשה זו נוגעת גם לנו. עם בואם ארצה הוטל עלינו התפקיד של קליטתם והשרשתם בחיי עבודה ומציאות קיבוץ בארץ. חובה ציונית ותנועתית זו התבלטה הפעם ביתר שאת, בהתחשב עם העובדה שזה גל ראשון לעלייה חלוצית, מארץ כל כך קרובה, מבחינה גיאוגרפית לארץ-ישראל, ויחד עם זה כה מרוחקת מהמציאות וההווי שבארץ. אין ספק שיש חשיבות מכרעת למידת הצלחתו של הגל החלוצי הראשון שבמשקנו צעד את צעדיו הראשונים בחיי עבודה ויצירה... הגרעין הזה יתפתח... ישנם כל הנתונים הדרושים לחיי חברה אינטנסיביים... יש יסוד לתקווה שהגרעין יהיה לעוד קיבוץ שומרי שיישא ברמה את דגל ההגשמה החלוצית... זהו הישג ציוני עצום, ואנו תרמנו לו את תרומתנו. זכות זו רשאים אנו לציין מתוך הרגשת סיפוק.

במשק

* מעבדים תוכנית לחשמול הבארות והקמת תחנת כוח גדולה. תכנון מחדש החצר המשקית. מצב הבארות גרוע מאד.
* במסגרייה העבודה מתנהלת במלוא הקצב. עובדים על 3 סריות של "שלטרים" שונים עבור חברת החשמל.
* תמונה עגומה על המצב הסניטרי שלנו בדו"ח של ד"ר לנדוי.
* במכתב לחברינו בשליחות כותב אברשק'ה מ. על המסיבה היפה שערכנו לגרעין ועל ההרגשה שנפרדנו מתוך ידידות רבה.

עלון הקיבוץ מס' 99, 14 בדצמבר 1946

מתוך רשימת המערכת לציון 7 שנים לעלייתנו על הקרקע:

"...למעשה, את חוויית ההתיישבות התחיל הקיבוץ לחיות חודשים רבים עוד לפני היום הזה. התחלתה של חוויה זו נעוצה עוד באותם הימים בהדר כשהתנהלו אצלנו הוויכוחים על הצעדים בהם צריך הקיבוץ לנקוט למען להשיג את התיישבותו. אותה המסיבה עם ההורה הסוערת והנסערת, ערב צאת חברינו למקום שכיום הוא דליה... הייתה זו ללא ספק אחת התקופות האינטנסיביות ביותר בתולדות הקיבוץ... מאז השתנה הרבה בחיינו ומעמדנו. על אותה הגבעה הצחיחה, אליה היינו מטיילים בשבתות, הולך ומוקם יישובינו. ולנו כל הסיכויים להקים ישוב לתפארת...".

עלון הקיבוץ מס' 98 (4), 30 בדצמבר 1946

שונות

- * גיוסים. הכותב מתאונן שהגיוסים החלקיים, בשעות הבוקר, לא מתבצעים ע"י כל הענפים. רק חלק קטן מגיע לגיוס וזה לא יתכן.
- * ז. כותב על קליטת הנוער בענפים ועל החשיבות הכללית של הקלטות הנוער אצלנו כעל משימה לאומית-חלוצית ממדרגה ראשונה.
- * מיטק כותב על קבוצת "הסלע", שהגיעה כבר ל-13 תלמידים ועל הבעיות השונות של הקבוצה.
- * "מפעל יואל" - צביעת בדים בשיטה מיוחדת שיואל רוהר פיתח בארצות הברית וניסיונותיו להקים מפעל כזה בארץ. מתנהל מ"מ עם גורמים שונים.
- * טלפון. עומדים להקים בגדרה מרכזיה ויש סיכויים ממשיים לחיבור טלפון אלינו.

הפרוטוקולים של שיחות קיבוץ משנת 1946

הפעם 42 שיחות באותה שנה. בדרך כלל ההשתתפות בשיחות קרוב בממוצע 70- ומעלה חברים. יש גם שיחות עם מעט משתתפים וכן עם יותר מעל הממוצע. בעיקר שיחות עקרוניות. לא נציין את השיחות שדנו בסעיפים הרגילים והקבועים שדנים בהם כל שנה, כגון: סידור העבודה, המצב בענפים, בחירות, איוש חברים לתפקידים (פרט לבחירות השנתיות), ערעורים, החלפות, קבלת חברים, חופש, תקציבים וכו'. חלק גדול מסעיפים אלה אפשר גם למצוא בעלוני שפרסמנו לעיל. נציין את השיחות בהן דנו בעניינים יותר עקרוניים.

שיחות על השיתוף לא יורדות משיחות קיבוץ רבות והן גם שיחות חברתיות. הדעות הן גם מחולקות. ועדת חברים מציעה שכל כסף, מאיזה מקור שלא יהיה, יימסר לועדת חברים, וכן הכסף של נשות חיילים. ישראל בעד שיתוף מלא. עמנואל טוען שמתנות לא פוגעות בשיתוף. אשר אומר: יש משהו בדם שלנו שלא למסור הכל. וכמובן שוב הוכח על הגבולות ופרופורציות, על ההבדל בין גרוש ללירה, והאם ניתן להגשים שיתוף מלא. בסוף כל השיחות הללו על שיתוף הוחלט לבחור ועדה רחבה יותר שתביא מעין תקנון בענייני שיתוף ועל "המותר" ו"האסור". לועדה בשיחת קיבוץ 11.3.46 נבחרו: ברוך, מתתיהו, ישראל ו., רינגל, מרים נ., שרה צ., חיים ל., לילו, ראובקה, ראובן.

בענייני עבודה: השתדלנו לשמור על משטר עבודה קפדני. אי-ציות לסידור העבודה היה נחשב למעשה חמור מאד והעניין היה מובא מיד לשיחת קיבוץ, כמו בשיחה 24.1.46 על אי-ציותו של אורי ל. לא פעם זה היה כרוך בהצעת המזכירות להוציא חבר כזה מהקיבוץ.

ויכוחים פוליטיים. התודעה וההכרה הפוליטית היו בדרך כלל אצל החברים על רמה. אך הקמת המפלגה עוררה ויכוחים רבים והוקדשו לכך כמה וכמה שיחות. זאב פ. אומר שאין קומונה יכולה להתקיים בלי חזון. פייטל מתלבט. הוויכוח היה גם סביב הנושא "בילטמור", שהיה במחלוקת עמוקה בין המפלגות.

בשיחה 17.2.46 הייתה גם הצבעה בנושא הקמת המפלגה. 38 חברים הצביעו בעד הקמת המפלגה, 4 חברים היו נגד, ו-15 חברים נמנעו. וכמובן חלק מהחברים לא בא לשיחה ולא השתתפו בהצבעה. למועצת הקבה"א' שהייתה צריכה להכריע שאלה זו, נבחרו הצירים: מתתיהו, זאב פ., ראובקה, צבי בן אליעזר, שולמית וזליג ג.

בשיחה 16.2.46 זליג ג. מקבל בברכה את יודל, הראשון מהצבא שהשתחרר כבר.

24.3.46: המשך הדיון על התקציב.

3.4.46: שיחה ערה בעניין הסולידריות עם שובתי הרעב של ועד הלאומי נגד "הספר הלבן". הוחלט להפסיק את העבודה משעה 2. בעניין הצום כל אחד לפי יכולתו. צמו רבים.

שיחות רבות מוקדשות לבעיית השיכון המחמירות מאד ועל המודוס לכניסה לבית או צריף (עיין עלוני הקיבוץ).

אינפורמציה רבה מצד הבא-כוח על המצב הכספי הקשה, בגלל הפער הגדול בין הכנסות המשק, שהן עדיין לא מספיקות, לבין הצרכים ההכרחיים של קיום הקיבוץ וההשקעות ההכרחיות לפיתוח המשק ושיכון החברים. מטפלים בקונברסיה ע"י הבנקים אשר תקל על החוב הגדול יחסית להם שהצטבר.

10.9.46 : דיון על יוזמת מספר חברים להקמת בריכת שחייה אצלנו.

20.9.46 : בחירות שנתיות : הצעות ו. מינויים : מזכיר - ראובקה, בא-כוח - פייטל, מרכז משק - דוד ק. (לא נתקבלה), גזבר - צבי בן אליעזר, פנקסנות - חונקה, מדריך גרעין - דוד ק., מוכתר - אברשקיה פ., עורך עלון - אברשקיה מ., מחסן פרודוקטים - לובה וקיילה, מחסן בגדים - אסתר ופרדקה, אספקה קטנה - חנה ק., אורוותן - מוטקה, מחסנאי - אריה מ., חצרן - דוד ק. למזכירות, נוסף לבעלי התפקידים : ראובן, רות ש., אברשקיה מ., לו. משק : גד ק., ראובן, דייז, דוד ק., ועדת חינוך : מאיר ד., מיפה, רחל א., אלן, חצרן בית הילדים - דוו, ו. תרבות : חיים ל., אצה, זליג, איזי, משה ל., ו. חברים : אברהמקיה, אברמיל, יונה א., חנה כ., בריאות : יוכבד, דבורה ליה, מטפלת חולים : לילו, מבשלת דיאטה : דבורה ליה, ו. פוליטית : חיים ג., משה, רינגל, ישראל, ו. ספורט : פייבל, אברהמיל, חנוך, חנה ג., מרכז משק : חונקה, לאחר שהצעת דוד ק. ירדה, סדרני עבודה : מרקה וצבי ירוחם, מחסנאית בית הילדים : דינה.

על הצעות רבות של ו. מינויים הני"ל היו ערעורים. חלק קיבלו וחלק דחו. ביניהם, פייטל נבחר למרכז משק ולא בא-כוח. לבא-כוח נבחר אברהמקיה. לוועדת דירות : עמנואל, חנה ג., דוד ק., תקווה. ועדת קשר : אילנה.

פרק שישי: בכוח היחד, ערב מלחמת העצמאות, גמר הכביש, קבוצת "הסלע" במעברות, פתיחת הקן, החלטת האו"ם על חלוקת הארץ, כפר מנחם במדינה הערבית

1947

שנת 1947 - 15 שנה לבואם של ראשוני קיבוצנו ארצה באפריל 1932, והנחת היסודות הראשוניים לבניין קיבוצנו, מקודם בהדר ואחר כך בכפר מנחם. דרך ארוכה עברנו בגיבוש הקיבוץ והקמת המשק בכפר מנחם. בדפים שלעיל סופר על עיקרי הדברים, אשר ודאי לא מיצו ולא ניתן היה למצות את הכל. בניין קיבוץ, מיומו הראשון, זוהי יצירה מורכבת, מסובכת, מלאת מכשולים ללא סוף כמעט, המחייבת מוטיבציה גבוהה, אמונה חזקה, ודבקות במשימה. כתבנו את סיפורו של קיבוצנו בבחינת יומן, המתחיל מגרעין ראשון, צמח ראשון, חריש ראשון באדמה צחיחה, ללא צבע ירוק אחד, ולאחר 15 שנה ישוב שלם על חבריו וילדיו, גרעין ונוער, הורים ואורחים, על גבעה נפלאה, המשנה את פניה כל יום. הצחיחות לאט לאט נעלמת, ובמקומה עוד עץ ועוד עץ, שיח לשיח, מופיע הצבע הירוק, גינת פרחים לגינת פרחים. החורשה גדלה, סוף סוף כביש מגיע אלינו, מתחיל להתגבש ישוב לעוד ישובים רבים שהוקמו. כתיבת יומן של קיבוץ אחד מיומו הראשון, הוא למעשה בבחינת אותה טיפה של הים המשקפת את הים כולו, ולענייננו, בניין קיבוץ אחד כהשתקפות בניינה של הארץ כולה.

"עשינו את זה", ויכולנו לכל הקשיים, כי המניע העיקרי הייתה אמונתנו בעיקרון: "בכוח היחד!" האמנו שביחד אפשר להשיג הרבה יותר גם למילוי המשימה הציונית החלוצית, אך גם להשיג יותר לרווחת הכלל ורווחת הפרט.

שנת 1947 הייתה שנה ערב "הסערה" הגדולה של מלחמת העצמאות והקמת המדינה. המתח בישוב בינו ובין השלטונות הבריטיים הלך וגבר, וכן המתח בין הישוב והערבים. האנגלים מתבצרים סביב מחנותיהם, חיפושי נשק בישובים הקיבוציים, מאסרים רבים, הסגר על ישובים וערים, מעשי חבלה רבים מצד ארגוני המחתרת, וביניהם האסון הגדול של פיצוץ מלון המלך דוד, ליל הגשרים, פיצוץ גשרים ופסי רכבות, קורבנות נופלים, פסקי דין מוות, קרבות בין האנגלים ואניות מעפילים, טביעת "סטרומה", פתיחת מחנה הסגר לפליטים בקפריסין, מאבק כללי בעולם על זכותנו לבית משלנו במולדתנו העתיקה, ולבסוף, ב-29 לנובמבר 1947, מכריזה אסיפת האומות המאוחדות על הקמת המדינה היהודית בחלקה של ארץ-ישראל, היינו חלוקת הארץ לשתי מדינות: יהודית וערבית. ואנו, קיבוצנו, כעוד כמה קיבוצים ואזורים מיושבים ע"י יהודים, לפי מפת החלוקה, במדינה הערבית. בכל הארץ רוקדים ושמחים כל הלילה על הכרזת האומות המאוחדות, אך טרם ידוע מה מחכה לנו. ברור דבר אחד - האנגלים יעזבו את הארץ. בסוף השנה הערבים פותחים במאורעות ויריות. שני חברי קיבוץ חצור נהרגים באבו כביר בהובילם סחורה לתל אביב. ב-4 לדצמבר 1947 גם חברנו שייקה, שהיה נהג באוטו משא, נפצע באזור מהתנפלות ערבים עליו, והוא ניצל בקושי רב. על הגבעה, הקיבוץ ממשיך את חייו והבניין לא נפסק לרגע. כל המערכת של חייו הקיבוציים מתקיימת כהלכה. המשק מתפתח וגדל ואתו יתר ניסיון ויתר ידע בניהול העניינים. האירועים והמתח בארץ מורגשים היטב בקיבוץ. זכינו גם אנו לביקור של הצבא האנגלי בחיפושים אחרי נשק. מגבירים את האימונים, מגדילים את השמירה ביום ובלילה, ענייני הביטחון מעסיקים אנשים יותר ואת הקיבוץ כולו. אך ביתר השטחים החיים מתנהלים במסלולם הרגיל. מתרבות משפחות חדשות, מגיעים כבר ל-100 ילדים ואף יותר, מתקשים בענייני שיכון, כרגיל, מתמודדים עם המצב הכספי הקשה, מחליטים לשלוח את ילדינו הבוגרים, קבוצת "הסלע", להמשך לימודיהם במוסד החינוכי בקיבוץ מעברות. חורשים, זורעים, נוטעים, ושיחות קיבוץ מוצפות בשאלות היום-יום שלנו.

בסוף השנה, לאחר הכרזת האומות המאוחדות על חלוקת הארץ לשתי מדינות, ואנו מוצאים את עצמנו במדינה הערבית, והגבול עובר במסמיה. פורץ ויכוח סוער: מה יהיה על עתידנו? יש חברים המציעים שכבר עכשיו נעזוב את כפר מנחם לכיוון מסמיה במדינה היהודית. אך יש לציין שרוב רובו של הקיבוץ, כמעט כולו, פרט לכמה בודדים, החליטו שאנחנו נשאר בכפר מנחם, גם אם זאת תהיה מדינה ערבית. אנחנו לא נעזוב אותה ויהיה מה! בישיבת הוועד הפועל של הקיבוץ הארצי, שהתקיימה במעברות בחודש שבט, לדון באותה בעיה, היות ועוד קיבוצים שלנו מצאו את עצמם במדינה הערבית, ביטא את עמדתנו נציגנו בועה"פ, מתתיהו, והשווה את ביטוי של רבי עקיבא "בכל מאודו", לאהבת המולדת וכפר מנחם "בכל מאודו", ובתוקף אותה אהבה לא ננטוש אותה גם בתנאים הקשים ביותר. הוועד הפועל הזדהה עם עמדתנו וברוח זו נפלה גם ההחלטה התנועתית, הנוגעת ליתר הקיבוצים שלנו הנמצאים באותו מצב. כידוע, ההיסטוריה של המדינה ומלחמת העצמאות שלנו התפתחו בכיוון כזה שלא הצטרכנו לעמוד במבחן עמדתנו, וכפר מנחם עומדת על תלה באותו מקום שבנינו אותה, והיא במדינת ישראל הקיימת.

מהתאריכון של אברהם'ל ברידא:

4.7.47: יצקו יסוד למגדל מים.

21.7.47: גמרו לסלול את הכביש.

13.8.47: יצקו יסוד למסגרייה.

8.10.47: קבוצת "הסלע" יוצאת להמשיך לימודיה בקיבוץ מעברות.

4.12.47: שייקה נפצע מהתנפלות ערבים באזור (כיום משמר השבעה).

מעלוני הקיבוץ

עלון הקיבוץ מס' 99 (5), 21 בינואר 1947

העלון פותח את דפיו הראשונים בהסברה רחבה על תוכנית ההשקעות לשנה זו. "...במשך כל שנות ישיבתנו בכפר מנחם היינו עסוקים ביצירת התנאים המוקדמים, שרוב המשקים בארץ מוצאים אותם מוכנים. הכוונה היא למים, כביש, ובמידה מסוימת גם קרקע... יצירת תנאי יסוד אלה גזלו עד כה לא רק את מיטב זמננו ומרצנו כי אם גם את מרבית האמצעים שהיו לרשותנו לבניין המשק... לא נשארו כמעט אמצעים לפיתוח ענפי המשק ויצירת אמצעי יצור. מכאן הבעיות להגשמת תוכנית ההשקעות ההכרחית לשנה זו וחיפוש מקורות מתאימים לה..."

תקציב מחסן ההלבשה הוא 1,520.971 לא"י. חברים במשק 156.1, גרעין 12.5.

בבניין: העבודה בלול החדש מתקדמת... בדעתנו, בבת אחת, לסמן את בניין המסגרייה וגם את בית הילדים ולקדם את שתי העבודות יחד... למען קידום בניין בתי המגורים הוחלט להזמין מרצף מהחוץ לשם ריצוף הבית השני.

בבארות: לאחר שבועיים של בחינה תוכניות וחקירות, הננו ניגשים, סוף סוף, להתקנת וחיידוש הציוד בכל הבארות."

הקשר לכביש: ...במכתבו לחברינו בחוף כותב אברשק'ה מ.: "...מצרה אחת ניצלנו השנה - צרת הבוץ. הכביש מגיע כבר כמעט עד השער וכל הנוסע יכול בבגדי שבת להגיע עד לאוטובוס שליד ההגה יושב כבר יודל. עם כניסתנו כחברים ל'דרום יהודה' גמר משה הנהג המהולל את שנות שירותיו בכפר מנחם וכל הילדים שנפגש חשקה ב'טרמפ' עד לשער יהיו עתה תלויים בחסדו של יודל."

כאן הערה של העורך: משה המהולל, כפי שאברשק'ה מכנה אותו, היה איש בלתי רגיל ויוצא דופן. עם התמנותו כנהג של "דרום יהודה" לכפר מנחם, בטרם היות כביש, הוא היה לא רק נהג, אלא שירת את כל

צרכי הקיבוץ הקשורים בינינו והקניות בחוץ, היה אהוב הילדים ועשה להם כל מיני "טרמפים", ואף הביא להם מתנות. היה איש עם לב זהב, היה קשור לכפר מנחם בכל נפשו, והיה אומר שכפר מנחם זה ביתו השני. היה דואג לא רק לקיבוץ, אלא ממלא בקשות פרטיות של כל חבר שביקש ממנו משהו. היה מעורב בכל ענייני הקיבוץ באותם ימים קשים וראשונים וכולם אהבו אותו וכיבדו אותו. לצערנו, אותו משה הטוב והנפלא נפל קורבן בראשית המאורעות. בהובילו במכונית קטנה חתן וכלה לחופה בגדרה, עצרו אותם שוטרים בריטיים, בני בליעל, אנטישמים וחסידים הערבים, הוציאו אותם מהמכונית, ירו בשלושתם ורצחו אותם. יהיה זכרו של משה הטוב צרור בתולדות קיבוצנו ויהיה זכרו ברוך לעד).

עלון הקיבוץ מס' 100(6), 1 במרץ 1947

משהו מהמתח בארץ. במכתבו לחברינו בחוץ אברשק'ה כותב בראשית מכתבו: "...אני כותב לכם מכתבי זה, כמה שעות לאחר ההודעה הרשמית של האנגלים, על הנהגת מצב צבאי בחלק של ירושלים, ושמעות שזה עלול להקיף גם אזורים אחרים בארץ-ישראל. אמנם נתנסינו בשנה האחרונה בכמה ניסיונות דומים, אולם כל פעם הלב חרד, האם לא מסתתר מאחורי התקנות האלה רצון וכוונה לפגוע בנו הפעם בצורה יותר רצינית מכפי שזה נעשה בעבר... רציני רק בשורות ספורות אלה להביע לכם משהו הממלא כרגע את האווירה המתוחה".

לפרשת שמירת השדות

"...פרשת שמירת השדות נהפכה ל'בווערת' במשך הימים האחרונים. אם בכל שנה ושנה מתרבות הפגיעות בשדותינו, עם התקרב הקציר, הרי השנה, מכמה וכמה סיבות, יש לצפות שהמצב יחריף במיוחד... במשך כל השבוע היינו עדים להעלאת עדרים על שדותינו, ונחרבה כמעט לחלוטין חלקה באחת מלשונות אידניבה. כן נראו סימנים של קציר בשעות הלילה בפינות שונות של השדות. ...בשבת אחרי הצהרים הותקף אברשק'ה פ. (המוכתר) בדרכו ברגל לבד מהכביש הביתה, לאחר ביקורו במשטרת גדרה. התקיפו אותו 2 ערבים שארבו לו על הכביש ושדדו ממנו את שעונו... ובאווירה של היום בארץ-ישראל זוהי פרשת מסובכת עד למאד... לאורחינו מחוץ לבית: למשך תקופת המצור על תל אביב שונתה כתובתו של הקיבוץ והיא: רחובות ת.ד. 92".

עלון מס' 103, 20 במרץ 1947

...עקב המצב המתוח בארץ הוחלט שהבא-כוח, אברהמק'ה, ימלא גם את תפקיד רכז הקניות וייעזר בעבודתו ע"י המחסנאי ומרכזי המפעלים. לחברינו בשליחות כותב אברשק'ה פ.: "...מהעיתונות בארץ למדתם ודאי לדעת על מהלך המאורעות בימים האלה בארץ כולה. כיצד זה השפיע עלינו? לכאורה עברנו בשלום ולא סבלנו הרבה. אמנם בימים הראשונים נשארו כמה חברים שלנו תקועים בתל אביב ולא יכלו לחזור הביתה, מאידך נשארו בבית חברינו הפעילים בעיר ולא יכלו להגיע לתל אביב. אולם, לבסוף זה הסתדר בצורות שונות, וכעבור כמה ימים כל אחד כבר היה במקומו. שיחק לנו המזל ובעזרת 'תנובה', שהכינה בעוד מועד רשיונות לנהגים, יכלו האוטומובילים להיכנס לתל אביב במשך כל הזמן וזה עזר הרבה. שיווקנו את התוצרת בסדר, הוכנסה גם אספקה בצורה נורמלית ובבית לא הורגש כל חוסר במצרכים... בחיינו הכלכליים חלו תמורות רציניות, ולא לטובה... הגורם העיקרי - צמצום האשראי בשוק הכספים. שנית, הוצרת שהיא כבר עובדה... עוכבה תוכנית ההשקעות והוחלט לבדוק אותה מחדש לאור

המצב... במשך כל השבוע האחרון היינו ללא קשר של 'דרום יהודה'. השלטונות הענישו את 'דרום יהודה' בגלל העזרה שהגישו למעפילים..."

אברשקיה פ.

עלון מס' 104, 15 במאי 1947

* למשתתפים ב"מרוץ", לזוכים בפרס, לבאים אחריהם, והם: רחל א. ומשה י., מרדכי ורישיה, זלו ומלכה, בנימין וחנה ק.

* לאלזה וקוטי, לחיים מ. והדסה, חוה וקלאוס: מזל טוב ושפע ברכות להולדת הבנים/ות.

* 100 ילדים... לא הרגשנו בחיי יום-יום את קצב גידול האוכלוסייה בקיבוצנו, עד שבא מספר המאה להזכירנו מה רב הוא הדור הצעיר הגדל בתוכנו. לא דרוש כבר דמיון רב כדי לתאר לעצמנו את היום בו יעלה מספר הילדים על מספר הבוגרים ביישובנו... ויבוא יום שראשוני ילדינו ירתמו כדי למשוך יחד אתנו בעול בניית המשק והקיבוץ. והלא יהיה זה יום הגשמת אחד החלומות הגדולים בחיינו... הם ואנחנו שייכים לחלק המאושר בעמנו שניתן לו לגדול ולגדל בתוך אווירה ספוגה חמימות ויד מלטפת בכל אשר יפנו. לעולם לא ידעו כיצד גדל ילד יהודי בסביבה עוינת וזרה וכיצד מכל פינה הצביעו (ולא רק הצביעו) על יהדותו בקריאות בוז ושנאה. הם אולי ילמדו מסיפורים ושירים על אווירת שנאת ישראל שעברה גם לילדים, וכיצד התעללו בילדים באשר היותם רק ילדים יהודים.

נשמח על האושר שנפל בחלקם, אולם אל ניתן להם להיות כפויי טובה. נגדלם לעול חובות ומצוות כלפי אחרים שלא זכו לילדות ברוכה. נשריש בתוכם אהבה לכל איש וילד החי בתוכנו וסביבנו...

מתוך מאמרו הגדול של מתתיהו למלאת 15 שנה לעליית ראשוני קיבוצנו ארצה

"...מן הראוי היה שתהיה הרגשת יובל בקיבוץ. ומן הראוי היה לחוג בצוותא את יום הולדת ה-15 של הקיבוץ. אין זה חגם בלבד של הראשוניים, שאך בפסח 1932 הגיעו ארצה. זהו תאריך למניין שנות יצירתנו הקיבוצית, ואל נא נאבד תאריכים בדרך... מים רבים זרמו מאז הפלג הראשון שלפני 15 שנה, עדי השתפכותו לנהר זה של ימינו. ואין אהבה למפעל בלי טיפוח קורותיו... בקיצור היסטוריה, בדברים קטנים ובדברים גדולים, בפרט כבכלל הגדול... הכרת ההשתייכות מתעמקת ומגבירה את הכרת הנאמנות לדרך. מתהווה הפטריוטיות, גאוות היחידה, תנאי להתקדמות חיינו..."

...נמשכנו לאחר חלום נעורינו... רקמנו אגדת נעורים על מולדת, חברות, ושחרור... כמה צער היה להיאבק עם 'חכמים' ו'פיקחים', אשר ראו במעשינו 'מעשה ילדות', 'משחק ילדים'... ואנו בעצמנו היכולנו לדעת שכה מהר תתברר האמת האכזרית? כי חלום נעורינו נהפך לגורל של חיים ומוות. פשוטו כמשמעו... חלום חלמנו והנה התברר שזה היה חשבון... הצלה... ולה, לתנועה, אשר הובילה אותנו בדרכי החזון הציוני, חשבוננו של העם היהודי ועתידו, כל הבנתנו... שבעתיים יקר ויעמיק הקשר והברית שנתקדשה. אשר ככל שמתבגרים, כן יותר מרגישים, אי אפשר שלא ביחד, בכוח היחד.

יכולנו להגיע עד הלום... והנה הופיעה כבר בצעדנו הראשוניים 'הוד-מעלטה', 'המציאות'. המציאות - מה לא היית לנו? מה לא עשו אתך? במה לא השתמשו בך? והיית כסות לכל חולשה, לכל קטני אמונה, לכל קושי ומכשול. כמה דברי חנופה וכניעה נאמרו למענך? יש באמת שלא ראו אותך ולא רצו לראותך, ויש ובשמך הצדיקו כל חזירות ורפיון ידיים. יש והתפשרו אתך מיד, ויש שלחמו אתך ולא השלימו אתך ובכוח היחד ואמונתם שיכול גם היות אחרת ולחמו על מציאות אחרת. לפעמים טענו כזה ראה וקדש, ולפעמים התריסו: זוהי דרך של אופורטוניסטים. פעם סילוף ופעם קרקע איתנה. יש וזירזת ללמוד ולהתגבר, אך יש והקדמת את החולשה והזקנה. ומי ימנה את שלל הצבעים של אפשרויותיך, חסרוניך ויתרוניך. אחת ברור -

חלום נעורינו חושל ועוצב על סדנתך על ידי מכות פטישיך. וכך הגענו הלום. למפעל יצירה גדול ומפואר. חלום נעורים - חשבון חיים ארוך הנהו. תורת חיים גדולה...

...ולא תמו הבעיות והשאלות. יש שאלות, כדברי צבי ורדי: ההיטיב הקיבוץ עם האדם? ההיטיב הקיבוץ את האדם? האם השיתוף המלא מתגשם? כך רצינו? כך תיארו לנו? הכך ראינו את השוויון? נכון, יש תמורות. אוי לו לחלום הנשאר תמיד רק חלום. ואוי להם לנעורים שאינם מתבגרים ולא חשים את תמורות הזמן. אך יש תמורות שבהתבגרות ויש תמורות שבסטייה מהדרך. ואל יערבבו בין מין בשאינו מינו. אל יזקפו כל חולשה ועייפות מהדרך, כל קטנות אמונה לתמורות שבזמן והתקופה. ...15 שנה חלפו. אין עדיין מקום למנוחה, גם כ'שהביולוגיה' מתחילה לתת אותותיה עלינו. אין עדיין מקום לשאננות, גם כשחולשותינו רוצות להכניע אותנו. נולדנו במלחמות ונדע להלחם... היכולנו לחיות אחרת? ולו ניתן לנו להתחיל מחדש, האם לא היינו שוב ככה חיים? האם לא היינו כולנו עונים? אין ספק. ודאי...".

מתתיהו

עונת הגשמים הסתיימה השנה בפחות 200 מ"מ (ובדיוק 192 מ"מ). אכן לא הייתה עוד שנה כזאת מאז בואנו לכפר מנחם.

השקעות. מאז הכרזת המצב הצבאי החלטנו לצמצם בהשקעות ככל האפשר, ובאמת לא ביצענו מאז עבודות גדולות, פרט להתחלת בניין מכון החשמל וגמר העבודות בבית חדש נוסף. סקירה רחבה של פייטל על מצב המשק וכל ענף וענף, וכן תשובה לביקורת של אברהמיל באחד העיתונים הקודמים. כמו כן, פייטל סוקר גם ענייני משק אחרים, כגון מצב האספקה, מחירי האספקה, מצב העבודה, מצב העדר ברפת ובדיר, סיכום הגז, המצב בגן הירקות, מצב הבארות, סיכומי ההשקיה, מצב הלול (יש לציין 150 ביצים לתרנגולת בלול ההטלה), בלול הכנף שיווקנו השנה 1,746 ק"ג משך 7 חודשים, שזה בערך 46% מהכמות השנתית המתוכננת. הבקיעה מגיעה אצלנו ל-78%.

בעבודה: לרשות סידור העבודה 157 חברים, 17 נוער, 8 אורחים. יחד 182 עובדים.

עלון קיבוץ מס' 193/9, 10 ביוני 1947

פתיחת קן השומר הצעיר בכפר מנחם. יום ו' בסיון עבר עלינו השנה כיום של חג כפול. ביום זה חג הקיבוץ את חג הביכורים, ובעצם אותו יום התקיימה הפתיחה החגיגית של קן השומר הצעיר, כשילדינו הבוגרים ושל הנוער העולה המחנך אצלנו, מצטרפים לתנועת השומר הצעיר. כניסתם של ילדינו הבוגרים ושל הנוער העולה לתנועה עברה ברוב חגיגות ולא בלי התרגשות...

דליה בק, אורי אסף ונחום שור הביעו את רחשי לבם ליום שחיכו לו...
...חיים מילר ניהל את המפקד וצדוק נאם בשם ראש הקן. את ברכת ההנהגה הראשית הביא מתתיהו שור, אשר ריכז עדיין את התנועה בארץ...

ובברכתו, כשהצעירים נושאים ברמה את דגל התנועה ולבושים בחולצות שומריות על עניבותיהן, אמר בין היתר: "...התנועה תובעת מכם 3 דברים: ידיים אמיצות, לב חם וראש נבון... ידיים אמיצות כדי להחזיק את הדגל חזק בשחייה נגד הזרם מסביב, לב חם באשר זהו דגל של אהבה, למולדת ולעם, לצדק ושוויון, לחירות, חופש וחברות, ראש נבון, באשר זהו דגל של האור והקדמה, דגל השחרור ושלטון האדם, הוא תובע ידע והשכלה רבים, לימוד ודעת, לא לפגר אחרי הישגי המדע, הליכה בין חתחתים ומכשולים, בין בעיות מורכבות וסיבוכים קשים... זהו דגל כפר מנחם! היו ראויים לו! תורישו אותו לילדינו הבאים אחריכם, ושאו אותו בכבוד לכל מקום שתלכו, שאו אותו בגאון ובגאווה!..."

למרות הוצרת הקשה חגגנו את חג הביכורים ברוב פאר, בו הילדים תפסו מקום נכבד וכן דבריו של זלו שבירך על הטכס היו מלאי השראה...
 אברשקיה מ. ומרים נ. קיבלו חופש ל-3 חודשים לשהות בקיבוץ אילון, ומקומו בעריכת העלון הוטל על שלמה אליאב (פרלה), ועלון זה הוא כבר פרי עטו, מלא בסקירה משקית רחבה וכן אירועים נוספים שכבר הוזכרו לעיל.

עלון קיבוץ מס' 10/194, 20 ביולי 1947

* מזל טוב!... לשרה ואיצל, רייזלה ומתתיהו, ד"ר ציקל ואשתו... להולדת הילדים...
 * ביקור אנשי הדר בכפר מנחם היה מוצלח ביותר והידידות הותיקה בינינו וביניהם התחזקה מאד.
 * קיץ חם... הילדים יוצאים למחנות התנועה...
 * בעלון הזה המערכת הרחיבה את שטחי כתיבתה והכניסה גם יצירות ספרותיות של חיים ל., משה ל., הדסה, משה ישראל.

עלון קיבוץ מס' 11/105, 15 באוגוסט 1947

איחולים ושפע ברכות להורים החדשים: נורית-חנן, רות-חיים!
מהאיגרת לחברינו במרחקים: "בכתבי השורות האלה שוררת מתיחות ידועה בארץ. אני בטוח שהעיתונות בארץ ובעולם מוסרת ידיעות במידה מספקת על המצב בארץ. אציין רק, איך שהדבר משתקף אצלנו. ובכן, שקט אצלנו. כך גם בכל הארץ, מלבד גבול תל אביב יפו, שמה נפלו גם קורבנות. כשאני אומר שקט, זה גם מושג רלטיבי. כל אחד מצפה בחרדה - מה יביא יום? יד חרוצה משתדלת להגביר את המתיחות וזה מורגש על כל צעד ושעל. ברור שזה גם קשור עם כל מיני שמועות ודיבות, ומקצתן מגיעות גם עד כפר מנחם. הן מגיעות עד למקלחת, שם עוברת את הביקורת ומסתננות החוצה. מלבד זאת שקט אצלנו והחיים זורמים להם במסלולם הרגיל..."

מתקרב סוף השנה ואנו עומדים בפני שיחות שנתיות. אחת השאלות הישנות-חדשות ששוב מסעירה את הקיבוץ היא שאלת השיתוף... רבים עדיין זוכרים את הביירוים בשטח זה שהתקיימו לפני שנה. אולם הדינמיקה של חיינו משתקפת גם בשטח זה... כישלון הביירוים דאשתקד יצרו גם אווירה בלתי נוחה לביירוים נוספים, ואצל רבים ישנו יחס אדיש, לעתים גם ציני, לשאלת יסוד זו. ובכל זאת אסור להשאיר גדר פרוצה. אפשר להקל או להחמיר, אולם אסור לוותר על עצם העקרונות של השיתוף שבלעדיהם אין קיבוץ..."

הספרייה שלנו:

לאותה שנה כבר היו לנו בספרייה: ספרים בעברית - 2,456, באנגלית - 2,500, בגרמנית - 1,500, ביידיש - 350, פולנית - 100, צרפתית - 50. אחת הבעיות הקשות של הספרייה היא חוסר קטלוג מסודר... בעיה שנייה חשובה היא המקום... לבסוף נזכיר שספרייתנו שלחה למעלה מ-120 ספרים לקפריסין ולגולה.

עלון קיבוץ מס' 12/106, 21 בספטמבר 1947

* באגרת לשליחינו בחוץ, המערכת שולחת ברכת ראש השנה ומעלה את הבעיה של מציאת תוכן לחג. בחג השתתף קלצ'קין מ"הבימה". כמו כן היא סוקרת את מצב המשק על כל ענפיו והמצב בסידור העבודה.
 * וכרגיל מצב השיכון לא יורד מסדר היום.
 * לצפורה ונחקה שפע ברכות להולדת הבת.
 * משתתפים כולנו בשמחת צדוק בבוא אביו מהגולה הפולנית.

* יואל דרום שולח מכתב מעניין ממושבת הקיץ של התנועה באנגליה.

עלון קיבוץ מס' 107/13, 26 בספטמבר 1947

הגיליון מוקדש באופן מיוחד למאורע חשוב בחיינו - צאת קבוצת ילדינו הראשונה למוסד חינוכי במעברות...

עם הפרידה מילדינו

"בעצב ושמחה נפרד מכם הערב. כולם. הקיבוץ, ההורים, הילדים, כפר מנחם כולה. בעצב, כי מאז השיר הראשון לפני 13 שנה של 'את נירה' ו'החיוך בלילה' היה מסשל התינוק הראשון עדי היום כה נצמדתם לחיינו, שכל צעד שלכם, קדימה, היה מסמל שלב עולה בהופעות חיינו. הבת והבן הראשונים, הכיתה הראשונה, פתיחת בית-הספר, הקמת חברת הילדים, הכניסה לתנועה, כל נשף וכל חג, כל חידוש מסורת וטיפוחה, כל ויכוח על עתידנו ודרכנו לא פסח עליכם. כה השתזרתם במסכת חיינו. בגודל הראשונים היה קשור בכם המניין. ואתו יחד שלבי הבניין. ונסוך עצב בלב, בתיאורך, שהנה לזמן אולי לא קצר, תחסרו לנו, תחסרו לכולם, לקיבוץ, להורים, לילדים, לסילו, לחורשה ולכפר מנחם כולה. ובשמחה, שמחת הבונים שזכו. חדוות הנוטעים שהצליחו. אשרי שזכינו והגיענו הלום, לקנות לכם תורה, להוסיף עליה, ולאפשר לבנינו לעלות למקום תורה. בזכייה זו צפון ביטחון הבונים, הנה תצמח משמרת צעירה! הבניין בו התחלנו לא יפסק. גדלות עוד כתפיים רחבות לעומס ולהמשך. זו התקווה. היש חדווה עמוקה יותר לנוטע הרואה את העץ בצמיחתו וגידולו?

קשה הדרך שלנו ושבעתיים קשה ההמשך. ובשתיים נצייד את הממשיכים. באמונה ובתורה. לא יהיה המשך למפעלנו בלי הלב המאמין והחם לרעיונו, רעיון התנועה. ולא יחזיקו מעמד הממשיכים בלי השכלה, תרבות, ידיעה והישגי המדע, בלי תורה... ואין תורה, כדברי חז"ל, נקנית אלא בייסורים. ואתם ילדינו, קבוצת 'הסלע', אל תתעצבו בלבכם ושמחו נא אתנו. הצקלון שאתם מעמיסים כעת עליכם, אם גם יכביד לפעמים, יש בו מכל טוב, ובמלוא החופניים תיהנו ממנו. בכוחו להפיג כל עצב ולשמש מקור לשמחה. הדרך מעניינת וכובשת. צאו אליה בביטחון. עצב ושמחה, והרי ניגודים הם. אך כאלה הם חיינו, רצופים ניגודים. וביסודו של דבר רק יחדיו, זהו הבן האדם וכל חכמת ותורת החיים, איך למצוא את הבריח הסוגר והמגשר בין הניגודים למען להתקרב עוד צעד אחד קדימה... בניגודים תחיו, אותם תלמדו, ובהם תבחנו ואת זה אתם נושאים אתכם כברכת הדרך ו**שמו הבית והעול**.

אתם עוזבים את הבית למען הכיר עולם ומלואו. ואנו אומרים לכם, העולם גדול הוא ומופלא. יפה הוא העולם ואין חקר לתעלומיו ורזיו. מעניין הוא ומושך. לימדו, העמיקו חקור, הרבו דעת ותבונה. אך העולם גם מלא רשע וכיעור. ויש והאדם מוקסם, מקסם שווא, מתפלא, ואינו רואה את הרע, ויש והרע מעביר את האדם על דעתו, והוא מתייאש מהעולם. ואתם בררו ואספו באהבה את הטוב והיפה. הילחמו ברע ובמכוער! ובהכירכם את העולם - זכרו, שמרו בלבבכם, מכל משמר, על הבית! באשר יש וקסמי העולם מאבדים לאדם את ביתו, ויש גם ושנאת העולם הורסת את ביתו. אוי לו לאדם שמתהלך בעולם ואין לו בית! אך אוי גם לבן אדם שבונה את ביתו ואינו פורץ חלונות לאווירו של העולם! ...

תבוא לידי מצוי העמוק סיסמתכם שחרתתם על דגלכם - בצאתכם לדרך:

בכל מקום טוב - אך בכפר מנחם הכי טוב!"

מתתיהו

עלון קיבוץ מס' 108/1, 15 בדצמבר 1947

העלון פותח במאמר על החלטת האומות המאוחדות. נביא קטעים ממנו:

"בלילה בין ה- 28 וה- 29 בנובמבר 1947 ישבנו רתוקים למקלטי הרדיו ועקבנו אחרי דיוני האומות המאוחדות ולבבותינו הלמו עם כל הישוב ועם כל יהודי באשר הוא שם. מתוחים ללא גבול חיכינו לפסק הדין של האומות. וכשנפלה ההכרעה, מאוחר בלילה, נשמנו לרווחה. נגולה אבן מהלב. בערי הארץ ומושבותיה פרצה שמחה ללא גבול. הישוב הנמצא זה כבר שנים רבות תחת לחץ מאורעות, מלחמה ודיכוי, נתן פורקן להרגשותיו, ושום דבר לא יכול היה לעצור את גל השמחה וההתרגשות. ועדי ראייה מספרים שמי שלא ראה שמחת תל אביב בימים אלה, לא ראה שמחה מימיו.

ואנחנו שמחנו עם כל הישוב. ידענו שנפלה הכרעה גורלית לעמנו ובנסיבות המדיניות והבינלאומיות האקטואליות היה זה הישג רב. אולם לא נתנו פורקן חופשי להרגשת השמחה, כי רגשות השמחה היו מלוות הרגשות צער והרגשות חוסר ביטחון אשר לעתידנו. כל שמחת יהודים מהולה בצער. גם השמחה של הכרעת האומות המאוחדות לטובת המדינה היהודית הייתה מהולה בצער של ביתור הארץ, של צמצום שטח המפעל הציוני. היהודי ברחוב לא רצה לזכור על כך, הוא שמח להכרעה, גם אם עלתה לנו במחיר עצום. אנחנו לא יכולנו לשכוח את מחיר ההכרעה הזו, לא אובייקטיבית, וגם לא מבחינה סובייקטיבית. כאנשי תנועה לחמנו תמיד לפתרון אחר, וגם האמנו שאפשר להגיע לפתרון שלא יצמצם את שטח מפעלנו ושלא יעמידנו מול המוני העם השכן. הנסיבות הפוליטיות העמידו את פתרון החלוקה כפתרון הציוני היחידי לפני האו"ם, ולכן תמכנו בו ושמחנו כשהושג הרוב לפתרון זה. אולם בשבילנו זה רק שלב הכרחי. לא סוף פסוק. ומבחינה סובייקטיבית לא יכולנו לשכוח אף לרגע, שכפר מנחם שלנו היא בין אותן 33 הנקודות הנמצאות מחוץ לגבולות המוצעים של המדינה היהודית. שבינינו ובין המדינה היהודית בעתיד יפריד פס צר של קילומטרים מספר. ואם כי לא ויתרנו עדיין על ארץ-ישראל השלמה והמאוחדת, הרי היה ברור לכל אחד מאתנו שחלוקת הארץ לשתי מדינות תעמיד אותנו במבחן חדש שקשה עדיין לתארו. והלב חרד. ונוקרות השאלות הגורליות מה יהיה מצבנו בתוך המדינה הערבית, ומה יהיה תפקידנו בנסיבות החדשות ואיך יהיו קשרינו עם ארץ-ישראל שמעבר לגבול. ברור שאין עוד תשובה לשאלות האלה והעתיד עדיין מעורפל למדי. נקודה זו שהקימונו תישאר ללא כל ספק חלק מהמפעל הציוני ועמלנו לא יהיה לשווא, ואולם ההרגשה הזאת של נקודה 'מחוץ לגבול' לא נתנה לנו לשמות, כמו ששמחו יהודי תל אביב. ועוד דבר הפריע לנו קצת בשמחה. אנשי חזית במפעל הציוני ידעו שימים קשים מחכים ליישוב כולו, והחלטת האו"ם היא רק מפנה חשוב ביותר והדרך לעצמאות העם היהודי לא תהיה סוגה בשושנים בתקופה הקרובה ביותר. החששות של כולנו התאמתו במהירות רבה. ובכל זאת שמחנו, לא בנשפים ומסיבות רועשות. למחרת ההכרעה הפסקנו באמצע היום את העבודה לשעה קלה, התכנסנו על יד חדר האוכל לתת ביטוי ביחד להרגשות השונות שבלבבות כולנו. לבנו הלם עם המוני בית ישראל. ביטאנו זאת בצורה ההולמת חברה העומדת בתוך חזית ההגשמה."

ברכות: למוסקה וחיימק'ה להולדת רחל, למינדל ואברהמלי'ה להולדת מרים, לקלאוס לבוא הוריו, למשה ל. לבוא אמו, לצבי בן אליעזר לבוא אביו, לאחיות שולמית ואסתר לבוא אמן, לאברהמ'ל לבוא אחיו ומשפחתו.

בחירות שנתיות: השנה לא התקיימו בירורים שנתיים על כל ועדה וועדה כפי שנהגנו תמיד. כמו כן מתאוננת המערכת שיש חברים המתחמקים לקבל עליהם אחריות ומסתפקים בכך שאחרים סוחבים בעול. והנה הצעת ועדת המינויים לבחירת בעלי תפקידים:

מזכירות: שלמה פ., פייטל, אברהמק'ה, מתתיהו, היינץ. ועדת משק: פייטל, אברהמק'ה, שלמה פ., אברהמ'ל, ראובן, מרקה, אריה מ., ישקה. ועדת בניין: אברהמ'ל, שלמה ש., מאיר ד., קוטי, עמנואל. ועדת עבודה: מרקה, ישקה, פייטל. ועדת חברים: אריה מנדל, שולמית ז., דוד פ. ועדת תרבות: זליג ג., זלו,

הדסה, חיימקה, חיים ל., מיירים. ועדת דירות: שרה צ., נחה, רינגל. ועדת פלחה: מאיר ל., ראובקה, משה ג., איצל, זאב פ. ועדה פוליטית: זליג ג., צפורה ד., זאב פ. ועדת בריאות: לידה, ליובה ק., נחמקה. בעלי תפקידים: מזכיר - שלמה א., מרכז משק - פייטל, בא-כוח - טרם נבחר, מוכתר - אברשקיה פ., מנהלת החשבונות - תמר מן, מחסנאיות בגדים - פרדקה ואסתר ס., מחסנאיות מטבח - זהבה דגן, מחסנאיות בית הילדים - דינה הלבני, חצרן בית הילדים - חנן ק., אספקה קטנה - חנה ק., מטפלת חולים - לידה, מחסנאיות בגדים של הילדים - ליובה לוי, ספרנים - משה א. ויהודה ד., ועדת קשר - ישראל ו., יואל ואברהם פ., ועדת ספורט - פייבל, חיים מ. ותרצה.

מהמאזן של תש"ז: האוכלוסייה - חברים: 144, מועמדים: 9, זמניים: 13, נוער: 35, הורים: 5, ילדי הקיבוץ והגולה: 108, תושבי חוץ וילדיהם: 4, חברים מחוץ למקום: 21 (מהם 15 בחו"ל). סה"כ אוכלוסייה לסוף השנה: 339.

קרקע - לסוף השנה היו לנו 5,473 דונם.

שונות: ילדי המוסד בילו את חופשת החנוכה בבית. לרגל מאורע זה התקיימה מסיבה, בה מסר נחום דו"ח מפעולות הקבוצה במוסד מעברות, נירה שרה משירותיה, דליה הקריאה אחד מסיפוריה, וכל הקבוצה הראתה את כוחה בחלילים ובכשרון דרמטי.

למצב הביטחון: על מצב הביטחון בארץ אנו קוראים בעיתונים. כדאי רק להוסיף כמה מילים איך הדבר משתקף אצלנו. בסביבה הקרובה שלנו שקט יחסי. הקשר עם השכנים נחלש, ערבים בודדים עוד מבקרים אצלנו. ביקורים אצל הרופא נפסקו לגמרי בימים האחרונים. בלילות שומעים יריות רבות מהכפרים השכנים. האוטומובילים שלנו נוסעים בליווי משמר מזוין עד גדרה. מראשון לציון עד תל אביב נוסעים לרוב בשיירות. בגלל המצב מרשים רק נסיעות הכרחיות. בגלל מיעוט הנוסעים הקטינה "דרום יהודה" את הקשר אלינו לשלוש פעמים בשבוע. בכל אוטו משא נוסעים שני נהגים. צרכי השמירה והביטחון הוציאו חלק ניכר של חברים מענפי העבודה הרגילים וזה גורם לנו קשיים עצומים ונזק גדול.

התקפה על מונית משא שלנו

ביום ראשון זה הותקף אוטו שלנו במקום המיועד לפורענויות במאורעות אלה, כפר יעזור ע"י מקווה ישראל. שייקה שנהג את המכונית נפצע בידו, אולם הצליח להתחמק ולהגיע לבית דגון. שייקה נמצא כעת בבית החולים בלינסון. לפי הידיעות שהגיעו אלינו שייקה נהג בגבורה ובשיקול דעת קר שהציל את חייו, אפשר להגיד כמעט בנס... איחולי כל הקיבוץ שלוחים לו.

מהפרוטוקולים של שנת 1947

58 שיחות היו באותה שנת 1947. ההשתתפות בשיחות הייתה בדרך כלל די סבירה ושונה משיחה לשיחה, אולי גם בגלל סדר היום של שיחה זו או אחרת. היו שיחות שהשתתפו למעלה מ-100 איש, והיו שיחות שהשתתפו 40 איש. בשיחות רבות הממוצע היה בין 70 ל-80 איש. בעיקר היו שיחות בהשתתפות רבה של חברים כשמסרו אינפורמציות שונות. פייטל בענייני המשק והועדה המשקית, אברהמקה בענייני הבא-כוח וכל הטיפולים בכל הדברים הקשורים לבנקים, מצב כספי, ויתר העניינים הקשורים לחוץ, מתתיהו היה מוסר אינפורמציות מדיניות ופוליטיות משיבות הועד הפועל של הקבה"א, הועדה המדינית של המפלגה וממוסדות הישוב. ההצבעות בשיחות היו שונות לגמרי ממספר המשתתפים. לפעמים 20 בעד ו-12 נגד, 30 מול 10, וכה הלאה. הרבה מתוכן השיחות ששיקפו את הלך הרוח בקיבוץ התפרסם בעלוני הקיבוץ שפרסמנו לעיל. נציין באופן כללי את העניינים, ונדגיש כמה עניינים מיוחדים.

שיחות רבות הוקדשו למה שנקרא "עניינים שוטפים", בעיקר בשטח סידור העבודה, מחליפות לבתי הילדים, מטבח, מחסן בגדים, ענפים שונים וכו', וכמובן אחר כך ערעורים על ערעורים. אך היו גם שיחות

אחרות עם תוכן שונה. באותה שנה נבחרה כבר, זו הפעם הראשונה, ועדת מוסד, מורכבת ממיטק, היינץ, חונקה ושלמה אליאב. סימן שילדינו הבוגרים הגיעו כבר לשלב של צורך לדאוג להמשך לימודיהם במוסד חינוכי. כפי שכבר כתבנו, הקיבוץ לעת עתה שלח אותם למוסד החינוכי במעברות, ואת הילדים שבאו אחריהם למוסד בנגבה, עד שהקימונו מוסד חינוכי עצמאי בכפר מנחם, מוסד "צפית", הקיים עד היום, והוא גם המוסד החינוכי האזורי של רוב קיבוצי הדרום הקולט גם ילדים מיישובים נוספים.

והיו שיחות בעניינים עקרוניים. שיחות רבות הוקדשו לבעיות השיתוף והפרצות והחריגים בשטח זה. נבחרה ועדה שתכין תקנון בשטח זה ועל כך להלן. היה ויכוח, האם חברות צריכות לעבוד בעוד ענפי ייצור, פרט לגן הירק, כפי שהציעה מרקה, הצעה שלא התקבלה ב-21 קולות נגד 17. שיחות בענייני דיור ושיכון והמודוס לכניסה לדירות החדשות. לאחר דיונים רבים הוחלט על שיטת הוותק. בעיות השיכון העסיקה שיחות רבות, והמצב היה קשה והתביעה לתוספת שיכון בתוכנית השקעות הייתה מלווה בוויכוחים ערים ולפעמים מתוחים, בעיקר בשנה זאת שהישוב חי במתח רב ובמאבק קשה עם השלטונות הבריטיים, אשר החמירו כל פעם את גזרותיהם על הישוב, בהתאם ל"ספר הלבן" שלהם. בשיחת קיבוץ מ-8.3.47 מודיעים על הכרזת מצב צבאי ע"י הבריטים, והבא-כוח מודיע שאי הבהירות הפוליטית קובעת את מצב הרוח לא רק ברחוב, אלא גם בבנקים ובכל המוסדות הכספיים. המצב הכספי קשה מאד והועדה המשקית מציעה לעי"ע לדחות את כל ההשקעות. באותו חודש מחליטים גם לעבור ליום עבודה של 9 שעות. הדבר גם קשור עם תביעות ועדת הביטחון להגביר את האימונים הצבאיים וכן בעיית שמירת השדות ושמירה אזרחית בכלל, המחייבת אנשים רבים, וכל זה פרט לתורנויות הרבות לאחר העבודה. מאחדים גם תפקיד הבא-כוח עם תפקיד מרכז הקניות. יש גם שיחות מסוג אחר: נשף לסיום עבודת הכביש, האם לילדינו שהגיעו לגיל המצוות לקנות כמתנת הקיבוץ תנ"ך או שעון? כמו כן שיחה חגיגית על הקמת קן השומר הצעיר במקום, עם צדוק כמדריך הקן. ובאותו זמן חיפוש לעזרת הקיבוץ לעבודות הביצורים שהחלה, ותביעה מהתנועה לגרעין תנועתי שיבוא אלינו. ההחלטה על שליחת ילדינו הבוגרים, קבוצת "הסלע" למעברות, התקבלה ברוב של 18 מול 10 מתנגדים, בשיחה שהשתתפו בה בממוצע 65 חברים. דיונים, לפעמים בהשתתפות נציגי התנועה, על גיוסים לפעילות בתנועה, בקופת חולים (לידה), בקואופרטיבים לתחבורה, וכד'. דיון רציני בהצעת המוסדות שנקבל לילדינו את משק שנלך שנעזב ע"י הגרמנים והוא בקרבנותנו, הצעה שקסמה מאד, אך לאחר שיקול רציני החלטנו לא לקבל בגלל המחסור הגדול בכוח אדם והעול הנוסף שיחייב אותנו. באותה שנה הוחלט על מזכירות "סינתטית", היינו להרכיב מזכירות בה יהיו גם בעלי התפקידים המשקיים וגם בעלי התפקידים החברתיים. בשיחת קיבוץ מ-13.5 מחליטים על הפסקת צהריים לשעתיים בגלל יום העבודה הארוך וחוס הקיץ. לא כולם יכלו להגשים החלטה זו. להזמין אורחים לפסח או לא? מוכר, לא? שאילתה בעניין העסקת ערבים ע"י הפלחה, ויכוח ער סביב עבודה שכירה שבימים אלה הס להזכירה. הושמעה הסיסמה של צבי ורדי ממרחביה "יישרף החציר אך אל תישרף נשמת הקיבוץ". ראובקה, רכז הפלחה, טען שזו הייתה עבודה זמנית קצרה, באמת בקציר החציר, ושלא הייתה ברירה אחרת. הייתה שיחה מתוחה: את מי משחררים מההגרלה לגיוס לכוח המגן העברי שהישוב תבע מאתנו. קיבלנו ילדי גולה משארית הפליטה והיה ויכוח כיצד לקלוט אותם. שיחה מוקדשת לקבלת אנשי הדר שבאו לבקר אותנו בימי מצוקתנו. הקשרים עם אנשי הדר היו אישיים ולבביים מאד ולהלן גם נראה כיצד עזרו לנו בזמן מלחמת העצמאות, בימי פינוי הילדים שלנו וחלק מהמשק להדר למחנה שגרנו פעם. בשיחת קיבוץ מ-7.6, השיחה מחליטה להקים ועדה פוליטית. לקראת סוף השנה, כרגיל, בוחרים ועדת מינויים ומתחילות שיחות הבחירות. בוחרים, ערעורים, ושוב בוחרים. נציין רק את התפקידים המרכזיים: מרכז המשק - פייטל, בא-כוח - אברהמקיה, מזכיר - שלמה אליאב.

בשיחת הקיבוץ מ-6.10 מצרפים למזכירות גם את מתתיהו ואת היינץ. דנים בקבלת גרעין, באופן דחוף, לעזרת המשק. המצב הביטחוני מחמיר. בוחרים ועדת מצב: 2 מהמזכירות, 2 מו. ביטחון, נציג ו. חינוך ואת מתתיהו וחיים בלכר.

על שיחה מיוחדת ומעניינת, אשר עוררה גם עכשיו התעניינות במכון בן גוריון, נספר להלן: כבר סיפרנו על החלטת מועצת האו"ם ב-29 לנובמבר 1947 על חלוקת ארץ-ישראל ל-2 מדינות: יהודית וערבית, והקיבוץ שלנו לפי מפת החלוקה במדינה הערבית, ומצב הרוח ששרר בקיבוץ לקראת הבאות. יחד אתנו היו עוד 33 ישובים יהודיים, לפי מפת החלוקה במדינה הערבית, וביניהם 13 קיבוצים. בשיחת הקיבוץ מ-6.12.47 מוסר אברהמק'ה, בא-כוח הקיבוץ, על פגישת 13 הקיבוצים עם בן גוריון, ביניהם גם הוא היה, בשיחה אתו על עתיד הישובים היהודיים במדינה הערבית. את הפרוטוקול כתב כרגיל חבר אשר תורו הגיע לכתוב פרוטוקול כמנהג הימים ההם, ויש לקחת בחשבון שזוהי לא סטנוגרמה, אלא שמיעת הדברים מפי חבר אשר כתב את דבריו בהתאם ליכולת הקליטה שלו ואף האינטליגנציה. והנה מה שלפי הפרוטוקול אברהמק'ה סיפר:

"אחרי ההחלטה באו"ם מתחילים המשקים מחוץ לגבולות המדינה היהודית לדאוג. הוסכם לפנות לבן גוריון. ראשונים לנו היו משקי הצפון. הוא ציין בשיחה זאת הצורך בהגדלת מספר החברים מבחינת הביטחון. נדהם מאי-פרסום מספר המשקים האלה. בפגישה עם משקי הסביבה לא רצה להתייחס לבעיות הכלכליות הקשות שלהם. גת, יד מרדכי, קדמה, גל און, ניצנים ואנחנו. הוא מבדיל בין 3 גושים שמחוץ לגבולות המדינה היהודית: צפון, ירושלים ודרום. הבעיות שונות. משותף הרצון להיכלל בתוך המדינה היהודית. בדרום מכביד על המצב הביטחון, המרחקים וקשיי הקשר, הגיל הצעיר, חוסר ביצורים וגדר, בגלל חוסר אמצעים. הוא אינו חושב שיש לחשוש מניתוק, וכמובן כל אחד צריך להישאר במקומו, היות והגבולות אינם סגורים ו-10 השנים הראשונות התנועה תהייה חופשית לפי החוקה שאסור להחליף את האוכלוסייה בשנה הראשונה לאחר ביטול המנדט. לכן צורך דחוף בהגדלת האוכלוסייה במשקים. מבטיח להסדיר את זה עם שובו של קפלן. הוא חושב שהמדינה היהודית תקום בשנה הקרובה, אבל אינו חושב שתקום המדינה הערבית. הוא רק חושש שאז הערבים ייקחו את הנשק האנגלי. מציעים לצופף את הישובים בינינו: קדמה, גת, נגבה. הוא אינו חושב שכעת נקים נקודות חדשות ואת המים נצטרך לחלק עם השטח הערבי. לכן לא יוכלו להעמיד את עודפי מי כפר ורבורג לרשות התיישבות חדשה במרובע הזה.

אשר למצב הכלכלי, הוא חושב שבערך הוא מכיר את מצבנו, אך לא חושב שיוכלו כעת לדאוג, בעדיפות ראשונה, למשקים שמחוץ לגבולות. אחרי שגילה שבין המשקים ישנם גם קיבוצים מהשוה"צ הוא ציין שדו לאומיות היא אצלנו רק להלכה, למעשה אנו רחוקים מזה. הוא חושב שבתוך המדינה שלנו יצטרכו לקום קבוצות דו לאומיות. בתור שם למדינה הוא מתנגד לשם 'ארץ-ישראל', אלא חושב על 'ציון', 'יהודה', או דומה לכך. אנחנו נשאר בחסות ודאגתה של כל ההתיישבות. אך הדאגה הראשונה לפיתוח המשקים בתוך המדינה תהייה להרבות ברכישת נשק. כרגע יש מחסור אך מקווה שהמצב ישתפר.

הוא כתב מכתב למרכז החקלאי בו הוא דורש עזרה דחופה לפיתוח המשקים שמחוץ לגבולות המדינה, להגדלת תקציבים מיוחדים. קריאתו אלינו: 'תעשו הכל למען רכישת נשק מכל הבא ליד'.

הוקמה ועדה מיוחדת שתבקר במשקים הנ"ל שתבוא גם אלינו ביום א' או ב' לבדוק את האפשרויות לייצובם של המשקים. חושב שהנקודות הצעירות יזכו בעזרה רבה יותר. דרשנו פגישה קודמת עם מזכירות הקבה"א. ענו לנו שאין צורך בפגישה מקדימה עם בן גוריון, שהוא בעניינים ודואג מאד.

לפני בואה של ועדת המרכז החקלאי החלטנו להביא את עצמותינו, פירוט של פיתוח הענפים והמפעלים שלנו, דרישת הרחבת השיכון שהיא בעיה חריפה מאד, גמירת הכביש, ייעור הגבעה הצחיחה, היחס למים. הדעות במזכירות שונות - קידוח נוסף מחד, או להביא מים מקדמה. אלה לא יהיו מים מהמדינה היהודית.

המתנגדים מפחדים לדרישתם בסכום נוסף מהתקציב הזה שהוא דבר מסופק. הקידוח, באם יוחלט עליו, יתבע ביצורים וגדר...".

בשיחת קיבוץ מיום 4.10.47 מחליטים על מצב הכן בעמדות. וכן הגברת האימונים של החברים.
הערה: במחצית היובל של הקיבוץ, מאז עלייתנו על אדמת כפר מנחם, הוציא הקיבוץ בשנים 1964-1965 מספר חוברות, כגון: "בראשית הדרך", "מסיפורי גבעת הסלעים" וכד', ושם מספר רשימות של זיכרונות מהימים השייכים לשנים עליהן כתבנו עד כה, היינו גם על שנת 1947. בבוא הזמן נטפל בהן.

פרק שביעי: הקמת המדינה, פינוי הילדים להדר, גדוד 51 מ"גבעתי" כובש תל אספי, המצור, הקיבוץ מפולג לשתי פלוגות, שביתת רעב בקפריסין, חזרו השבויים, הכרת מדינת ישראל, הבריטים עוזבים, המלחמה ב"פורשים", השבעת צה"ל

1948

שנת 1948 הייתה, כידוע, השנה המיוחדת, ובצדק קראו לה "ההיסטורית" ביותר בתולדות הישוב היהודי בארץ-ישראל ב-100 ויותר השנים האחרונות. זו הייתה השנה של מלחמת העצמאות של הישוב היהודי בארץ-ישראל לעצמאותו. בשנה זו קמה מדינת ישראל. הישוב שילם מחיר יקר במלחמת העצמאות שלו. אלפי קורבנות נפלו, ובייחוד צעירים אשר לא טעמו עדיין את טעם החיים, וכדברי השיר של נתן אלתרמן, הם הם הביאו על מגש הכסף את מדינת ישראל.

הקיבוץ שחי וחש את דופק התקופה בכל עצמותיו, היה צריך להתמודד עם 2 משימות כבירות. אחת, להיות שותף פעיל במלחמה עצמה ע"י גיוס לוחמים לחזיתות השונות, לבצר את הנקודה כעמדה קדמית מול האויב, ולהיות מוכנים כל רגע להתקפותיו. והמשימה השנייה, לקיים את הקיבוץ ואת חבריו, לשמור על המשק וענפיו עד כמה שאפשר, בקיצור להגן על הבית. לעבודות הביצורים, לחציבה באדמת האבן הסיידית והקשה מאד, באו לעזרתנו פועלים מרחובות ויתר המושבות שמועצות הפועלים של ההסתדרות גייסו למעננו. חפירות די עמוקות הקיפו את כל הנקודה, הקימונו עמדות הגנה בפינות שונות של הנקודה שנראו לנו מיועדות לפורענות, הקיפנו את הנקודה בגדר כפולה ומצידה השני פיזרנו גם מוקשים. לצערנו, בפעולה זו נהרג חבר קיבוץ חצור ונפצע אחד מחברינו ושמו אצה, אשר נפטר לאחר מכן, אם כי לא היה ברור האם מת כתוצאה מפצעיו. אלה היו הקורבנות הראשונים שלנו בהגנה על ביתנו. ובאותו זמן המשכנו גם לעבוד בשדה, כשהעובדים מלווים בחוליות של חברים עם נשק ששמרו עליהם בפני כל סכנה שיכולה לצוץ פתאום.

זכורני שביום ההכרזה על הקמת המדינה היהודית, היא מדינת ישראל, במוזיאון בתל אביב, שכבנו 2 חברים עם רובים טעונים ומוכנים לפעולה, על אחת הגבעות שיכלה לצפות על כל הסביבה, לשמור על עובדי הפלחה שקצרו אז את החציר. הפלחים גמרו את העבודה מוקדם, ירדנו הביתה והספקנו לשמוע ברדיו היחידי שהיה לנו את קולו הרועם של בן גוריון על הכרזת המדינה.

כידוע, למחרת הכרזת המדינה פלשו צבאות ערב לארצנו ומלחמת העצמאות נכנסה לשלביה הקריטיים. הקיבוץ היה במצור. אין יוצא ואין בא, אלא בעזרת ליווי ביטחוני חזק. ב-19.5.48 החלטנו על פינוי הילדים והרפת למושבה הדר בה חיינו לפני בואנו לכפר מנחם. אנשי הדר קיבלו אותנו בזרועות פתוחות והגישו לנו כל עזרה נחוצה. בשיתח קיבוץ טעונת מתח היה ויכוח גדול, מי יהיה עם הילדים בהדר? האם רק המטפלות, האמהות, ומי יישאר בכפר מנחם? הנקודה העדינה שריחפה באווירת השיחה הייתה את מי להעדיף לשלוח להדר ואת מי להשאיר בכפר מנחם. רווקות שאין להן ילדים להשאיר בכפר מנחם, והאמהות עם הילדים שלהן להדר ולא להחזיק אותן כאן מול הסכנות הצפויות? האם לרווקה, שלא די שלא זכתה עדיין להינשא וללדת ילדים, יש פחות זכות להרחיקה מהסכנות מלאמהות? יש להגיד, שלמרות הרגשות השונים שהוויכוח עורר, ועוד זמן רב נזכרו בו, הפתרון היה מעשי, ענייני, ולטובת הילדים והמשק גם יחד. בראשית השנה בחורף, באמצע המאורעות, ובטרם הכרזת המדינה, נשלחה אלינו פלוגת פלמ"ח, כולם בוגרי גדוד השוב"צ מקן חיפה, בתוספת כמה עירוניים ומדריך אימונים שנשלח ממטה הפלמ"ח. הקיבוץ קבע את מתס למדריך חברתי ומקשר עם הקיבוץ. בהתחלה שוכנה הפלוגה באוהלים בחורשה, ואחר כך במרתף של בניין המסגרייה (כיום הקרמיקה). היחסים עם הפלוגה התנועתית הזו היו לבביים ביותר, וכשהם יצאו להלחם בחזית (היה זה בפסח), הקיבוץ נפרד מהם במסיבה גדולה, כאילו היו בניו. הם

שהו בירושלים, ברמת רחל ובהרי ירושלים. שלושה מהם, מטובי הבחורים, נפלו בחזית הזו. כפר מנחם היה הבית שלהם, ובכל חופשה באו אלינו.

לאחר הכרזת המדינה, בגבור מלחמת העצמאות, עם פלישת מדינות ערב, בא כני"ל הפינוי מכפר מנחם להדר. במשק נשארו רק החברים הלוחמים ואלה אשר קיימו את ענפי המשק שנשארו במקום ואת השירותים להם. לקיבוץ בא גדוד מחטיבת גבעתי שלחם בדרום, וכן המקום שהיה חומה ומגדל והשטח סביבו, נהפך לאחד המקומות המרכזיים של אימונים לפלוגות ההגנה הלוחמות. ייזכר לטוב מפקד מקום האימונים הזה, דוד שני (שניצק), שקשר קשרים לבביים ביותר עם הקיבוץ, והקיבוץ עם המתאמנים. מכאן יצאו לכבוש את תל אספי והשתתפו בכל הקרבות הקשים בחזית הדרום. גם הקיבוץ, למרות מיעוט תושביו, הפריש פלוגה גדולה של לוחמים, בפיקודו של חיים מילר, לעזרת קיבוץ נגבה, שהיה במצור ולחם בגבורה נגד הפולש המצרי שהתבצר מולם, בעירק-סווידאן, ובעוד חזיתות. לא מעט קורבנות נפלו, גם בנגבה וגם בחזיתות האחרות. ידוע הקרב האכזרי בחלץ עם הסודאנים המצריים, בו נפלו לוחמים רבים שהתאמנו אצלנו.

בסוף שנת 1948 היינו כבר קרובים לסוף המלחמה, וב-29 לאוקטובר 1948 חזרו הילדים המפונים להדר, הביתה.

מהתאריכון של אברהם'ל ברוידא:

19.5.48: פינוי הילדים להדר.

30.5.48: חבר קיבוץ חצור, יעקב קליין, נהרג בזמן מיקוש הגדר.

6.6.48: שריפה בלול.

9.7.48: גדוד 51 מחטיבת גבעתי החונה בכפר מנחם כובש את תל אספי.

5.8.48: מעבירים את הרפת והצאן להדר.

25.10.48: הוחלט להתקין קיטור במטבח.

29.10.48: הילדים והנלווים אליהם חוזרים הביתה מהדר.

מעלוני הקיבוץ של שנת 1948

הערה מקדימה: היינו במצור, לאחר פינוי הילדים להדר ב-19.5.48. אי אפשר היה להיכנס לכפר מנחם ולצאת ממנו. בחרנו "ועדת מצב", בריכוזו של שלמה א., ובהשתתפותם של מתתיהו, אברהם'ל, חיים בלכר, פייטל ואיש ביטחון (חיים מילר). היינו מנותקים מהישוב ורק בליווי צבאי אפשר היה להוציא או להכניס אלינו את ההכרחי ביותר לקיומנו. כמובן שגם עיתונים לא הגיעו אלינו. לא ידענו כלום על המתרחש בישוב ובעולם. שלמה אליאב, שידע גם אנגלית, קיבל על עצמו להקשיב לקול ישראל ורדיו לונדון ולהוציא בולטין יומי על הנעשה בארץ ובעולם. הבולטין נקרא "משמר כפר מנחם" ושימש כלי אינפורמציה טוב לכל תושבי כפר מנחם. להלן העתק הבולטינים. אך בטרם נתחיל בבולטין מס' 1, נפרסם על פינוי הילדים ב-19.5.48, מתוך הספר חטיבת "גבעתי" במלחמת הקוממיות, בהוצאת "מערכות", עמ' 572-573.

פינוי ילדי כפר מנחם

הידיעה הראשונה על פינוי כפר מנחם מילדיו הסתננה לקיבוץ כ"שמועה". חברים שהיו בדרכם לכפר מנחם, לאחר סיום קורס מפקדי קטעים שהתקיים בכפר אהרון, "קלטו" שיחה בעניין זה ברחובות. כיוון שצומת מסמיה היה חסום, יצאו החברים ששבו מהקורס בלילה לבאר טוביה, שמה נפגשו בכיתת מבטיחים מכפר מנחם שיצאה לקראתם, כשעמה בא-כוח הקיבוץ שהוזמן לפגישה חשובה ב"רמה", מושב מטה החטיבה. בו במקום קיימו בעלי "השמועה" התייעצות קצרה עם בא-כוח הקיבוץ, שהזמנתו עוררה סמיכות דברים

עם ה"שמועה". באותה הזדמנות הוחלט לגנוז לפי שעה את ה"שמועה", והחוזרים שנעו בחצות מבאר טוביה לקדמה ומשם לכפר מנחם, לא מסרו דבר בעניין הפינני, שעה שהגיעו באשמורת השלישית למשקם. בא-כוח הקיבוץ המשיך בדרכו ל"רמה", בה התכנסו באי-כוח ממספר משקים עם שמעון אבידן. "בפגישה" הצנועה והבלתי אמצעית, מספר אחד המשתתפים, היה מן החוויה. שמעון השרה ביטחון, כולם הרגישו שהחטיבה לא תפקיר את הישובים, אף ששמעון הצהיר שכוחה של החטיבה מצומצם למדי. הישיבה סוכמה בהחלטה על פינני ילדים. לא כל הנוכחים נטו לדבר, כיוון שראו בזה קורטוב של עזיבה. שמעון הסביר את הנתונים שהביאו להחלטה זו בצורה שלא ניתן היה לעמוד בפניה או לחלוק על דבריו. משגזר הפינני, נבחרה "הדר", המושבה הקטנה בשרון, בה התארגן הקיבוץ והתגבש לפני עלייתו על הקרקע בכפר מנחם, כמקום ה"גלות" לילדיו. "מכאן באו הבונים - מכאן יחזרו הבונים לבנות".

תאריך הפינני הסופי נקבע ליום המחרת, 19.5.48, לפני הצהריים. "רצינו לצמצם את זמן הביניים ואת המועקה שבלב, ככל האפשר, וסוכם לכן שהחברים ימנעו לדבר ולדון בפרשה זאת", הסביר אחד מחברי הקיבוץ.

ביצוע הפינני והבטחתו הוטל על מחלקה מפלוגה א' בגדוד 4. "בשעות הבוקר של יום ה', 19.5.48", מספר אלי הלר, מאנשי פלוגה זו, "קיבלנו הוראה להתכונן ליציאה. אך שלא כרגיל לא פורשה לנו הפעם המטרה". גם אלי דיסקין, המ"מ שלנו, שתק ולא הסביר דבר, אף שעניי כולנו היו נעוצות בו. "הדבר יתגלה לנו בדרך", התנחמנו, שעה שעלינו על שלושה משוריינים בתל נוף. אכן, הסוד התגלה לנו כאשר הגענו לצומת מסמיה ופיננו ממנו לעבר כפר מנחם. הכפר מסמיה, החולש על הצומת, נראה שקט. אנשיו עסקו כמימים ימימה בעבודות הגורן, כאילו אין מלחמה בעולם. כמה סקרנים מהם נטשו את עבודתם ואת בתי הקפה, הסתכלו בנו והתלחשו, אך מאומה לא עשו. אף אנו לא הפעלנו את נשקנו הדרוך, שהציץ מהאשנבים באיום.

הגענו בשלום לקיבוץ, קרוב לצהריים, ושהינו בו מספר שעות. דבר זה נתן לנו הזדמנות לבקר במשק ולבדוק כ"מומחים" את ביצוריו. כן החלפנו דברים עם החברים, ובמיוחד עם בנות עליית הנוער הנאות, שהזריזים שבנו הספיקו אפילו להצטלם איתן.

שעה 17.00 הייתה שעת היציאה. המטפלות ריכזו את הילדים בסדר ונראה היה שהכל השתדלו להתנהג כ"חברי משק" וכל ההוראות ניתנו בשלווה ובוצעו בהתאפקות. נראה היה שהכל נעשה למנוע זעזוע מהילדים. ההורים השתדלו שלא להזיל דמעות בנוכחותם. חיילי פלוגתנו גם הם השתדלו להתנהג כ"חברי משק" וכל ההוראות ניתנו בשקט, ובוצעו בהתאפקות ובלי התרגשות, ואילו המטפלות הקפידו למנוע צער מהילדים וארזו צעצועיהם שלא בנוכחותם.

לאחר שהועלו כל הילדים (רובם בגיל הרך) ומלוויהם למכוניות, יצאנו לדרך. הצפיפות במכוניות הייתה גדולה, אך השתדלנו להנעים ולהקל על הקטנים את "מסע הגלות" ככל האפשר. חשנו אחריות בלתי רגילה והיינו דרוכים מאד. היה זה "המטען" היקר ביותר שהוטל עלינו ללוותו אי פעם. גם את האשנבים סגרנו ועל האויב הצצנו מבעד החרכים בלבד. הערבים במסמיה שתקו גם הפעם, אם כי התקהלו בהמוניהם ליד הכביש לחזות במחזה. נראה היה בעליל שחוששים הם, יתר על המידה, מהתגרות בכוח העברי, אשר שמץ על פעולותיו האחרונות בכיבוש כפרים ערביים פורעים, גונב לאוזניהם.

עם לילה הגיעו ילדי כפר מנחם המפונים להדר. תושבי המושבה קיבלו אותם בזרועות פתוחות ובאהבה רבה. בעלון קיבוץ כפר מנחם נאמר עליהם: אין לשער את גודל מסירותם של תושבי הדר בקליטת המפונים, בעזרה ובדאגה. התנהגותם הייתה נפלאה, למעלה משניתן היה להעלות על הדעת.

מטעם המערכת:

ועדת המצב החליטה לפרסם בולטין יומי שימסור לחברים ידיעות מהנעשה במשק ובחברה וגם למלא במידה מועטת חוסר בעיתון יומי ברוב ימי השבוע.

נשתדל לקלוט ידיעות ברדיו ולפרסמן. החברים הקולטים ידיעות חשובות מתבקשים למסרן במהירות האפשרית לידי שלמה א. כמו כן מתבקשים כל בעלי התפקידים והועדות להודיע על כל פעולותיהם והחלטותיהם למערכת. הבולטין הזה ישמש גם מקור אינפורמציה לחברינו בהדר ותל אביב.

אנגליה הצליחה "לשכנע" את מועצת הביטחון. מועצת הביטחון בישיבתה אתמול דחתה ההצעה הסובייטית להכריז שהמצב בארץ מסכן שלום העולם, ולפקד על הפסקות הקרבות במשך 36 שעות. בעד הצעת הסובייטים הצביעו אוקראינה, צרפת, ארצות הברית וקולומביה. השאר נמנעו (במועצת הביטחון נחוצה הסכמה של 7 מבין 11 חברים לקבלת כל החלטה). לעומת זאת נתקבלה ההצעה הבריטית האומרת: לתת פקודה לשביתת נשק לחודש ימים ולאפשר למתווך, הרוזן ברנדוט, להשכין שלום, הכולל 3 תיקונים: א. (לפי הצעת צרפת) להרשות הגירת אנשים בגיל הצבאי, אולם אסור יהיה לאמנם.

ב. (הצעות ארצות הברית) כל ההגבלות להפסקת המלחמה חלות גם על כל מדינות הליגה הערבית.

ג. (גם היא של ארצות הברית) איסור הכנסת והוצאת נשק וציוד מלחמתי גם בכל מדינות ערב. גרומיקו נאם נאום חריף ביותר נגד אנגליה ותכסיסיה נגד המדינה היהודית. דיבר על הצביעות והציניות של הממשלה האנגלית המתכוונת להכשיל היהודים והערבים גם יחד. התקיף המדינות הנוצריות, בלגיה קנדה וצרפת, שקדושת ירושלים מעניינת אותם רק במידה שהיא יכולה להפריע למדינת ישראל, ולעזור לתכסיסיהם.

הציר הצרפתי הקריא מברק מהקונסול שלו בירושלים שהערבים מרעישים בניין הקונסוליה. רדיו לונדון לא יכול היה לכבוש שמחתו מהחלטת מועצת הביטחון הבוקר, והסביר שזה מוכיח שרוב חברי מועצת הביטחון אינו מוכן לתמוך בתוכנית החלוקה. הוא גם מניח שהערבים יקבלו החלטת מועצת הביטחון, והיהודים עלולים לדחותה, אם כי לבטח יהססו בפני הסנקציות שבסעיף 7 בחוקת האו"ם. על כל הצדדים להודיע עד יום שלישי קבלתם או דחייתם החלטת מועצת הביטחון. ביום רביעי תתכנס המועצה לדון בצעדים הבאים.

היום בחירות בצ'כוסלובקיה. היום הולכים לקלפי 8 מיליון בוחרים. לפי רדיו לונדון מופיעה רק רשימה אחת, חזית הממשלה. ההצבעה תהיה לכן בעד ונגד.

כמה קצינים אנגליים בצבא עבר הירדן. דובר מדינת ישראל הגיב להודעת ממשלת אנגליה שהיא תוציא 21 מקציניה מצבא עבר הירדן. לפי ידיעות מוסמכות משרתים בצבא עבדאללה 225 קצינים וטכנאים בריטיים.

בחזיתות. לא נמסרו חדשות. קול ישראל חזר רק על הודעת אמש על הקרבות בגבולות הלבנון וסוריה. מלכיה ועוד כפר אחד נכבשו על גבול הלבנון, כשיחידות הפלמ"ח רודפות את האויב בגבולות ארצם. שלל רב נפל לידינו. בסביבות להבות הבשן נהרסו ע"י יחידותינו שתי תחנות משטרה סוריות.

בישיבת ועדת המצב. ארגון פעולת הועדה: הועדה תתכנס לעתים תכופות לפי הצורך. במקרים דחופים הסמכות לחברי הועדה שתאפשר לרכזם במהירות לקבל החלטות. כל חבר הועדה יכול לקרוא לישיבה בידיעתו של מרכז הועדה. ריכוז הועדה, הוצאת הבולטין היומי וסידור העבודה הוטל על שלמה א.

סידורים בהדר. הגיעו 3 בחורים מקיבוץ "זיקים" שברחובות לעזרה מטעם הקבה"א. חסרות עובדות. יתכן שנקבל עזרה נוספת מהקבה"א ובכך נפתור הבעיה. הוחלט להעביר להדר סוס ועגלה. לבדוק בעוד שבוע הצורך בחצרן מיוחד.

הכשרת מיטק. המורים בהכשרה קיבלו הוראה מהקבה"א לחזור ללימודיהם. מיטק ממשיך להילחם להפסקת הלימודים לתקופת המלחמה. הוחלט להפסיק הכשרתו של מיטק אם אין הדבר קשור בשבירת משמעת התנועה. על אברהמקיה לברר את הדבר במוסדות התנועה.

המסגרייה. נתקבלה הזמנה דחופה של מוצרים מחברת החשמל. אנו היצרנים היחידים של מוצרים אלה. החומרים נמצאים אצלנו מזמן. הוחלט שעד גמר הקציר ישובו למסגרייה 2 חברים ונער אחד.

מכירת תבואה. נתקבל צו פיקוח על מזונות, לפיו אסור על המשק למכור על דעת עצמו תבואה מחוץ ל-4 נאמנים: המשביר המרכזי, טנא 21- סוחרים פרטיים. כל יצרן יכול להשאיר לעצמו כמות מוגדרת. המחירים נקבעו ע"י הממשלה. 57 לא"י לטונה חיטה, 37 לשעורה. מי שימכור לפני ה-15 ביולי יקבל תוספת של 5 לא"י הטונה. הוחלט להצהיר שהמשביר המרכזי הוא הנאמן שלנו ולמכור במהירות האפשרית את העודפים של התבואות. המחירים הללו אינם כוללים הובלה.

פירוז המשק. ישנן הצעות במוסדות, בלתי מגובשות עדיין, להוציא ממשקי הספר את כל האיננונטר החי והדומם, ז.א. להפסיק למעשה כל פעולה משקית. כל חברי הועדה היו בדעה אחת שעלינו להתנגד להן בכל התוקף, כל זמן שלא יחולו שינויים יסודיים לרעה במצב הביטחון.

נסיעת חברים. בגלל המצב הוחלט לצמצם לעת עתה את הנסיעות עד למינימום. שום תושב המקום אינו יכול להתכונן לנסיעה בלי אישור מוקדם של המא"ז וסידור העבודה. מצבנו הוא כזה שכל חבר שמחוץ למקום עלול לסכן ביטחון המקום.

אם תתקבלנה ידיעות חשובות במשך היום נפרסם תוספת ערב.

הננו מרכינים ראשנו על קברו של

יעקב קליין מחצור

שנפל באופן טרגי בהגישו לנו עזרת חברים בביצור נקודתנו.

בולטין יומי מס' 2, 31 במאי 1948

יעקב קליין

אתמול ב-5.30 אחר הצהרים קרה אצלנו אסון מחריד. נהרג במקום יעקב קליין, חבר קיבוץ חצור, שבא אלינו לכמה ימים להדריך בפעולת ביצורים מסוימים. הנסיבות אינן ברורות לנו. עד הראייה היחידה שעבד אתו, אצה, נפצע קשה והועבר לבית החולים.

יעקב קליין, חניך התנועה בארצות הברית, מוכר לרבים מאתנו. אחיה של לאה קליין, הנמצאת כעת בעין השופט. נפל בהגישו לנו עזרתו בשעת מילוי תפקידו. יום-יום קוראים אנו על קורבנות יקרים והננו חרדים לכל קורבן נוסף. אך שבעתיים יכאב הלב כשאדם נופל ממש לעיניך ובנסיבות אלה, בעוד שרק לפני שעה קלה החלפת אתו דברים ובמוחך נשאר חרוט חיוכו המלבב והבעת פניו השקטים לכאורה. יחד עם קיבוצו ומשפחתו הננו עומדים נדהמים על קברו.

אכן ברית דמים כרתנו.

אצה נפצע מעל עינו הימנית ובחזה מצד ימין וספג אי אלה רסיסים. הוא היה בהכרה כל הזמן. למזלנו נוצר הקשר עמו דקות אחרי המקרה והייתה האפשרות להובילו מיד לבית החולים. טרם נתקבלו ידיעות על מצבו. בלב חרד הננו מחכים לידיעות ומקווים שהן תהיינה מעודדות.

אחרי החלטת האו"ם

ממשלת ישראל דנה אתמול בנושא צו הפסקת אש. נקבעו קווים כלליים. הבוקר מתכנסת הממשלה שוב להמשיך בדיון. פרטים לא פורסמו עדיין. סוכנויות הידיעות והעיתונות העולמית מרבות לעסוק בשאלה זו

והמתיחות רבה להחלטות הצדדים המעוניינים. ההערכות הן שונות. יש מניחים שהערבים לא יצייתו. מזכיר הליגה הערבית, עזם פחה, הצהיר שהפסקת האש תהיה לטובת היהודים. צירי הלבנון וסוריה באו"ם חושבים שממשלותיהם תצייתנה להחלטת מועצת ביטחון. היום יגיע המתווך, הרוזן ברנדוט, לתל אביב, ומחר יצא לרבת עמון, לפי רדיו לונדון. אתו 18 פקידי או"ם.

בחזיתות. קול ישראל חזר על הידיעה של אמש שהצבא שלנו כבש ראש העין יחד עם המשאבות הגדולות לאספקת מים לירושלים, שלא ניזוקו בכלל. כל הסביבה טוהרה מהאויב. כמו כן הודיע על התקדמות בכיוון ג'נין. נכבשה מגידו, לגיון ועוד כפר אחר.

חיילינו מתקדמים בשני טורים, אחד מצפון ושני מצפון מערב. רדיו לונדון הודיע שהיוזמה עברה לידי היהודים בסביבות לטרון. שני טורים יהודיים, אחד מכיוון ירושלים והשני מכיוון תל אביב, מתקרבים אחד לשני ונמצאים כבר במרחק פחות מעשרה ק"מ. קול ישראל לא הזכיר חזית זאת. קול ישראל מודיע שהופלו שני מטוסי האויב, אחד בדורות והשני בגברעם. אווירוננו הפציצו בסיסי האויב צפונה מירושלים. רדיו לונדון מודיע שהערבים כבשו כפר יהודי 8 ק"מ מזרחה מנתניה. הכוונה כנראה, לכפר יונה. מטוסי האויב הרעישו עפולה, מרחביה. תותחי האויב ממשיכים להרעיש ירושלים. הערבים ניסו להתפרץ דרך שער ציון להר ציון, אך נהדפו. קורבנותינו 3 הרוגים ומספר פצועים.

רדיו מצרים מודיע שהצבא המצרי הדף התקפה יהודית בסביבות אשדוד.

בחזית הדיפלומטית. דובר הממשלה הודיע ששני קצינים אנגלים מפקדים בקטע אחד בחזית ירושלים. כזכור הודיעו בפרלמנט האנגלי שאין לאנגלים יד בהפצצת ירושלים. כמו כן הודיע דובר הממשלה, שנתפס מברק ממשלת עבר הירדן לאנגליה, בדרישה להעביר לה כמה אניות עם נשק לעקבה, בהתאם להתחייבותם בחודש מאי.

בן גוריון שלח הודעה לחברי הסוכנות בירושלים, שהצלחנו להגביר כוחנו בכל חלקי הארץ. נמשכים המאמצים לשחרר ירושלים. חזקו ואמצו.

בין עבר הירדן ומצרים. קול ישראל מודיע על קונפליקט דיפלומטי בין שני בעלי הברית. עבדאללה הוציא פקודה לתושבי עזה, הנמצאת בידי המצרים, שעליהם להשתמש אך ורק בבולי עבר הירדן ולא בבולי מצרים.

מהתצפית שלנו. אתמול שמענו וראינו קרבות בסביבות אשדוד. בשעות הלילה הייתה אש חזקה מאד ורבים מהחברים קמו משנתם להסתכל לאורות במערב. מאנשי הליווי נודע לנו שהורעשו באר טוביה, כפר ורבורג, חצור ורחובות. רחובות וחצור הורעשו מכביש החוף, בקטע אשדוד-יבנה. הבוקר הפציצו אווירונים תל נוף. בכלל נראתה הבוקר פעילות רבה של אווירוני האויב.

בסביבה הקרובה ביותר הקציר נמשך בכל תוקפו.

הבחירות בצי'כה. לפי מחצית הקולות שנמנו עד לידיעה, הצביעו בעד חזית הממשלה 86%. המתנגדים לא יכלו להצביע נגד, אלא להכניס פתק לבן. בסלובקיה ההתנגדות לממשלה יותר חזקה. קרוב ל-20% הצביעו נגד.

ידיעה נוספת מהתצפית. אתמול בצהריים פרצה שוב הפעם תבערה בנגבה. הבוקר נראה עוד העשן. פרטים אינם ידועים.

בולטין יומי מס' 3, 1 ביוני 1948

האמנם הפסקת אש? ממשלת ישראל מתכנסת הבוקר לשיבה שלא מהמניין, להחליט סופית בעניין הפסקת האש. אתמול כבר הוחלט על התשובה העקרונית. היום תנוסח התשובה הסופית.

שרי החוץ של ממשלות ערב מתכנסים היום ברבת עמון להחליט על תשובתם לצו הפסקת האש. ידוע שממשלות סוריה ולבנון הן בעד הפסקת האש. נוקראשי פחה, ראש ממשלת מצרים, הודיע שהוא, אישית, מסכים להפסקת האש וסבור שהיא תתקבל גם ע"י מדינות ערב. לדעתו התנאים כעת טובים יותר מאשר קודם.

צרפת מאיימת על הערבים. דובר שר החוץ הצרפתי הודיע: אם הערבים לא יפסיקו להרעיש בניין הקונסוליה, ממשלת צרפת תנקוט באמצעים. סבורים שהאמצעים יהיה הכרה במדינה היהודית ואמצעים כלכליים.

בין ארצות הברית ואנגליה. פירסון, פרשן רדיו מפורסם באמריקה, הודיע שציר אנגליה בארצות הברית אמר בשיחה לסגן שר החוץ, לובט, שאם אמריקה תבטל האמברגו, תשלח אנגליה נשק לערבים. לובט, הנחשב בין מתנגדינו במשרד החוץ, התרגז מאד וענה, שבמקרה זה תפסיק ארצות הברית עזרתה לאנגליה. אטלי, ראש ממשלת אנגליה, ענה לשאלת ציר הפרלמנט, שלא ידוע לו שקיים איזה קונפליקט בין אנגליה וארצות הברית בעניין ארץ-ישראל.

מצרים מחרימה רכוש יהודים. הממשלה המצרית החרימה רכוש היהודים, שנאסרו כציונים, לזמן קצר. חברת הנפט בחיפה. ממשלתנו פנתה לחברת הנפט בדרישה שתחדש העבודה בבתי הזיקוק, אחרת תראה הממשלה בכך צעד בלתי ידידותי של החברה כלפי מדינת ישראל. מנהלי החברה במקום העבירו הדרישה למרכז החברה בלונדון.

"מלאך השלום". ברנדוט נפגש אתמול עם משה שרת, קפלן ובנטוב. אחר כך נפגש עם בן גוריון. היום הוא נוסע לרבת עמון.

בחזיתות. יחידותינו ערכו פשיטה על כפר לטרון ומשטרתה. המשטרה נהרסה כליל. אבדות האויב: 150 הרוגים ומאה פצועים. אבדותינו: 10 הרוגים, 20 פצועים ומספר נפגעים קטן. הערבים סבלו אבדות כבדות מאד בחזית זאת משך 8 הימים האחרונים. הערבים כבשו בחזרה מחנה הצבא ע"י ראש העין. בקרבות ראש העין נהרג חסן סלמה, לשעבר מפקד יפו, ממלא מקום של קאדר אל חוסייני. היהודים מתקדמים בכיוון ג'נין. נמצאים במרחק 8 ק"מ. כבשו כפרים נוספים.

אנייה אלמונית זרקה 2 פגזים על נתניה. לא היו אבדות בנפש וברכוש. אתמול נפלו 8 פגזים בחצר כנסיית ישו בירושלים מהרעשת התותחים הערבים. כמו כן נפגעה הכנסייה החבשית והקונסוליה. הקונסול החבשי הודה ליהודים על אספקת המזון למנזר החבשי. הערבים שורפים ושוודדים העיר העתיקה. לשם כך הובאו שבטים מעבר הירדן. בחוגי הצבא הבריטי בחיפה אומרים שהערבים שורפים העיר העתיקה כאמצעי סניטרי. עבדאללה הצהיר שלא ירשה ליהודים לחזור לעיר העתיקה.

שינויים בקבינט האנגלי. השמועות על התפטרותו של בוויין התבדו. צורף לקבינט דלטון, שנאלץ להתפטר לפני זמן מה ממשרד הכספים, אחרי שגילה החלטת הממשלה מוקדם מדי.

בסביבה הקרובה. פייבל ביקר לשעה קלה בבית ומסר קצת על הנעשה: "נגבה מורעשת בתמידות, החברים חיים בתעלות. המשק נהרס כמעט כליל. גת שקטה כעת. מההרעשה הקודמת נהרסו המאפיה ומכון החשמל. הקשר היחידי ברגל, והוא כמעט תמידי. בגל און שקט מוחלט. באר טוביה מופצצת כל הזמן, בהפסקות קטנות. הפגזים מקליבר קטן, 2.5 אינטש. פגיעות ישירות מועטות מאד. אבדות אין. חצור מופצצת גם כן, כמעט כל הזמן. יש נזקים בבתיים, אין אבדות בנפש. הילדים הוצאו לפני שהתחילו ההפצצות. אותו דבר בבאר טוביה וכפר ורבורג. גן יבנה הופצצה, הנזק מועט. ההתמודדות של הכוחות עדיין לא הייתה. המצרים יושבים בבסיסים שלהם, אשדוד ויבנה, ואינם יוצאים כלל. יש להם ציוד רב. הפעולות שלנו הן פעולות הטרדה לעת עתה. מניסיון עמידת הנקודות בהפצצות יש לציין כמה דברים

כלליים: להרבות בתעלות ובעמדות תת קרקעיות, שאפשר יהיה להמשיך בפעולות הכרחיות כגון קשר, אוכל, אספקה, גם בשעות ההפצצות. הפגזים אינם עושים נזקים גדולים גם כשפוגעים בבניינים. עד היום לא הרעישו הנקודות מאווירונים. כידוע, פגזי האווירונים הרבה יותר גדולים ומסוכנים. יש להם רק 'יתרון' אחד, שרואים אותם בנפילתם. הנקודות שחבריהם לא איבדו עשתונותיהם וידעו לשמור על קור רוחם עומדות יפה במערכה ומסתגלות היטב למצב. במידה שחברים יושבים בתעלות אין קורבנות. פגיעה ישירה בתעלות היא נדירה מאד".

מצבו של אצה. חברים ביקרו בבית החולים. הרופאים אמרו שיש לחכות עוד יום או יומיים כדי לקבוע דברים יותר ברורים.

בולטין יומי מס' 4, 2 ביוני 1948

הפסקת האש. ממשלת ישראל החליטה להיענות לצו הפסקת האש תוך 5 הנחות:

א. איסור להכנסת נשק לכל המדינות, כולל גם העברת נשק ממחסני המדינות הזרות הנמצאות בשטח המדינות הערביות.

ב. משך תקופת הפסקת האש, כל צד שומר על עמדותיו כפי שהיו בשעת הפסקת האש.

ג. חופש תנועה לירושלים וממנה לאספקה רגילה ואנשים ציבוריים.

ד. לא תופרע הובלת חומרים למדינת ישראל וממנה.

ה. עלייה חופשית ליהודים מכל הגילים.

במוסרו את החלטת הממשלה לעיתונאים, סקר שרת המצב הצבאי: הערבים נהדפו בכל המקומות. לא הצליחו לכבוש אף נקודה אחת בשטח המדינה היהודית. הפסקת האש באה ברגע לא נוח עבורנו, כשכוחותינו מפתחים פעולה גדולה בדרך לירושלים ובמשולש הערבי. כוחותינו נמצאים בשערי גינן ומתקדמים בכיוון טול כרם. מטוסינו ותותחינו התחילו לפעול רק בשלושת הימים האחרונים וכוחם עולה מדי יום ביומו.

מדינות ערב הודיעו גם הן להיענותם לצו הפסקת האש. תשובה מפורטת עדיין בדרך.

רדיו לונדון מסר על 5 ההנחות של מדינת ישראל והוסיף שאם הנחות אלו הן תנאים, הרי יש להניח גם שהערבים יגישו תנאים (ומי עוד יודע כמוהם, הערת העורך). בכל אופן, מציין הרדיו, היענות שני הצדדים היא צעד חשוב קדימה להשכנת השלום.

והאש נמשכת... ובינתיים נמשכת האש, לפחות בסביבה שלנו. מאז הבוקר מורעשת נגבה מתותחים. מהבריכה שלנו אפשר לראות מדי פעם תימרות העשן, אף בעין ללא משקפת. כמו כן ראו חברים רבים לפני שעה קלה הרעשת חולדה מהאוויר. מודיעים גם מירושלים, שהבוקר היו עוד יריות בודדות רבות.

צו הקמת צבא ישראל. בן גוריון, ראש הממשלה ושר הביטחון, פרסם צו הקמת צבא ישראל ובו כלולה השבועה לשמור אמונים לחוקת ישראל, שכל חייל יצטרך להישבע.

בחזיתות (עד הפסקת האש). אתמול עם שחר התקיפו מטוסינו רבת עמון. "יונייטד פרס" מוסר כי לפי הודעה בריטית נהרגו 12 איש ונפצעו 30. כמה פצצות נפלו סביב ארמון עבדאללה. פצצות נפלו גם בתוך שדה תעופה בריטי.

לוחמינו פעלו בעורף האויב. בדרכים לנבי סמואל, כפר בשטחו, שייך-ג'ירח ורמאללה שמו מוקשים...

יחידותינו התקיפו אתמול את שייך-ג'ירח.

60 פצועים ערבים נמסרו אתמול לחצי הסהר האדום בירושלים.

ריכוזי האויב הורעשו על גדות הירדן על ידי מטוסינו.

כלכלה ומשק. למרות שכל המשק והחברים מגויסים, כמעט באופן טוטלי, לביצורים ולעבודות שהזמן גרמן, נעשים גם מאמצים להמשיך בפעולות ועבודות שוטפות מינימליות הדרושות לקיום הענפים והמפעלים.

בסידור העבודה נמצאים כעת 199.5 עובדים מכל הסוגים (162 חברים, 11 גרעין, 9 מגויסים, 17.5 נערים). עובדים אלה מתחלקים בערך כדלקמן: 58 ביטחון (ביצורים, הבטחות, שמירה, פעולה ציבורית), 44 ענפי משק וענפים, 13 עבודות חוץ וכלליות, 37 בתי ילדים, 33 שירותים, 16 ימי שבת. בין עובדי הענפים נמצאים, בממוצע, 10 חברות 81- נערים ונערות.

בפלחה: הקציר מתקרב לקצו. עם גמר הקציר נוכל לפרסם גם כמות היבולים. בדרך כלל היבול היה לא רע ובחלקות מסוימות היה טוב. חציר בקיה: 315 ק"ג לדונם. בקיה ארגמנית 500 ק"ג לדונם... את כיבוש הקש דחינו לע"ע בגלל חוסר ידיים עובדות. בימים האחרונים התחילו ערבים לאסוף קש שלנו. כמו כן הפסקנו חריש השטחים.

במספוא: נגמר קציר התלתן. השארנו 40 ד' לזרעים...

תוצרת המשק מאתמול: חלב פרות - 520 ל', חלב צאן - 140 ל', ביצים - 612. בקשר שהגיע אתמול, נשלחו העירה 11 פחים גבינת צאן, 2 ארגזי ביצים, 12 כדי חלב. הוחזר הטרקטור של סולל בונה.

ברגע האחרון: קלטנו באופן מקרי בעברית (כנראה משיחות בין יחידות שונות) שלמרות הפסקת האש, הערבים הפציצו הבוקר נגבה, חולדה וירושלים. היהודים כבשו לפני הפסקת האש כמה כפרים ערביים ע"י גינין.

תוספת ערב 2 ביוני 1948

הערבים לא הפסיקו האש. הם המשיכו באש בכל חלקי הארץ. ממשלתנו הודיעה, שאם הערבים לא יפסיקו התקפותיהם, יחדשו צבאותינו התקפותיהם בערבים.

ההתקפה על נגבה נהדפה באבדות גדולות לאויב. כמה משריוני האויב חובלו. משטרת עירק-סווידאן נפגעה. דן הורעשה מתותחי האויב. כוחותינו נמצאים במרחק שני ק"מ מגינין 51- ק"מ מטול כרם, בכביש נתניה-טול כרם. בדרך זו נכבש הפרדס של נאבלוסי. ברבת עמון הוכרז עוצר לילה אחרי ההפצצה של אווירוננו. בנמל חיפה הורידו הבריטים טנקים כבדים מסוג "שרמן", שהועברו ברחוב המלכים בכיוון דרומי.

מועצת הביטחון מתכנסת היום. החודש, היושב ראש הוא פארס-אל-חורי, נציג סוריה. ישנן דרישות להחליפו מתוך כך שסוריה נוגעת בדבר, אך ההתנגדות היא חזקה, כי אחריו בתור הם באי-כוח אוקראינה ורוסיה. הנימוק הרשמי של המתנגדים הוא שחברי מועצת הביטחון אינם נציגי ארצותיהם, אלא נציגי או"ם בכלל. הודעת בוויין בפרלמנט הבריטי: אנגליה תפסיק לשלוח נשק, אם שני הצדדים יסכימו להפסקת אש. הלגיון הערבי של עבר הירדן לא פלש לארץ-ישראל, אלא בא לעזרת אחיו בחלק הארץ שנועד לפי החלטת האו"ם לערבים.

רדיו לונדון גם מודיע שהערבים יתנגדו, בוודאי, להנחה היהודית, שהעלייה היהודית תהיה חופשית בתקופת הפסקת האש.

בלנסברג, גרמניה, הוצאו להורג 7 רופאים גרמנים, ביניהם רופאו הפרטי של היטלר, שעשו ניסיונות "מדעיים" ברבבות אנשים.

בולטין יומי מס' 5, 3 ביוני 1948

ברנדוט יקבע מועד הפסקת האש. ברנדוט פנה למועצת הביטחון שתקבע מועד להפסקת האש. הזהיר המועצה לא לקבוע מועד מוקדם מדי, כי להפסקת אש אפקטיבית דרושים כמה ימים. המועצה, בתשובה, הטילה על ברנדוט עצמו לקבוע מועד.

בישיבת מועצת הביטחון. יושב הראש, פארס-אל-חורי, נציג סוריה, הקריא תשובות הצדדים. מר פרודי, נציג צרפת, העיר שהרדיו הבריטי סילף גרימת הפצצת הקונסוליה הצרפתית בירושלים. מאיור איבן, נציג מדינת ישראל, הודיע שזאת הפעם השלישית שהיהודים החליטו על הפסקת האש בלי לחכות להודעות נוספות, תוך תקווה שגם הערבים יעשו זאת. בכל פעם פתח הצד שכנגד בהתקפה. להבא לא יפסיקו היהודים האש כל זמן שהערבים לא יוציאו פקודה כזאת לכל צבאותיהם, הדבר עלה לנו כל פעם בקורבנות. איבן דרש שהפסקת האש תקבע ליום ולא בלילה. אחר כך חזר על חמש ההנחות של ממשלתנו. לא הייתה בכוונתו לעורר השאלה המדינית ברגע זה, אך היות שמצרים עמדה על שאלה זו באיגרתה, עליו להעיר פעם נוספת שלא יכול להיות שום ויכוח נוסף על שלמות הארץ.

קאדוגאן, ציר בריטניה, העיר שאנגליה מסכימה להנחה שהאיסור להכנסת נשק וציוד כולל גם העברתם ממחסי המדינות הזרות הנמצאים בתוך המדינות. הוא גם הדגיש שעל המפקח על הפסקת האש, לפקח על כך שאנשים בגיל הצבא שיכנסו לארץ לא יאומנו בתקופת הפסקת האש (הסכמה לא ישירה להנחה היהודית אשר לעלייה).

הוקראו איגרות התשובה של לבנון, סוריה ומצרים. האיגרת של מצרים הייתה הכוללת ביותר ועמדה על כך שהממשלות הערביות מאמינות שכל פתרון שאינו מכיר בשלמות הארץ אין לו כל סיכוי להתממש. הערבים גם מעריכים שהיהודים ינצלו לטובתם תקופת הפסקת האש.

הערב 10.30 - תתכנס המועצה שוב הפעם, להחליט על דרכי הפיקוח של הפסקת האש. בווין מסביר... בווין עמד אתמול בפני נחשול של שאלות בנוגע לארץ-ישראל בפרלמנט הבריטי. הוא דחה הדרישה לבטל מיד התמיכה הכספית בלגיון הערבי, בטענה שהלגיון לא פלש לשטח המדינה היהודית. הוא רק "הוזמן" ע"י ערביי ארץ-ישראל להגן על השטח שלהם. על כך שאלו גאלאכר, הציר הקומוניסטי, אם כן, למה הממשלה הבריטית אינה מכירה במדינת ישראל? לשאלה זו בווין לא ענה. לשאלת אחד הצירים האחרים, ענה בווין שישנה זכות לקצינים בריטיים לשרת בצבאות הערבים. לשאלה על מעמדו של גלאב-פחה, ענה שמצבו שונה ממצבם של יתר הקצינים (הרדיו לא פירש יותר).

הערבים מגייסים שבויים נאציים. רדיו מוסקבה הודיע שהערבים מגייסים שבויים נאציים ממחנות השבויים שבפיקוח הבריטים. בצבא הלבנוני נמצאות יחידות שלמות של שבויים נאציים. בחזיתות. כוחותינו נמצאים במרחק של 5 ק"מ מטול כרם. כל המשלטים משני צדי הכביש נתניה-טול כרם נכבשו.

מטוסינו מרעישים את ג'נין. כוחותינו במרחק 2 ק"מ מהעיר. המצרים שהתקיפו את נגבה נסוגו למגידל. תחנת המשטרה על יד נגבה הותקפה קשות. הופל מטוס באזור גת.

בירושלים נמצאות השכונות ימין משה, תלפיות ובית ישראל תחת אש האויב. פגז זרחני נפל לבית והשמיד משפחה בת 6 נפשות.

דן מוות לשני שבויים יחידים בעזה. הערבים בעזה דנו למוות שני היהודים שהאשימום בכוונה להרעיל הבארות. ממשלתנו הודיעה שבידיה מאות שבויים ערביים ואם הערבים יבצעו זממם, תאלץ הממשלה למעשי תגובה חריפים.

טלגרף לירושלים. הנהלת הדואר מודיעה שנפתח שירות הטלגרף בין ירושלים ושאר חלקי הארץ.

דואר לארצות הברית. הנהלת דואר ארצות הברית הודיעה שהיא מוכנה לחדש הדואר עם מדינת ישראל תוך 48 שעות אחרי שתקבל הודעה שמדינת ישראל מוכנה לכך.

הנשיא וייצמן בפריס. חיים וייצמן הגיע לפריס. בתחנה התנוסס זו הפעם הראשונה דגל ישראל.

הפגנה בניו-יורק. בניו-יורק התקיימו הפגנות אנטי בריטיות מול כל המוסדות הבריטיים.

בסביבה הקרובה. אתמול הסתכלנו מהמחנה להתקפה החזקה על נגבה. משך כמעט כל הלילה שמענו יריות והפצצות מצד מערב (מגידל, אשדוד). היריות וההפצצות נמשכות. ערבים, יותר נכון ערביות, התחילו לאסוף בשדותינו שיבולים שנשארו. פלוגת חברים יצאה למקום להרחיקם. השלל - 8 שקים מלאים שיבולים. היום אין לראות נפש חיה בשדותינו.

אווירונים מצרים ממשיכים לטוס בגובה רב מעל המחנה שלנו.

כלכלה ומשק

היבול בבקיה הארגמנית היה למעלה מ-600 ק"ג לד', ולא 500 כפי שהודענו אתמול.

בגן הירק. הגן צומצם במידה ניכרת, אך נעשו מאמצים להמשיך בכל הגידולים. הגן מתקיים על עבודות בחורות, הנוער 21- בחורים... בגן יש: 40 ד' בצל, 35 תפוזים, 13 עגבניות, 3 מלפפונים, 2 סלק, 4 גזר. סה"כ - 97 דונם. לא הצלחנו לשווק את הבצל בזמן בגלל קשיי ההובלה ומתוך כך שלא סופקו חומרי אריזה בזמן. בינתיים ירד המחיר למטה מ-50%.

ברפת. 103 ראש. כוללת 52 פרות. הבעיה העיקרית היא שאלת המקום. תנובת החלב היומית כעת בערך 520 ליטר. לפנינו עומדת שאלת פיזור הרפת. יש ללמוד משהו מניסיון נגבה ולהשתדל למנוע השמדת הרפת כולה. פייבל בא במיוחד בעניין זה הביתה מהמפקדה והמליץ למצוא מקומות בתוך האדמה.

תוצרת המשק מאתמול. חלב פרות - 518 לי', חלב צאן - 132 לי', ביצים - 637.

לתשומת לב כל תושבי המקום. בימים האחרונים היו כמה מקרים של רשלנות בשמירה, הן ביום והן בלילה. עלינו להזהיר כל האנשים לא להקל ראש בענייני שמירה וביטחון, אחרת נצטרך לאחוז באמצעים.

תוספת צהריים

בחזיתות. כוחותינו כבשו משלטים נוספים במבואות גינין. יחידותינו לחמו הלילה בסביבות אשדוד. 4 גזים נפלו על הקונסוליה הצרפתית בירושלים וגרמו נזק רב. כמו כן נפגעה הקונסוליה הספרדית מפגז גדול.

גם רוממה וגבעת שאול בירושלים נפגעו הלילה מתותחי האויב.

לא היו אבדות בהתקפת אתמול על דן ושאר ישוב.

באזור טול כרם פוצץ גשר גדול על הכביש. הערבים סומכים רק על שריונם.

צבא רגלי אינו יוצא למערכה.

מתנדבים בריטיים. אחרי הודעת בוויין בפרלמנט הבריטי הודיע דובר משרד החוץ הבריטי שכל עוד לא הוכרה מדינת ישראל, רשאים מתנדבים בריטיים להשתתף בצבא המדינות הערביות. מתנדבים בריטיים לחיל המדינה היהודית יועמדו מיד לדין.

העיתונות הבריטית צוהלת להסכמת שני הצדדים להפסקת האש. רוב העיתונות רואה בזה הישג בריטי חשוב.

אורח "חשוב" בלונדון... האמיר פייסל, יורש העצר הסעודי, נמצא כעת בלונדון כאורחה של הממשלה הבריטית. הוא הצהיר לעיתונות שיחס ארצו לארצות הברית יקבע בעתיד לפי יחסה של ארצות הברית לשאלת ארץ-ישראל.

בין אנגליה ומצרים. כתב הרדיו הבריטי בקהיר מודיע כי המומחים הצבאיים המצרים והבריטיים הגיעו לידי הסכם בעניין סודאן. כעת מחכים לאישור ממשלותיהם.

חברים, הנכם מתבקשים לא להשאיר טביעת אצבעותיכם על הבולטין.

תוספת ערב

בתזיתות. ההתקפה על אשדוד נמשכת. בהתקפה על נגבה הוצאו משימוש 7 מתוך 16 הטנקים הכבדים של האויב.

בג'נין. ההתקפה נמשכת. הערבים מפנים כפרים. כוחותינו כבשו משלטים נוספים. העיר מופצצת ע"י כוחותינו.

מטוסי האויב הרעישו ראשון לציון ותל אביב.

"פלאי השלום". ברנדוט הגיע הערב בשבע לחיפה. קיבל את הודעת סמכותו מטריגווה-לי, מזכירו הכללי של האו"ם.

הצי האמריקני. מפקד הצי האמריקני מסר בתזכירו לועדת ההקצבות של הקונגרס האמריקני שהצי שלו שנשלח לים התיכון ישמש הזהרה לכל הגורמים בחלק העולם הזה, שאמריקה לא תרשה שום פעולות המסכנות את שלומה ושלום העולם.

קצינים אמריקנים לארץ-ישראל. 21 קצינים אמריקניים יישלחו לארץ כמשקיפים על שביתת הנשק.

אנגליה מתבלת בעלייה. השלטונות הבריטיים בקפריסין הודיעו שלא ירשו עליית גולי קפריסין בתקופת הפסקת האש. 24,000 הגולים התכנסו ושלחו מחאה ללייק-סקסס.

בולטין יומי מס' 6, 4 ביוני 1948

ישיבת מועצת המדינה הזמנית

הישיבה נפתחה אתמול בנאומו הגדול של בן גוריון על מצבנו הצבאי והמדיני. השתדלנו לרשום עיקרי הדברים לפי "קול ישראל".

הפלישה לארץ התחילה עוד לפני גמר המנדט, בעזרתו והזרכתו של שלטון המנדט. אם עד סיום המנדט העזרה הייתה בסתר ומוסווית, הרי עם סיומו נעשתה גלויה ולעיני כל. 5 מדינות פולשות: לבנון, סוריה, עבר הירדן, עירק ומצרים. מספר תושביהן עולה פי 40 על מספר יהודי הארץ. ציודם מודרני וביד רחבה. לפי תכניתן היו צריכות לכבוש חיפה ב-24, למאי, ירושלים ב-25. תכניתם נכשלה וכעת מקבלים עזרתה הגלויה של אנגליה. אנגליה איננה מכירה במדינת ישראל, היא מכירה רק בראשי העיריות. לכן גם הודיעה לראש עיריית חיפה שימסור לשלטונות היהודים, שבאם היהודים ירעישו עוד פעם במטוסייהם את רבת עמון, הם, האנגלים, יורידו כל מטוס יהודי משמי הארץ.

אשר למצב הצבאי, צבאותינו מחזיקים שטח רצוף, יותר גדול מאשר לפני כמה שבועות. כל הגליל בידינו, כמו כן בידינו כמעט כל הדרך לירושלים, פרט לשתי גזרות שלא אוכל לפרטן. ירושלים החדשה כולה בידינו. נפלו בידי האויב העיר העתיקה וגוש עציון. יש לציין במיוחד הקרבות בעמק הירדן וגבורת תושביו. הקדיש הערכה מיוחדת לגבורת ירושלים. יש סיכויים שהמצור על ירושלים יופסק. הסיכום, לעת עתה, ידינו על העליונה.

המלחמה הוטלה עלינו בעל כורחנו. ההתגוננות שלנו תהיה אופנסיבית ותגיע גם מחוץ לגבולות הארץ. הפצצת רבת עמון הייתה האזהרה הראשונה. נוקראשי-פחה, ראש ממשלת מצרים, מתרברב שהמטוסים המצרים נמנעו להפציץ תל אביב בשעת ביקורו של ברנדוט, ואילו אנחנו הפצצנו את רבת עמון בדיוק בשעת ביקורו. אין לדבר שחר. מטוסינו הפציצו רבת עמון לפני ביקורו של ברנדוט בבירת עבדאללה. כוחנו הולך וגדל מיום ליום, אבל אין לשכוח שאנו, אולי, עדיין בראשית המלחמה. אין לזלזל בכוח האויב ובאומץ לבו. עלינו לגייס מלוא כוחנו.

בשטח המדיני היה לנו הישג רב: הכרת שתי המעצמות הגדולות ביותר. אולם עלינו לזכור שיש לסמוך בעיקר על עצמנו, אם כי לא התייאשנו מידידים.

פעולתו של ברנדוט איננה קשורה רק בהפוגה. מסרנו 5 ההנחות שלנו והפעולה שלנו לא תקטן. הערבים התנו 2 תנאים: איסור העלייה וביטול המדינה. שניהם אין להעלות על הדעת. פנינו לשלום. אין לנו כל סכסוך עם ערביי הארץ.

מדינת ישראל הוקמה לשם ביצוע החזון הציוני. בראשית דרכנו הוכרחנו להשקיע מאמצינו העיקריים להגנת קיומנו. תוך המלחמה הוטל עלינו תפקיד קונסטרוקטיבי ורה-קונסטרוקטיבי. ממשלת המנדט ניסתה להרוס האדמיניסטרציה. קודם כל הדואר. אולם יש כבר לציין שאחרי הסתלקותה קיים סדר רב יותר מאשר קודם. המדינה הולכת ונבנית. העלייה נמשכת. לא אוכל כרגע למסור פרטים. מכינים תכניות גדולות של התיישבות. הארגונים הפורשים התחייבו להתפרק ולהצטרף לצבא המדינה.

בתשובה לכמה הערות מהצירים, אמר בן גוריון מילים חריפות נגד השוד, ואיים באמצעים חריפים ביותר.

מועצת המדינה קבעה השבת ומועדי ישראל כימי מנוחה של ישראל. נתקבלה גם החלטה בנוגע למס הכנסה.

האמנם הפסקת האש? ראש ממשלת סוריה הצהיר שהערבים לא יפסיקו האש, אם לא יתקבלו שני תנאיהם - הפסקת העלייה וביטול מדינת ישראל. ג'מאל חוסייני הוסיף בלייק-סאקסס תנאי שלישי: החזרת 300,000 הפליטים הערביים.

רדיו ניו-יורק הודיע שהלגיון הערבי קיבל כבר הוראות להפסיק האש. ברנדוט נפגש אתמול עם שרת בחיפה. לעיתונאים ששאלו אותו לסיכויים, ענה שהוא מטבעו אופטימיסט. מחיפה ברנדוט יצא לקהיר.

מאיור איבן הגיש לאו"ם מחאה נגד בריטניה על החלטתה לא להרשות עלייה מקפריסין בתקופת הפסקת האש, ואמר שזו תהיה מניעה רצינית להפסקת האש, כמו כן הודיע שלא נבוא לשום מו"מ אשר לעצם קיומה של מדינת ישראל.

באנגליה מצדיקים האיסור של עליית גולי קפריסין בנימוק שכולם מאומנים או מאומנים למחצה לפעולות צבאיות.

מצרים דחתה המחאה של ארצות הברית נגד הבלוקדה על חופי הארץ. ארצות הברית הודיעה שלא תכיר בבלוקדה ולא תרשה פעולות נגד אניות אמריקניות. סוריה ולבנון טרם ענו למחאת ארצות הברית.

בחזיתות. כוחותינו חדרו לפרברי העיר ג'נין. הגיעה תגבורת לצבא העירקי. היה קרב שנמשך 14 שעות. נלחמים על כל שעל אדמה.

מטוסינו הפציצו שכם וטול כרם. למעלה ממאה ערבים נפגעו אתמול ברמלה.

ערבים ירו על רמת הכובש וכפר הס.

באשדוד כותר ובותר הטור המצרי. מכוונות רבות הושמדו. כל מאמצי האויב לצאת מההסגר נכשלו. אולם זה לא מפריע לרדיו מצרים להודיע שהם הדפו כל התקפות היהודים באשדוד ובהן נהרגו 500 יהודים.

מעל רחובות הופל מפציץ האויב על ידי מטוס קרב שלנו. הורעשו גם ראשון לציון ותל אביב והופל עוד מטוס אויב. לא פירטו המקום.

כוחותינו פשטו מעבר לגבול עבר הירדן (10 ק"מ בעומק). לא קלטנו שם המקום.

הקונסוליה של שוויץ נסגרה. ממשלת שוויץ הודיעה שהחליטה לסגור זמנית הקונסוליה בירושלים.

קונסול ארצות הברית החדש ביקר אצל עבדאללה. המלך התאוון שאמריקה תומכת במדינת ישראל.

ארגוני הפורשים. שרת הודיע ששני ארגוני הפורשים מצטרפים לצבא ישראל. אצ"ל כבר מוסר הנשק, הציוד ובתי המלאכה.

אוסטרליה מודאגת. באוסטרליה הודיעו שהסגירה הזמנית של צינור הנפט בחיפה גורמת דאגה לממשלת אוסטרליה.

סירוב לקבל אות הצטיינות בריטית. נשיא הכבוד של חברת הענק "גינרל אלקטריק" בארצות הברית, סירב לקבל אות הצטיינות בריטי, כמחאה נגד מדיניות אנגליה למדינת ישראל (איננו יהודי).

סערה חדשה אודות תוכנית מרשל. ועדת ההקצבות קיצצה 20% (מדובר על בית הנבחרים האמריקני) בתוכנית העזרה. הסיכויים חלשים שבית הנבחרים יגדיל ההקצבה בחזרה. הסנט האמריקני נגד הקיצוץ.

במדינת פרגוואי שבאמריקה הלטינית התחוללה מהפכה.

תוצרת אתמול: 520 ל' חלב פרות, 144 ל' חלב צאן, 645 ביצים.

בסביבה: הקשבנו לקרבות באזור אשדוד. שומרי הלילה ראו גם אש מדי פעם. הבוקר עוד נמשכו היריות, אם כי בפחות אינטנסיביות. מטוסים מבקרים אותנו מדי פעם לפעם, והפעם פחות.

בולטין יומי מס' 7, 6 ביוני 1948

בחזיתות. בפעולת כיבוש קאקון היו לערבים 450 אבדות, בחלקם עירקים ובחלקם מ"צבא ההצלה". נכבשה גם תחנת הרכבת ונתפס שלל רב.

שני טורים יהודיים מתקדמים בכיוון טול כרם, אחד מצפון ואחד ממערב.

התקפות הנגד בגינין נהדפו. הרדיו הערבי מספר על מאות הרוגים יהודים, אך האמת היא שהמספר אינו עולה על כמה עשרות.

רדיו קהיר מודה שמטוסינו הצליחו לפגוע באניית קרב שלהם.

הרעשת ירושלים נמשכת. הייתה רק הפוגה קצרה להעברת 60 שבויים ערבים לחצי הסהר האדום. גברה גם פעולת הצלפים. נלקחו בשבי 9 ערבים. מפקד העיר הודיע ששטחי הכיבוש הם מחוץ לתחום לאזרחים, ומי שתמצא אצלו ביזה יועמד לדין. העונשים יהיו חמורים, כולל דין מוות. שני עיתונאים אמריקניים ובריטי אחד נפצעו מרסיסי פגז.

מפעולותיו של ברנדוט. ברנדוט יצא לביירות. היום יגיע לחיפה ולתל אביב ויצא לרבת עמון. הוא הביא אתו הצעות חדשות. ממשיך להיות אופטימי. פארס-אל-חורי, יושב ראש מועצת הביטחון, הודיע לו שהוא יכול לפרש החלטות המועצה כהבנתו כל זמן שלא יקבל הוראות אחרות.

בלונדון מעריכים שמועצת הביטחון תגביל מספר היהודים בגיל הצבא שיוכל לעלות בתקופת הפסקת האש. בריטניה לא קיבלה הזמנה להשתתף בפיקוח על הפסקת האש. דעתה הייתה שחמשת הגדולים אינם צריכים להשתתף בפיקוח, אך קיבלה החלטת הרוב, כך מודיעים מלונדון.

בלונדון, כתגובה לנאומו של בן גוריון, מכחישים שהממשלה הבריטית התכוונה להמליך עבדאללה על ארץ-ישראל כולה.

בשאלת הפליטים הערביים. הרדיו הערבי פנה לכל הערבים הפליטים לחזור למקומותיהם. מבטיחים להם שלא יכריחום להתגייס. בעיית הפליטים, כנראה, מכבידה על המדינות הערביות. ממשלת ישראל הודיעה שלא תפתח גבולותיה לפליטים אלה, כל זמן שהמלחמה נמשכת.

ארצות הברית... הממשלה אסרה על "מרין קרפ" (רבים מחברינו מכירים אותה) לעגון בנמל חיפה. הרב סילבר הגיש מחאה על כך, ואמר שאיסור זה הוא למעשה הכרה בבלוקדה המצרית. העיתון "ניו-יורק פוסט" מתקיף בחריפות את טרומן והמדיניות הדו-פרצופית בשאלת ארץ-ישראל. מחד מליצות, ומאידך תמיכה בבגידה הבריטית. טרומן, לפי דברי העיתון, בורח מהמערכה ומשרת בוויין.

"האקונומיסט" מציע הצעה חדשה. העיתון האנגלי החשוב הזה טוען שיש להכיר בחלוקה, עובדה היא שהיהודים הצליחו לשפר עמדתם. הערבים עומדים מול כוח חזק מדי. אולם יש לתקן הגבולות. למדינת ישראל נחוץ גבול רצוף. מציע, לכן, שהגבול יקבע בערך בקו צמח-מגידל.

שונות

- * ארגוני פועלי קפריסין מחו נגד המשכת קיום מחנות הסגר ליהודים בארצם.
- * רדיו מוסקבה פרסם נאומו של בן גוריון.
- * ועדת החוץ של בית הנבחרים המצרי דחתה הצעת הסכם עם אנגליה-סודאן.
- * נשיא אוסטרליה שלח ברכה למדינת ישראל. מצטער שאין באפשרותו, עדיין, להכיר בה.
- * חודשו קשרי הדואר עד היום: עם צרפת, צ'כוסלובקיה, הולנד, פולין, בולגריה, הונגריה ויוגוסלביה.
- * שבויי גוש עציון הועברו לעבר הירדן. 80 הבחורות עומדות לחזור לירושלים או לתל אביב.
- * מוסרים ש"אצ"ל" מסר כל ציודו לצבא ההגנה וחדל להתקיים.
- * ממשלת איטליה הודיעה שהיא תגן על אזרחיה היהודים במצרים.

בבית

ביצורים. בישיבה האחרונה של ועדת המצב נידונה שאלת הביצורים והתאמת התוכנית לצרכים החדשים. אחרי שובו של אברהם'ל סוכס הדבר סופית. הוחלט להפסיק בניין העמדות ולהתרכז בתוכנית הכנת תעלות וחפירות. על הפרק תעלות קשר, מקלטים לכל מיני צרכים, כגון מטבח, בית חולים, בעלי חי, וכד'. בכלל, מבררים תוכנית לארגון חיים "תת-קרקעיים" לשעת חירום. הוחלט לעשות כל המאמצים להשגת קומפרסור, ואין זה מהדברים הפשוטים. כמו כן הוחלט לרכוש מספר גדול של טוריות ומכושים.

נעשות פעולות למנוע סכנת שריפות. התחלנו בניקוי השטחים במחנה והכנת כלים לכיבוי שריפות. כמו כן התחלנו בחריש סביב בנייני המשק.

התחלנו להכין טנקים למים בפינות שונות של המשק והכנת רזרבה למים.

פינוי הרפת. הסוכנות לוחצת לפינוי הרפתות במשקי הספר. הועדה החליטה לדחות, לעת עתה, בגלל שני טעמים: אין טעם לרוקן המשק, לרפת קשורות פעולות משקיות נוספות, ופינוי הרפת יחייב הוצאת העובדים מהמקום. אמנם מבטיחים עזרה מהחוץ, אבל מניסיונו אנו יודעים מה ערכן של הבטחות אלו, וגם ערך העזרה כשהיא מגיעה. יש גם נימוק מעשי - החלטנו להוציא במהירות האפשרית עודפי החציר והתבואה. 100 טון חציר 60- טון חילבה עם חציר. יחד עם ההובלות הרגילות מהמשק נצטרך לפחות 50 מכוניות משא ואין להניח שנוכל להסתדר בפחות משבועות מספר. הוחלט להכין מקומות בחפירות לפיזור בעלי החי.

עודפי התבואות והחציר נמכרו. החציר לסוכנות. המחיר טרם נקבע סופית. משערים שהוא יהיה 27-28 לא"י לטון, פרט להוצאות ההובלה. החיטה נמכרה ל"המשביר" ולרזניק. לכל אחד 20 טון, בהתאם למחיר הרשמי. לאחר הוצאת אלה נדון בהמשך ההובלות.

"סניף הדר". מהדר הגיעה דרישה לתוספת 4 חברות וחבר-חצרן. הועדה החליטה שתצאנה באופן זמני מלכה, הילדה, בלה אפרתי, ובגלל מחלתה תגיעה יהודית רק בהתחלת השבוע הבא. שאלת החוסר בידיים עובדות נוספות צריכה למצוא פתרון בהעסקת המבקרים. בעניין החצרן הועדה הסכימה באופן עקרוני, היה מובן לכולנו הצורך בחצרן במחנה של 150 נפש. התגלו חילוקי דעות, מי יהיה החבר. הוחלט להעביר הנושא להכרעת שיחת קיבוץ הקרובה. ההצעות הן עמנואל וחונקה.

האוטו. בעוד יומיים-שלושה, בגמר הקציר, יישאר האוטו מחוסר עבודה. למרות מחיר אחזקתו בבית, החלטנו, לעת עתה, להשאירו במשק עד שיתוקן ה"פורד".

שעות עבודה. הניסיון של הפסקת צהריים ארוכה של 3.5 שעות נכשל במידה רבה. רבים החבריים המתאוננים לסידור זה, וכן כאלה העושים דין לעצמם ומופיעים לעבודה בכל מיני שעות. הוחלט על שעתיים שתחייב כולם, ואין להסכים לדמורליזציה במשטר העבודה. עבודות חוץ לקומביינים. הוחלט לשלוח קומביין אחד עם אדם אחד לאחר גמר הקציר שלנו, לעבודות חוץ, שהסוכנות תובעת מאתנו. הפרעות חשמל. בשבוע שעבר היו הפרעות רציניות בחשמל. הגנרטורים התקלקלו לאחר מאמץ גדול של שירותם משך הזמן. זאב ר. נסע בעניין זה לחיפה. אריה פ. מודיע שגנרטור חדש יצא כבר מארצות הברית. מצבו של אצה. המצב עדיין רציני. יש לחכות להודעות יותר מבהירות. בקולנוע כפר מנחם. בליל שבת ובמוצאה, הוצג הסרט הסובייטי "פרח הסלע", להנאתם הרבה של כל התושבים.

בולטין יומי מס' 8, 7 ביוני 1948

ברנדוט ממשיד במאמציו. אתמול נפגש שרת עם ברנדוט. השיחה ארכה 90 דקות. בשיחה עם העיתונאים אמר שרת שממשלת ישראל שומרת הזכות לערער על מסקנותיו של המתווך. גם איננה מתחייבת מראש לקבל כל התנאים. היום יודיע ברנדוט, כנראה, את מסקנותיו הסופיות. מניחים שהפסקת האש תקבע זמנית ליום חמישי. ברנדוט עצמו אמר, כשיגיש מסקנותיו תיזדרש מהצדדים תשובה פשוטה: כן או לא. "יוניטד-פרס" מודיע שברנדוט לא יקבע מועד להפסקת האש, כל זמן שלא יהיה בטוח שיוכל לפקח על הפסקת האש באופן יעיל. הקושי העיקרי בהשגת ההסכם ממשיד להיות שאלת העלייה. לפי סוכנות ידיעות זו, אבן-הנגף העיקרית היא שאלת העולים הנמצאים כבר בדרך. ברנדוט, כנראה, יציע להשאירם בפיקוחו בתקופת שביתת הנשק. שביתת רעב בקפריסין. 24,000 גולי קפריסין הכריזו שביתת רעב של 24 שעות כמחאה להחלטת אנגליה לא להעלותם בתקופת הפסקת האש. השביתה החלה ב-12 בלילה. בחזיתות. יחידות הלגיון הערבי בשייך-ג'ירח הותקפו ע"י כוחותינו. נגרמו להם אבדות. אחד מאנשינו נפצע. עמדותינו בהר ציון הותקפו. כל ההתקפות נהדפו. הרעשת ירושלים נמשכת. המצב בעיר העתיקה קשה (העיר העתיקה בידי הערבים). פגזים רבים נופלים עליה. הערבים הכריזו על עוצר בית, כדי לעצור זרם הפליטים. באזור רמלה אין חדש לאחר כיבוש הכפר אל-קובאב שבין רמלה ולטרון על הכביש הראשי. רק רדיו לונדון מודיע שלחץ היהודים על רמלה גובר גם מצד מערב. משמר הירדן ואיילת השחר הורעשו אתמול. במלכיה גבר לחץ לבנון. בניין המשטרה נעזב ע"י כוחותינו. היום בין 10 ל-12 בצהריים תופסק האש בקטע טול כרם-כפר יונה, להעברת 86 השבויים היהודיות המוחזרות מרבת עמון לתל אביב. הערבים מודיעים שהגיעו לארץ יחידות מצבא ערב הסעודית. משלחת הצלב האדום. המשלחת בארץ מתחלקת לשתיים. אחת תפעל בשטח היהודי ומרכזה יהיה בתל אביב, ואחת תפעל בשטח הערבי ומרכזה רבת עמון. נשיא המשלחת יחליף מקום מושבו כל 10 ימים. מרשל מסרב להיפגש עם בוון. בידו, שר החוץ הצרפתי, הציע ששרי החוץ של ארצות הברית, בריטניה וצרפת ייפגשו כדי לדון במשותף בשאלת ארץ-ישראל, אך מרשל מתנגד להיפגש עם בוון כל זמן שלא ימצא פתרון לשאלת ארץ-ישראל.

שונות

* נציג ברית המועצות למדינת ישראל יגיע בקרוב.

* ארצות הברית וקנדה פנו לטריגווי-לי, מזכירה הכללי של האו"ם, לנקוט באמצעים לשמירת קדושתה של ירושלים.

* פרופסור לסקי פרסם מאמר בעיתון ניו-יורקי נגד המדיניות של ממשלת הלייבור בארץ-ישראל, שעשה רושם בכל החוגים. ידוע שקאדוגאן, נציג אנגליה באו"ם, העביר העתק המאמר למשרד החוץ בלונדון.

חודש דואר האוויר עם ארצות הברית.

* רדיו לונדון מודיע שהמצרים התקדמו בדרך בית לחם-ירושלים.

בבית

שריפה בלול. אתמול, לפני הצהריים, הוזעק הקיבוץ לכבות שריפה בלול. החברים שהגיעו למקום הצליחו להשתלט על האש לפני שנגרם נזק. עלינו שוב להזהיר כל תושבי המקום לא לשרוף עשבים וקוצים מבלי לקבל אישור לכך מקלאוס. בשבוע שעבר נשרפו כבר מספר אורנים יפים ולא חסר היה הרבה שצריפו של יואל רוהר יעלה באש.

הערב שיחת קיבוץ. הערב ב-9.15- תתקיים שיחת הקיבוץ על הדשא ליד חדר האוכל. בסדר היום: א.

שינויים בשעות העבודה. ב. חצרן להדר. ג. התפטרותו של אברהמ'ל מריכוז עבודות הביצורים. ד. שונות. עלינו להוסיף שבסעיף חצרן להדר, הכוונה היא לחצרן זמני לשבועיים או שלושה. בעניין התפטרותו של אברהמ'ל, בוועדת המצב אברהמ'ל נימק התפטרותו שיש לו הרגשה שלא הצליח בביצוע יעיל של העבודות וחוסר יכולת להמשיך בריכוז. כל חברי הועדה התנגדו לקבל נימוקיו וברוב דעות הוחלט לא לקבל התפטרותו. הקיבוץ יכריע.

הגיע בדואר. הגיעו בדואר מספר מגזינים: המשק הבריאי, עלון הבוקרים, עלון ארגון עובדי הפלחה ועוד.

כלכלה ומשק

בלול. נמסרה סקירה מפורטת על הנעשה בלול הרבייה. כעת נמצאות בלול 10 להקות. 5 זקנות, 2 מטילות, 31- פרגיות שאינן מטילות עדיין. בסה"כ 3,220 עופות. אפרוחים הבאנו מקיבוץ מענית. בגלל המצב להקות אפרוחים אחת שהתנה בדרך יממה וחצי. למרות זאת לא ניזוקו האפרוחים במיוחד.

מהפלחה. 263 טון חציר, 26 טון שעורה, בממוצע 117 ק"ג לדי'.

משלוחים העירה. 21 כדי חלב, 3 כדי שמנת, 16 פחי גבינה.

בולטין יומי מס' 9, 8 ביוני 1948

מחר יודיע ברנדוט דברו. מחר יודיע ברנדוט תוצאות המשא ומתן. מועצת הביטחון החליטה לדחות דיוניה עד יום ה', לאחר הודעתו של ברנדוט. אבא אבן, בא-כוח מדינת ישראל באו"ם, מסר איגרת לטריגווי-לי, מזכירה הכללי של האו"ם, ובה תוכן ההסכם בין שרת וברנדוט מ-3- ליוני. אבא אבן פרסם המכתב, כי בינתיים חלה התפתחות נוספת ואלה סעיפי ההסכם:

א. מדינת ישראל תודיע מראש לברנדוט על הפלגת כל אניית עולים, תאריך ומקום ההפלגה.

ב. יערך חיפוש ע"י מפקחי ברנדוט יחד עם מפקחי ישראל בכל אנייה, או לפני ההפלגה או בהגיעה לחופי הארץ.

ג. עולים מסוימים או כאלה שימצא אצלם נשק לא יורשו להיכנס ארצה.

ד. יקבעו פרטי הפיקוח על העלייה.

ה. העולים בגיל הצבא יוחזקו במחנות אכסניה בתקופת ההפוגה, בפיקוח ברנדוט.

ו. אם יבוטל האיסור על גולי קפריסין, יועלו הם, בעיקר בתקופת ההפוגה.

ז. ממשלת ישראל תשתדל לשמור על הרכב העלייה, כפי שזה היה בזמנים רגילים.

אבא אבן הוסיף שממשלתו הייתה חזרה רצון טוב להקל על ברנדוט בתפקידו הקשה ושיפור ההסכם יסודו בהחלטת ה-29 במאי, שאין להפריע לעליית היהודים בתקופת הפוגה. בישיבת מועצת הביטחון עורר גרומיקו שאלת הפיקוח על הפסקת האש. כידוע מסר יושב הראש, פארס-אל-חורי, הסמכות לברנדוט לפרש החלטות המועצה. גרומיקו טען שזוהי סמכות בלתי רגילה. על כך השיב יושב הראש שבאם הצדדים לא יסכימו לפירושו של ברנדוט, מועצת הביטחון עצמה תצטרך לפרש ההחלטה.

בעניין הפיקוח פנה ברנדוט לשלוש המדינות המיוצגות בוועדה הקונסולרית להשכנת שלום, ארצות הברית, צרפת ובלגיה, לשלוח משקיפים לפקח על הפוגה. אוסטין, בא-כוח ארצות הברית, הודיע שממשלתו קיבלה הזמנה והחליטה להיענות להזמנה. בלגיה גם כן ענתה בחיוב. צרפת טרם ענתה להזמנה. גרומיקו אמר שההחלטה מ-29 למאי לא מסרה לברנדוט הסמכות להחליט איזה מדינות צריכות להשתתף בפיקוח. לדעתו חייבת מועצת הביטחון להבהיר שאלה זו בישיבתה ביום החמישי. ממשלתו מוכנה לשלוח משקיפים להשתתף בפיקוח.

אבא אבן, שהשתתף בישיבה, אמר שממשלתו איננה מוכנה לתמוך בכל הצעה של ברנדוט. ברנדוט והמדינות הערביות, כנראה, שמים לב לעניינים אחרים מעבר להפוגה עצמה. המלחמה בארץ-ישראל מתנהלת בזעם ללא הפסק. הטריטוריה של ירושלים, השייכת לאו"ם, מורעשת ללא הפוגות.

בחזיתות

צפון תל אביב הורעשה אתמול. נהרגו שני ילדים ונפצעו כמה מבוגרים.

רמת נפתלי ודפנה הורעשו על ידי הצבא הסורי.

בטול כרם הרעישו כוחותינו עמדות הערבים.

חזרו שבועות יהודיות. 89 שבועות יהודיות הגיעו אתמול לכפר יונה במסעם מרבת עמון דרך שכס. בעברן שכס כוסו עיניהן. הובלו במכוניות הלגיון הערבי בליווי חיילי הלגיון. קו החזית עברו ברגל בליווי בא-כוח הצלב האדום. השבועות, שהיחס אליהן היה טוב, חסרו רק מצרכי רפואה. כולן חזרו בריאות ושלמות. בלכתן לשבי הצליחו לקחת איתן 200 ספרים וספר תורה. השבועות הן מיישובי גוש עציון. זמן מה היו ביחד עם השבועיים האחרים. לדבריהן נוהגים חיילי הלגיון כראוי עם כל השבועיים.

צומצם אזור הכיבוש הבריטי. שדה התעופה ברמת דוד הוצא מאזור הכיבוש הבריטי.

משלחת או"ם. משלחת של פקידי או"ם יצאו לארץ-ישראל, מודיע רדיו ניו-יורק. לא ברור מה תפקידה.

שונות

* בועידת המפלגות הסוציאליסטיות השמאליות בורשה הוחלט לתבוע מהאו"ם שיתן מלוא עזרתו למדינת ישראל.

* וואלאס האשים ממשלת ארצות הברית באחריותה למצב בארץ-ישראל.

* ספוצה, ראש ממשלת איטליה, אמר שממשלתו יכולה לעזור להשכנת שלום בארץ-ישראל על ידי אי-הכרה במדינת ישראל.

* במרקו נהרגו 5 אנשים בוויכוח בין יהודים לערבים בשאלת ארץ-ישראל.

בבית

שיחת קיבוץ. בשיחת אמש הוחלט אחרי בירור להמשיך בהפסקת צהרים של 3.5 שעות. הוחלט גם שסידור זה מחייב כל הענפים, פרט אלה שלרגל תנאים מיוחדים יקבלו אישור לסידור מיוחד. הוצאו מהכלל החברים שצריכים להדריך הנוער בעבודה. שעות עבודת הנוער אחרי הצהרים הן אחרות.

חצרן להדר: השיחה אישרה את חונקה לתקופה של שבועיים. המגמה היא להחליף מידי פעם החצרן ועל ידי כך לתת אפשרות ליותר חברים לבקר בהדר. הובעה גם התביעה להחליף מדי פעם העובדות הבלתי

קבועות, או יותר נכון הלא-מטפלות. הוטל על ועדת המצב להכין ולבצע החילופים האלה. השיחה החליטה לא לקבל התפטרותו של אברהם מיל מריכוז עבודות הביצורים, הובאה הדרישה לקיים בהקדם האפשרי בירור כללי בענייני הביטחון.

שיירה גדולה הגיעה. אתמול לארוחת ארבע הגיעו 9 מכוניות משא. גויסו חברים רבים להעמסה, משך שעתיים, בערך, נגמרה העבודה. 8.100 טון חיטה, 900 חבילות חציר, 2 טון בצל, 12 פחי גבינה, 3 ארגזי ביצים, וכמובן מכתבים רבים.

סיכומים מהקציר: כאן באים סיכומים שונים מהיבולים בשדה.

מתוך מכתב מהדר: שמענו היום החלטתכם לא לשלוח יותר בחורות, פרט לבלה והילדה. אמנם אנו מבינות המצב בקיבוץ, גם מבחינת עבודה וגם מבחינת הקושי להיענות לפניות האמהות. אבל המצב כאן כל כך קשה, ואנחנו רוצות שתבינו, שאם לא נוכל לסדר קצת העניינים על ידי תוספת הבחורות, לא תוכלנה היתר להחזיק מעמד עם כל הרצון הטוב. לכן, אנו מבקשות שתדונו עוד פעם בעניין זה, ותיקחו בחשבון עובדות אלה: א. אמא שנורמן עזבה ודינה מ. תצא עוד מעט מהחשבון. ב. הילדה ובלה בינתיים אינן מועילות אלא מעט. הילדה נוסעת כל יום שני ובלה לא תוכל להגיע לפני עשרה ימים בגלל מחלת יהודית. ג. הכביסה נרקבת, כי אין די כובסות. אנחנו מסכימות שתשלחו 4 בחורות-אמהות בהחלפה של שבועיים. כשבלה תגיע נודיע לכם ותוכלו להוריד מהחשבון אחת או שתיים.

עלון חברי כפר מנחם בהדר, מיום 9.6.48

נתאר לפניכם צורת המחנה וחלוקת המגורים. רבים מכס, אנשי הדר, יוכלו לקבל תמונה איזושהי בגלל היכרותכם עם המקום. עם היציאה משורת הברושים (אגב, היא מלאה שלוליות מפאת הביוב הבלתי מסודר) מצד שמאל המקלחת ובית הכסא. שיפרו אותם בצורה ניכרת. ומימין - אוהל. אוהל לשמונה דיירים, חלוצי כיתה ב', והם: אהוד, שמואל, אפרת, זיוה, יובל, יוסי, רות ואילנה. שנתם ערבה עליהם. הם סובלים קצת מכבשן הצהריים. מתנחמים בהעברה לצריף. תחילה הייתה, כמובן, התלהבות עצומה ותחרות לזכות לגור באוהל. מיד אחריו קיים הבית הראשון. שם שוכנים: בשני החדרים הדרומיים הגן של ליזה. באמצעיים המחלקות של דינה ושולמית ק. בחדר הצפוני - אלן. תתקדמו בשביל החול המוביל לגבעת חדר האוכל. מצד שמאל - שטח ריק, חרוש. שם יוקם הצריף שיובא. יהיו בו 4 חדרים, וכמעט ברור, שהוא ברובו מיועד לכיתה ב'. מצד ימין, מקביל, שלושה אוהלים במשולש, כאן שוכנות הבחורות, שמונה שמונה בכל אחד, אוהל ל"עדה". בקצת הומור אפשר להגיד שאוהל א' הוא אוהל "ייקי" טהור, החל מאסתר ציקל, ויתר הבחורות דוברות גרמנית, ואמנם כך הוא. אוהל ב': העדה הפולנית-יידישאית - לובה, גולדה, שתי חברות מהגרעין, אטקה וחנה ק., השומעות יידיש ו"יא רוזומיש פפולסקו" וגם קצת עברית. אוהל ג': שלוש נציגות אמריקה - בלה, איטה ואילנה, אך גם יהודית ולורה, מוסקה וצברה אחת. שומעים אנגלית ובעיקר עברית. אחרי זה עולים בשביל מצד שמאל. עוד אוהל, פחות דיירות. שמה גרה פנינה. מקום אידיאלי מזה עדיין לא נמצא, אך היא שבעת רצון. שם גרות גם יוכבד, דינה ו. ונחמצי, ועוד חברות גרות עם הכיתה הגדולה. בבניין, עם אור ומים, גרות מינדל, שולמית ובת שבע. שם גם לומדים. אחרי האוהל משני הצדדים קיימים 2 הבתים השווים במראם. רחבות הדשא ששתלתם בזמנכם נעלמו כליל. במקומם נמצא "שטח מת", שדה פרא מלא קוצים. בבית מצד שמאל שוכנים בחדר הצפוני חוה וחלק מהתינוקות. בחדרים האמצעיים לובה, אטקה, ובחדר הדרומי - היונקים. בבית מצד ימין שוכנים: בדרומי, החלק השני של כיתה ב', באמצעיים: יוכבד, הגן של מיפה, ובצפוני שולמית ז'. נתקדם לעבר הגבעה - חדר האוכל תוקן, הוכנס חשמל, ומדי פעם לפעם הזרם נפסק. לא אבין מדוע, ובכל משתררת חשכה. ואז מופיעות מנורות הנפט שהן תלויות גם באוהלים. חדר האוכל צר מהכיל, בעיקר הרעש וההמולה. מסתדרים במשמרות. כל

הרהיטים מותאמים לילדים. הרדיו משמש ל"חדשות" אך ורק מפאת הרעש וההמולה. קולו עמום ומטושטש בגלל החשמל. דומני, שהמכונה הבלויה מכפר מנחם מיטיבה להאיר מהאור אשר לנו. גם המים אוזלים לפתע, וכמה פעמים ביום צ"ש רץ להסדיר העניין. הבריכה... אוי, מה עלובה לעומת הבריכה שלנו. אך מתחתיה נמצאת המכבסה. כמכונת כביסה משמשות הידיים, ידיהן של רחל ולא, של רותקה וחנה ק., ולעתים - אותן הידיים של כמה שעות נוספות. חציו של חדר האוכל, במחיצה, נמצא המטבח, בו מבלות את יומן הטבחות, ודאי אתם מכירים אותו. ומאחורי עוד מחיצה, נמצא בצפון המחסן המשותף לכל האוכלוסייה. גם שם נמצאות חברות מוכרות. בחדר האוכל עובדת קבועה אסתר ציקל, ובסניטריות עובדת קבועה הדסה. בשעות הנותרות מטיפול בקבוצה המחליפות הן לרוב המיניקות ואלזה. זהו מנגנון העבודה שלנו, ברובו. ובקצרה, חלוקת התפקידים: מזכירות - לובה ק. יוכבד, גזברית - לאה, האפסנאית, מרכזת ההזמנות - אילנה, ועדת חינוך - אילנה ואלן, סידור דירות - אלזה, סדרנית עבודה - חנה ק., שר החוץ - צ"ש, מחסנאית - לובה ל., אקונומיקה - דינה ו. ברוכים הבאים: ברל, בלה ויהודית. הם נראים טוב. גם יהודית גדלה. הילדים קיבלו בסבר פנים יפות. שרה אמרה: "את יודעת, יש לנו עוד יהודית והיא באמריקה עם ברל".

יצאו עוד 3 עלונים של אנשי הדר הנמצאים בדינו.

בעלון הראשון נמסר על ביקור בקולנוע. אך עיקר תוכנו של העלון, ביקורו המעניין של דוד קרון, שהועבר לתל אביב, הועלה בדרגה, מתמצא היטב במצב המלחמה והמדינה. מסר אינפורמציה מעניינת ובין היתר על "ההרפתקה" שהייתה לו בטוסו באווירון מעל כפר מנחם, ובגלל אי-ההבחנה האם זה מטוס שלנו או של האויב, ירו עליו. למזלו לא קרה כלום והוא הגיע לתל אביב בשלום. בעלון זה ישנן גם החלטות המזכירות בהדר וכן תוכן כמה שיחות. בעלון השני בהומור וברוח טובה כותב העלון על סדר היום של אנשי הדר. בעיקר מוקדש עלון זה לילדים. איך הם מבלים, משחקים בחול של המקום, פולשים לפרדסים, סוחבים ממתקים, ובכלל, זהו מחנה של ילדים. זכור לטוב יציה, מזכיר מועצת פועלי הדר, המבקר תכופות במחנה, אהוב הילדים על כרכרתו וסוסו. גם מחלות יש, ורופאה מבקרת כל יום, וביקורו של מאיר ש"ברח" לכמה שעות מבית חולים. העלון השלישי מוקדש, כמעט כולו, ל"חכמות" הילדים, או כפי שקראו לזה אז, "מפי הטף", כגון: רינה צועדת בצהרי היום יחפה בחול הלוחט של המחנה ואומרת: "מה זה פה? אצלנו בארץ-ישראל החול לא כל כך חם". ניבה, מאותו גן, מתגעגעת לרייזלה אמה, שנשארה בכפר מנחם ושואלת: "מה יש לאמא שם לעשות? הרי היא לא נלחמת...".

בולטין יומי מס' 10, 9 ביוני 1948

ברנדוט מציע הפסקת האש ביום שישי. ברנדוט הציע ליהודים ולערבים להפסיק האש ביום שישי ב-10 בבוקר לפי שעון מדינת ישראל. על הצדדים לתת תשובתם היום עד שעה 4 אחר הצהריים. ברנדוט הודיע, שאם אחד הצדדים לא יסכים להצעתו או יעמיד תנאים, הוא לא ימשיך בתיווכו, ויעביר העניין למועצת הביטחון. ברנדוט המציא לצדדים פירוט מלא של החלטות מועצת הביטחון, כפי שנוסח על ידו:

- א. אנשים לוחמים לא יורשו להיכנס לארץ-ישראל או למדינות הערביות.
- ב. מספר העולים בגיל השירות הצבאי יקבע ע"י ברנדוט, לפי ראות עיניו.
- ג. העולים בגיל הצבאי יישארו לתקופת הפסקת האש במחנות בפיקוחו.
- ד. אסור יהיה לגייסם או לאמנם ולו למחצה.
- ה. למתווך תינתן האפשרות המקסימלית לפקח על העלייה.

ו. בשבוע הראשון של ההפוגה, יוכל ברנדוט לקבוע סדרי העלייה לפי ראות עיניו.
 ז. אסורה כל העברת נשק לחזיתות בזמן ההפוגה.
 ח. החזיתות נשארות מוקפאות בתקופת ההפוגה.
 ט. תהיה מותרת רק החלפת אנשים שגרתית בחזיתות.
 י. האספקה לירושלים ולערים נצורות אחרות, תוגש ע"י הצלב האדום בצורה כזאת, שבתום ההפוגה, לא יהיה שינוי בכמות המלאי בערים אלו.
 ברנדוט הודיע לטריגוה-לי, מזכיר האו"ם, על מועד ההפוגה וביקש אישור לכך. גם הודיע לו, שלא יערוך יותר התייעצויות. כוונתו להפעיל באופן יעיל הפיקוח עם התחלת ההפוגה. כאמור, תשובת הצדדים צריכה להתקבל היום עד 4 אחר הצהריים, כדי שביום שישי ב-6 בבוקר יפסקו הפעולות של כל הכוחות המזוינים, ללא יוצא מהכלל. הערב ב-6 תימסר הודעה נוספת של ברנדוט על ביצוע הפסקת האש.
 ממשלת ישראל תגמור היום דיוניה בהצעותיו של ברנדוט ותודיע תשובתה.
 הועדה הפוליטית של הליגה הערבית, דנה על כך אתמול בקהיר, ומקווים שתמסור תשובתה בשעות הקרובות.
 "יוניטד-פרס" מוסר שבחוגי לייק-סאכסס שוררת אופטימיות רבה לסיכויי הפסקת האש. מעריכים שבאם ההפוגה תמומש, יהיה זה ניצחון גדול לאו"ם.
 רדיו ניו-יורק מודיע ש-22 קצינים אמריקנים יצאו כבר לארץ להשתתף בפיקוח.

בחזיתות

הצבא המצרי ניסה לפרוץ מאשדוד לבית דיראס. כוחותינו פגעו בשריון המצרי והניסו חיל הרגלים שלהם. בירושלים, ההרעשה נמשכת ללא הפוגות, משך 24 השעות האחרונות לא נפסקה ההרעשה. בתגובה הורעשו עמדות האויב בעיר העתיקה.
 אווירוני האויב הרעישו, שוב, תל אביב. נהרסו משרדי האו"ם.
גיוס גברים מעל גיל 50
 המרכז לשירות ומפקדת העם החליטו לגייס כל הגברים מגיל 36-42 לשירות חלקי (יומיים בשבוע). המגויסים האלה יישארו במקומותיהם.
 "המארין-קרפ" תעגון בארץ. ממשלת ארצות הברית הסכימה שהאנייה הזאת תעגון בנמל בארץ, בטרם תפליג לביירות. ממשלת ישראל התחייבה לא להחרים סחורות המיועדות לארצות ערב, ולא תוריד אנשים הנוסעים לארצות אלו.
רצח יהודים במרוקו. 27 יהודים, ביניהם ילדים, נרצחו, ועוד 25 נפצעו ע"י ערבים במרוקו, שהוסתו אחרי ההתנקשות הקודמת.
היהודים בדמשק למחנה הסגר. השלטונות הסוריים מעבירים היהודים מדמשק למחנות הסגר. בבתיהם ישוכנו פליטים ערבים. ישנן שמועות שגם ממשלת לבנון תלך בדרך זו.

שונות

* אמש נפתחה מועצת הקיבוץ המאוחד בתל אביב.
 * הבריטים מגבירים תעמולתם בארצות הברית לאחדות אנגלו-סקסית בעניין א"י.

בבית

כלכלה ומשק

במטעים: נעשות רק עבודות הכרחיות ומוזנחות, בגלל המצב. חסרים אנשים לעבודה, חוסר טרקטורים וכו'. במישמ: ריבוי תולעים. התוצרת מאתמול: 733 ביצים, 136 ל' חלב צאן.

בתרבות: אתמול התקיים קונצרט מעל גבי תקליטים על הדשא ע"י חדר האוכל. הקשבנו לסימפוניה ה-9 של בטהובן.

בולטין יומי מס' 11, 10 ביוני 1948

הפסקת האש מחר ב-10 לפני הצהרים

גם הערבים הודיעו על הסכמתם לתנאי הפסקת האש, כפי שנוסחו ע"י ברנדוט. שרת, בדברי תשובתו לברנדוט, הזכיר לו התחייבותו הקודמת בעניין עליית אנשים בגיל הצבא וביטא תקוותו שלא יסטה מהחלטת ה-29 במאי, ומהחלטתו הוא לא להגביל העלייה. כן רמז לו נגד בחירת מקום בלתי נייטרלי למקום מושבו. בהודעתו לעיתונות, שרת סקר המצב הצבאי וציין הסילופים של רדיו לונדון והסיפורים הדמיוניים של הרדיו הערבי. הדגיש, שאנו שולטים על כל השטח של המדינה היהודית, ובידינו גם שטחים נוספים. בנוגע לירושלים חזר ואמר, למרות מקומה המיוחד של ירושלים, בלב כל יהודי, הסכמנו למסרה לשלטון בינלאומי. אולם אף פעם לא נסכים, שער ז', שלמעלה מ-60% הם יהודים, תעבור לשלטון ערבי. לבסוף, הוסיף שזו הפעם הראשונה שהזמן פועל לטובתנו, ולא נוכל להסכים לשום ויתורים נוספים. הודעה דומה מסר וייצמן בפריס, בהוסיפו שנתנגד לשינויים בגבולות, ואין מה לדבר על החלפת הנגב בגליל המערבי... הודיע שידוע לו שאישים חשובים באנגליה מנסים להשפיע על הממשלה הבריטית לשנות מדיניותה כלפי ישראל.

ברנדוט הקים מושבו באי רודוס...

הידיעה על הפסקת האש נתקבלה בשביעות רצון רבה בחוגי האו"ם...

אך בוויין ממשך מלחמתנו ביהודים. בתירוצים שונים הסביר למה אינו יכול להכיר במדינת ישראל. בקואליציה הערבית. ישנם חיכוכים שונים בעניין הפסקת האש וכנראה משהו לא בסדר בפקוד המאוחד, בהנהגתו של המלך עבדאללה.

עליית גולי קפריסין. ממשלת בריטניה מעיינת מחדש בעניין עלייתם של גולי קפריסין.

בחזיתות

בהתקפת נגד של כוחותינו נכבשה שכונת מוסררה בעיר החדשה בירושלים. מטוסי האויב הרעישו ישוב בעמק. יסוד המעלה, חולתה ואיילת השחר הורעשו בתותחים. לא היו אבדות בנפש. הצלב האדום ביקש הפוגה של 12 שעות בחזית ירושלים, כדי להעביר שיירה דרך העיר העתיקה לרבת עמון. היהודים הסכימו להפוגה של 6 שעות. גם הערבים הסכימו. ההפוגה היום מ-8 בבוקר עד 2 אחה"צ.

שונות

* חודש דואר האוויר עם שוויץ. הצלב האדום מעביר מכתבים לשבויי גוש עציון. המכתבים צריכים להיות כתובים על טופס מיוחד המכיל לא יותר מ-15 מילים.

* ועדת החוץ של הפרלמנט הצרפתי החליטה לדרוש מהממשלה להכיר במדינת ישראל.

* מספר הקורבנות היהודים במאורעות מרוקו עולה כבר ל-44.

בבית

גמר הקציר. אתמול גמרו הקומביינים קציר החלקה האחרונה. לעובדים סודר קומזיץ בחצר באר א'. מבררים האפשרות לקיים חג הקציר.

בועדת המצב. התקיים בירור על תוכנית העבודה לעשרת הימים הקרובים. הוחלט על כיבוש הקש בשטחים הקרובים לבית, בערך 50-60 טון, וחריש אותם השטחים.

בהדר. הועדה דנה בבעיות הדר, עליהן פרסמנו בבולטין קודם, ובבעיות הביקורים לשם. הועדה החליטה לאשר ביקורה של קיילה אצל מוטקה.

בולטין יומי מס' 12, 11 ביוני 1948

ההפוגה בעשר בבוקר

בעניין הפסקת האש שצריכה להתחיל ב-10 לפני הצהריים, שידר בן גוריון דבר הממשלה: ממשלת ישראל החליטה לקבל צו ההפוגה בשל שני נימוקים עקרוניים:

א. מיום שפרצה המלחמה הודענו וחזרנו שאנו מוכנים להפסיק האש כל רגע שאויבינו יחדלו מהתקפתם הזדונית.

ב. מדינת ישראל פועלת בהנחה של שיתוף פעולה עם האומות המאוחדות. אנו נקיים ההפוגה ביושר ונאמנות. נתנו כבר הצו לכל כוחותינו, כולם נתבעים להימנע מכל מעשה נגד ההפוגה. לא נסבול שום ניסיון מצד מישהו להפר ההפוגה. מי שיפר ייחשב כאויב ישראל ויועמד לדין כאויב פנימי בשעת חירום.

ההתקפה של חמש מדינות ערב, בעידודה ותמיכתה של מעצמה גדולה, לא ערערה עמדתנו. בידינו לא רק שטח המדינה היהודית אלא גם שטחים נוספים. ירושלים כמעט כולה בידינו. משך השבועות האחרונים התחזק הארגון הפנימי שלנו בקצב מהיר. העלייה גדלה. כל השטחים שנכבשו על ידינו יישארו בידינו. בימי ההפוגה נביר מנגנון המדינה. משך 3 דורות גילינו בארץ כוחותינו היוצרים. משך 6 חודשים האחרונים גילינו כוחנו הלוחם.

העיתונות העולמית מעריכה ההפוגה כמאורע עולמי ממדרגה ראשונה. כל עיתוני העולם החשובים הרבו אתמול בדברי הערכה. כולם מביעים התקווה שההפוגה היא צעד ראשון להשכנת השלום.

העיתונות האנגלית ממשכיכה בשלה, בצורך שינוי הגבולות ובקיצוצים, מי בצורה גלויה, ומי בצורה מוסווית. העיתונאים האמריקנים הגדולים מסבירים שמדינת ישראל הוכיחה יכולתה לעמוד במערכה ואין כבר כל ספק שהיא תהווה גורם חשוב במזרח הקרוב. המדינות הערביות צריכות להסיק מסקנות מכך.

"הניו-יורק פוסט", מתומכיה הנלהבים של הציונות, כותב ששביתת הנשק איננה הוגנת כלפי היהודים. היא רק ויתור לבגידתו של בוויין. הערבים יוכלו לקבל נשק עד יום שישי, עד הרגע האחרון ממש, בו בזמן שידי היהודים כבולות ע"י האמברגו. העיתון מזהיר שיש לעמוד על המשמר נגד מזימה מדינית. מה יהיה אם ההפוגה תופר ע"י אחד הצדדים? אם הערבים יפרו ידע בוויין וחבריו לשתק האוי"ם ומועצת הביטחון. אולם אם היהודים יפרו, יפעילו כל המנגנון כדי לדכא המדינה היהודית, וטרומן ייתן הסכמתו הפסיבית. מטרתו של בוויין היא ברורה: השמדת ישראל וסילוקה מהמזרח הקרוב.

הפיקוח על ההפוגה

אתמול התכנסה מועצת הביטחון, כדי לשמוע הדין וחשבון של ברנדוט ולדון בעניין המשקיפים של המדינות השונות. נציג ארצות הברית העריך ההישג הגדול, והציע להביע הערכת המועצה לברנדוט. צרפת הציעה להביע גם הערכת המועצה לפירושו הנכון של החלטות המועצה. נציגי רוסיה ואוקראינה התנגדו להצעת צרפת. לדעתן לא הייתה הרשות לברנדוט להחליט אלו מדינות צריכות לפקח על ההפוגה. הרכב ועדת הקונסולים הוא מקרי ולא ניתנה לה סמכות כזאת. גרומיקו שאל, במה ראויות ארצות הברית, צרפת ובלגיה יותר מרוסיה לפקח על ההפוגה, והוסיף שזו הייתה בהחלט פרוצדורה בלתי "פורמלית". בהמשך הוויכוח "התברר", שאי אפשר לדון בעניין זה מחוסר הצעה פורמלית. גרומיקו הודיע שהוא יגיש הצעה פורמלית, שרוסיה תשלח משקיפים. יושב הראש הודיע, שידונו בהצעת רוסיה ביום שלישי הבא.

רדיו לונדון מוסר שהצעת רוסיה זכתה לקבלת פנים קרה עד מאד. ממשלת בריטניה נתבקשה ע"י ברנדוט לשלוח אניות ואווירונים לפיקוח על נמלי הארץ. הממשלה הבריטית מעיינת בהצעה זו.

הפוגת האש המקומית הופרה בירושלים

הפוגת האש בירושלים הופרה באופן מחפיר ע"י הערבים שעה אחת אחרי שהתחילה ההפוגה. כידוע, הוכרזה ההפוגה בהסכמת שני הצדדים ל-6 שעות, כדי להעביר המשלחת של הצלב האדום לרבת עמון, אולם כעבור שעה התחילו הערבים בהתקפה חזקה. המשלחת נאלצה לחפש מקלט לשעה שלמה ומר רנייר, נשיא המשלחת, נאלץ לשכב שעה שלמה בתעלה על יד המכונות. כוחותינו הדפו ההתקפה. מהפרת ההפוגה סבלו גם עיתונאי חוץ שהוזמנו ע"י מפקד ירושלים לבקר בעמדות היהודים. גם הם נאלצו באמצע הסיור לחפש מקלט ולשכב בתעלות.

בחזיתות

דמשק הופצה הלילה ע"י מטוסינו. הם חגו רבע שעה מעל העיר והטילו מטען גדול של פצצות. כל המטוסים חזרו בשלום.

גזר, שנכבשה אתמול ע"י הלגיון, שוב בידינו אחרי התקפת נגד.

משמר הירדן. קרבות עזים מתקיימים באזור משמר הירדן.

41 היהודים האמריקנים, נוסעי "המרין-קרפ", ישוחררו בבירות ע"י שלטונות לבנון ב-28 ליוני ויוחזרו לארצות הברית באותה אנייה.

אנשי קניה לא ישוחררו לעת עתה. השלטונות האנגליים בקניה ביטלו הסידורים להחזרת העצורים לארץ, בתקופת ההפוגה.

בבית

אתמול הגיע ישראל גרמן הביתה מהחזית, לביקור קצר. אחרי ארוחת הערב התאספו חברים בחדר האוכל וישראל מסר רשמיו מהחזית.

אתמול הגיע קשר. חזרו הביתה יהודה ר., ראובן שויאר, זאב רוטשטיין וצדוק.

יצאו להדר: מלכה, חונקה ומיירים. לביקור בבית החולים בתל אביב: קיילה. ראובן מהגרעין לרופא השיניים. 8 מכוניות הוציאו מוצרים שונים מתוצרתנו.

התחלנו היום בחריש הקרב של הבקיה הארגמנית, ליד הבית, וגיבוב הקש של השיבולת. זאב רוטשטיין הצליח להשיג כל החלקים הדרושים לתיקון מוטור החשמל, והוא ניגש לתיקונו.

שלומם של חברינו הפצועים. מצבו של אצה רייטר הוטב ומעריכים שיצא מכלל סכנה. הוא התחיל "להתלוצץ" מחדש. מוטקה בן אריה נותח בהצלחה. הכדור הוצא. מקווים להחלמתו השלמה והמהירה. מאיר א. עדיין בבית החולים ורגלו בגבס. ניצל הזדמנות ו"ערק" מבית החולים ליום אחד לבקר בהדר.

בולטין יומי מס' 13, 13 ביוני 1948

עם התחלת ההפוגה. ברנדוט ביקר בירושלים ובדמשק לפני עברו לרודוס. בירושלים אמר לעיתונאים שיש לצפות למקרים בודדים של הפרת ההפוגה בימים הראשונים. האש הופסקה לפני שהיו בידו אמצעי פיקוח. "קול ישראל" הודיע שברנדוט פנה לממשלת בריטניה לשלוח אניות ומטוסים, וזו האחרונה מעיינת בבקשתו של ברנדוט. יחד עם זה מסר דובר ממשלת בריטניה שאין להניח שהבריטים ישותפו בפיקוח או במשא ומתן לשלום.

לפי רדיו לונדון יגיעו כל המשקיפים משך 48 שעות. לפי אותו מקור הגיעו כבר לתל אביב משקיפים אמריקנים, לשם פיקוח הנמלים בארץ. ממשלת ארצות הברית מוכנה למסור 6 אניות ומטוסים למטרת הפיקוח. היא גם מוכנה לשלוח משקיפים נוספים. המטוסים האמריקנים שבאו לקפריסין כדי לפנות האזרחים האמריקנים במקרה הצורך, חזרו לגרמניה, אחרי שנפסקו הקרבות בארץ. בוויין הכריז בנאום, שאפשר להשיג שלום בין היהודים והערבים, "הרי הם מגזע אחד".

הדרך החדשה לירושלים. רדיו קולומביה בניו-יורק מסר על הדרך החדשה שהיהודים פילסו להם לירושלים לפני התחלת ההפוגה. כתבנו בירושלים השתתף בהעברת שיירה בדרך זו. לדעת הכתב פתיחת הדרך היא מפנה חשוב במערכת עתיד ירושלים. העובדה שעבדאללה לא הצליח לכבוש העיר והיהודים הצליחו בכוחות עצמם להביא אספקה, תהיה לה השפעה עצומה בהכרעת גורל ירושלים. הכתב תיאר הדרך שפולסה לאורך שבילי צאן. שבוע לפני ההפוגה היו עוברות שיירות כל לילה והערבים לא הצליחו להפריע (מדובר ב"דרך בורמה"). "רויטר" הודיע שהערבים לא ירשו בשום אופן ליהודים להשתמש בדרך החדשה. ממשלת רומניה הכירה במדינת ישראל.

פרעות בטריפולי. בטריפולי היו פרעות ביהודים. מספר האבדות טרם ידוע. שביות גזר חזרו לבן שמן.

בבית

ועדת המצב החליטה לא לשבות הפעם בחג השבועות בגלל המצב, אך ביקשה מועדת התרבות לקיים מסיבת הקציר.

הוחלט על שיתוף עם יד מרדכי של עבודת הקומביינים בעבודות חוץ. כמו כן הוחלט על אימונים, לאחר שעות העבודה, עם ציוד חדש שהגיע.

חילופים בהדר. הועדה החליטה על שיטת החילופים בגבולות של 10 חברים בערך, באם לא תהייה התנגדות מצד החברות בהדר לחילופים רבים כאלה. לא יהיו ביקורים של חברים שלא להדר.

שונות. אברהמקיה מוסר שתביעתנו למצוא פתרון לקיום האנשים בנקודות הספר נשאו פרי. המשקים הנמצאים בקו האש, קיומם כדין הצבא. משקים מסוגנו יקבלו רק באופן חלקי להוצאות קיומם, על חשבון ועדת הנגב. כדאי לציין שנמסרה סמכות למפקדי החטיבות להוציא מהמשקים אנשים כראות עיניהם. אשר לילדים "פנויים" מקבלים 7 לא"י לחודש לנפש. בעניין הקומפרסור, שאין להשיג בשוק, מתנהל מו"מ עם "סולל-בונה" על כך.

בליל שבת מסר אברהמקיה דו"ח משיבת הועד הפועל של הקבה"א. גם בהדר.

בולטין יומי מס' 15, 14 ביוני 1948

הפעלת חזית ההתיישבות. בשבוע שעבר עלו על הקרקע בצנעה, ללא פרסום, שני ישובים באזור בית שאן: קיבוץ רשפים של השומר הצעיר וקיבוץ של הפועל המזרחי. בימים הקרובים יעלה באותו אזור ישוב שלישי.

אניית מעפילים. לפי רדיו לונדון הבוקר, הגיעה אתמול לארץ אניית מעפילים עם 400 עולים. לפי אותו מקור יצאו העולים בגיל הצבא למחנה שימצא בפיקוח של משקיפי ברנדוט. בשידורי הארץ לא נזכר הדבר. ברנדוט התיישב ברודוס והממשלה היוונית מגישה לו כל העזרה. יש לו דעה מי הפר ההפוגה הראשונה, אך יגלה אותה בזמנו. הביע שביעות רצון מהמו"מ בירושלים עם היהודים. נפגש פעמיים עם שרת. המשקיפים התחילו כבר לפקח על נמלי הארץ. אתמול יצאו מקהיר 21 משקיפים אמריקנים, 14 צרפתים ו-7 בלגים.

בריגדיר בריטי מאיים... הבריגדיר הבריטי לש, המשרת בצבא עבר הירדן, מסר אולטימטום ליהודים, שאם לא יפסיקו להשתמש בדרך החדשה לירושלים, יפציצו אותה. דובר הסוכנות בירושלים הודיע שלא עולה על הדעת שהיהודים יסכימו לאולטימטום של הקצין הבריטי. השיירות שלנו ממשיכות להשתמש בנתיב החדש בגלוי. הלגיון ניסה להפציץ דרך זו במוצאי שבת.

ההפוגה... מצהרי יום אתמול ההפוגה היא מלאה. שקט בכל החזיתות. רדיו קהיר מתאונן שהיהודים שמו מוקשים בכל הדרכים המובילות לירושלים. בירושלים עצמה היו כבר פגישות בין חיילים יהודים וחיילי הלגיון הערבי. אחדים מהם אמרו שאין הם מעוניינים להלחם ביהודים. האנגלים הכניסו אותם לעסק הזה.

מיכאל מרקוס. העיתונות האמריקנית מקדישה מקום ניכר לאישיותו ולעברו הצבאי ומביעה צער רב על מותו הטרגי.

לסיכום המצב הצבאי. קצין המבצעים של צבא ההגנה סקר מצבנו הצבאי. הפעולות הצבאיות הביאו הצלחות מרובות. ישוב של 700,000 נפש עמד מול 7 מדינות בעלות אוכלוסייה של 40 מיליון. בידינו כל הערים הגדולות. ג'נין בתוך המשולש ריקה מתושבים. מאות כפרים נפלו לידינו. רק 13 כפרים שבשטח המדינה לא נכבשו. לעומת זאת נכבשו 50 כפרים שמחוץ לשטח מדינת ישראל... צבא "ההצלה" נעלם כמעט לגמרי. הערכתנו היא, כי האויב לא השתנה. הלגיון הערבי הוא הטוב בין צבאות האויב. ההדרכה הבריטית והציוד הבריטי שניתן לו בשפע, נותנים אותותיהם. ציודם של המצרים דומה לזה של הלגיון, אך חיל הרגלים שלהם נופל בהרבה מהלגיון. בלילה האחרון שלפני ההפוגה שופר מצבנו בגליל. כבשנו שני ישובים. גלבוע נכבש כפר ערבי, גזר נכבשה בחזרה, הדרך לירושלים נעשתה בטוחה בידינו. בדרום כבשנו עסלוג. אתמול הורגשה עוד תנועה קלה של הצבא המצרי בכמה מקומות. ביצוע ההפוגה עלה בקשיים רבים. מפקדי החזיתות וחייליהם קיבלו הפקודה במרירות, אחרי הניסיונות הקודמים של ההפוגה. בחזית הימית נמסר, שאחרי ההפוגה התקרבה אנייה מצרית לאזור החוף של המדינה היהודית. יחידות הצי שלנו הקיפוה. רב החובל של האנייה המצרית הסכים לעזוב המים הטריטוריאליים של מדינת ישראל.

פרעות ביהודים. בפרעות בטריפולי נהרגו 17 יהודים ונפצעו רבים, חנויות רבות עלו באש. הצבא הצליח להשיב הסדר על כנו.

רדיו לונדון מודיע על פרעות ביהודים בקזבלנקה. הצבא הצרפתי התערב.

שונות

* בדמשק הייתה אזעקה אתמול ותושביה ישבו חצי שעה במקלטים.

* חודש דואר האוויר עם ברית המועצות.

* מדיניות בוויין הותקפה קשות בפרלמנט הבריטי. באנגליה גוברת ההכרה בהכרח להכיר במדינת ישראל, אך הם מעוניינים בשינוי הגבולות.

בבית. בשיחת קיבוץ, לאחר הסקירה של חיים, דנו בביקורים להדר ובענייני ביטחון. לסידור העבודה נכנס ברל אפרתי.

בולטין יומי מס' 15, 15 ביוני 1948

ההפוגה והפיקות. שקט שרר בכל החזיתות משך יום אתמול. הופר קצת השקט בירושלים, בסביבת ימין משה. המפקחים של האו"ם הגיבו והמצב חזר לקדמותו.

האספקה לירושלים מגיעה בסדר. גם לנמל תל אביב הגיעה אניית משא עם מכוניות משא. הגיעו גם עולים נוספים. מדובר הרבה על סמכויות הרבות של ברנדוט. ועדת הקונסולים עומדת להגיש דו"ח לאחר שהיהודים סירבו להסכים לפיקוח על הדרך החדשה לירושלים.

בחזית המדינית

הועדה הפוליטית של הליגה התכנסה לשיבתה. עזם פחה, מזכיר הליגה, אישר שהערבים לא יסכימו בשום אופן למדינת ישראל.

נציג ממשלת ישראל באו"ם מחה נגד החלטת אנגליה לסגור לחלוטין צינור הנפט ובתי הזיקוק בחיפה, ולהקים בית זיקוק קטן בעירק לשם הפקת דלק למטוסים ערבים.

סוריה הלכה בעקבות מצרים ודחתה המחאה האמריקנית על הבלוקדה שהטילה על חופי ארץ-ישראל. ממשלת ארצות הברית טרם החליטה מה תהיה תגובתה.

עבדאללה מינה, מזכירו של הוועד הערבי העליון, למושל צבאי של ירושלים.

רדיו מוסקבה מודיע שכמה מעיתוני ביירות דורשים שיתוף רוסיה בפקוח על ההפוגה בארץ. הקונסול היוגוסלבי מונה כשגריר ארצו במדינת ישראל. הוא גם ייצג זמנית ממשלת הונגרייה, עד שזו האחרונה תשלח שגריר מיוחד.

שונות

* מדינת ישראל קנתה בתי המלאכה של הצבא בקרית מוצקין בשני מיליון לירות. בתי המלאכה האלה הם הגדולים בכל המזרח הקרוב. הצבא הבריטי יפנה היום המחנות בקרית מוצקין. הם מהגדולים בארץ.
* כתבו הצבאי של "ניו-יורק הרולד טריביון", הנחשב לאחד הכתבים הצבאיים הגדולים ביותר במלחמה האחרונה, כתב שמעולם לא ראה פעולה צבאית כל כך מוצלחת, כמו זו של הצבא היהודי בכיבוש הר ציון.
* הקולונל דוד מיכאל מרקוס. כאן באה רשימה מרחיבה על תולדות חייו של מרקוס... כשנשאל אם יהיה מוכן לעזור להקמת מדינת ישראל, ענה שיענה לכל קריאה משך 24 שעות. כשנקרא, עזב תכף אשתו וילדיו ובא ארצה.

בעולם

גוטוואלד, מנהיג הקומוניסטים, נבחר פה אחד ע"י בית הנבחרים הציכי לנשיא המדינה.
אנגליה "דואגת" לסודאן. ממשלת אנגליה נתנה סמכות למושל האנגלי של סודאן לתת ממשל עצמי לסודאן.

מלחמת הבחירות בארצות הברית. חוקרי דעת הקהל מוסרים שהמועמדים בעלי הסיכויים הגדולים ביותר בין הרפובליקנים הם דיואי וסטסו (כידוע נבחר המועמד הדמוקרטי טרומן).
היבטל ה"לינץ"? הועדה המשפטית של בית הנבחרים האמריקני החליטה ש"הלינץ" הוא פשע פדרלי.

בולטין יומי מס' 16, 16 ביוני 1948

מועצת הביטחון דחתה תביעת ברית המועצות, לשלוח 30-50 משקיפים לארץ. אחרי ההצבעה אמר גרומיקו שהוא יצטרך להוציא מסקנות מהתגבשות גוש המצביע תמיד נגד הצעותיו. בשאלה הנידונה רוסיה הייתה היחידה שהייתה לה עמדה ברורה לעומת דו-פרצופיותה של מדיניות ארצות הברית וגרורותיה. הוא רואה בהחלטה קנוניה לפתור שאלת ארץ-ישראל מאחורי גבו של האו"ם.

היו"ר, פארס-אל-חורי, העמיד לדיון שתי בקשותיו של ברנדוט: א. כל הפניות לאו"ם בקשר לא"י יועברו אליו. ב. תימסר לו הסמכות למסור דו"חות מפעולתו בזמנים שהוא יחשוב למתאימים. היו"ר הסכים. גרומיקו התנגד לתביעתו הראשונה של ברנדוט, בה ראה ניסיון לא לאפשר לצדדים לפנות ישירות למועצת הביטחון.

המועצה החליטה לפנות לכל המדינות, שתעזרנה בפקוח על עלייתם של גברים בגיל הצבא.

מנואילסקו, ציר אוקראינה, יהיה יו"ר מועצת הביטחון בחודש יולי.

הערב תדון מועצת הנאמנות בעניין ירושלים.

אי התערבות נוסח בריטי. הצבא הבריטי דרש מהיהודים לפנות מחנה צבאי שנתפס לפני זמן על ידינו בסביבות חיפה, כדי למוסרו לערבים. נציג ממשלת ישראל הודיע שהיהודים יוצאו מהמחנה רק בכוח, ויראו בזה הפרת שביתת הנשק ע"י האנגלים. ממשלתנו פנתה למשקיפים להתערב בדבר.

האנגלים מפנים. 20,000 חיילים אנגלים עזבו אתמול נמל חיפה. סבורים שהחיילים הבריטים האחרונים יעזבו תוך שבועיים, ואולי תוך 10 ימים.

פיקוח ותיווך. ברנדוט מסר, שמלבד הימים הראשונים, לא קרו מקרים נוספים של הפרת ההפוגה. הוא אינו מטיל האשמות על שום צד. אנגליה לא תשתתף בפקוח. בדעתו להזמין שני הצדדים למשא ומתן לשולחן עגול. האספקה לירושלים תהיה בפקוח גם בדרך החדשה. תחנת הפיקוח תועבר לשער הגיא,

ותבדוק העברת נשק וציוד צבאי. שנייה תהיה בדרך יריחו. ברנדוט הרשה לפרק בנמל תל אביב 240 משאיות שהגיעו מפנמה. האנייה הגיעה קודם לחיפה, אבל האנגלים לא הרשו שם לפרק מטענה. ממשלת ארצות הברית מסרה לרשותו של ברנדוט 5 אווירונים וגם 3 אניות.

בירושלים נפגשו המפקדים היהודי והערבי בנוכחות משקיפי או"ם לברר פרטי גבולות האזורים. בחירות לפרלמנט היהודי. רדיו מוסקבה מודיע שהבחירות לפרלמנט מדינת ישראל תתקיימנה באוקטובר. הפרלמנט יבחר בנשיא ויקבע החוקה של המדינה.

שונות.

* דובר משרד החוץ הבריטי אמר שיש גישה משותפת לבריטניה וארצות הברית בעניין העלייה היהודית.

* בנש בירך את גוטוואלד להיבחרותו לנשיא המדינה.

* רדיו מוסקבה מודיע שהבריטים באוסטריה מרשים לטייסים אוסטריים להתגייס לצבאות ערב.

בבית

בשיחת קיבוץ. אתמול כונסה שיחה מיוחדת כדי לשמוע מפי אלן שוורץ, שבאה לביקור חטוף ורשמי, המלצותיהן של החברות בהדר. אחרי בירור ממושך, שהשתתפו בו חברים רבים, סוכם לקבל הצעת הדר לביקורים קצרים, לא על יסוד חילופים בעבודה, במהירות האפשרית... באותה שיחה הוחלט גם לא לגמור כיבוש הקש 101- י"ע יועברו לעבודות הביצורים.

שיירה גדולה הגיעה לכפר מנחם עם חברים שנסעו וחזרו, וכן הובלות גדולות למשק ומהמשק. ביומיים האחרונים הננו מרגישים שרב הקיץ. הטמפרטורה הגיעה 50- מעלות צ. בצריפים כבתנור. בלול קורבנות רבים.

בולטין יומי מס' 17, 17 ביוני 1948

מועצת הנאמנות מתכשת להחלטות. בישיבת מועצת הנאמנות אמש, דרש נציג רוסיה שהמועצה תדון בנוגע למשטר הבינלאומי של ירושלים. נציג בריטניה התנגד לכך בנמקו שדיון כזה יפריע לתיווכו של ברנדוט, כינון ירושלים כעיר בינלאומית, בהתאם להחלטות החלוקה. גם נציג עירק התנגד. ברוב דעות הוחלט להימנע מהדיון בעניין השלטון הבינלאומי בירושלים.

מציניים הופעתו הראשונה של נציג רוסיה, צ'רפקין, במועצת הנאמנות. כידוע, התנגדה רוסיה למועצת הנאמנות ולא רצתה להשתתף בה. רוסיה שינתה עמדתה בעניין ארץ-ישראל.

הסכם אנגלו-אמריקני? מרשל, מזכיר החוץ של ארצות הברית, מסר לעיתונאים, שישנו הסכם בין ממשלתו וממשלת בריטניה בעניין אינפורמציה מוקדמת בנוגע לכל פעולה במזרח התיכון. לשאלה, למה לא נהג כך בעניין ההכרה במדינת ישראל, הוא ענה שזה מקרה בודד שלא נמסרה אינפורמציה מקודם.

ברנדוט מתווד. הליגה הערבית הסכימה לשלוח 4 מומחים, ביניהם 2 מהארץ, לרודוס, לנהל מו"מ עם ברנדוט. הליגה הודיעה שמומחים אלה לא ייצגו ארצות ערב, אלא יגישו כל האינפורמציה הדרושה לברנדוט. היום יבוא ברנדוט לת"א לשדל היהודים לשלוח גם כן מומחים להכנת המו"מ.

הערבים דחו הצעתו של ברנדוט להכריז על ירושלים כעיר פרוזות. הם אמרו שהיו מוכנים לכך, אבל היהודים הפרו ההסכם.

דובר ממשלת ישראל הכריז, שהפיקוח העולמי על העלייה, זהו פירוש של ברנדוט שאין לו כל סימוכין להחלטות מועצת הביטחון. היהודים יקיימו הבטחתם, אולם פירוש זה אינו הוגן ויעורר התמרמרות רבה.

הבריטים מפנים. קצב הפינוי גובר והולך. אתמול יצאו 2,000 חיילים ומאה אזרחים. בחיפה נשארו רק אנגלים מועטים.

מרשל הודיע: ממשלת ארצות הברית מסרבת להכיר בבלוקדת הימים על חופי הארץ.

שונות:

* לדעת רדיו מוסקבה מתנהלות שיחות בין ארצות הברית ובריטניה בעניין חלוקת אזורי השפעה במזרח התיכון בין שתי המעצמות. עבדאללה יקבל שטח הנגב שנכבש על ידינו ותמורת זאת יקים בסיס להגנת תעלת סואץ.

* רדיו רומא מודיע שהציר האיטלקי במצרים הגיש מחאה על החרמת רכושם של יהודים איטלקיים מבלי כל הוכחות שהם פעלו נגד ממשלת מצרים.

* רדיו לונדון מודיע שמושל סודאן התחיל לטפל בהכנת "עצמאות" סודאן.

* הדואר הבריטי מוכן לחדש הקשר עם א"י, אם יקבל הסכמתו של משרד החוץ. המשרד מהסס. זה יכול להתפרש כתמיכה במדינת ישראל, היות ובארץ אין עדיין דואר ערבי.

* "אצ"ל" פרסם אתמול הודעה שהוא נהפך למפלגה פוליטית, אולם מחוץ לגבולות מדינת ישראל ימשיך לפעול כמקודם.

בעולם

בית הנבחרים הצרפתי אישר הסכם 6 המעצמות בעניין עתידה של גרמניה.

הרוסים עזבו ישיבת המפקדה המשותפת למעצמות בברלין. לא ידוע עדיין האם הייתה זו הפגנה חד-פעמית או הסתלקות קבועה. ראש ממשלת אוסטריה ביקר בחריפות שיטת התיעוש של יפן על ידי ארצות הברית, ואמר שזה יכול להוות סכנה לכל העמים באזור האוקיינוס השקט. מאמצים אלה של שיקום תעשיית יפן הם כנראה תוצאה של היחסים המתוחים עם ברית המועצות.

גל שביתות עובר בעולם. בלונדון פרצה שביתה של 12,000 עובדי נמל, בבלגיה שובתים רבע מיליון פועלי מתכת ומכרות, בצרפת היו התנקשויות קשות בין המשטרה ובין שובתים בתעשיית הגומי, בגויאנה הבריטית נהרגו שני פועלים ונפצעו רבים בפעולת ממשלת הלייבור נגד השובתים במטעי הסוכר, במלזיה היו התנקשויות בין הצבא הבריטי ושובתים.

בבית

שיירה באה ויצאה. אתמול אחר הצהריים הגיעו 3 מכוניות משא. הביאו אספקה, חברים מביקוריהם בהדר, והוציאו תוצרת וחברים שונים להדר ולתפקידים שונים.

"הפוגה" בכפר מנחם. מודיעים על שינויים בסדרי השמירה החל ממוצאי שבת. "ההפוגה" היא רק בסידורים, אך לא בשמירה. קחו זאת לתשומת לבכם! כל החברים, פרט לחלק המגויסים, יוכלו לישון כ"בני אדם". סדר השמירה ישונה... חצי הפל"ם יהיה מגויס כל הלילה וישן במרוכז. השמירה האזרחית תוקל... התורנות למטבח תישאר. מבקשים לא להשתמש בטלפון לצרכים אזרחיים.

בולטין יומי מס' 18, 18 ביוני 1948במועצת המדינה

אחרי נאומי בן גוריון ושרת, התקיים ויכוח כללי בענייני השעה. הוויכוח התרכז בשני סעיפים, ההפוגה וירושלים. נציג הציונים הכלליים מתח ביקורת על הסכמת הממשלה להפוגה. לדעתו אסור היה להסכים להפוגה, כל זמן שהערבים לא השלימו עם עצם קיומה של המדינה היהודית. מאיר וילנר הצביע על רודוס כסכנה למדינה היהודית. הרביזיוניסטים תבעו פעולה בעניין עצורי קניה. בן גוריון ענה שלא היה הכרח צבאי בהפוגה, אך גם לא היה בה משום נזק צבאי.

ההפוגה. ברנדוט הגיע לתל אביב לשיחות עם ממשלת ישראל בנוגע למשא ומתן על השלום. אתמול נפגש עם בן גוריון ושרת. יחד אתו בא בנץ' סגנו, מפקדי האו"ם. לעיתונאים הוא אמר שכנראה יהיה נחוץ לו יותר זמן מאשר שלושה שבועות, הנשארים עד ההפוגה, כדי לנהל המשא ומתן. בנץ' אמר שצריך יהיה

להאריך ההפוגה עד שלושה ואולי עד שישה חודשים. גם באו"ם גוברות השמועות על הארכת ההפוגה. יש מדברים על הארכה בלתי מוגבלת. עיתון אמריקני אחד רואה בזה תכסיס לבצע תוכנית אנגלו-אמריקנית מוסכמת. יושב ראש ועדת הפיקוח ביקר אצל ברנדוט בתל אביב.

אתמול הגיע לחיפה מספר מלחי הצי האמריקני שיועמדו לרשות ברנדוט. רדיו ניו-יורק מודיע 50- משומרי ופקידי האו"ם יצאו מחר לא"י כגרעין ראשון למשטרה הבינלאומית. רובם אזרחים אמריקנים. הם יפקחו על כביש ירושלים. מוסרים שישינן תוכניות להגדיל הכוח הזה. נוקבים במספרים מאלף עד 5,000 איש במסגרת הכוח הבינלאומי, כדי לציין שכוח זה נשלח לא ע"י מועצת הביטחון (איפה שיושבת רוסיה עם זכות הוטו) אלא ע"י סידור אדמיניסטרטיבי של מנגנון האו"ם. מניו-יורק מודיעים שיצאו משם מומחים לרדיו כדי להשתתף בפיקוח על הארץ.

שני באי-כוח ברנדוט הגיעו לעירק לנהל שיחות עם הממשלה.

שרת בשיחתו עם ברנדוט עורר שאלת עצורי קניה.

משרד החוץ הבריטי הודיע שאין הוא מכיר בבולקדה על חופי הארץ. כמו כן הודיע שאין הממשלה הבריטית יכולה להיות אחראית לאספקת הדלק למדינת ישראל. משרד החוץ האמריקני הודיע ששלושה מבצרים מעופפים יצאו באופן בלתי חוקי מארצות הברית לכיוון ארץ-ישראל. התגלו שמות האנשים שעזרו לדבר הזה, ומתנהלת חקירה. עם האווירונים יצאו 19 אנשים. שברי אחד האווירונים נראו באוקיינוס האטלנטי, שניים אחרים הגיעו לקורסיקה, מילאו מלאי דלק ויצאו לכיוון ארץ-ישראל.

פרעות בבנגזי. גל הפרעות ביהודי ארצות ערב נמשך. בבנגזי הוכרו מצב צבאי בגלל ההתנקשויות ביהודים. פרטים טרם נודעו.

שונות

* ראש ממשלת פרס הביע תקוותו ששאלת ארץ-ישראל תיפתר בדרכי שלום. הוא אמר שההפגנות שהתקיימו נגדו הן פרובוקציה קומוניסטית. הוא הודה שעוזרים לו מומחים צבאיים אמריקנים. מתנגד בכל תוקף לתביעת עירק למסור כמה איים במפרץ הפרסי (כידוע האיים עשירים בנפט).

* חודש קשר האוויר בין הולנד וחיפה. אווירונים ימריאו פעמיים בשבוע. הקונסול האמריקני הכללי ביקר אתמול בבית החולים "הדסה" בירושלים.

בבית

מישיבת המזכירות. התקיים דיון בפניית ועדת חברים בעניין מקרה דחוף של עזרת הורים. אושרה הקצבה חד-פעמית עד לבירור נוסף.

המזכירות נפגשה עם ברל אפרתי בעניין איחורו הרב בשובו מהחופש. ברל מסר על השתלשלות הדברים והגורמים שמנעו ממנו ומבלה לחזור בזמן שנקבע. המזכירות ציינה, שלאור הנסיבות אין היא מוצאת הצדקה מספקת בנימוקיו של ברל וביטאה ההתמרמרות שדבר זה גרם בקיבוץ. בהקשר זה, המזכירות החליטה לברר שאלת החברים הנמצאים כרגע בחוף לארץ מטעמים פרטיים.

משק וכלכלה

היבול הכללי השנה הוא 90.500 טון חיטה, 60.000 טון שעורה, 13.000 טון שיבולת, 2.000 טון חילבה, בסה"כ 205.500 טון גרעינים. 263.000 טון חציר, 20.000 טון קש (עד היום), לזה יש להוסיף 250 ד' חילבה שהפכנו כזבל ירוק. היבול הכללי של שדות כפר מנחם בתשי"ח הוא הגדול ביותר מאז קיום המשק.

הנה טבלת היבולים של כל השנים:

תשי"ש -	69 טון גרעינים,	72 טון חציר,	37 טון קש
תשי"א -	70 "	102 "	95.5 "
תשי"ב -	88 "	51 "	201.5 "

תש"ג - 74	" "	129	" "	180.0	" "
תש"ד - 60	" "	115	" "	136.0	" "
תש"ה - 90	" "	186	" "	141.5	" "
תש"ו - 92	" "	223	" "	180.0	" "
תש"ז - 62	" "	91	" "	103.5	" "
תש"ח - 20	" "	263	" "	205.5	(רק משני ימי כיבוש)

לשיא זה הגענו הודות לשיפור ביבולים והגדלת שטח הזריעה.

בולטין יומי מס' 19, 20 ביוני 1948

בן גוריון במועצת מפא"י

במועצת מפא"י הנואמים הראשיים היו בן גוריון ושרת. בן גוריון הקדיש עיקר דבריו לשאלת הצבא ואופיו. בתמצית דבריו אמר: "עדיין לא הגיע הזמן לחג הניצחון. כל קיומנו תלוי בכוחנו הצבאי והמוסרי. גורלנו תלוי בצבא בעוצמת האש. אנו עומדים כרגע במערכה מדינית, אולם היא תקבע ע"י כוחנו הצבאי. עלינו, אפוא, לעשות כל מה שביכולתנו להגביר כוחנו זה בתקופת ההפוגה. תפקידנו השני הוא ביצור כל אחת מנקודות התיישבותנו". כאן חילק בן גוריון ביד רחבה מחמאות להתיישבות העובדת והתפקיד שמילאה במלחמה זו. "עלינו כעת להגבירה. דרוש ביצור יעיל של כל משק באנשים וכלים. כל נקודה צריכה להיות מבצר חי, יש לנו הוראות ששום איש לא יעזוב משקו חי.

אנשי ירושלים חייבים תודה לא רק ל'נחשוני' וה'פורצים' ועוד, אלא קודם כל לאנשי גוש עציון שנפלו במערכה.

לנו היתרון המוסרי. מאז שלקחתי לידי תיק הביטחון היה עלי ללמוד דברים רבים, אך למדתי קודם כל שיש לנו הדבר העיקרי – האדם. והאדם הלוחם שלנו צריך לספוג כל החיובי מתקופת 'ההגנה', אך עליו לפעול בשיטות חדשות. יש לשכוח דברים רבים שלמדנו ב'הגנה'. מה שהיה טוב בסג'רה אינו טוב יותר במלחמה על הדרך לירושלים, איפה שעלינו לעמוד מול צבא סדיר מצויד בנשק מודרני. הפלמ"ח היה כוח יעיל מאד, אך היה מוגבל, לא יותר משלושת אלפים איש.

בחגיגות שבע שנות קיומו של הפלמ"ח לא הוזכר די התפקיד המכריע של הקיבוץ המאוחד ומזכירותו ביצירה זו. בראשית דרכו אמרו אנשי השומר הצעיר שאין לקיים צבא פרטי, כעת הם יוצאים להגנתו. אך בצבא אין להבחין בין מפלגה למפלגה ובין אדם לאדם. לולא היה הדבר מזיק לביטחוננו לא היה אכפת לי. אך לשם יעילות הביטחון מוכרח להיות שוויון לכל החיילים וכל אחד יכול לפעול רק לפי סמכות מוגבלת על ידי רשות מרכזית. בתוך המטה אין הבדלי דעות בעניין זה. עלינו להפסיק הפיצול. בין הנוער מתנהלת קמפניה של שיסוי והרעלת הרוחות בעניין זה ויש להפסיקה מיד".

בסוף דבריו דיבר על הצורך לחזק רוח העורף. "ישנה דיספרופורציה ותהום בין המאמץ של האדם בחזית ובין חברו בעורף". הדגיש תפקיד האשה והביא כדוגמה גולדה מאירסון, שפעלה גדולות בעניין הגברת כוחנו הצבאי. דיבר על האנלפבתיות בצבא ועל הצורך במאמץ חינוכי גדול.

שרת דיבר על המערכה המדינית. ציין שלא תארנו לנו מה דלה תהיה עזרת האומות המאוחדות. דיבר על האכזבה מאנגליה. לא שיערנו מידת האיבה הספוגה במדיניותה כלפינו. הדגיש חולשת ארצות ערב.

קוסטה ריקה מכירה במדינת ישראל. היא המדינה ה-14 שהכירה במדינת ישראל.

בחזית ההפוגה. ברנדוט חזר לרודוס ומכין הצעותיו לשלום בארץ-ישראל. לעיתונאים אמר שיהיה צורך, כנראה, להאריך תקופת ההפוגה לחודשיים או שלושה. אם אחד הצדדים או שניהם גם יחד לא יקבלו הצעותיו, הוא יחזיר כל העניין למועצת הביטחון.

עזם פחה, מזכיר הליגה הערבית, נפגש לשיחה ארוכה עם המופתי. סירב לפרסם תוכן שיחתו, אך המופתי אמר לעיתונאים שהוא ממשך לדרוש "פלשתניה ערבית שלמה ומאוחדת". עזם פחה אמר ששום מנהיג ערבי לא יצא לרודוס. סירב לענות על השאלה מה יעשו הערבים במקרה של דחיית הצעות ברנדוט.

8 אניות משחית אמריקניות הועמדו לרשות ברנדוט בתנאי שלא ישתמש בהן כדי לעצור אניות ואנשים בכוח. צרפת שלחה גם כן אנייה אחת ולא ידוע עדיין אם תשלח עוד אחת לפי בקשת ברנדוט. בלגיה ענתה שהיא לא יכולה לשחרר אנייה כדי לשלוח לארץ-ישראל.

50 משומרי ופקידי האו"ם שיצאו לארץ לקחו אתם נשק קל, אך טרם הוחלט אם יורשה להשתמש בו. 2 האניות הגדולות האמריקניות שעגנו בקפריסין הגיעו לחיפה לתיקונים, אך הצבא הבריטי לא הרשה להן לעגון בשטח הנמל. הבריטים רצו לעשות חיפוש באחת האניות, וכשרב החובל לא הרשה להם, נאסר על ידם. האניות נשארו לעת עתה בחיפה מחוץ לנמל.

החל מהיום תגענה לירושלים מדי יום 2 שיירות אספקה.

תחנת פיקוח הוקמה בדרך יריחו-ירושלים. שנייה תוקם בשביל הערבים בדרך לרמאללה.

לקראת הועידה הרפובליקנית. הועדה המדינית של המפלגה מנסחת מדיניותה כלפי ארץ-ישראל. מבררת האפשרות הכרת מדינת ישראל דה-יורה והבטחת גבולותיה בהתאם להחלטת האו"ם מ-29 לנובמבר. דרישות אלו הוגשו על ידי המועצה הציונית לשעת חירום. מועצת היהדות (כת המתבוללים הקיצונית) דרשה מהמפלגה להוריד שאלת ארץ-ישראל מסדר היום.

200,000 פליטים לארצות הברית. אושר החוק להכנסת 200,000 פליטים. ישנה תוכנית לשלוח אניות ולהביא 10,000 פליטים מדי חודש. הציר היהודי סלר מחה לפני הממשלה שסידורי ההגירה הם כאלה שרק 6,000 יהודים יכללו בתוך 200,000.

בבית

עבודות חוץ של הקומביינים. ראובקה אגוזי יצא עם הקומביין הראשון בליווי שייקה לויט כדי לעזור בהרכבה.

הגרעין. לפי פניית הגרעין, הקציבה לו ועדת המצב סכום כסף להוצאותיו ומספר ימי חופש.

ספרטור. המאמצים לתקן הספרטור עלו בתוהו וזה גורם לנו להפסדים מדי יום. הוחלט לקנות ספרטור חדש.

מכבסה עבור הדר. הועלתה הצעה להשיג מכונת כביסה עבור הדר. הוטל על אברהמקיה לברר האפשרויות. אברהמקיה מסר אינפורמציה בשאלת אחזקת האנשים בכפר מנחם. מקודם חשבו שנקבל מועדת הנגב 70% מההוצאות. כעת מתברר שנקבל רק 40%. מדובר על חודש ניסיון. אברהמקיה יערער היום על כך. אשר להדר, ישנה הקצבה של 7 לא"י לחודש לכל ילד ולמבוגר אחד על שניים וחצי ילדים.

בולטין יומי מס' 20, 21 ביוני 1948

שרת במסיבת עיתונאים. במסיבת העיתונאים דרש שרת מאנגליה להפסיק פעולתה נגד היהודים ולהכיר במדינת ישראל. גילה שישנם מספר אנגלים בצבא ישראל. מסר על חילוקי הדעות בקרב הליגה הערבית. עבדאללה מוכן להכיר במדינת ישראל, בתנאי שיוכל לספח החלקים הערביים של הארץ, אך ממשלת סוריה מתנגדת לכך.

"אובסרבר" הלונדוני מוסר ששרת האשים אנגליה באספקת נשק וקצינים במלחמה נגד מדינת ישראל. יש לו, לשרת, דעה טובה מדי על גלאב-פחה כדי לחשוב שהוא פועל נגד רצון ממשלתו. כשברנדוט הגיע לרבת עמון, ניהל משא ומתן עם עבדאללה וגלאב-פחה. אנו בירושלים עומדים מול הבריגדיר האנגלי ליש.

לפני הפצצת נהריה שמענו השיחה בין הקצינים האנגליים, בה ניתן רשיון להפציץ הנקודה הזאת. עם פינוי האנגלים מחיפה, מתכוונים הסורים להפציצה בהתאם לידיעות שבידינו. הפינוי הבריטי: היום יצאו מחיפה עוד 2,000 חיילים ושוטרים בריטיים. עם צאתם יתפנה בניין המשטרה ברחוב המלכים... מחנות הצבא בסביבות חיפה פנויים לגמרי. המפקדה הראשית נמצאת עוד על הר הכרמל.

מומחים לרודוס. כבר יצאו שני המומחים היהודים לרודוס. הם יקבלו דרכונים מספר אחד ושניים של מדינת ישראל. 4 המומחים הערבים נפגשו לפני צאתם מקהיר עם עזם פחה, מזכיר הליגה הערבית. ביקור בעיר העתיקה. 2 רבנים מהעיר העתיקה הורשו לבקר בה בליווי קצין משטרה יהודי ומפקח מטעם האו"ם. שניים מהיהודים לא הורשו להיכנס. גם קבוצת עיתונאים יהודים שביקשה רשיון לבקר נענתה בשלילה.

פרעות במצרים. אחרי ההתפוצצות ברובע היהודי בקהיר פרצו פרעות נגד היהודים. בהתפוצצות נהרגו 25 ונפצעו כ-100, רובם קשה.

שונות

* סוכנות הידיעות הסובייטית מוסרת שבחזית ירושלים משתתפים 27 קצינים בריטיים. קצין ערבי מסר שהבריטים האלה מסיתים אותם להלחם ביהודים. הצבא הבריטי במזרח הקרוב מתחיל בטיהור הצבא מקומוניסטים, כדי למנוע הסתננות ידיעות. * צבא יוון התחיל בהתקפה גדולה בגבול אלבניה נגד המורדים.

בבית

בשיחת קיבוץ היום, בסדר היום: א. ענייני ביטחון. ב. פעולת ו. תרבות והתפטרותו של זליג. הל.

בולטין יומי מס' 21, 22 ביוני 1948

אניית הנשק של אצ"ל. אתמול הגיעה לחופי נתניה אניית נשק של הארגון הצבאי הלאומי. ממשלת ישראל הודיעה למפקחי או"ם, שלא תיתן לפרק הנשק מהאנייה, גם אם תצטרך להשתמש בכוח. אמש פרסמה ממשלת ישראל הודעה שאניית אצ"ל עומדת להגיע לחופי הארץ והממשלה רואה בזה ניסיון חמור להפר חוקי מדינת ישראל, ותעשה מה שביכולתה להפר מזימה זו. יש בניסיון זה משום רצון להפר התחייבות מדינת ישראל כלפי האו"ם וגם ההסכם שאצ"ל לא יעשה כל פעולה נפרדת. הממשלה והפיקוד העליון נתנו הוראה לכוחות צבא ישראל לא לתת לפרק הנשק. אצ"ל גייס אנשיו כדי לפרק הנשק. מנוי וגמור עם הממשלה לחנוק באיבו הניסיון הזדוני הזה. לא ניתן שמאמצנו יוכשלו על ידי קבוצה פורשת, ושזו תקבע עובדות שתקבענה עתידנו.

מפקד נתניה הכריז על עוצר בית בנתניה מאמש. מי שיפר העוצר יענש. שתי אניות של חיל הים עומדות על המשמר על יד אניית הנשק. זה גרם, כנראה, לשמועות הראשונות שהגיעו אניות נשק נוספות. אווירון של מפקחי האו"ם חג כל הזמן מעל האניות.

מושל ירושלים מטעם האו"ם התפטר. הרולד אבנס, מושלה של ירושלים מטעם האו"ם, התפטר, ויחזור בימים הקרובים לארצות הברית. אין הוא רואה כל תועלת בתפקידו זה. הדרך הטובה ביותר לסדר ענייני ירושלים, להשאיר הכל בידי המתווך ברנדוט (וזה, כנראה, הסוף לתוכנית בינאום ירושלים, שהייתה חלק בתוכנית החלוקה).

ברנדוט מכין הצעותיו. נפגש אתמול עם המומחים הערבים. היום יגיעו לרודוס המומחים היהודים. "עין דור" - נקודה חדשה. אתמול עלתה על הקרקע הנקודה החמישית מאז התחלת ההפוגה. כמו כן, קבוצת הנוער הציוני עלתה על הקרקע בעמק המערבי.

מועצת מפא"י דורשת בדיקת תביעותינו בעניין ירושלים. במועצה הוחלט לתבוע שינוי בדרישותינו לירושלים. ההתקפה על ירושלים מוכיחה שאין אנו יכולים לוותר על ירושלים, ולמסרה לרשות אחרת. באותה מועצה הוחלט גם שצבא הגנה לישראל צריך להתקיים כצבא אחיד ועממי. יש לחזק המשמעת ולדאוג לקשר בין המפקדים והמוני החיילים.

בחזית המדינית. באו"ם סבורים שטרומן ימנה בקרוב ציר בדרגת שר במדינת ישראל, כדי לפייס היהודים לפני הבחירות.

פרידה קיצווי, עורכת השבועון "ניישון" הניו-יורקי, עומדת להגיש לטרומן תצלומי מכתבים בין אילי הנפט האמריקנים ובין הנדרסון, מנהל מחלקת המזרח התיכון במשרד החוץ האמריקני, בקשר לארץ-ישראל (כידוע, הנדרסון נחשב לראש המתנגדים למדינת ישראל).

בלונדון דנים על הכרה במדינת ישראל דה-פקטו. אי-ההכרה מפריעה ליחסים תקינים בין המדינות. שומרים על עצורי קניה. לניירובי הגיעו חיילים בריטיים להגביר השמירה על עצורי קניה. העצורים מתמרמרים על המשך החזקתם בגולה.

שונות

* אחרוני השוטרים הבריטיים עזבו אתמול הארץ...

* מלחמת האזרחים ביוון מחריפה והולכת.

* בצפון הארץ נמשכים קרבות עזים בין 60,000 חיילי אתונה ו-7,000 חיילי מרקוס המבוצרים יפה בהרים. בינתיים הוצאו להורג עוד 40 איש באתונה.

* מרשל סוקולובסקי הסכים לשלוח נציגיו להתייעצות 4 המעצמות בנוגע לתיקוני המטבע בגרמניה כולה. נציגי שלוש המעצמות הודיעו שיתנגדו בכל תוקף שברלין תכלל באזור הסובייטי, כפי דרישתם של הרוסים. דובר ממשלת שבדיה הצהיר שהם, נורבגיה ודניה לא יצטרפו לשום גוש.

* בוועידה הרפובליקאית באמריקה נקבע במצע הכרה במדינת ישראל דה-יורה ומתן הלוואה למדינת ישראל.

בבית

בשיחת הקיבוץ התקיים המשך הבירור בענייני ביטחון. הוחלט להטיל על ועדת המצב להכין תוכנית עבודה שתבטיח מקסימום אנשים לעבודות הביצורים.

לידה אגוזי ביקרה אצל אצה בבית ההבראה. מצבו שופר במידה רבה. רוח האבירות לא עזבה אותו. רוחו, כללית, איתנה.

שיירה. לאט מתבטל הדבר הזה. המכוניות באות כבר בלי ליווי. אתמול הגיעו 4 מכוניות. הביאו ולקחו נוסעים ותוצרת. ראובקה, שיצא עם הטרקטור והקומביין הראשון לעבודות חוץ, תובע שנשלח גם הקומביין השלישי לקובייבה.

מבקשים מהחברים שעברו זמנית לגור בבתים לא להזניח את גינות הנוי על יד הבתים.

בולטין יומי מס' 22, 23 ביוני 1948

ניסיון אצ"ל סוכל. העוצר בתל אביב בוטל הבוקר ב-6.30. ניסיון אצ"ל להוריד הנשק בכוח סוכל. בעיר שורר שוב שקט. שרת וגלילי, סגן שר הביטחון (לפי ההודעה הרשמית), נפגשו עם העיתונאים ומסרו הצהרותיהם בעניין זה. שרת אמר, אנו נמצאים במשבר פנימי שאין לזלזל ברצינותו. החלטתנו תקיפה, וביכולתנו לבצעה, לקיים ריבונות של המדינה ולקיים התחייבויותינו הבינלאומיות. הדפנו ניסיון אצ"ל ללא רתיעה ולא נסבול קבוצות מזוינות ופורקות עול. המדינה הצעירה זקוקה לנשק, אבל מוטב לראותו עולה באש, מאשר שיפול לידיים, שישתמשו בו למלחמת אחים.

גלילי אמר: קיווינו שהפרישה תיגמר עם הקמת מדינת ישראל, אך התבדונו. האנייה הגיעה לארץ בלי ידיעתם והסכמתם של המוסדות המוסמכים. אחרי שהאנייה החלה לבעור, שכחו פעולות האיבה. לפני כן ניסו יחידות אצ"ל לחדור לחוף. יש אבדות לאצ"ל, אבדותינו קלות ביותר. כדאי לציין שהאנייה יצאה לארץ זמן קצר אחרי שאצ"ל חתם על הסכם, והודיע על התפרקותו כארגון צבאי. כשהאנייה הגיעה התקשרנו עם מפקחי האו"ם, לדון אתם שהנשק יישאר בפיקוחם עד לגמר ההפוגה. "רויטר" מודיע שיתכן שברנדוט יגיע היום לתל אביב בעניין ההתנקשות בין צבא ההגנה ובין הטרוריסטים של אצ"ל. נקראה ישיבה דחופה של מועצת המדינה להיום אחר הצהריים, בענייני דיומא. ארצות הברית תחליף דיפלומטים עם מדינת ישראל. טרומן הודיע שהחליט לשלוח נציגות למדינת ישראל. בראש הנציגות יעמוד גיימס מקדונלד מניו-יורק. מקדונלד הוא ידיד הציונות זה שנים רבות. תמיד הופיע ללא חת כדיד היהודים והציונות. אליהו אפשטיין אושר כראש משלחת מדינת ישראל על ידי ממשלת וושינגטון.

ברנדוט מסר דו"ח בעניין חיפה. המתווך הודיע שעליו היה להתערב בעניין זה, כדי למנוע התנקשות בין הצבא הבריטי וצבא ישראל. הגיעו להסכם בעניין רכוש הבריטים שמשאירים בסביבת חיפה. כל הרכוש יעבור לרשות מדינת ישראל ולא ישתמשו בו עד גמר ההפוגה. חיילים יהודים ישמרו עליו בינתיים. בועידת הרפובליקאים. בועידה התקבלה הצעה לברך מדינת ישראל, לדרוש הכרה מלאה בה ותמיכה פיננסית.

הפינוי הבריטי. בתשובה לציר הקומוניסטי, מסרה הממשלה שהפינוי מזורז ביותר וייגמר זמן רב לפני 31- ביולי, לפי התוכנית ולוח הזמנים שהממשלה קבעה. בריטניה מוחה על משלוח נשק למצרים. ציר בריטניה מוחה בפני ממשלת בלגיה שמכרה ציוד צבאי רב לממשלת מצרים. הוא הזהיר ממשלת בלגיה שבריטניה תראה בזה יחס בלתי ידידותי כלפיה. שונות. "ניו-יורק טיימס" מודיע שבנו של מלך סעודיה לא השיג שום דבר בביקורו בלונדון. מלך אנגליה ויתר על התואר "קיסר הודו".

בבית

היום ביקרו אצלנו רוב המדריכים החקלאיים ומחלקת ההדרכה של הסוכנות. מפקד החטיבה תבע לגייס את פייבל שריג למפקדה. חברי ועדת המצב שנמצאו במקום החליטו להסכים לתביעה זאת.

חברים בארצות הברית. הוחלט לתבוע מכל החברים שלנו הנמצאים כעת בארה"ב לחזור תכף ומיד הביתה. גם השליחים ישוחררו בקרוב מתפקידיהם ויתבעו גם הם לחזור בהקדם האפשרי. בחירות שנתיות. בגלל המצב ופילוג הקיבוץ בהדר וכפר מנחם, הוחלט לבחור ועדת מינויים מיוחדת שתביא הצעות כיצד לבחור השנה את מוסדות הקיבוץ. פייטל ביקש מהמזכירות לשחרר אותו מתפקידו בגלל השתלשלות הדברים בקיבוץ. המזכירות לא קיבלה פנייה זו ותבעה ממנו להמשיך בתפקידו עד גמר השנה השוטפת.

בולטין יומי מס' 23, 24 ביוני 1948

פרשת אצ"ל במועצת הזמנית. מועצת המדינה תמשיך היום בדיונים בעניין מעשי האצ"ל. אתמול נדחתה הצעת הרביזיוניסטים שהמועצה תבחר ועדת חקירה. בן גוריון ושרת הגנו בתוקף על פעולות הממשלה. באם באנייה יהיו עולים, הם ישוחררו מיד. המועצה בחרה בבן גוריון, שר המשפטים והשר לענייני פנים, שתחקור במעשי אצ"ל ותביא מסקנותיה לממשלה. בן גוריון תבע בתוקף שהאשמים יענשו.

אחרוני הבריטים עוזבים. גנרל מק-מילן, המפקד העליון של צבאות הבריטים בארץ, הודיע שהחייל הבריטי האחרון יעזוב את חופי הארץ בין ה-26-30 ביוני. המפקדה שלו עברה כבר מהר הכרמל לסיירת הבריטית בנמל חיפה.

פעולות האו"ם. התחילו שיחות בין הפקידים הגבוהים של ברנדוט בעניין שמירה על ההפוגה. עזם פחה, אחרי פגישה עם ראשי הממשלות של סוריה ולבנון, הודיע שהערבים לא יסכימו להארכת ההפוגה. עבדאללה מבקר במצרים, נפגש עם המופתי, רוצים להפגין אחדות ערבית. תחנת השידור הערבית בקפריסין. הבריטים הודיעו שבקרוב לא יורשו שידורים מסוג זה.

בעולם

בגרמניה נמשך הוויכוח בעניין המטבע שיהיה לו תוקף על דעת כל המעצמות. המתח בין הסובייטים ויתר המעצמות נמשך. בורשה מתכנסת ועידת שרי החוץ של המדינות הסלוויות לדון בעניין עתיד גרמניה.

בבית

ברפת. אתמול הביאו ספרטור מטיפוס אלפא-לוול, תוצרת שבדיה. בערב תמסור רוזקה ברעם הוראות לעזרה ראשונה והשימוש בתחבושות אישיות.

בולטין יומי מס' 24, 25 ביוני 1948

במועצת הממשלה: במועצה המתכנסת עכשיו בתל אביב הובע אמון לממשלה ברוב גדול. 24 הצביעו בעד הצעת האמון, 4 נגד (3 רביזיוניסטים, 1 מזרחי), 5 נמנעו. במרכז דיוני המועצה (לאחר עניין אצ"ל) עומדת בעיית ירושלים. במשך שעות מספר גוללו אנשי ירושלים את דרישותיהם. כולם דיברו ברוח תיקון המצב בעיר. ברל רפטור דרש חבר מיוחד בממשלה לענייני ירושלים. ציזלינג תבע הקמת רשת יישו בים סביב העיר. בן גוריון שסיכם את הוויכוח, ציין שירושלים היא בעיה צבאית, אשר תיפתר מחוצה לה, יותר מאשר מבפנים. יש להקים בתוכה בסיס כלכלי. "מסרו לירושלים שלא נשכח אותה ורבבות של נוער עברי מוכנים למסור את נפשם עליה", והמשיך שאת המסדרון אליה יש לבסס ולהרחיב.

המתונן. ברנדוט אישר את נכונות טענת היהודים בקשר להעברות שיירות לנגב. הוא נתן הוראות ליהודים ולמצרים להעביר שיירות מזון, החל מיום ו' זה. לנוכח העובדה שמאז ההפוגה עברו כבר שבועיים, השיירות תהיינה עכשיו גדולות מהרגיל. המצרים טרם השיבו על כך (עם כתיבת השורות הנ"ל שומעים יריות תותח מכיוון נגבה-באר טוביה). יתכן ויש קשר בין הדברים.

מלחמת הממשלה ב"פורשים". בתל אביב, נתניה, ובמקומות אחרים בארץ נמשכים מאסרים של רביזיוניסטים ואנשי אצ"ל.

הסיכויים לשלום

"רויטר" מודיע שבימים האחרונים, נוכח עמדתם העקשנית של היהודים והערבים, פחתו הסיכויים לשלום. כנגדו טוען רדיו המזרח הקרוב, שהסיכויים עדיין בעינם עומדים, וברנדוט בימים הקרובים יגיש את הצעותיו הראשונות, בין היתר הארכת תקופת ההפוגה.

עבדאללה חזר לעבר הירדן ובימים הקרובים ייפגש בריאד עם אבן-סעוד. לפני צאתו ממצרים, דחה כל אפשרות של קיום מדינה יהודית, והבטיח ריבונות ערבית על הארץ. הועדה הפוליטית של חבר העמים הערבי תתכנס בשבוע הבא בקהיר.

"טיימס", במאמר ראשי על המצב הפוליטי בארץ קובע, שרק אחדות דעות בין בריטניה וארצות הברית בעניין א"י תבטיח את השלום.

בחזיתות ההפוגה

הערבים הפרו את ההפוגה בשני מקומות. הם התקיפו את הכפר הערבי ברבה (ע"י עכו), הכבוש ע"י היהודים. יהודי אחד נהרג 121- נפצעו. בהתקפה נגדית של היהודים נכבש הכפר בחזרה ונגרמו אבדות קשות לערבים. סביב בית גאולים (ע"י נתניה) התחפרו הערבים, אך טרם פתחו ביריות. זו הפעם הראשונה מאז המלחמה שיסופק חשמל לכל תושבי ירושלים משעה 8-10 בערב.

בעולם

דיואי נבחר כמועמד הרפובליקנים לנשיאות ארצות הברית ברוב מכריע. בורשה מצפים היום להכרזה על הקמת ממשלה גרמנית מזרחית. מולוטוב חזר כבר למוסקבה, אך הדיונים של שרי החוץ מארצות הדמוקרטיה העממית עוד נמשכים בראשותה של אנא פאוקר. בברלין מורגשת מתיחות רבה. הסובייטים הפסיקו את זרם החשמל ואת תנועת הרכבות למערב ברלין. הבריטים הפסיקו את אספקת הפחם לאזור הסובייטי. טריגוה-לי הביע אכזבתו, בעניין אי-אישורו של הסנאט, ההקצבה של 55 מיליון דולרים להקמת בנייני האו"ם באמריקה.

רדיו מוסקבה מודיע שכל עיתוני צרפת מביעים התמרמרותם והתנגדותם לתנאים שאמריקה הציגה בעניין העזרה לצרפת, לפי תוכנית מרשל. לעומת זאת מודיע רדיו פריס שההסכם יושג תוך 48 שעות.

בבית

ישיבת ועדת המצב עם רכזי הענפים. בהתאם לשיחת קיבוץ, ובקשר למצב המתוח בעבודה עקב ההכרח להגביר את העבודה בביצורים ועבודות שונות דחופות במשק, התקיימה אתמול ישיבת ועדת המצב ורכזי הענפים ובה אושרה תוכנית עבודה לשבוע הקרוב. את פרטי התוכנית נפרסם לחוד. בקשר לני"ל הוחלט לבטל החל מהשבוע הבא את כל החופשות שניתנו בימים האחרונים, ועבור החברים שטרם הספיקו לבקר את ילדיהם בהדר תאורגן נסיעה קולקטיבית. האוטו יצא היום אחה"צ ויחזור ביום א' בבוקר. כמו כן הוחלט לגייס את הנוער למשך שבוע לעבודה ימים שלמים. לעשות מאמצים להביא לתקופה זאת קבוצת תלמידים. הוחלט גם על שורה של קימוצים בשירותים, בשמירה ובענפים (פרטים יבואו). כמות נוספת של חציר (הפרטים טרם ידועים בבית) נמכרה עבור הרפת של קיבוץ נגבה, הנמצאת בהרצליה. שיירה שהגיעה אתמול הביאה אוטו זיפזיף, והוציאה 380 חבילות חציר. בשבוע הבא מתכוננים למשלוחים גדולים של תפוחי אדמה, ירקות, עופות ותבואה.

בענפי המשק

הפלחה. בענף שיתוק גמור. ההחלטה בשעתה, להמשיך, לפחות בחריש החציר אשר נמצא על יד הבית, מתבצעת בעצלתיים. ה-ט 35 עבד עד כה 10- ימים. גמר את חריש שטח הבקיה הארגמנית, בערך 90 ד' (טרם נעשתה מדידה מדויקת), לאחר שהשטח קוצץ ע"י העתקת הגדר. בימים הראשונים גם הטרקטור לא היה בסדר, אולם בלאו הכי הועמד כל העניין בסימן שאלה.

לקראת העונה הבאה יהיה, כפי שמסתבר לאחר ביקורו של המדריך רייס, עניין הזרעים וכן עניין הזבלים הכימיים חמור ביותר. השארנו אמנם, לעצמנו, זרעים בכמות מספקת, אולם לא תמיד מתאים הזן והטיב לדרישות. טוב היה אילו יכולנו כבר מראש לדאוג לדברים האלה. המצב הוא, לפי שעה, כזה, שאין אנו יכולים לדעת איך יתפתחו העניינים ומה תהיינה התוכניות. כן גם רופף המצב הארגוני בתוך הענף.

עבודות חוץ. כידוע נמצאים הקומביינים (האליס החדש והאוליבר) וכן שני טרקטורים על גלגלים בעבודות חוץ בשטחים בקובייה, בתנאים שכבר נמסר עליהם בעלון הקודם. לפי שעה היו באליס מספר הפרעות ולא הספיק לקצור הרבה. מקווים שהדבר יסתדר. האוליבר נמצא בעבודה רק יומיים ועובד בסדר. בימים אלה עומדים להגיע לאותו שטח עוד שני קומביינים מעין שמר, על מנת לזרז את הקציר.

מספוא. עם התוכניות להעברת הרפת לא יזרעו כבר השנה גידולי קיץ. נמצאים עוד בשטח כ-15 ד' סלק. בשבוע האחרון ניתנה השקיה נוספת. אם תועבר הרפת בשבוע הבא, תתעורר השאלה מה לעשות עם 150 טון סלק. ישנה הצעה להכניס אותם לבור תחמיץ (זה יכול להיות מונח בבור שנה ויותר). ידרשו כ-50 י"ע. בלאו הכי נצטרך לפנות את השטח. טרם הוחלט על הדבר. ה-40 ד' תלתן לזרעים בשטח השלחין מוכנים לקציר. בינתיים חסר קומביין וטרקטור. יהיה הכרח לקצור במקצרה ולערום בגורן עד אשר יוחזר הקומביין. זה יצריך מספר י"ע.

בגן הירקות. המדריכים אופנהיימר ואטינגר בביקורם, ציינו שהגן מוזנח מבחינת עישובים וכן לא ניתנו טיפולים באופן מספיק, אם כי הדבר נתקל בהבנה מלאה מצדם. ציינו יחד עם זה, שבכל הגנים שביקרו עד כה, בעיקר בעמק חפר, לא השתנה דבר, והעיבודים וכן האריזות נעשים באותה קפדנות והדייקנות שהיו נהוגות לפני המלחמה.

תפוחי האדמה. המצב שונה לפי הזנים ותאריכי הזריעה. הארן-בנר (8 ד') נזרעו בזמן, מעריכים כי היבול יהיה מעל לממוצע. האפטו-דייט ובינטיו (22 ד') נזרעו במאוחר, מהתחלת אפריל, וזן זה לא נותן יבול בזריעת אפריל. גם היבול אצלנו יהיה זעום. קטה-דין (2 ד'), זריעת אמצע אפריל, נפגע ע"י הקימיון והזרעים נהרסו כליל. בכל זאת יהיה יבול ממוצע. חלקה מאותו זן (3 ד'), זריעת סוף אפריל - המצב טוב. המצב בכל תפוחי האדמה הוא כזה, שהכרחי להוציאם מיד, וזה יצריך מספר רב של י"ע.

בעגבניות. חלקת האביב (4 ד') שמניבה כבר יבול, הותקפה ע"י עובש העלים ואלטרנה, דורשת טיפול דחוף. עגבניות הקיץ (10 ד') וכן המשתלה הנם במצב טוב, וממליצים לשמור עליהם היטב, כי לפי האינפורמציה שנמסרה ע"י המדריכים, לא נתקלו עד כה בעגבניות בגיל זה. ויש לקוות למחירים טובים. עומדים עוד לשתול ולזרוע 8 ד'.

במלפפונים. בחלקת האביב (3 ד') אשר התחילו להניב יבול, נראים כבר הסימנים הראשונים של הכשותית ויש לשמור בקפדנות על הגיפורים. נזרעו כבר עוד 3 ד' ועומדים לזרוע עוד 8 ד' בשבוע הבא. **שורשיים.** הוחלט לפי שעה לא לזרוע בגלל מחסור באנשים. בביקור המדריכים היה גם דיון מקיף בעניין הבצל לזרעים לשנה הבאה, וכן בעניין העיבודים. סוכם הניסיון של העונות האחרונות וכן הותוו הקווים להבא.

שיווק. בשבוע האחרון התחילה עונת השיווק בגן. נוסף לבצל התחלנו במשלוח עגבניות ובשבוע הבא נתחיל במלפפונים. המחירים לבצל קבועים, בגבולות 60-65 לא"י הטונה. כמו כן מוסרים לנו שהמחיר לעגבניות הוא טוב, בין 90-100 לא"י הטונה. למלפפונים 110 לא"י הטונה. המחיר לתפוחי אדמה הוא כעת 50 לא"י לטונה. לפי הסכם עם תנובה והארגון הוחלט ששיווק כעת 15 טון תפוחי אדמה ו-25 ט" נכניס למחסני הקירור בת"א. כל חודש קירור יעלה 4 לא"י הטון.

לעומת זה נקבל תוספת למחיר היסודי לכל חודש נוסף, היות תפ"א בקירור 5 לא"י לכל טונה (יש גם הפסד על המשקל כתוצאה מהקירור).

בעבודה. בגן עובדים כעת בממוצע 12 עובדים (2 חברים, 5 חברות, והשאר נוער). בשבוע הבא ידרשו, ע"מ להוציא את כל העבודות לפועל, כ-45 עובדים ליום.

במטעים. השבוע ניתנה סוף סוף השקיה לכרם. בעצי הפרי התחילו בהשקיה שנייה. בביקורו של המדריך ליברמן סוכם סופית עניין הבציר. כל הזנים המוקדמים מהכרם הצעיר לא כדאיים לשיווק וילכו לתצרוכת עצמית לכפר מנחם והדר. לשיווק יבואו בחשבון רק חלק מהזנים היותר מאוחרים של הכרם היותר ותיק, מלכת הכרמים וכן התפוחים. מצב המטע הוא בדרך כלל בינוני ולא שונה הרבה ממצב המטעים בשאר המשקים. השפיעו לרעה תנאי מזג האוויר המוקדמים של החורף וקור בחודשי האביב המוקדמים. יש

להצטער באופן מיוחד על האיחור שחל בהשקיית הכרם. העניינים יכולים לחזור למסלולם באם יקפידו בעיבודים בשנה הבאה.

ברפת. בביקורו של המדריך פלדמן נידונו ועובדו פרטי העברה להדר. בעניין זה יצא אברהם גרינבוים יחד עם המדריך למקום (פרדס אוסטר) לקבוע את כל הסידורים. צוינו הפרות להעברה. ההצעה היא להשאיר במקום את שבעת החשפניות ועוד מספר פרות נכשלות ע"מ לספק את תצרוכת החלב במקום (כ-150 ליטר ליום) וכדי לספק עבודה ליום שלם. צוינו כמו כן 6 פרות נכשלות לחיסול. כל השאר, לרבות הגידול הצעיר והפר, נקבעו להעברה להדר. אתמול ביקרו ברפת הרופאים הוטרינריים ונתנו זריקות לכל הפרות נגד גחלת. נלקחו גם בדיקות דם.

בלול. בביקור של המדריכים ברגמן, אורי ויצחקי נגמר סוף סוף הברור. סומנו למכירה 400 תרנגולות זקנות מתוך 1,250. כ"כ הוסיפו סלקציה של 100 עופות מהלהקות הצעירות. נשאר בלול 850 מטילות זקנות ו-1,500 מהלהקות הצעירות. עד גמר השנה יוצאו עוד כ-500 זקנות ו-150 צעירות והשאר לקראת התחלת השנה הבאה, להקה של 1,850 מטילות. הפעם קיימו סלקציה חריפה, לפי הצעת המדריכים, בגלל הסיכויים הקשים לענף מחוסר חלבונים, יוקר האספקה וחוסר אפשרות בתאורה בגלל האפלה. בדרך כלל הייתה השנה, מבחינה מקצועית, בניגוד לשנה הקודמת, שנה קשה. סבלו מחלות שכיחות בין עופות אשר גרמו להפחתה ניכרת בלהקה. אשר להקטנת הלהקה ומקומות פנויים שיישאר, וכדי למלא באופן יעיל יותר את יום העבודה של העובדים, הופיעה שוב ההצעה לגדל 2 להקות לבשר. נצטרך להחליט על כך בימים הקרובים. ההטלה הייתה, כתוצאה מההפחתה הגדולה, קצת פחות מהממוצע והגיעה ב-8 חודשים עד התחלת יוני 92- ביצים למטילה לעומת 99 כמקובל. מבחינה משקית המצב השנה טוב יותר משנה קודמת. למרות יוקר האספקה, המחירים לבשר ולביצים היו מניחים את הדעת. עובדים כעת בענף 92 עובדים, ובימים הקרובים תהיה אפשרות להקטין את מספר העובדים פי אחד וחצי.

בדיר. המצב מניח את הדעת. התנובה הייתה השנה טובה. המחירים לחלב היו טובים ובאופן מיוחד הועלו ע"י תעשיית הגבינה. ניתנו אתמול זריקות לעדר נגד סימום המעינים.

ביקור המחלקה להתיישבות בענייני ההשקיה. יחד עם כל המדריכים הגיע גם דן גולדברג ממשרד ההשקיה של המחלקה להתיישבות. נערך ביקור יסודי בבארות וסידורי ההשקיה בשטח השלחין. ישנה מצדם כוונות רבה להוסיף סידורים בכפר מנחם, אולם, לפי שעה, לא יכולנו לבצע גם את הסידורים והאינסטלציה מהחומרים והצינורות שכבר הגיעו. כדבר ראשון ודחוף סוכם עניין הקידוח. הובטח לנו שבימים הקרובים תגיע מכוונת הקידוח הרוטציונית יחד עם מומחה מחברת מקורות אשר יציין כמה נקודות לקידוח בסביבת המשק.

התקנו את המוטורים לבאר ג', המונעת, לפי שעה, ע"י טרקטור, ולבאר א' הנמצאת במצב רע. מבלי לבטל את תוכנית החשמול הובטח לנו לטפל בהשגת שני דיזלים מתאימים (דיזלים אופקיים של 15 ו-22 כ"ס מרכוש האויב). כמו כן הובטח לנו לספק עוד 1,500 מטר צינורות של "1" על מנת להגיע ל-100% צינורות המטרה בשטח. התוכניות היותר גדולות (בריכת מי אגירה, מכון לבוסטר, השלמת האינסטלציה וחשמול הבארות) נדחו לזמנים הבאים למרות שישנו גם תקציב לזכותנו.

בולטין יומי מס' 25, 27 ביוני 1948 (לפי העלונים 136)

מזל טוב למשפחת כרמון להולדת הבן שלמה.

בחזיתות המושבות. כתב צבאי מהגליל מודיע, שהסורים פתחו באש לעבר שער הגולן. האש פסקה לאחר שעה. קולונלים שבדיים ואמריקניים יצאו לגליל לבדוק את המקרים. הם מוסרים שהתכסיס המקובל של הערבים בגליל הוא: פלחים יוצאים לקצור בחיפוי חיילים סוריים, אשר משפרים, בינתיים, את

עמדותיהם. הלבנונים מכניסים, לפי דברי הכתב, תחמושת וציוד רבים לשטחים שלא היו בידיהם. את הפרת ההפוגה ע"י המצרים מסבירים, כניסיון מצדם לבדוק את עמדת ארצות הליגה לגבי המשך ההפוגה. כידוע, מצרים התנגדה לאפשרות כזאת, בו בזמן שעבדאללה הביע את כוונתו לעיין בדבר. הטייס האמריקני של מטוס האו"ם, שהופצץ ע"י המצרים, מודיע כי אין כל אפשרות לטעות בעניין זהותו של המטוס. הוא היה מסומן באופן ברור.

ברנדוט ממשיך להיות אופטימי בענייני התיווך והסיכויים לשלום. הוא מתכוון למסור מחר, ביום ב', את הצעותיו, הנשמרות לפי שעה בסוד. במקרה שהצדדים יימסרו תשובה מותנית, יהיה הכרח להמשיך בהפוגה. שר הפנים הסורי מסר שהערבים עוד לא החליטו להמשיך את המלחמה נגד היהודים. ההחלטה תבוא לאחר קבלת הצעותיו של ברנדוט.

השיירות לירושלים. ועדת שביתת הנשק עומדת לצמצם את כמות המזון לירושלים מ-15-5 אלפים טון. לדבריהם הייתה ההערכה הקודמת מוגזמת. רדיו לונדון מודיע ששיירה של מזון יצאה בפעם הראשונה, לאחר הפסקה של חודשיים, מירושלים להר הצופים.

ביקורו של בן גוריון בירושלים. בן גוריון ביקר בירושלים הנצורה. הוא התקבל ע"י ועדת המצב של המוסדות וביקר בעמדות ההגנה בליווי המפקד.

הכרמל המזרחי בחיפה, שהיה תפוס ע"י מפקדת הפינוי הבריטי, יימסר מחר באופן רשמי לידי היהודים. מדינת ישראל ואומות העולם. ונצואלה הכירה במדינת ישראל. שוויץ הודיעה שתשמור על ניטראליות מוחלטת בסכסוך א"י. גם רדיו רומא מודיע שממשלת איטליה תשמור על תנאי ההפוגה.

נפקחו עיניהם. הסתדרות "הדסה" שלחה הוראות ל-250,000 חברותיה, להפנות את תשומת לב התורמים למען אצ"ל, על הסכנה הקיימת בתמיכה בארגון זה.

בקונגרס היהודי העולמי. הקונגרס עומד להיפתח היום, ידונו גם על המצב בא"י. בקונגרס ישתתף הנשיא חיים וייצמן.

לקראת ההשבעה של צבא ההגנה. הכנות גדולות נערכות, הולכות ונשלמות. מתקיימות פעולות הסברה מקיפות. התארגנו עשרות להקות של אמנים שתגענה לכל המחנות, בבתי הקולנוע יוצג סרט מיוחד, תערכנה התחרויות ספורטיביות, ואפילו הרבנות חיברה "מי שברך" מיוחד לשלום צבא ההגנה שתאמר בכל שבת.

בבית

ביקור חברי הפלמ"ח מגרעין תל עמל. הפתעה נעימה נגרמה לנו, ע"י ביקורם של כמעט כל חברי תל עמל הבריאים שעוד נותרו, והפצועים שכבר הספיקו להחלים ומתהלכים כבר, פחות או יותר, בסדר. בחופשתם הקצרה מצאו את הזמן והצורך לביקור קולקטיבי בכפר מנחם והפגישה אתם הייתה לבבית מאד. בחטף הספקנו לערוך להם מסיבה בערב שבת והחברים גוללו עד שעה מאוחרת בלילה את פרשת חייהם ומלחמתם בחזית ירושלים, מאז עזיבתם את המשק ב-11 באפריל. הפרשה ארוכה, היא מתחילה בפריצה הראשונה בדרך לירושלים, המלחמות לכיבוש הקסטל, שער הגיא, כיבוש שועפת, שייך-ג'ירח, המלחמה בשער ציון ועל העיר העתיקה, כיבוש רמת רחל ושוב המלחמה על המשלטים בדרך לירושלים, וגמור בקרב האחרון (בליל ההפוגה) על הקסטל שבו השתתף מהחבריה, למעשה, רק אברהם, המוהיקני האחרון שנשאר מחוץ לבית החולים.

בא לידי גילוי הקשר שנוצר בין החבריה לבין המשק ובהיפרדם הם ביקשו להתמיד בקשר זה ולעזור להם בכך. תוכנית לביקור קולקטיבי לכל החברים אשר טרם הספיקו לבקר בהדר, ובוה לצמצם עד למינימום את החופשות בשבועיים הקרובים, התבטלה ברגע באחרון.

התקרית בין המצרים ובין האוירון של האו"ם, והיריות אשר שמענו, גרמו למצב מתוח והוכרז על מצב הכן. ברם הסכנה טרם עברה. אולם, כדי, בכל זאת, לקדם את הביקורים, אופשרה נסיעתם של מספר חברים. בכל אופן יהיה הכרח לצמצם השבוע את הנסיעות, גם בקשר למצב העבודה. מספר חברים מרשה לעצמו לא לחזור בזמן הביתה ולאחר ביום-יומיים. הדבר גורם להתמרמרות רבה בכל הקיבוץ ודוחה את נסיעתם של חברים אחרים. האמנם יש לנקוט בסנקציות? קולנוע. השבת הוצג פעמיים הסרט "מיומנה של נערה בת 16". הצגת שחרית עבור חברי תל עמל ויתר חברי הקיבוץ שעמדו לנסוע בקשר הצהריים, והצגה בערב לכל הקיבוץ. בספורט. אם כי, באיחור, התחילה סוף סוף עונת הספורט. התקיימה השבת תחרות ראשונה בכדור-עף בין חברי הנוער וחברי הקיבוץ. קורסים. נפתלי יצא לקורס חבלנים למשך 10 ימים. שייקה לויט נמצא בקורס נגד טנקים. יואל חזר מקורס להסוואה שנמשך 3 ימים. עניין הדואר. שוב הפעם לעניין הדואר. מתי סוף סוף תמצאנה האוזניים הקשובות? שוב הפעם נעזב תיק הדואר, למרות שנסעו מספר רב של אוטומובילים וחברים. מתברר שהדואר נמסר לידי החברים הנוסעים ולמרות חובתם והבטחתם להביאו לתעודתו, שכוחו. השכחה משחררת מאחריות ולא לחינם ההתמרמרות הייתה גדולה אצל החברים. משלוחים. ביום ו' יצאה מכונית והובילה 2 פרות שנמכרו לבשר. עוד 3 פרות שנועדו למכירה ולשחיטה השארנו, ברגע האחרון, לתצרוכת עצמית. בשבת בצהריים יצאו 4 משאיות שהובילו 260 חציר עבור הרפת של נגבה בהרצליה, 70 ארגזים עגבניות, 100 ארגזים בצל, 300 עופות, 30 כדים חלב, וכן אוטו עם חפצים שונים ותוצרת המשק עבור אנשינו בהדר.

בולטין יומי מס' 26, 28 ביוני 1948

התנגשויות נוספות. ערבים התקיפו את שדות קיבוץ מזרע ופרצה שריפה גדולה במכון. העירקים עשו מאמצים לשפר את עמדותיהם בחזית טול כרם. הניסיון הראשון נעשה ביום שישי בעיקר בשטח ההפקר, אבל נאלצו לסגת לאחר לחץ מצדנו. באזור עין ורד היו חילופי יריות, לאחר שניסו להתקרב. האויב עלה על שדות מוקשים וסבל אבדות. גם באזור גאולים ניסו את מזלם, אבל הונסו. בכל המקרים הגיעו פקחי או"ם וקבעו את הגבולות. מכונית של או"ם הותקפה בדרך עפולה-נצרת, בכביש זה הותקפו גם מכוניות יהודיות. לא היו אבדות בנפש.

ההפרה המצרית. בעניין השיירה לנגב הודיע המפקח המצרי, שאין הוא מסכים להעברת נשק בצורה זו ליישובי הדרום. נוקרשי-פחה הודיע כי היה בטוח שלא יינתן מעבר לשיירה זו. בליק-סקסס רואים בכך הפרת ההפוגה. יתכן ויהיה צורך בדיון מיוחד על כך במועצת הביטחון.

אתמול אחה"צ נערכה ישיבה סגורה בעניין ההפרה. נמסר דו"ח שבישיבה לא היו חילוקי דעות על צורת ההגבה ולא היה ויכוח. דובר מדינת ישראל תבע פעולה מצד האו"ם נגד המצרים. פארס-אל-חורי הצהיר שאינו רואה שום סיבה לקרוא לישיבה מיוחדת של מועצת הביטחון. רוב חברי המועצה קיבלו את דעתו של פארס, לא לדון במועצה על ענייני הפרת ההפוגה עד ליום ה' ה-7.7 (בתאריך זה הוא גומר תפקידו כיושב ראש), אך יתכן גם שלא תהיה אפשרות לדחות את הדיון עד יום ה'.

מסביב לירושלים. אספקת המים לירושלים נתקלה שוב בקשיים, וטרם נמצא הסדר. מתנהל מו"מ בין פקידי האו"ם והלגיון הערבי. נראה שהערבים רוצים להשהות את ההסדר. ברנדוט עומד לאחוז באמצעים. קיצוץ המזון. ועדת האו"ם ממשיכה לדון בעניין משלוחי המזון. החישוב שנעשה לפני כן היה לפי 4,200 קלוריות לנפש והגיעו 12,000 טון. עומדים לקצץ לחצי. בירושלים שורר רוגז על הצלב האדום, שצורפו

לפעולתו שני ערבים שהם כאילו אזרחים שבדיים וכן בריטי אחד. היהודים סירבו להכניס אותם לאזורם במנגנון התיווך. ברנדוט הודיע שהשלים את הצעותיו לפתרון קבוע בא"י. הפעם יהיה כל צעד רשאי, בניגוד להצעות או"ם (מ-27.11), להציע תיקונים והצעות נוספות. ראובן שילוח וליאו כהן, מקשרי מדינת ישראל בועדת התיווך, עומדים להגיע היום לתל אביב ואיתם הצעות ברנדוט. כמה עיתונים מוסרים, שהרוזן ברנדוט עומד להציע את פירוז העיר העתיקה.

בין הערבים. הועדה הפוליטית של החבר הערבי עומדת להתכנס היום באלכסנדריה. עבדאללה הגיע לריאד, הוא ישהה שמה 4 ימים. כן מוסרת סוכנות צרפתית שהוא עומד לבקר גם בלבנון. ראש ממשלת סוריה מחה בפני האנגלים על הפינוי המהיר של נמל חיפה, שנראה בעיניו כהפרת ההפוגה. הוא רואה גם את החלפת הנציגים בין אמריקה ומדינת ישראל כהפרת ההפוגה.

מלונדון מוסרים שהאנגלים מציעים לערבים לא לקבל את ההצעה להמשיך בהפוגה באם לא תפסק העלייה.

פרק שמיני: הקונגרס היהודי העשירי, ההפוגה, תוכנית מרשל, הביצורים, פרידה מהגרעין היוצא לחזית, דגל ישראל בנמל חיפה, פינוי הרפת והדיר

המשך שנת 1948

המשך הבולטין היומי מס' 26, 28 ביוני 1948

בין הערבים. ראש ממשלת מצרים קיבל את תיק שר החוץ, לאחר ששר החוץ עצמו התפטר. כמה תיקים של שרים אחרים נמצאים כבר בידו מקודם. מוסרים שהתפטרותו של שר החוץ קשורה בפרשת סודאן. מקור אחר רואה את התפטרותו כתוצאה מהתקפת המצרים על מטוס האו"ם.

הפינוי הבריטי. המפקד מק-מילן הודיע בפגישה עם עיתונאי חוץ שבתקופה בין 15.6-21.6 הוצאו 12,350 חיילים בריטיים ונשלחו 41,500 טון ציוד, וכי למספר זה... יש לצרף 4 הרוגים ו-15 פצועים. במשך השנה נהרגו 161 חיילים ו-16 קצינים. הגנרל מסר שלא השמיד שום טנקים ומכוונות מחוץ לאלה שלא היו ראויים לשימוש. הכרמל המזרחי יימסר היום לידי היהודים.

מדינת ישראל בזירה הבינלאומית. בוועידת שרי החוץ של 8 ארצות הדמוקרטיה העממית, שהתקיימה בורשה, התקבלה הצעת מודזילובסקי (שר החוץ הפולני) לקדם בברכה את מדינת ישראל. ממשלת קנדה, אמנם טרם החליטה עדיין על הכרת במדינת ישראל, אולם מעיינת בדבר. בקרוב יגיעו גם נציגי יתר הארצות.

בוועידה הבינלאומית לתיירות, המתקיימת באוסלו, התקבלה מדינת ישראל כחברה ה-42 לארגון הבינלאומי הזה.

ועידת הקונגרס היהודי העולמי. הועידה נפתחה אתמול בשוויץ. פתח את הועידה סטפן ווייז. דיבר על שעת הרת עולם זו עבור העם היהודי.

בין התקיימה פגישה בין העיתונאים והמושל הצבאי. מתברר שבעיר נותרו 4,500 תושבים (1,400 גברים, 2,000 נשים והשאר ילדים). בין הנשארים מספר פועלים, משפחות אמידות, סוחרים, אנשי דת. החיים בעיר חוזרים למסלולם. הוקמה משטרה מקומית משוטרים ערביים שנחקרו, ונמצאו ראויים. בשלטון העיר שותפים הערבים. האספקה מסתדרת ע"י המדינה. העזרה הרפואית ע"י רופאים ערביים בבתי החולים המקומיים. גם החנויות נפתחו. נערך ביקור בבית הסוהר המקומי. המפקד, בחור יהודי צעיר, שקיבל במוסד זה הכשרה ממושכת, עוד בימי ממשלת המנדט. שיטות ההנהלה השתנו מיסודם, היחס אל האסירים אנושי ונעשית פעולה חינוכית. האסירים הביעו את שביעות רצונם.

תקציב עיריית תל אביב. רוקח הגיש לדיון למועצת העירייה הצעת תקציב לשנת 1948-49, שתסתכם ב-5.5 מיליון לא"י הכנסה ו-3.5 מיליון לא"י הוצאה. עזרת המדינה, מעריכים, תהיה בגבולות מחצית מיליון בערך.

בסיום ועידת מפ"ם נאמו שרי המדינה, חברי המפלגה, ציזלינג, שר החקלאות, ובנטוב, שר העבודה. ציזלינג תבע לנצל את ההפוגה להגברת המשק והייצור. בנטוב אמר שאין כל אפשרות של פשרה עם האנגלים ושמלחמתנו היא מלחמת חירות אמיתית גם לעם הערבי היושב בא"י, לא פחות מאשר לעם היהודי. שניהם תבעו לא להזניח את הבעיה הערבית במדינתנו.

בעולם

ברלן ממשיכה לתפוס מקום מרכזי בזירה הפוליטית הבינלאומית ורבה התעמולה מסביב לעניין. השלטונות הבריטיים בברלן הנהיגו צמצום חמור בתצרוכת החשמל. מושינגטון מודיעים שארצות הברית ובריטניה מרבות לשלוח אווירונים לאזורים המנותקים, להבטיח אספקת מזון. מוסרים על 100 אווירונים שעובדים בשירות זה.

השביתה באנגליה. בלונדון נמשכת שביתת עובדי הנמל. עובדי נמל ליברפול החליטו להצטרף לשביתה. בנאומו לפני 25,000 פועלים חקלאיים, האשים אטלי את הקומוניסטים כאשמים בשביתות אלו, שתגרומנה הפסדים גדולים למשק הבריטי. בריטניה מאמינה בסוציאליזם דמוקרטיה משלה ולא תקבל את התורה הקומוניסטית.

האמביציות של בוויין בעניין א"י שוב הועמדו בסימני שאלה. רווחת דעה שדלטון יטפל במקום בוויין בענייני א"י.

תוכנית מרשל המקוצצת בהתגשמותה. היום עומדים להיחתם ההסכמים בין מדינות אירופה לבין אמריקה, לפי תוכנית הסעד של מרשל. חתימת החוזה עם אנגליה נדחית, לפי שעה, עד לאישור ההסכם ע"י בית הנבחרים.

אטלי נשא עוד נאום נגד פעילות הקומוניסטים בכל העולם. הוא טוען שאין הקומוניסטים רוצים באירופה בריאה, אלא בתשושה ומפולגת, שתשמש רקע לעליית כוחם של הקומוניסטים.

צ'רצ'יל נשא נאום באותה רוח. דיבר על ענייני גרמניה וטען שהסובייטים מתכוונים ליצור מדינה נפרדת במזרח גרמניה, שתהיה מדינת חסות תחת שלטון טוטליטרי משועבדת ל"שלטון האדום".

ביוון. ראש ממשלת יוון, סומפולס, הזהיר לא להתלהב יותר מדי מהניצחונות. הצבא פתח בפעולות נרחבות שתצטרכנה להמשך זמן רב.

בפינלנד. תיערכנה בחירות בעוד ימים מספר. רוב צירי בית הנבחרים הפיני הם קומוניסטים.

בבית

חופשות. עדיין רב מספר החברים הנמצא בחופשות ומחוץ לבית. נמצאים מחוץ למשק בממוצע כ-30 איש בחופש ובסידור עניינים שונים, ביניהם חברי גרעין. השבוע עומדת להסתיים פרשה זו, כולל המחזור הראשון של ביקור בהדר.

חברי החי"ם נסעו הבוקר להשבעה בגדרה. רווחות שמועות שהם עומדים להיות מוצאים מהמקום לחלוטין. לפי שעה הם קיבלו פקודה להביא אתם את המטלטלין.

פגישה בענייני גיוס לעובדים בביצורים במשקי האזור מתקיימת היום בגדרה. ייתכן וגם חיים ואברהמקיה ישתתפו בה.

מתתיהו שור נסע לחיפה ועושה מאמצים להשיג קומפרסור העשוי להקל ולהחיש את העבודה בביצורים. שמירה אזרחית מוגברת הערב. בגלל צאת החי"ם, יהיה הכרח לקיים שמירה אזרחית במקום 3 השומרים החסרים.

משלוח. אתמול הוציאו 2 מכוניות חציר עבור נגבה.

מיבולי הפלחה. הסתיים סופית ניפוי השיבולת. היבול הכללי 17,500 ק"ג, במקום 13,000 ק"ג בהערכה קודמת. היבול לדונם הוא, אפוא, 130 ק"ג.

בולטין יומי מס' 27, 29 ביוני 1948

הצעות ברנדוט: אמש נמסרו הצעות ברנדוט ליהודים ולערבים. ההצעות הוטסו באווירון מיוחד. ברנדוט יישאר כמה ימים ברודוס ויחכה לתגובות שני הצדדים.

טרם החליט האם לבקש הארכת ההפוגה או לא. הצעותיו נמסרו אתמול לממשלת ישראל על ידי מר רידמן, מפקידי האו"ם בתל אביב.

נמל חיפה לרשות היהודים. היום יימסר נמל חיפה לרשות העירייה בנוכחות נציגי האו"ם. חלק נמסר כבר לפני חודש. היום יימסרו שאר המחסנים והרציפים. היום ומחר הנמל יהיה סגור לתנועה אזרחית,

שתאפשר פינוי הבריטים האחרונים. הסידורים והציוד הצבאי יישארו עד גמר ההפוגה בפקוח המשקיפים, אך בשמירה יהודית. 12 העצורים האחרונים שוחררו היום מבת גלים. "צבא ההצלה" הערבי מתארגן מחדש בסביבות נצרת. מרכזו - בית-הספר הגרמני בנצרת. חייליו התקיפו את כפר החורש והציתו את שדות המזרע וגרמו למתיחות בכל האזור. אספקה לירושלים. היום יחודש משלוח האספקה לירושלים, אחרי הפסקה של יום אחד. חודש גם משלוח חבילות בדואר תל אביב לירושלים. המשקל המקסימלי של החבילות 5 ק"ג. שוחררו עצורי ביירות האמריקנים. אתמול הפליגו מביירות 41 היהודים האמריקנים שהורדו בכוח בנמל זה בדרכם לארץ. הם הוחזרו לארצות הברית. האזרחים הישראליים שהורדו באותה האנייה לא שוחררו. בין הערבים. ברבת עמון מבחינים שהתגלו חילוקי דעות מסוימים בין עבדאללה והמלך פארוק. שר החוץ המצרי חזר בו מהתפטרותו.

רדיו מוסקבה מוסר שעזם פחה, מזכיר הליגה הערבית, מסר אחרי שיחתו עם עבדאללה, שהערבים מוכנים לחדש את הקרבות לארץ-ישראל ערבית מאוחדת. רדיו זה מוסר גם שקצינים אנגליים המשרתים בצבאות ערב, ביקרו שוב הפעם בקונסוליה הבריטית בחיפה. סופרו של ה"טיימס" הלונדוני מציע לערבים להכיר במדינת ישראל ולהוכיח לעולם שהציונים הם התוקפניים. אם הערבים לא יסכימו לכך, יוכרזו הם כתוקפנים והיהודים יכבשו את ארץ-ישראל כולה.

בעולם

הקומינפורם נגד טיטו. כל תחנות הרדיו בעולם נתפסו לסנסציה גדולה ומוזרה. לפי מקורות אלה, יצא עיתון קומוניסטי בפראג בהתקפה חריפה נגד טיטו והמפלגה הקומוניסטית ביוגוסלביה. העיתון הזה מוסר שבועידת הקומינטרן שהתקיימה בהתחלת החודש, באיזה שהוא מקום ברומניה, הוחלט להוציא את המפלגה הקומוניסטית היוגוסלבית מהקומינטרן. ההאשמה היא שהמפלגה, יחד עם מנהיגה טיטו, התקיפה את ברית המועצות על המדיניות שלה כלפי יוגוסלביה הדומה לזו של מעצמות המערב. על ידי זה שבר טיטו יחד עם מפלגתו את החזית המאוחדת של המפלגות הקומוניסטיות ונתפסה לסטייה טרוצקיסטית.

בבלגרד אמרו שאין הם יודעים שום דבר על כך. העיתונאים לא הצליחו להשיג את טיטו עצמו. הידיעה הזאת מוזרה ויש להתייחס אליה עדיין ברזרבה. יש לציין ששר החוץ היוגוסלבי השתתף בהתייעצות המדינות הסלביות שהתקיימה בורשה, אחרי ישיבת הקומינטרן, בנוגע לגרמניה. מצב חירום באנגליה. המלך האנגלי הכריז על מצב חירום בגלל שביתת הספנים. הכרזה זאת מוסרת סמכויות רחבות לממשלה לכמה ימים. אם המצב ימשך יותר מכמה ימים, על הממשלה להשיג אישור של שני בתי הפרלמנט. את האישור הזה יש לחדש מדי חודש. בפעם האחרונה הוכרז מצב חירום לפני 22 שנה, 1926-, כשפרצה השביתה הכללית המפורסמת.

סכסוך "ברלין". לפי רדיו לונדון נמשכת הבלוקדה הסובייטית על אזורי מעצמות המערב בברלין. אמנם המעבר אינו אסור על גרמנים מאזור לאזור. האמריקנים והאנגלים מתייעצים בעניין הבלוקדה. בינתיים משתדלים לרכז מספר גדול של אווירוני הובלה כדי לספק צרכי מזון לתושבים. רעידת אדמה ביפן. רעידת אדמה חזקה הייתה במרכז יפן. 5 ערים נהרסו. מספר הקורבנות מגיע כבר 5,000-. למעלה ממיליון איש נשארו ללא קורת גג. כתוצאה מרעידת אדמה זו סבלה באופן מיוחד תעשיית המשי המרוכזת באזור זה.

ממשלת איראן מחתה נגד ברית המועצות על פגיעה בגבולותיה ע"י הצבא האדום. משבר באינדונזיה. הרפובליקה האינדונזית דורשת ישיבה מיוחדת של מועצת הביטחון בעניין המשבר במשא ומתן עם הולנד.

בבית

חופשות. אתמול יצאו לבקר בהדר 7 חברים וחברה אחת. נשאר עוד 4 חברים שטרם ביקרו בהדר. יש להניח שמחר יצאו גם אלה האחרונים ובוה נגמור את הסיבוב הראשון של הביקורים. חושבים שכעת תהיה תקופת "הפוגה" ונוכל להתרכז בעבודות הדחופות ללא הפרעה. כדאי לציין ש"ההפוגה" הזאת נחוצה להדר לא פחות מאשר לנו בבית. הביקורים הרבים והחילופים הפריעו לא במעט את מהלך החיים הנורמלי. בהדר נחוצה הפסקה כדי לסדר פני הדברים.

חברי תל עמל. אנו נפרדים מהם בצאתם לחזית. לפני צאתם השאירו חברי תל עמל מודעה על הלוח וזו תוכנה: "הננו מודים על מידת הכנסת האורחים שנהגתם בנו. נקווה להתראות במשק זה בזמן הקרוב. נשתדל לשמור על הקשר אתכם ונקווה שתעזרו לנו בזאת. חברי הגרעין".

משלוח. אתמול הגיעו 3 מכוניות. הביאו ארגזים לירקות, תביות דלק, כדים לחלב, חלק מטרקטור "אליס" שתוקן בעיר, וחברים רבים שחזרו מביקוריהם.

שתי מכוניות יצאו אתמול. לקחו איתן 70 שקי שיבולת, 114 ארגזי עגבניות, 52 ארגזי בצל, 15 כדי חלב ו-8 מבקרים להדר. במכונית השלישית חל קלקול והיא נשארה בבית עד שתתוקן. מקווים שהיא תצא היום.

בולטין יומי מס' 28, 30 ביוני 1948

מתדשות המדינה. קול ישראל מודיע: הרוזן ברנדוט הגיש כבר הצעותיו לצדדים, והיום תדון על כך ממשלת ישראל. כמו כן מתכנסת היום הליגה הערבית באלכסנדריה, אשר גם היא תדון בהצעות השמורות בסוד. אך רדיו לונדון מוסר שהצעות ברנדוט מבוססות על שני סעיפים. 1. הערבים חייבים להכיר במדינת ישראל. 2. היהודים חייבים לוותר ויתורים טריטוריאליים. אם שני הצדדים יענו עקרונית בחיוב, הוא יזמין אותם למו"מ ברודוס. לפי מקור צרפתי מקהיר, הצעות ברנדוט מבוססות על הסעיפים הבאים:

1. מדינת ישראל מצומצמת, אשר אין לה גבולות משותפים עם ארצות ערב (רק עם א"י הערבית).

2. אחדות פלשתינה בשלמותה.

3. אוטונומיה מלאה ליהודים בשטח שלהם.

4. מדיניות חוץ אחידה.

5. עלייה חופשית לשטח היהודי.

6. ירושלים בינלאומית עם מסדרון לעיר החופשית.

לפי מקורות מצריים, רווחת כאילו דעה, שהערבים ידחו את ההצעות האלו, ורואים אי-הצלחה בשליחות השלום של ברנדוט.

ברוך שפטרנו... מי ייתן ונוכל לברך על ברכה זו. הודעה רשמית מוסרת, שהיום עד הצהרים יעזוב החייל הבריטי האחרון את נמל חיפה וממילא את חופי הארץ. הנמל נמסר לעירייה. הערב בשעה 6 יונף הדגל הישראלי על הנמל ועל העירייה. רדיו צרפת מוסר מדמשק, שראש הממשלה, ג'מל מרדס ביי, הודיע שעזיבת הבריטים את נמל חיפה היא מכה קשה לצבאות הערבים ויש לראות בכך הפרת ההפוגה. ברוח זו נשלח גם מברק ע"י שר החוץ הסורי למלך פארוק במצרים.

תקיפותה של אמריקה... 41 עולי א"י, אזרחי אמריקה, שנעצרו בביירות באנייה "מרין-קרפ", הפליגו חזרה באותה אנייה לארצות הברית, אך 13 יהודים שבאותה אנייה עדיין עצורים ולא שוחררו.

טיהור המנגנון. 29 סמלים ושוטרים של מדינת ישראל קיבלו הודעת פיטורין משר המשטרה, לאחר שועדת חקירה מורכבת מקצינים הגישה את מסקנותיה. השוטרים הנ"ל לא נמצאו ראויים לתפקידם.

שיבת הועה"פ הציוני. ב-6 ליוני יתכנס בארץ מושב הועה"פ הציוני שידון במצב בארץ וכן על היחסים בין מדינת ישראל וההסתדרות הציונית.

מחדשות השלום: ביוגוסלביה, הועד הפועל של המפלגה הקומוניסטית פרסם מכתב תשובה להאשמות הקומינטרן, בו הוא מודיע שב27- למרץ ש.ז. שלחה המפלגה הקומוניסטית הסובייטית איגרת אשמה על המפלגה הקומוניסטית היוגוסלבית. האיגרת הזו נשלחה לכולם, פרט ליוגוסלביה.

האיגרת הזו נתקבלה כדברי אמת ואושרה ע"י הקומינטרן, בטרם שהוא שמע את חוות דעתה של המפלגה היוגוסלבית, ולא ניתן למפלגה היוגוסלבית להשיב לטענות האיגרת. הועה"פ של המפלגה הקומוניסטית היוגוסלבית טוען שהאשמות נגדה הן עלילה. אין כל הוכחה לפעולה אנטי-סובייטית, והיא דוחה בשאט נפש את העלילות שהיא מיליטריסטית ושהיא לא זקוקה, כאילו, לברית עזרה של מזרח אירופה.

"רויטר" מוסר כי הודעת הקואומינטרן השאירה פתח פתוח, כדי שטיטו יוכל עדיין לחזור בו. בבלגרד אין כל סימן למאורעות. הוכחש נמרצות כאילו הוכרז מצב צבאי. הודעת הקואומינטרן נתפרסמה רק בכמה מקומות ללא הבלטה (בהונגרייה, מוסקבה). ציר ארצות הברית נתבקש לשוב לושינגטון.

בגרמניה. מועצת עיריית ברלין אישרה את פניית האו"ם, שהיא תיקח על עצמה את הטיפול בסכסוך המעצמות על ברלין. טריגוה-לי הודיע שהוא ימסור את העניין לטיפול של מועצת הביטחון. מצרפת מודיעים שכאילו קיים הסגר סובייטי על ברלין. רדיו לונדון מוסר שכאילו טריגוה-לי ויתר אחר כך על תביעתו שהעניין יועבר למועצת הביטחון. אותו מקור מודיע שמרשל סוקולובסקי הודיע שמתקנים את מסילות הברזל בברלין. הקשר יחודש תוך שבוע, אבל הכבישים יישארו סגורים בגלל החשש לחדירת כסף. אנגליה. הספנים בנמל לונדון החליטו לחזור לעבודה. אטלי הודיע שהשביתה תסתיים היום. 6,000 פועלים בליברפול חזרו כבר היום לעבודה. האפיפיור מצא לנחוץ גם פה להתערב והודיע שהוא מגנה כל שביתה כנשק פוליטי.

בקשתה של ציילון להתקבל לאו"ם אושרה ע"י מועצת הביטחון. ברית המועצות ואוקראינה לא תמכו. במלחמה הקרה. ארצות הברית מחתה בפני ברית המועצות על קיצוץ החשמל בדרום קוריאה. הקיצוץ, לדעתה, לא מוצדק.

"אחדות דעות". איבן סעוד ועבדאללה הודיעו מריאד על... אחדות דעות.

בבית

* אתמול נמסר דו"ח ממועצת המפלגה ע"י צירינו מתתיהו שור וזאב פינקוס.

* הקשר שיצא אתמול הוביל להדר אוטו חציר לרפת שתועבר בקרוב לשם. כמו כן עגלה וזוג בהמות.

* נעשים מאמצים להשגת קומפרסור לעבודות הביצורים ויש סיכויים להצלחת המאמצים.

* אתמול יצאו עם הקשר אחרוני הבחורים שטרם ביקרו בהדר, ובזה נגמר "הסיבוב" הראשון. וכעת... "הפוגה".

* אתמול בישיבת ועדת המצב נמסר על החלטת הממשלה לגייס את האזרחים, חייבי הגיוס לביצורים בדרום, בצורה של פלוגות וכיתות. אלינו חייבת לבוא בערך מחלקה שלמה, כ50- איש, ויצטרכו לעבוד בביצורים כ15- יום. נצטרך לדאוג לניצול יעיל וטוב של אנשים אלה.

בולטין יומי מס' 29, 1 ביולי 1948

הונף דגל ישראל בנמל חיפה. אתמול ב6- בערב הונפו דגלי הלאום בנמל חיפה. 6 שעות לפני זה עזבו אחרוני האנגלים את החוף. ב4- אחר הצהרים עזבו האניות האנגליות את המים הטריטוריאליים של ארץ-ישראל. אחרי עזיבת האנגלים נכנסו לנמל שתי יחידות הצי שלנו, "ההגנה" ו"ווגיווד". המוני חיפה באו לחזות בהעברת הנמל לרשות יהודית ותהלוכת המלחים. בן גוריון השתתף בטכס הנפת הדגלים. בין השאר אמר: "היום נסתיימה תקופת ממשלת המעל והכזב. אם ממשלת האנגלים תשנה דרכה נהיה מוכנים לשכוח את הפרק המר והמבייש של הספר הלבן. כמו שירושלים חשובה לנו מבחינה רוחנית, כך חשובה לנו חיפה

מבחינה פוליטית ומשקית. כוחנו הצבאי גדל והננו מוכנים להתמודד עם האויב. כשם שהתבססנו בתקופה הראשונה על החקלאות והשקענו בה ממיטב כוחותינו, כך יהיה עלינו לחזור ולהתבסס על הים".

הצעות ברנדוט. הממשלה דנה בהצעותיו. מחר תמשיך בדיונים. טרם נתגלו פרטים. ברנדוט הזמין את מנהיגי היהודים והערבים לשיחות נפרדות. הוא מסר שהוא מוכן לבדוק גם כל הצעה נגדית שתוגש. לרודוס הגיע סגנו של טריגוזה-לי, מזכיר האו"ם, ג'קסון האוסטרלי.

הפניית עולים לחיפה. אניית עולים ראשונה צריכה להגיע בקרוב לחיפה.

בעולם

התסבוכת היוגוסלבית. עניין יוגוסלביה ממשיך להעסיק את עיתונות העולם. ההשערות הן שונות. הודעת שר החוץ הבולגרי, שהוצאת המפלגה הקומוניסטית היוגוסלבית מהקואומינטרן לא תשפיע על יחסי שתי המדינות, עוררה את החשד שבעיית הפדרציה הבלקנית גרמה למשבר הנוכחי. לפני חודשים מספר הציע דימיטרוב, ראש ממשלת בולגריה, להקים פדרציה של מדינות הבלקן. "פרבדה" הגיבה בחריפות נגד הצעה זו, וההצעה הורדה באופן רשמי מסדר היום. יש מניחים שממשלת יוגוסלביה חזרה לרעיון הזה של הפדרציה של שלוש המדינות, יוגוסלביה, בולגריה ואלבניה, ובזה עוררה את חמתה של מוסקבה.

ביוגוסלביה שקט. כל הידיעות הסנסציוניות, שהמרשל טולבוכין שולט, למעשה, במדינה, הוכחשו. טיטו ממשיך בהתייעצויותיו עם מנהיגי המפלגה הקומוניסטית. חוששים לקרע במפלגה.

המשבר בברלין. הבלוקדה הסובייטית על אזורי מעצמות המערב בברלין נמשכת. ארצות הברית ובריטניה עושות מאמצים עצומים כדי לספק צרכי תושבי האזור שלהם, שהם שניים וחצי מיליון איש. לפי הודעת בוויין בפרלמנט הבריטי, סידור האספקה הסתדר טוב יותר מששערו. חלה הפוגה מסוימת במתיחות אחרי פרסום מכתבו של המרשל סוקולובסקי, שרוסיה אינה מתכוונת להרעיב את תושבי ברלין. מרכז הקומוינטרן עובר לבוקרשט. הוא יועבר מבלגרד לבוקרשט. ההעברה תבוצע לפי דרישת מנהיגים קומוניסטיים שונים, ולא כתוצאה מתביעת הממשלה היוגוסלבית כפי שהודיעו עיתונים רבים.

בבית

מגויסים לעבודות הביצורים בכפר מנחם. אתמול ביקרו אצלנו שני באי-כוח של "סולל-בונה" בעניין קבלת פלוגת מגויסים לעבודות הביצורים. "סולל-בונה" קיבלה מממשלת ישראל את התפקיד של גיוס תושבי הדרום לביצור נקודות הספר. לפי תוכנית זו צריכה להגיע אלינו היום פלוגה של 35-70 איש. גודל הפלוגה תלוי בהצלחת הגיוס. הפלוגה תבוא לשבועיים ימים ותועמד לרשות עבודות הביצורים שלנו. בשיחה עם באי-כוח "סולל-בונה" סיכמנו שהם ישלחו עם הפלוגה גם כלי עבודה וגם מזרונים. אנחנו נפנה את המסגרייה לשיכון המגויסים. אנו נדאג גם לכלכלתם על חשבון "סולל-בונה". מנהל העבודה צריך להיות חבר שלנו. הרישום והטיפול באנשים יעשה על ידי אחראי שישלח אלינו. עלינו גם להגיש את רשימת החומרים הנחוצים לביצוע העבודות.

פלוגות דומות יוצאות לכל המשקים שבסביבה שלנו. הפעולה הזאת היא חלק מהתוכנית של משרד העבודה לגיוס כוח אדם.

מישיבת ועדת המצב. חופש לילדי מוסד. החופש מתחיל ביום ראשון זה. ועדת החינוך בהדר החליטה לאפשר לילדים ביקור של שבועיים בהדר ושאר הזמן יבלו במעברות. זוהי גם הצעת הנהלת המוסד. לא ברור לנו עדיין מה יוחלט סופית. אנשי נגבה מתנגדים להצעה זו ורוצים לקחת את ילדיהם לכל החופש להרצליה. יתכן שנקבל היום ידיעות נוספות.

התעוררה הבעיה של ביקור הילדים בכפר מנחם. הועדה סיכמה לאפשר ביקור של שבוע או שבועיים, באם תוארך ההפוגה.

אשר לרות שנורמן, סוכם להשאיר להחלטתה היא, אם ברצונה להישאר עם הילדים עד גמר החופש או לחזור לכפר מנחם. במקרה האחרון נצטרך לשלוח חברה למעברות להחזרת ימי עבודה.

פניית ברכה פוקס (קנטור). כחברה של מיטק פנתה להתקבל לקיבוץ. הועדה מציעה לקבלה. הועדה החליטה להשאיר להחלטתם של ברכה ומיטק את בחירת מקום שהותה של ברכה - הדר או כפר מנחם, עד גמר הכשרתו של מיטק.

התנהגותו של אברהמ'ל. אברהמ'ל הודיע שלשום לחיים מילר על התפטרותו מעבודות הביצורים. אתמול בהגיע משלחת "סולל-בונה", סירב לבוא לישיבה איתם, למרות שאלה תבעו את נוכחותו. נוצר מצב בלתי נעים ביותר.

פינוי הרפת והדיר. הועדה החליטה להביא את הבעיה לאישור הקיבוץ ולזרז במידה מקסימלית את הפינוי שלושם ליעקב קליין

ביום שלישי, 6.30- בערב, עלו חברי חצור על קברו של חברים יעקב קליין שנפל בכפר מנחם. באותו ערב התקיימה אזכרה לזכרו. מטעמנו השתתפו שלמה א. ושמואל. שלמה דיבר בשם כפר מנחם. היו נוכחים חברי חצור רבים שבאו ממקום הפינוי שלהם והמשפחה של יעקב.

משלוח. אתמול הגיעו 4 משאיות ורק מעטים מבין החברים שהיו צריכים לחזור מביקוריהם. עם המשאיות נשלחו 6.250 טון שיבולת שועל, 240 חבילות חציר להדר עבור העדר שלנו, 150 ארגזי ירקות (עגבניות ובצל), 24 כדי חלב.

שיחת הקיבוץ. הערב 9.15- תתקיים שיחת הקיבוץ. בסדר היום: פניית ברכה פוקס (קנטור), עניין אברהמ'ל, פינוי הרפת והדיר, תוכנית עבודה לשבועיים הקרובים, הביקורים בהדר והאיחורים, ועדת מינויים.

בולטין יומי מס' 30, 2 ביולי 1948

הליגה הערבית נגד הצעות ברנדוט. כמה ממנהיגי הליגה הערבית הודיעו על התנגדות הליגה להצעות ברנדוט. הועדה המדינית של הליגה מנסחת את תשובתה שתוגש לברנדוט בשבת. "רויטר" מודיע שהערבים ישאירו בתשובתם דלת פתוחה למשא ומתן נוסף. לא ידוע עוד אם תשובת הערבים תהיה רק שלילית או שיציעו גם הצעה נגדית. רדיו לונדון מוסר שאין להניח שיושג הסכם במשך השבוע שנשאר עד לגמר ההפוגה. לדעת רדיו זה, ברור שברנדוט לא קיבל עמדת הערבים, שארץ-ישראל תהיה מדינה ערבית אחידה עם מיעוט יהודי.

ג'מל מרדס, ראש ממשלת סוריה, אמר שהערבים לא ילכו לרודוס, אלא יזמינו את ברנדוט לקהיר. ברנדוט ביקר אתמול בירושלים. נפגש עם הועדה הקונסולרית לשביתת הנשק בירושלים ועם חברי ועדת ירושלים בראשותו של ברנרד ג'וזף. אתמול ביקר גם שרת בירושלים ונפגש עם חברי ועדת ירושלים ועם הקונסול הבלגי, יושב הראש של הועדה הקונסולרית. פרטים לא פורסמו.

ממשלת ישראל תתכנס היום להחליט בהצעות ברנדוט. מודיעים מבלגיה ש-10 קצינים בלגיים יצאו לארץ להשתתף בביקוח.

הגיעה השיירה הראשונה לנגב. השיירה הראשונה, מורכבת מ-36 מכוניות משא, הגיעה אתמול לנגב.

שונות

* רדיו לונדון הודיע שעצורי קניה יוחזרו לארץ, לאחר שברנדוט הודיע שאיננו מתנגד לכך. העצורים יועברו, כנראה, במטוסים.

* המפקד מרקוס הובא לקבורה באקדמיה הצבאית המפורסמת בארצות הברית, וסט פוינט, לפי הטכס הצבאי המקובל.

* מועמד הרפובליקנים לנשיאות ארצות הברית, תומס דיואי, שלח איגרת ברכה לועידת ציוני אמריקה, והביע תקווה שארצות הברית תכיר באופן מלא במדינת ישראל, ושבתית הנשק תיתן את השלום המקווה, והבטיח קיומה של מדינת ישראל.

* העיתון הניו-יורקי "ניו-יורק סטאר", מוסר מפי כתבו, שמשלחת קציני הלגיון הערבי, ממוצא בריטי, נפגשה עם ממשלת בריטניה. המשלחת השיגה הבטחה לקבל נשק וציוד נוסף עבור הלגיון.

* עליית קפריסין. השלטונות הבריטיים הודיעו שיאפשרו עלייתם של 14,000 מעצורי קפריסין שאינם בגיל הצבא. 11,000 הנשארים הם בגיל הצבא ולא יורשו לעלות. שרת שלח מחאה לאו"ם, בציינו שזאת היא הפרה גלויה של החלטות האו"ם ותנאי ההפוגה.

בעולם

הסכסוך היוגוסלבי. ממשלת יוגוסלביה שלחה מחאה לממשלת אלבניה לתקריות אנטי-יוגוסלביות באלבניה, ביניהן החלטת המפלגה הקומוניסטית האלבנית נגד טיטו. דברים כאלה עלולים לדעתה להפריע ליחסים התקינים בין השכנים. גם המפלגה הקומוניסטית בבולגריה יצאה נגד טיטו. משקיפים רואים בכך ניצחון ראשון של הקומוניטרן וברית המועצות.

משבר ברלין נמשך. הסובייטים הודיעו על ביטול המפקדה המשותפת של 4 המעצמות בברלין. הודעה זו ביטלה את הודעת ההפוגה, וכעת ישנו הרושם שהסכסוך נכנס לשלב רציני ביותר, למרות שהרוסים הודיעו שהם מוכנים לקיים את כל ההסכמים שנתקבלו במפקדה המשותפת עד היום. הבריטים הודיעו שהם מוכנים לקבל את המטבע הרוסי באזורם, בתנאי שהמטבע הזה יועמד תחת פיקוח 4 המעצמות. טרומן הודיע שאמריקה תישאר בברלין למרות הכל.

בינתיים מביאים אספקה באווירונים. למעלה מ-2,000 אווירוני תובלה גדולים הביאו משך יום אתמול אספקה.

ממשלת ארצות הברית הודיעה שועידת דנובה תתקיים בזמן שנקבע. כידוע, צריכות להשתתף בוועידה זו הארצות השוכנות לשפת הדנובה והמעצמות הגדולות. יוגוסלביה התנגדה מלכתחילה, שהועידה תתקיים בבגראד. המקום הזה נקבע מבלי לשאול אותה.

בריטניה "הנייטרלית". ה"ניו-יורק טיימס" מוסר שממשלת עירק פנתה ללונדון בבקשת הלוואה. ממשלת בריטניה מתייחסת באהדה לבקשה זו, אולם חוששת לתגובה קשה של דעת הקהל בארצות הברית. וארצות הברית... סגן שר החוץ המצרי נפגש עם סגן שר החוץ האמריקני ודנו בבעיות הכלכלה המצרית. הוכחש שבפגישה זו נידונו שאלות ארץ-ישראל.

האם ציילון עצמאית? רוסיה הודיעה למועצת הביטחון שהיא תתנגד לקבלת מדינת ציילון לאו"ם, שעצמאות מדינה זו מפוקפקת ביותר וייתכן גם שתשתמש בזכות הוטו.

בבית

בשיחת הקיבוץ. פנייתה של ברכה פוקס (קנטור). השיחה החליטה לקבלה כמועמדת. ברוב קולות הוחלט להשאיר להכרעתם של ברכה ומיטק בחירת מקום שהותה של ברכה.

ועדת המינויים. השיחה אישרה הצעת המזכירות לבחור ועדת מינויים בזמן הקרוב. הועדה הזו תביא גם הצעותיה הארגוניות לחלוקת הקיבוץ לשתי פלוגות. המזכירות תביא הצעה אישית להרכב הועדה.

עניין אברהמיל. השיחה אישרה עמדת ועדת המצב. הוחלט לשחרר אותו מתפקידו כרכז עבודות הביצורים ולחייב אותו להמשיך בריכוז עד שיקבע חבר אחר לתפקיד זה.

פינוי הרפת והדיר. הקיבוץ אישר הצעה לפנות במהירות האפשרית.

ביקור אצל שכנים. אברשקיה פ. וזאב פינקוס ביקרו אצל אחד הנכבדים השכנים שלנו. בשיחה ידידותית בשאלות השעה, מסר שכנו זה, שהתסבוכת הקיימת בארץ טרם נגעה בסביבה שלנו, ושהוא מצדו עושה כל

המאמצים שלא נסתבך. גילה הבנה רבה לנעשה בארץ. הבטיח גם להמשיך בקשרים אתנו ולהודיע לנו על התפתחויות חשובות. יש לציין שזה הביקור השני בזמן האחרון.

משלוח. הבוקר יצאו שלוש מכוניות עמוסות: 8 טון חילבה, 120 תבילות חציר עבור הרפת והדיר בהדר, 26 כדי חלב, כד שמנת. במכוניות אלו חזרו אתמול חברים רבים שאיחרו לאוטו ביום רביעי בגלל הודעות בלתי מדויקות לזמן צאתן של המכוניות מתל אביב.

לתשומת לבם של תושבי המקום!

כל תושבי המקום מתבקשים לא להכניס כלבים לחדר האוכל. זכויות מיוחדות ישנן רק לתרזה.

פרק תשיעי: הפרת ההפוגה, עלייה מקפריסין, משבר ברלין, הביצורים, שיירה לנגב, פראג, הבעיה של אמהות ורווקות, פרשת טוביאנסקי, משפחת אל-עזי, גיוס חברינו למשלטים בנגבה, קיבוץ רבדים, שמות עבריים, הבריגדה, חברות הנוער אצלנו

המשך 1948

בולטין יומי מס' 31, 3 ביולי 1948

על ידי ועדת המצב.

תגובות להצעות ברנדוט. טרם נודעו פרטים על הצעות ברנדוט. הוא סיים אתמול בקהיר את שיחותיו עם מנהיגי הליגה הערבית וחזר לרודוס.

אחד מנציגי ערביי הארץ אמר, שאין אף ערבי בארץ-ישראל שיסכים להצעות ברנדוט. תשובת הערבים היא תעודה ארוכה ומכילה גם הצעות נגדיות. עבדאללה הודיע, שאחרי שהליגה הערבית דחתה הצעות ברנדוט, יחדשו את הקרבות. מחוגי הליגה הערבית מוסרים, שהיהודים יתנגדו להצעות ברנדוט בגלל שלושה נימוקים: אי-יכולת לוותר על אזור הנגב, שצריך לשמש מקום קליטה לעלייה יהודית, התנגדותם לניתוק מדינת ישראל ממפעלי ים המלח, שצריכים לשמש מקור הכנסה חשוב, ואי-הסכמתם שירושלים תהיה תחת שלטון בינלאומי.

ממשלת ישראל תתכנס היום לדון בהצעות ברנדוט. מניחים שהיהודים יתנו תשובתם היום או מחר. לא ברור עדיין אם ברנדוט יבקש הארכת ההפוגה.

רווחות שמועות שמנואלסקי, נציג אוקראינה במועצת הביטחון ויושב הראש שלה בחודש זה, מתכוון לכנס את המועצה ביום שלישי ולעורר שאלת א"י.

ה"דיילי טלגרף" הלונדוני מוסר שברנדוט מציע עלייה בלתי מוגבלת משך 3 שנים ומשא ומתן בגמר תקופת העלייה הזאת. העיתון הזה מוסר גם שחוששים מאד שברית המועצות תגיש עזרתה למדינת ישראל. הערבים הפרו שוב אתמול את ההפוגה בשני מקומות. הערבים התקיפו באופן פתאומי באש חזקה כמה חיילים שנמצאו בירושלים. בשרון נהרג חבר ארגון "איתנים" בסביבות נתניה בזמן עבודתו, כשהערבים התקיפו את העובדים בשדות.

טרומן מברך. טרומן שלח ברכתו לועידה ה-51 של ציוני אמריקה, המתקיימת בפייטסבורג, ואלה דבריו: "השנה הייתה שנה מכרעת לקראת הגשמת האידיאל הציוני. החלטת האו"ם בנובמבר, שממשלת ארצות הברית הייתה מראשי יוזמיה, נתנה אפשרות להקים מדינה יהודית. אחד הרגעים המאושרים ביותר בחיי היה באותו 14 במאי, כשיכולתי להכיר במדינת ישראל. היה זה אקט היסטורי שממשלת ארצות הברית הייתה הראשונה להכיר במדינה צעירה זו. זכיתי אחר כך לקבל בבית הלבן את ד"ר וייצמן ולדון בבעיות העומדות על הפרק. הבעיות האלה רציניות, אבל ניתנות לפתרון. תקוותנו שברנדוט יצליח להשכין שלום, ובעקבותיו תקופה של בניין בארץ-ישראל ובמזרח הקרוב כולו. ממשלת ארה"ב מעונינת לסייע בכיוון זה לפי מיטב יכולתה. לכן גם מינתה את גיימס מקדונלד לנציגה במדינת ישראל. גיימס מקדונלד הושבע אתמול וסבורים שיצא לארץ-ישראל בשבועיים הקרובים".

מילוה לאומי. המילוה הלאומי של 5 מיליון לא"י שהוכרז עם הקמת המדינה השיג עד היום 4 מיליון לא"י. כידוע, הביקורת על צורת ביצוע המילוה רבה מאד. הדבר מתקדם בעצלתיים וחוגים בעלי יכולת רחוקים מלתת חלקם במאמץ מלחמתי זה.

אניות העולים בקפריסין. שתי אניות גדולות להבאת העולים, הגיעו לקפריסין לקחת את הגולים משם. משקיפי האו"ם נמצאים על האניות.

בעולם

בחירות בפינלנד. אתמול התקיימו בחירות בפינלנד. המפלגה העממית בראשות הקומוניסטים הפסידה 8 מקומות, שהם 20%, וירדה ממקומה הראשון בפרלמנט לשלישי. המפלגה החקלאית תפסה את המקום הראשון והסוציאל דמוקרטים את המקום השני.

הפרשה היוגוסלבית. אלבניה ניתקה את קשריה הדיפלומטיים והכלכליים עם יוגוסלביה. היועצים היוגוסלביים נתבקשו לעזוב תכף ומיד את אלבניה. בלונדון מעריכים, שאלבניה היא שתסבול בעיקר מניתוק הקשרים הכלכליים עם יוגוסלביה. עיתונאית צ'כית גורשה מבלגרד בגלל הפצת ידיעות בלתי נכונות. הועדה המרכזית של המפלגה הקומוניסטית הסובייטית אישרה צעדיה של המפלגה כלפי יוגוסלביה, והיא גם קיבלה תמיכה ממפלגות קומוניסטיות רבות בעולם.

משבר ברלין. מושלי 3 האזורים של המעצמות המערביות בברלין נפגשו עם מרשל סוקולובסקי, לפי בקשתם. בפגישה זו אמר סוקולובסקי, שהרוסים משתדלים לתקן הרכבת המחברת את ברלין עם מערב גרמניה, אולם הבטיח באופן מפורש שיפתחו את התנועה מיד. האשים את מעצמות המערב שמטרותן להפריע שיפור המצב הכלכלי באזור הסובייטי. לדעתו, ברלין היא חלק אינטגרלי מהאזור הסובייטי.

לאחר פגישה זו נפגשו מושלי מעצמות המערב ביניהם. בינתיים בריטניה וארצות הברית ממשיכות לספק המצרכים לאזוריהם במטוסים. אתמול הובאו 280 מטוסים. מעצמות המערב הודיעו שהן מוכנות להסכים למטבע אחיד בברלין, בתנאי שהפיקוח יהיה של כל 4 המעצמות.

בין הונגרייה וצ'כוסלובקיה. המשא ומתן בין שתי המדינות האלו להחלפת אוכלוסין נפסק זה הפעם השלישית.

בבית

בישיבת ועדת המצב. רכז לעבודות הביצורים: הצעת הועדה - חיים בלכר.

פינוי הרפת והדיר. הועדה החליטה לעשות כל המאמצים לפנות את בעלי החיים במהירות האפשרית. הדבר תלוי לא במעט בהשגת מכוניות. עם חידוש השיירה לנגב, הוטלה על קואופרטיב "הנגב" אחריות מיוחדת ונצטרך להתגבר על קשיים גדולים לבצע את הפינוי. מצב העובדים הוא כדלקמן: ברפת - הילדה רייטר ונחה גרמן (ואולי רק אחת מהן), נחמיה (מהגרעין, הנמצא כמדריך ברמתיים), ואחד הרפתנים (בחילופין במידת האפשר), בדיר - בהתחלה 2 חברים (סידורים ראשונים, חליבה, והרבעה מסודרת). ברגע שתפסק או נפסק את החליבה וההרבעה המסודרת, יחזור אחד החברים - ברוך סביר או זלו אפל. מחליף לדיר ולרפת ועגלון הוא חנן שטרסבורגר.

סידור העבודה בהדר, שם נמצאות כרגע 45 עובדות. בימים הקרובים תתווסף ברכה קנטור. מזכירות הפלוגה בהדר תובעת להוסיף עוד עובדות. ועדת המצב החליטה לאשר תביעות מזכירות הדר. הצעת הועדה למחליפה למטפלות - רשקה מודעי. למבשלת - רישה. אם הרפת תהיה זקוקה ל-2 עובדות, נצטרך לשלוח עוד חברה בלי ידע מיוחד.

משלוחים. אתמול נשלחו 6 טון אספקה לרפת בהדר, 166 ארגזי עגבניות ובצל, 20 כדי חלב, 11 פחי גבינה, 5 ארגזי ביצים, 18 ארגזי ענבים. יש לציין את המשלוח הראשון של הענבים.

ממכתב אחיה של יוכבד: "...נודע לי שיש לכם כבר קשרי דואר עם צ'כיה, הנני לכן מנצל ההזדמנות להתקשר אתכם. בדאגה אני עוקב אחרי הידיעות מהחזית. הנני מקשיב מדי יום לרדיו 'הגנה' והנני מלא תקווה, שזה ייגמר בקרוב ושוב נוכל להתקשר. אצלי הכל בסדר. אני מחכה בכיליון עיניים לגמר ה'משחק' הזה. גועל נפש מעוררת בי התנהגות השלטונות כאן כלפי היהודים, אבל זה כבר מעניינו של האימפריאליזם האנגלי. השיטה אינה שונה מזו של היטלר בראשית המלחמה. כאן מדברים הרבה על גבורתכם ועמידתכם האיתנה. המשיכו..."

בולטין יומי מס' 32, 4 ביולי 1948

בשעות המוקדמות של הבוקר הגיע עיתון אחד. לכן נסתפק היום בתוספת קצרה. תגובות ראשונות להצעות ברנדוט. ה"דיילי וורקר", עיתון הקומוניסטים בלונדון, מתקיף בחריפות הצעותיו של ברנדוט. מציין את התוכנית כמוזימה בריטית-אמריקנית. ברדיו ניו-יורק מסרו שמנאולסקי, יושב ראש מועצת הביטחון החודש, מתנגד להצעות ברנדוט ותובע הגשמת החלטות האו"ם מ-29 בנובמבר. חושבים שהוא יעלה את העניין לסדר יומה של מועצת הביטחון. אין עדיין לדבר אישור רשמי. הלגיון ממשיך להפר את ההפוגה בירושלים. אתמול המשיכו חיילי הלגיון ביריות על התושבים היהודים. נפצעו שני יהודים. משבת נפצעו כבר 8 יהודים ונהרגה ערביה אחת. הבלוקדה הסורית. ממשלת סוריה דחתה את המחאה האמריקנית נגד הבלוקדה על חופי הארץ. סוריה תמשיך בבלוקדה ולא תיענה למחאות ממשלות גדולות או קטנות, בהתאם לנוסח הרשמי שלה. הסכם חדש עם אצ"ל? קול ירושלים הודיע שהושג הסכם חדש עם אצ"ל, וחבריו יצטרפו לצבא ההגנה. לפי ידיעה זו ירושלים הוצאה מההסכם. התעללותה של בריטניה במדינת ישראל. קפלן, שר האוצר שלנו, מסר דו"ח לאו"ם על פעולותיה הכספיות של מדינת ישראל. בדו"ח זה ציין הקשיים שממשלת בריטניה גורמת בזדון למדינת ישראל ועל הקפאת העודף של קרוב ל-400 מיליון דולר. העיתונים החשובים הגיבו בחריפות נגד הפוליטיקה הכספית האנגלית כלפי מדינת ישראל. אווירון "הדסה". אתמול הגיע אווירון שנשלח ע"י "הדסה" בארצות הברית עם 7 טון של חומרי רפואה.

בעולם

אטלי הכריז על תוכנית חדשה לביטוח סוציאלי. התוכנית החדשה מקיפה את כל תושבי אנגליה. זה ביטוח לאומי נגד זיקנה, חוסר עבודה, נכות, מחלה וכד'. מבטיח שירות רפואי חופשי לכל אדם. יוגוסלביה מכחישה. הממשלה הכחישה שהיא עומדת להצטרף לארצות הנתמכות ע"י תוכנית מרשל. צ'כוסלובקיה לא תכפה קולקטיביזציה. הממשלה בצ'כיה הודיעה שאין בכוונתה לכפות את הקולקטיביזציה של האדמה. החוקה של המדינה מבטיחה שהאדמה צריכה להישאר בידי עובדיה. ההודעה הזאת עוררה קצת סנסציה בקרב המשקיפים המערביים. לפני ימים ספורים ביקר הקומינטרן את טיטו והמפלגה הקומוניסטית ביוגוסלביה על חוסר העזה בשטח זה. ועידת הסוציאליסטים בצרפת. הועידה החליטה להמשיך בתמיכה בממשלה הקיימת ברוב קולות קטן, נגד דעתם של המנהיגים. הוחלט להתנגד לתמיכת הממשלה בבתי-הספר הדתיים. כזכור גרם הדבר הזה כמעט למשבר והסוציאליסטים נרתעו ברגע האחרון וע"י כך הצילו את הממשלה. החלטת הועידה עלולה לחדש המשבר.

בבית

שיחת הקיבוץ. אתמול התקיים הדיון בנוגע לתוכנית עבודה לתקופה הקרובה. התוכנית, שעובדה ע"י מרכזי הענפים יחד עם ועדת המצב, אושרה בקווים כלליים. לא התגלו הבדלי דעות יסודיים. עבודת הוצאת תפוחי האדמה אושרה. היא תבצע בגבולות 30-35 עובדים (ברובם המכריע עובדות מלבד עבודת בחורים הכרחית).

בסעיף שני דנו בתביעת החברות בהדר להגדלת מספר העובדות, כפי שפרסמנו אתמול. השיחה אישרה ביסוד תביעה זו. אך בקשר לכך התעוררה בעיית הדר בכללותה. הייתה זו החלפת דעות ראשונה לגישה היסודית לחלוקת האנשים בין שתי הפלוגות. טיפול בילדים והבטחת מספר אנשים מקסימלי ויעיל להגנת המקום. הובעה הדעה שיש להבטיח שהורה אחד של כל ילד ימצא בהדר. דעה שנייה אמרה, שאם כי יש לעשות כל המאמצים להקל בשטח זה על ההורים וגם על הילדים, אין זו יכולה להיות נקודת המוצא

היחידה. בעיית הגנת המקום מוכרחה לעמוד בראש דאגתנו. ועדת המצב תצטרך לגבש עמדה ולהביא לקיבוץ הצעות קונקרטיביות במהירות האפשרית. משלוחים. אתמול נשלחו משלוחים שונים: חיטה, שעורה, אספקה לרפת. ברוך בואך אצה רייטר! אתמול חזר הביתה אצה. בחוש ההומור הרגיל שלו "התגבר" על לחיצות הידיים והברכות הרבות של החברים. ברכת הקיבוץ כולו ואיחולי החלמה מהירה מלווים אותך בכל צעדך, אצה.

בולטין יומי מס' 33, 5 ביולי 1948

תשובת מדינת ישראל להצעות ברנדוט היא התנגדות מוחלטת. הממשלה לא הגישה כל הצעות נגדיות. תשובת הממשלה אושרה ע"י מועצת המדינה הזמנית ב-37 קולות, אף קול אחד לא הצביע נגד. תשובת ישראל נמסרה הבוקר לברנדוט בת"א. רדיו לונדון הודיע, שהיהודים דחו באופן נמרץ את ההצעות, בלי כל הצעות נגדיות, אך הם מוכנים להמשיך במשא ומתן.

הארכת ההפוגה? שרת קיבל מכתב מברנדוט בו מבקש לדעת האם היהודים מוכנים להאריך את ההפוגה. מכתב דומה נשלח גם לערבים. אם אחד הצדדים או שניהם יתנגדו להארכת ההפוגה, יפנה ברנדוט למועצת הביטחון.

ברנדוט מסביר. לפני צאתו לתל אביב שוחח ברנדוט עם העיתונאים ברודוס. מסר ששלח שני תזכירים ליהודים ולערבים בנוגע להארכת ההפוגה ופירוזה של ירושלים. לדעתו יש להגשים את פירוז ירושלים, בין אם יהיה שלום או תהיה מלחמה. את הפיקוח על העיר יש למסור לעת עתה לשלושת הקונסולים (אמריקני, צרפתי, בלגי). יהיה צורך באלף איש כדי לפקח על ירושלים. ממשלת ארצות הברית כבר הסכימה לתוכנית זאת.

בדברו על תפקידו הקשה, מסר שהוא עושה לפי מיטב יכולתו, אם כי הוא יודע שתוכניתו אינה אידיאלית. הרוזן השווה את ירושלים לברלין, שם פועלת אדמיניסטרציה בינלאומית בתוך אזור של מדינה אחת. אין להתעלם מכך, לדעתו, שירושלים נמצאת בתוך האזור הערבי וכל פתרון בינלאומי לא יביא את השלום לעיר הזאת. לכן הציע למסרה למדינה הערבית. תוכנית החלוקה לא הייתה טובה בגלל הפיצול הרב של השטחים. לכן יש לצרף את הגליל לשטח היהודי ואת הנגב לשטח הערבי וע"י כך לאחד את שתי המדינות. הגיעו עולים מקפריסין. העולים הראשונים מקפריסין הגיעו לחיפה.

הערבים ממשיכים להפר ההפוגה. הערבים התקיפו אתמול את רמת רחל ביריות. נורו גם כמה פגזים של מרגמות. המפקח מטעם האו"ם אמר שאינו רואה בתקרית זו הפרת ההפוגה וביקש מהיהודים להאריך רוחם.

כנופיות קאוקגיי ממשיכות להטריד את כפר החורש ואת הסביבה. ממשלת ישראל תבעה מהמפקח הצבאי, קולונל בונדה, רשיון לפעולות צבאיות נגד קאוקגיי.

שונות

- * בחיפה הוכרז על האפלה החל מהיום. ברבת עמון הוצאו הוראות להתנהגות נגד הפצצות מהאוויר.
- * אגודת ישראל, במברק לטריגוואה-לי, תבעה מעמד בינלאומי לירושלים.
- * לדמשק הגיע נציג הצלב האדום לדון בעניין השבויים היהודים.
- * אמריקני, שנסע על דעת עצמו לתווך בין היהודים והערבים, נאסר אתמול ברבת עמון.

בעולם

ברלין עדיין על הפרק. שלוש מעצמות המערב מכינות תזכיר משותף לרוסיה בעניין ברלין. בינתיים ממשיכים מטוסים להביא אספקה לשניים וחצי מיליון התושבים באזורים המערביים. משך יום אתמול הכניסו הבריטים 200 מטוסים והאמריקנים 190. תוכנית מרשל. בפרלמנט הבריטי התקיים ויכוח על תוכנית מרשל. כמעט שלא הייתה התנגדות לקבלת העזרה האמריקנית. השמרנים ביקרו את הממשלה ואמרו שלולא השיטות הבזבזניות של ממשלת הלייבור לא היה צורך לבקש את עזרתה רחבת הלב של ארצות הברית. קריפס הודיע שהבריטים יצטרכו להדק עוד יותר את החגורות למען הגדלת הייצוא. על בריטניה לקיים את הרזרבות של הזהב והדולרים בכל התנאים. הפרלמנט הצרפתי גם הוא דן בעניין קבלת העזרה האמריקנית. הדיון טרם נגמר. הופמן, מנהל תוכנית מרשל, אמר שבריטניה לא מסרה מכספי תוכנית מרשל למדינות ערב. רדיו לונדון מוסיף שהעיתונות האמריקנית הפרו-יהודית האשימה את אנגליה בכך. מהפכה בפרו. חלק מהצבא התמרד נגד הממשלה. הוכרז מצב צבאי בכל המדינה. אמצעי זהירות באלבניה. ממשלת אלבניה החליטה על אמצעי ביטחון לאורך גבולותיה עם יוגוסלביה ויוון. מלחמת האזרחים ביוון. ממשלת אתונה מודיעה על ניצחונות גדולים בקרבות עם צבא מרקוס. חצי מצבא ממשלת אתונה עסוק כעת בקרבות אלה.

בבית

משלוחים. אתמול יצאו 3 מכוניות משא עם משלוחים שונים. פינוי הרפת. הבוקר התחלנו לפנות את הרפת. יצאו 2 מכוניות עמוסות בהמות, שלישית לקחת כלי עבודה. חובבי סרטי ה"קאו-בויס" יכלו לראות את הדבר במציאות. הערב שיחת הקיבוץ בשעה 9.15 בערב. בסדר היום: בעיות הדר - המשך לשיחה הקודמת.

בולטין יומי מס' 34, 7 ביולי 1948

ברנדוט מבקש הארכת ההפוגה. הרוזן ברנדוט פנה ליהודים ולערבים להאריך את ההפוגה. לא קבע זמן, אך משקיפים פוליטיים מעריכים שזה שלוש יום. היום אחר הצהריים יחזור ברנדוט מקהיר לתל אביב, לקבל תשובת ממשלת ישראל לבקשתו.

משה לביא קלט ידיעה מאוחרת שהערבים דחו בקשתו. עזם פחה, מזכיר הליגה הערבית, הודיע עוד מקודם, שהערבים לא יסכימו להארכת ההפוגה. לדעתו אפשר להמשיך במשא ומתן גם בשעת הקרבות. היום נפגשים בקהיר ראשי המטות של המדינות הערביות.

כתב ה"יונייטד פרס" מוסר שיהיה נחוץ לחץ דיפלומטי של ארצות הברית ובריטניה, ששני הצדדים יסכימו להארכת ההפוגה. כתב "רויטר" מוסר שהערבים טוענים, שהיהודים הפיקו תועלת רבה מההפוגה ושיפרו עמדתם.

הארכת ההפוגה במועצת הביטחון. הרוזן ברנדוט פנה למועצת הביטחון שתדרוש מהצדדים הארכת ההפוגה. יושב ראש מועצת הביטחון מנואלסקי, ציר אוקראינה, הקריא את מכתב ברנדוט. הוא מסביר במכתבו שיש להאריך ההפוגה, למען האפשרות להמשיך במאמצים להשכנת השלום. הזמן צריך להיקבע, לדעתו, אחרי משא ומתן עם שני הצדדים.

קאדוגאן, נציג בריטניה, תמך בדרישותיו של ברנדוט והציע לצרף בעיית א"י לסדר היום בישיבת הבוקר. נציגי ארצות הברית וצרפת תמכו בהצעת בריטניה.

גרומיקו, נציג ברית המועצות, אמר שקשה לדון תכף בדבר, לאחר שמברקו של ברנדוט פורסם רק לפני מספר דקות. לדעתו הדיון צריך לשפוך אור גם על פעולות המתווך, מאחר שהוא פעל בניגוד להחלטות האו"ם.

מנואילסקי הציע לדחות הדיון להיום, למען שתהיה אפשרות לעמוד על דעתם של שני הצדדים. גם הוא ציין שברנדוט לא התחשב בהחלטות האו"ם, והוסיף שידוע שישנן כמה מדינות המעונינות לשנות החלטות האו"ם.

מקפריסין. אתמול הגיעו לנמל חיפה 4,100 מגולי קפריסין. פרידת העולים בקפריסין הייתה מזעזעת, בגלל איסור הבריטים על עליית הגברים. אניית מלחמה עברית ליוותה המעפילים בשעות הנסיעה האחרונות. נהרג אחד ממפקחי האו"ם. אתמול נהרג אחד ממפקחי האו"ם ושני נפצעו בסביבות עפולה, כשניסו לעבור מהקו הערבי ליהודי דרך שדה מוקשים. דובר ממשלת ישראל הביע צער ומסר שהממשלה הזהירה כל המפקחים שיודיעו על כל תנועותיהם למען מנוע אסונות.

עוד שיירה נגב. אחרי הפסקה של 3 ימים עברה אתמול עוד שיירה נגב ובה 38 מכוניות. הערבים ממשיכים להפר ההפוגה. אתמול התקיפו הערבים קבוצת פועלים יהודים בעין כרם שבירושלים באש רובים ומרגמות. פועל אחד נפצע.

שונות

* מנוסת ערבים מהעיר העתיקה בירושלים התחילה שוב הפעם.
* הוכרזה האפלה חמורה בדמשק ורבת עמון. מופצות שמועות שיעמדו מפציצים רבים לרשות היהודים בהתחדש הקרבות.

* דגל ירושלים נמסר אתמול רשמית למפקד העיר ע"י הרב הראשי (!) הרצוג. נוכחו בטכס הקונסולים של ציכיה, יוגוסלביה וחבש. אחר כך התקיימה תהלוכה ברחובות העיר. משרד הצי האמריקני הכחיש את הידיעה שקיים קשר בין הפלגת 4 אניות קרב אמריקניות מנמל קושטא, למצב בארץ-ישראל. הפלגת האניות הייתה שגרתי, לפי ההודעה.

* ד"ר סטיפן ווייז נבחר לנשיא הקונגרס היהודי העולמי וד"ר נחום גולדמן ליושב ראש ההנהלה. זה האחרון מסר שההנהלה תפעל בשלושה מרכזים: ניו-יורק עבור חצי הכדור המערבי, לונדון עבור אירופה ואמריקה הדרומית וירושלים עבור ארץ-ישראל וארצות המזרח. מטעם הוועידה הוקם ארגון עולמי של לוחמי הפרטיזנים.

* המשבר ביוגוסלביה. המפלגה הקומוניסטית העל-רוסית דחתה הזמנת המפלגה הקומוניסטית היוגוסלבית להשתתף בוועידה. הנימוק הרשמי - סירוב המפלגה היוגוסלבית להשתתף בישיבה האחרונה של הקומינטרן.

* הסכם כלכלי אנגלו-אמריקני. אתמול חתמו בוויין וציר אמריקה בלונדון על הסכם כלכלי, לפיו תקבל בריטניה עזרת ארצות הברית לפי תוכנית מרשל.

* ועידת הדמוקרטים בארצות הברית. היא תתקיים בימים הקרובים. ההתנגדות לטרומן חזקה, אך יתכן שהוא ייבחר בהצבעה שלישית. הפופולריות של אייזנהאואר גדולה מאד, אך הוא מסרב לעת עתה לקבל את המינוי.

* הפגנה אנטי קומוניסטית בפראג! רדיו ניו-יורק מוסר שהתקיימה הפגנה אנטי קומוניסטית של אלפים בפראג, שדרשה החזרתו של בנש לנשיאות המדינה.

בבית

פינוי בעלי החיים. במשך יום אתמול ושעות הבוקר (עד 11) יצאו 12 מכוניות, מהן 2 עם כלי עבודה וגדרות והשאר עם בעלי החיים. 7 מכוניות הובילו את הפרות והגידול. פרט לעגלה אחת שנחנקה בדרך, עברה ההעברה בסדר וללא תקלות. נשארו לפינוי עוד מספר פרות למכונית אחת. 3 מכוניות הובילו צאן (140 ראש). מקווים לגמור הפינוי היום.

שיחת הקיבוץ. הערב ב9.30 - יתקיים המשך הדיון בשאלות הדר.

לתשומת לב חברי הקיבוץ. בקשר ל"פינויי" חדרם של אברהם ג. וליובה, הננו מציינים שזה נעשה בלי ידיעתם של המוסדות המתאימים. עלינו להדגיש שכל פינוי, גם של "רכוש פרטי", טעון אישור ועדת המצב. "שדה" (אליאס "סדה") נפלה בשדה המערכה. בצער רב הננו מודיעים ש"שדה" עלתה על מוקש שלשום ונעלמה ללא סימן.

בולטין יומי מס' 35, 8 ביולי 1948

מועצת הביטחון החליטה לפנות לצדדים להאריך ההפוגה. אחרי דיון ממושך החליטה אתמול מועצת הביטחון לפנות בדרישה לשני הצדדים להאריך ההפוגה. ההחלטה נתקבלה ב-8 קולות, כששלושה נמנעים (רוסיה, אוקראינה וסוריה).

בהתחלת הדיון מסר גרומיקו גילוי דעת בשם ממשלתו: ברור עכשיו שהמתווך, במקום להגשים החלטת שביבת הנשק, ראה אפשרות להתנשא מעל החלטות מועצת הביטחון והאו"ם, ולהציע דברים שיש בהם משום עיון מחדש בהחלטות, אם כי לא ניתנה לו הסמכות הזאת. פעולתו זאת איננה מועילה להשכנת השלום. היא רק עלולה להכשיל הקמת שתי מדינות. ברנדוט התעלם לגמרי מההחלטות, אם כי דעת הקהל בעולם דנה לכף חובה את המנהיגים הערבים שהמשיכו לחבל בהחלטות אלו, וגם את בריטניה המנהלת פוליטיקה בוגדנית ומסכסכת. הצעות ברנדוט יכלו לעלות על הדעת רק במשרד החוץ הבריטי. תנאי ההפוגה מכוונים לדבר אחד, למניעת הקמת שתי המדינות. אם כי אין רוסיה הסובייטית יכולה להתנגד לעצם הארכת ההפוגה, עליה להדגיש שדבר זה כרוך בתנאי ההפוגה ובצורת התיווך. נציג סוריה אמר שברנדוט רשאי היה להציע מה שעלה בדעתו, כי אינו קשור כלל בהחלטות האו"ם. נציג קנדה, סין וצרפת תמכו בהצעת בריטניה לאשר הצעתו של ברנדוט להארכת ההפוגה. נציג אוקראינה התפלא מאד שהבריטים רוצים בהפוגה בזמן שקציניהם מנהלים מלחמה נגד מדינת ישראל. בריטניה וגרוריה משתדלים לשלול מישראל אפשרות של הגנה עצמית. מנואילסקי היה רוצה לדעת, מה דעת הוטיקן על הריסת ירושלים. למה הוא שותק?

בהתחלת ישיבת מועצת הביטחון התפתח ויכוח מעניין אחרי שמנואילסקי הזמין את אבא אבן לשולחן כנציגת מדינת ישראל. הנציג הבריטי מחה על כך, כי ממשלתו וממשלות אחרות טרם הכירו במדינה זאת. הצטרף למחאה זו גם נציג סוריה. נציג בריטניה האשים את מנואילסקי שעבר על הסמכות שלו כיושב ראש מועצת הביטחון. מנואילסקי העמיד להצבעה, האם הוא פעל שלא במסגרת הסמכות. הצביעו בעד - 5 (בריטניה, בלגיה, סין, סוריה וקנדה), השאר נמנעו. כך נפלה ההצעה שמנואילסקי פעל ללא סמכות (כי לא הושג הרוב הדרוש) ומנואילסקי הזמין את נציג מדינת ישראל לשולחן. אחרי זה הודיע נציג ארצות הברית שהוא משאיר לעצמו את הזכות לברר הפרוצדורה של יושב הראש.

בסוף הישיבה הקריא מנואילסקי את הנוסח המלא של מברק ברנדוט בנוגע לאספקת המים לירושלים. על אף העצומות של המתווך והמפקחים, הלגיון הערבי לא אפשר הגשת מים לירושלים. יש בזה הפרה גלויה של ההפוגה ע"י ממשלת עבר הירדן. זה מקטין מדי יום את מלאי המים. אין להבין עמדה זו של הלגיון, אשר מרשה לעבור לשיירות המזון. כל הארכת ההפוגה צריכה לקבוע באופן ברור, שאספקת המים לירושלים היא חובה מוחלטת. אבא אבן, נציג מדינת ישראל, אמר שבאם תוארך ההפוגה זה יחייב סידורים מידיים לאספקת מים לירושלים.

התוארך ההפוגה? תשובת ישראל והערבים לתזכיר ברנדוט להארכת ההפוגה תפורסם היום ב-4 אחר הצהריים בתל אביב, קהיר ורודוס.

ברנדוט ביקר אתמול בתל אביב ונפגש לשיחה של שעה וחצי עם שרת. הוא הודיע שטרם קיבל תשובת הערבים בנוגע להפוגה ופירוז ירושלים. כמו כן נפגש עם הרב הראשי.

רוב משקיפי האו"ם יצאו אתמול לתל אביב ולחיפה, להיות מוכנים להפליג במקרה וההפוגה תיפסק. נשארה רק קבוצה קטנה על הר הצופים, כדי לפקח על השטח ששני הצדדים הסכימו לפרזו. אתמול סומנו גבולות השטח המתחיל בבית הקברות הצבאי ונגמר בבית החולים "ויקטוריה". בשטח המפורז כלולים האוניברסיטה העברית ובית החולים "הדסה". כמה מאנשי המדע והעובדים הטכניים יורשו לעבור לשטח המפורז. כמו כן נעשו סידורים לאבטחת אספקה למקום. הועמדו כבר 80 שוטרים יהודים ו-40 ערבים לשמור על השטח.

תגובות. פרשן הרדיו הסובייטי הסביר אתמול לשומעיו ששליחותו של ברנדוט נכשלה, כפי שאפשר היה לצפות מראש. שליחות זאת הייתה לטובת מונופול הנפט ולרעת שני העמים. רוסיה הייתה נאמנה לקו החלטות האו"ם. בו בזמן, מעצמות אחרות בגדו בו. כתב "יונייטד פרס" ברבת עמון מוסר, שלדעתו יסכימו הערבים בסופו של דבר להארכת ההפוגה. לדעתו יש לחכות לשינויים בממשלות ערב, כדי שיהיה להן יד יותר חופשית בטיפולן בעניין ארץ-ישראל. אצל הערבים, ההרגשה שהיהודים חיזקו עמדתם בזמן ההפוגה. דובר משרד החוץ האמריקני ענה לשאלת עיתונאי, שממשלתו עושה כל שביכולתה להאריך ההפוגה באמצעות האו"ם והמנגנון הדיפלומטי שלה.

פרובוקציה חדשה של אצ"ל בירושלים. כפי שפורסם כבר אתמול ברדיו ירושלים, אנשי אצ"ל חטפו 5 בריטים מעובדי חברת החשמל ביום שלישי. יחד אתם נחטפו גם שתי נשים ששחררו מיד. השלטונות הצבאיים היהודיים בירושלים הודיעו שאין להם כל קשר עם החטיפה הזו, והם מנהלים משא ומתן לשחרורם.

עצורי קניה חוזרים. רדיו לונדון מודיע שלמעלה מ-250 עצורי קניה מוטסים באווירונים בריטיים לארץ-ישראל. הדבר הזה בוצע לאחר שברנדוט הודיע, שאין הוא רואה בזה הפרת ההפוגה. בריטניה משנה חוק האזרחות. לפי החוק החדש יקבלו כל תושבי "הקומונבלט" הבריטי התואר והזכויות של נתינים בריטיים. עד עכשיו התואר של "נתין בריטי" היה שמור רק לתושבי אנגליה.

בבית

שיחת הקיבוץ. אמש התקיימה השיחה השלישית בענייני הדר והצבת האנשים. אחרי הדיון הממושך גובשו לבסוף שתי הצעות. אחת, שהובאה ע"י ועדת המצב, האומרת להתחיל בשיטת החילופים בין העובדות, פרט למטפלות. לפי הצעה זו החילופים צריכים להיות משך תקופה של 4-6 שבועות. לפי הצעה השנייה נכנסות לתור החילופים (פרט לכמה מקרים בודדים) כל האמהות ועל ידי חילופים כל שבועיים, להבטיח מספר החברות הדרוש לכפר מנחם. ההצעה השנייה נתקבלה ברוב של 17 נגד 12. באותה שיחה התעוררה שאלת המקרים, שגם ההורה השני יועבר להדר, בגלל עבודות הכרחיות. השיחה הכריעה כמעט פה אחד (התנגדו רק 3) שבמקרים אלה יש להחזיר את אחד ההורים שקל יותר להחליפו. משלוחים. אתמול אחר הצהרים יצאו מספר מכוניות עם משלוחים שונים. הערב "קולנוע כפר מנחם". פרטים טרם ידועים. לתשומת לב כל החברים. חובה על כל תושבי המקום לקבל זריקות נגד טיפוס.

בולטין יומי מס' 36, 9 ביולי 1948

בחזית תל אספי. כוחותינו חדרו לכפר ב-4 פחות עשרה והצליחו לתפוס הפסגה. עם אור הבוקר התחילה פעולת הכיבוש שהתקדמה במהירות. ההתנגדות הייתה קלה. פעולות הטיהור עדיין נמשכות. כוחותינו לא סבלו אבדות. מספר השבויים גדול. תושבי המקום אינם רוצים לעזבו.

מועצת הביטחון תדון על סנקציות. היא תתכנס היום כדי לדון על אמצעים נגד מפירי ההפוגה. ישיבה מיוחדת נקראה ע"י טריגווה-לי, מזכיר האו"ם, מיד לאחר קבלת הודעתו של משה שרת שהצבא המצרי הפר ההפוגה בדרום הארץ.

נציג ארצות הברית הכריז שבמקרה שאחד הצדדים יפר ההפוגה, ממשלתו תדרוש עונשים כלכליים וצבאיים נגד המפירים. הזהיר במילים חריפות מדינות ערב שעמדתן הנוקשה בעניין ההפוגה תביא לידי הפעלת הסעיף השביעי של מגילת האו"ם. מנואילסקו קרא מכתבו של שרת. נציג מצרים הכחיש שצבאו הפר ההפוגה. אז קרא היושב ראש הודעתו של ברנדוט שאין בידו להאריך ההפוגה אחרי שהערבים מסרבים. הוא עדיין ממשיך במאמציו לפירוזה של ירושלים.

נציג סוריה הביע תמהונו על עמדת ארצות הברית והזדרזותה להפעיל הסעיף מס' 7, מה שלא עשתה בהזדמנויות קודמות של הפרת החלטות האו"ם, כגון במקרה אינדונזיה. נציג ישראל אמר, שבעקבות הודעות הערבים, אין צל של ספק שהערבים מפירים ההפוגה. אם הערבים רוצים במלחמה יקבלוה.

היושב ראש מנואילסקו הציע לקבל אינפורמציה נוספת מברנדוט ולדון אחריה. גרומיקו תמך בהצעה זו. לבסוף הוחלט שמועצת הביטחון תתכנס מיד עם קבלת אינפורמציה זו.

משקיפי האו"ם עזבו הארץ. הם יצאו כבר בדרך האוויר, פרט לקבוצה קטנה שתפקח על השטח המפורז בירושלים. פקידי או"ם יעזבו היום חיפה על סיפונה של אניית קרב אמריקנית.

מועצת המדינה התכנסה אתמול. את הישיבה פתח בן גוריון וציין שהפעם נעמוד בפני מערכה קשה ומכרעת. אנחנו כרגע מוכנים יותר ויש לקוות שכל האומה תעמוד מאחורינו. נעמוד במבחן שלנו שיהיה העליון. שרת מסר דין וחשבון מהמו"מ עם ברנדוט. אחר כך נבחרה נשיאות המועצה בהרכב כדלקמן: יושב הראש - איש מפא"י, 31- סגנים: מפ"ם, ציונים כלליים ומזרחי.

תגובות בעולם לעמדת הערבים. ברודוס הצהיר ברנדוט שהערבים אשמים, בעיקר בדחיית הצעותיו ודחיית המשך ההפוגה. היהודים הסכימו ל-80% להצעותיו והערבים רק ל-15%. היהודים הסכימו להארכת ההפוגה, אך הערבים דחו אותה.

נציגי בריטניה בארצות ערב הזהירו הממשלות שלהן, שבריטניה מעוניינת בהארכת ההפוגה ולא תוכל להמשיך לספק להן נשק וציוד.

בוושינגטון מודיעים שגם נציגי ארצות הברית במדינות ערב ילחצו שהערבים יסכימו להארכת ההפוגה.

עזם פחה, מזכיר הליגה הערבית, אמר שאין לצפות לניצחון מהיר של אחד הצדדים.

העלייה מאז הכרזת המדינה. 18,000 עולים הגיעו ארצה 15- במאי, מהם כ-13,000 בתקופת ההפוגה.

אצ"ל שוב הפעם חוזר בתשובה. אצ"ל דרש מכל חבריו להצטרף תכף ומיד לצבא ההגנה.

הערבים מתקיפים. התקפת הערבים באזור אשדוד נהדפה, ולאויב אבדות. כמו כן נהדף טור טנקים שניסה להתקדם לעבר ג'וליס.

הערבים בעיר העתיקה הרעישו הר ציון. בירושלים היו חילופי יריות כל הלילה.

"לכובשי תל אספי חזק!"

תל אספי, פירושה התל הלבן או הנקי, על צוקי אבני הגיר הלבנים הנמצאים בה. בנויה על מקומה של ליבנה, העיר התנכית, על גבול הרי יהודה ושפלת פלשת. העיר ליבנה קיימת למעלה מ-3,500 שנה. הייתה בין הערים שנלחמו עם יהושע בעמק אילון. בימי מלכותו של יהורם, מלך יהודה (בערך 850 לפני הספירה) מרדה העיר ביהודה, והוכנעה ע"י המלך. סנחריב צר על ליבנה אחרי שכבש לכיש: 'וישב רבשקה משליחותו בירושלים וימצא את מלך אשור נלחם על ליבנה, כי שמע כי נסע מלכים' (מלכים ב' י"ט 8). העיר הייתה ידועה בדורות המאוחרים כמבצר חשוב, הודות למצבו האסטרטגי. בימי שלטון הצלבנים בארץ בנו במקום הזה בשנת 1144 מבצר שנקרא 'המשמר הלבן' (בלע"ז בלנש גרד).

תל אספי גבוהה - 200 מטר מעל פני הים, שולטת על אזור נרחב עד נגבה וניצנים מצד אחד, ומאידך עד כפר אוריה והרטוב. רק לעתים רחוקות, משך ההיסטוריה שלה, נכבשה העיר ע"י התקפת מצח. בזמן האחרון היו במקום כ-1,300 תושבים, רובם עסקו בפלחה באדמות של העשירים שבסביבה. לאחר איגוף מוצלח נפלה תל אספי בידינו. כיבושה גרם לבריחה המונית של ערביי הסביבה. הכפרים מסמיה הגדולה, בה 3,000 איש, מסמיה הקטנה, בה 800 איש וטינה, בת 500 איש, התרוקנו לגמרי, וכן נמשכת הבריחה מכפרים יותר דרומיים ומערביים. הגדוד מברך את פלוגות גי-ד' על שביצעו משימה חשובה זאת".

אפרים, מג"ד 51

גדוד 51 בכפר מנחם. בולטין יומי מס' 37, 10 ביולי 1948

בחזית שלנו

אור ליום 9 ביולי כבשו כוחותינו חירבת דום-דום והכפר הערבי תל אספי המשמש משלט חזק בסביבה. בכיבוש הכפר נהרגו מספר גדול של ערבים ונלקחו עשרות שבויים. החלה בריחה גדולה של הערבים מכל כפרי הסביבה. במשך שעות היום הייתה צליפה חזקה של כוחותינו ונערכו כמה התקפות נגד. הערבים הגיעו עד השטח של קרב מגע. ההתקפות נהדפו וכוחותינו שולטים בשטח. אבדות הערבים בקרבות אלה גדולות. אבדותינו 2 הרוגים ו-12 פצועים, רובם קל.

כיבוש כפר גדול וחשוב זה היה בהתאם לתוכנית. כל הגורמים לפעולה, התכנון, המפקדים, והטוראים - עשו מלאכתם בשלמות, והערכת הגדוד נתונה להם.

חזית בית-דירס. הצבא המצרי, בעיקר הסודני, התקיף בליל חמישי כוחותינו. ההתקפות נמשכו עד שעות הערב. האויב ניסוג. בידינו נפל שלל, כולל מקלעים ורובים. אבדות האויב כ-40 הרוגים. אבדותינו 4 הרוגים ו-61 פצועים. נתפסו שבויים רבים, ביניהם מייג'ור סודאני.

חזית ג'וליס. המחנה הותקף בשעות לפני הצהריים. נהרגו 4 ערבים. כוחותינו כבשו איבדיס ועירק-סווידאן (הכפר). בידינו נפל שלל רב, כולל תותחים, זחלי ברן אחדים ומרגמות.

בחזיתות אחרות

ירושלים. במשך הלילה היו חילופי יריות בחלקים שונים של העיר. בית יהודי עבר מיד ליד. משוריין אחד של האויב הוצא מכלל פעולה.

סג'רה. מורגשת פעילות רבה מצד האויב. אנשינו חסמו הדרכים והשיבו באש חזקה. גליל. כפר ערבי, דרומית-מזרחית מנהריה, שנכבש ע"י כנופיית קאוקג'י לפני כמה ימים, בהפרת ההפוגה, חזר שוב לידינו.

פתח-תקוה. הצבא העירקי החונה בראש העין פתח בהרעשה לעבר פתח-תקוה.

תל אביב. בהפצצה אכזרית מהאוויר נהרגו שני ילדים.

ברנדוט דורש הפסקת האש ל-10 ימים. המתווך דורש הפסקת האש ללא תנאי ל-10 ימים, החל מהיום בשעה 16. הוא עומד לצאת היום ללייק-סכסס למסור דו"ח למועצת הביטחון ויחזור לרודוס ביום שלישי. במברק לשני הצדדים ציין שהוא מאוכזב מתשובת הערבים והודיע שהוא מעמיד עצמו לרשות האו"ם לעזור השכנת השלום לטובת כל הצדדים.

תשובת שרת למועצת הביטחון. לבקשת יו"ר מועצת הביטחון שלח שרת, שר החוץ, אינפורמציה על הפרת ההפוגה מצד הערבים. הוא גם מסר על המו"מ המדיני, על הסכמת ממשלת ישראל להארכת ההפוגה, על סירוב הערבים, על הפעולות התוקפניות של המצרים בדרום הארץ. כן מסר על ההתקפה האכזרית על תל

אביב, על הפקודה שנפלה לידינו, לפיה מסתבר שהפעולות התוקפניות היו מוכנות מראש. לבסוף ציין, שצבא ישראל ערוך לקרב, וממשלת ישראל מחכה לדעת באיזה פעולות תנקוט מועצת הביטחון. שר החוץ האמריקני מגנה. מרשל, שר החוץ האמריקני, גינה התחדשות הקרבות בארץ. על מועצת הביטחון יהיה לקבוע מי האחראי למצב. ציין שלדעתו, הערבים הפרו ההפוגה. ביטול האמברגו תלוי כעת בהחלטת מועצת הביטחון.

אנגליה מוחה. ממשלת בריטניה שלחה איגרת מחאה למוזכיר הכללי של האו"ם, טריגוזה-לי, בעניין המקרה של חמשת החטופים הבריטיים בירושלים.

גדוד 51 של גבעתי חנה בכפר מנחם, ויחד עם ועדת המצב הוצאנו, מה שקראנו "עלון ידיעות".

עלון ידיעות - גדוד 51 /משמר כפר מנחם, בולטין יומי מס' 38, 11 ביולי 1948

בחזיתנו

כוחות הגדוד 51 מוסיפים להחזיק בתל אספי, חירבת דום-דום, חירבת איסטו, תל-תורמוס עד קסטינה. נמשכת בריחת ערבי הסביבה, המסמיות כבר כמעט ריקות מאדם. שבויים רבים נפלו בידינו באזור זה. אחרי התקפת הנגד הקשה של האויב על תל אספי בין 9-10, לא עשה האויב ניסיון רציני לעקור אותנו מהמקום. תל אספי הותקפה מהאוויר.

הצבא המצרי עשה מאמצים גדולים להחזיר לעצמו השטחים שנפלו בידינו יום קודם לכן. בחזית גוליס התקיפו אתמול אחר הצהריים, עם כוח שריון רב עמדוטינו, אך נסוגו לאחר שנגרמו להם אבדות. בית-עפה הוצתה.

בחזית המרכזית

זו הפעם הראשונה בתולדות המלחמה הנוכחית, נכנס לפעולה חיל טנקים כבד של צבא ההגנה לישראל. עם שחר, 06.00, תפס חיל רגלי משלטים החולשים על וילהלמה וושדה התעופה. 06.45, תותחינו מרעישים קשה וילהלמה ולוד. 07.00, חיל הטנקים יוצא לפעולה. כדי לעצור הסתערות זאת, יצאו נגדו שריוני האויב. טנק שרמן של האויב הוצא על ידי פגזי תותחינו, 6 שריוניות הוצאו מכלל פעולה והיתר נסוגו. 07.45, הטנקים שלנו הגיעו לעמדות האויב, חיל הרגלים בעקבותיהם. 09.30, וילהלמה וושדה התעופה של לוד בידינו. אנדרלמוסיה בשורות האויב. התושבים נסים בבהלה. באותו זמן התקדמו כוחות הפלמ"ח מהכפר בריה שעל כביש רמלה-לטרון והגיעו עד בן שמן. בכל הפעולות האלה לא נגרמו לנו אבדות. טבעת המצור על הערים לוד ורמלה מתהדקת והולכת.

בחזית ירושלים. העיר העתיקה הורעשה קשה ע"י כוחותינו. ענני עשן כבדים עולים מהבתים.

ידיעות שונות

* השלטונות הבריטיים הפסיקו העלייה מקפריסין לחלוטין, עד שתועדנה תוצאות השיחות עם המדינות הערביות. נמצאים שמה עוד 14,000 מעפילים, מזה 11,000 בגיל הצבא.

* המהנדס אטקס מחיפה, שנתפס ע"י כפר טירה, שוחרר.

* בחוגי האו"ם חושבים שיש עוד תקווה לשלום בארץ-ישראל. מציינים שהלגיון הערבי טרם נכנס לפעולה ורואים בזה סימן שאין הסכם בין מדינות ערב. מניחים שאם ארצות ערב לא תסכמנה להפוגה, לא תהיה ברירה, אלא להפעיל סעיף 7 של מגילת האו"ם. הליגה הערבית אישרה תוכנית להקמת ממשלה ערבית לכל ארץ-ישראל. מונו כבר ראשי מחלקות, והרשימה הוגשה לברנדוט.

* טריגוזה-לי הודיע במסיבת עיתונאים, שלאחר שמועצת הביטחון הכירה באבא אבן כנציגה של מדינת ישראל, תכיר בו גם מזכירות האו"ם.

* הממשלה הבריטית הודיעה למועצת הביטחון כי היא תדון בעניין התחייבויותיה לספק נשק למדינות ערב. היא ציינה שהתחייבויותיה לאו"ם עדיפות לאחרות.

באותו זמן יוצאים גם עלונים קצרים בהדר, מקום הפינוי שלנו

בעלונים אלה מסופר על ההתארגנות בעבודה, בתפקידים, בגעגועים לכפר מנחם, גם בדיחות מפי הטף, ביקור של שלמה, המוסר דו"ח מהנעשה בבית, וכן הרהורים שונים על המלחמה שנכפתה עלינו, אשר גורמת כל כך הרבה אבדות, צער ויגון וגם צער על גורל הערבים.

שירה של זיוה (קטע) - ילדה בת 10 בערך :

אנחנו נלחמים בגבורה ומרץ,	<u>אנו נחזור</u>
אנחנו נלחמים ונופלים.	אנחנו נמצאים בהדר
אנחנו כובשים כפרי ערבים	נקווה שבקרוב נחזור אליכם.
וגם אלפי ערבים נופלים.	אל כל כפר מנחם :
גם ערבים כובשים כפרי ערבים.	אל הסילו,
אנחנו חופרים תעלות	אל הכבשים והסוסים,
ובונים מקלטים מתחת לאדמה.	אל התרנגולות והפרות,
אנו מגנים על ארצנו ולא נעזוב אותה	וכולנו יחד נשמח-
נשמור על ארצנו, ארצנו הרחוקה	שמחה גדולה עד אין סוף.
ארץ ישראל.	נקווה שיותר לא ניפרד אף פעם...

עלון ידיעות - גודו 51 / משמר כפר מנחם, בולטין יומי מס' 39, 12 ביולי 1948

אחרי שלושה ימי קרבות, אפשר לסכם מצב החזית בדרום: מטרת התקפת המצרים הייתה כיבוש בית דיראס ע"י פלוגה סודאנית מהמערב, כיבוש הסואפירים ע"י פלוגות היוצאות מאבדיס ובית-עפה, ועל ידי כך הכנסת כוחותינו בנגבה וג'וליס לתוך כיס שעלול היה להיכבש בנקל. כוח אחר היה צריך להגיע למסמיה ולנתק הכביש לנגב באזור זה. ע"י פעולותיו חשב האויב המצרי להכניס טריז רחב, של קילומטרים רבים, בין הנגב והדרום. לשם כך ריכז הפולש המצרי כוח רב באנשים ושריון. אך תוצאות הפעולות הקרביות הכזיבו אותו עד כה. כוחותינו בבית דיראס וג'וליס הדפו כל התקפותיו וגרמו לאויב אבדות קשות. באיבדיס נפל לידינו שלל רב. עם כיבוש תל אספי נוקתה כל סביבת מסמיה, בת עשרות אלפי דונם, וכפרים רבים אחרים. נגבה וג'וליס עומדות איתן.

הכוחות המצריים באשדוד מותקפים מצפון ודרום ע"י פשיטות ופגיעות הנעשות ע"י כוחותינו ועברו מהתקפה להתגוננות למרות יתרון באנשים ובציוד. אמנם המערכה עוד לפנינו. האויב הוכה אך לא הובס. נדע נא לנצל יתרונותינו אלה להכות מכה ניצחת.

בחזית המרכזית. לוד נכבשה ע"י כוחותינו. משך כל היום התנהלו קרבות אכזריים, בעיקר בסביבות בית נבאללה, שעברה מיד ליד כמה פעמים. האויב עשה מאמצים נואשים לפרוץ חזרה ללוד, אך ללא הצלחה. נראו המוני ערבים בורחים בבהלה מכל הסביבה. סוכנות "יונייטד פרס" הודיעה שגם רמלה נכנעה, אך אין עוד אישור לכך.

בחזית ירושלים. הלגיון הערבי בעיר העתיקה נמצא במצור. במשך היום הורעש קשה מתחתינו. חבלנינו פרצו פעמיים לשער יפו ופיצצו בניינים ששימשו מקום ביצורים. ע"י פעולה זו נפרצה גם החומה. כוחותינו כבשו משלט חשוב בסביבות עין כרם.

תל אביב הורעשה הבוקר. הבוקר ב-6.45 הופצה תל אביב מהאוויר. מטוסי האויב הטילו מטענם מגובה רב ללא הבחנה.

בחזית ג'נין. התקדמות כוחותינו בסביבות ג'נין נמשכה, למרות ההתנגדות ההולכת וגדלה.

בצפון הארץ. האויב הרעיש מתותחיו עמדותינו מצפון למפרץ עכו.

הערבים דנים בענייני ההפוגה. הבוקר צריכה להתכנס הועדה הפוליטית של הליגה הערבית בלבנון, כדי לדון בהצעת ההפוגה של ברנדוט. תהיה זאת ההחלטה הקריטית ביותר מאז שהוקמה הליגה הערבית, כך מציינים משקיפים פוליטיים.

עלון ידיעות - גדוד 51 / משמר כפר מנחם, בולטין יומי מס' 40, 13 ביולי 1948

במרכז. בית-נבללה נכבשה שוב על ידינו. נוסף לכך נכבשו עוד שני כפרים.

בבית עריף הקרב היה קשה ונכנסו למערכה כוחות משוריינים. לבסוף ניסוג הלגיון הערבי לעמדותיו מעבר להרים.

תחנת השאיבה בראש העין הועלתה באש ע"י העירקים.

אזור ירושלים. הכפר החשוב מובא, ע"י הקסטל, נכבש ע"י כוחותינו. נוסף לכך נכבשו כמה משלטים ע"י

עין כרם. עמדות תותחינו חולשות על כל הסביבה. הערבים הרעישו ירושלים וכוחותינו בעיר העתיקה. הערבים ניסו לכבוש מוסררה, אך נהדפו תוך אבדות כבדות. הבריחה ההמונית מהעיר העתיקה נמשכת, המנוסה המבוהלת משפיעה על כל הסביבה. גם תושבי רמלה בורחים.

בצפון. כל ההתקפות של הערבים בצפון נהדפו. בקרב מצפון מזרח החולה נהרגו למעלה מ-80 איש מכוחות האויב. הכפר פרדייה ע"י צפת נכבש ע"י כוחותינו. על יד סג'רה היו למעלה מ-100 אבדות לאויב.

בית שאן. גם בחזית זו מתנהלים קרבות. נכנסו לפעולות תותחים. כוחות האויב לא הצליחו להחזיר אף גזרה.

הר הכרמל. באזור זה נכבשו 6 כפרים.

בדרום. כל הכתבים הצבאיים וההודעות הרשמיות מוסרים בהרחבה - עמדת הגבורה של מגני נגבה והכפר

איבדיס הכבוש על ידינו. נגבה מורעשת ומופצצת כל הזמן. המלחמה התנהלה באש תותחים רצופה משך 10 שעות. נגרמו אבדות קשות לאויב ע"י מגני נגבה ואיבדיס. באר טוביה וכפר ורבורג הופצצו.

תל אביב. אווירוני האויב הפציצו תל אביב משך 7 שעות.

בחזית הפוליטית

הרוזן ברנדוט הגיש את הדו"ח שלו למועצת הביטחון. הוא ציין ש-4 שבועות ההפוגה עברו בסדר וללא קרבות. לדעתו שני הצדדים אינם מעוניינים בקרבות. אינו יכול להגיד האם יפסקו הקרבות בימים הקרובים. יש לו הצעת פתרון לגבי ירושלים. מועצת הביטחון תתכנס היום לדון בהצעותיו.

במחנה האויב

דיוני הליגה הערבית נמשכים. רבים הניחושים על ההחלטות. מציינים שעבדאללה רואה סכנה רבה בהמשך המלחמה ומוכן להפסיקה. יש הסוברים שהוא מוכן לפרוש מהליגה, באם תתקבל החלטה אחרת. אין איש יודע עמדת אבן-סעוד. סוברים שדעתה הכללית של הליגה היא להמשיך במלחמה. עבדאללה ידרוש ברבת עמון הצבעה בעניין ההפוגה. מנחשים התפתחויות בממשלות.

הבוחשים בקדרה

דובר בריטניה הודיע שהממשלה הבריטית תעכב התשלום של חצי מיליון לא"י לעבר הירדן. כמו כן תעכב העלייה מקפריסין לחלוטין עד... שמועצת הביטחון תדון בדו"ח של ברנדוט. אגב, זוהי הפעם הראשונה שהדובר הבריטי השתמש במונח "מדינת ישראל", בטענה שיהיה זה משונה, באם מדינת ישראל התובעת

שיכירו בה, תיתן לאצ"ל לערוך משפט ל-5 בריטים בירושלים. כמו כן הוא ציין שאין להאמין בקרע בליגה... (הוא ודאי יודע...) בידו, שר החוץ הצרפתי, הודיע לאמריקה, שממשלתו מוכנה לבטל האמברגו של משלוח נשק למדינת ישראל בתנאי שגם אמריקה תבטל.

בימי בחירות. ועידת הדמוקרטים בפילדלפיה תדון בהצעה לביטול האמברגו, בתנאי שהאוי"ם יאשר. עמנואל סלר הציע לא להתנות באוי"ם. בחירתו של טרומן כנציג הדמוקרטים מובטחת.

עלון ידיעות - גדוד 51 / משמר כפר מנחם, בולטין יומי מס' 41, 14 ביולי 1948

בחזיתות

אזור ירושלים: במשך 24 השעות האחרונות מתנהל דו-קרב קשה של תותחים בין כוחותינו וכוחות האויב. האויב הרעיש את שכונות מערב ירושלים ואילו אנו הרעשנו קשה העיר העתיקה, אזור בית לחם, שייך-גירח ואזורים נוספים. כוחותינו פעלו במלחה, דרומית לירושלים, הערבים הרעישו בפצצות של 100 ליטראות. הקונסוליה האמריקנית בירושלים נהרסה. האלחוטאי שלה נפגע. הארטילריה הכבדה שלנו שפעלה באזור בית לחם נגד המצרים, הוציאה מכלל שימוש 2 תותחי האויב. בפעולת תותחינו נהרס המנזר הדומיניקני ששימש בסיס לכוחות האויב. חיל התותחים שלנו פעל בשער ציון, שם השתתפו בפעולות האויב חיילים ממערב סעודיה, בפקוד הלגיון הערבי. הם ניסו להתקרב, אך נהדפו עם אבדות. המנוסה המבוהלת מהעיר העתיקה נמשכת.

ביתר החזיתות: במרכז, בדרום, בצפון, בחיפה ובתל אביב התנהלו קרבות קשים. בסביבות נגבה הקרבות היו עזים מאד. פלוגות הקומנדו על גיפים קצרו בהם במצרים, קציר דמים איום. למעלה ממחצית פלוגה מצרית הושמדה. נפל שלל רב.

בצפון. קאוקג'י נסוג מסג'רה. תל אביב הופצצה 4 פעמים. 14 נהרגו. 40 נפצעו. גם חיפה הופצצה. אין אבדות.

בחזית הפוליטית: התנהל ויכוח גדול על המלחמה בארץ-ישראל. רוב הדוברים, ובראשם אמריקה, טענו שבאם הערבים דחו הצעת ההפוגה, והיהודים הסכימו, יש להעניש את הערבים לפי סעיף 7 של מגילת האוי"ם. טענו שהמלחמה מסכנת שלום העולם. נציג הערבים, כמובן, התנגד, וטען שהיהודים צריכים להסכים למעמד של מיעוט בא"י השלמה. נציג היהודים טען שבאנו לארץ אבותינו לחיות בשלום עם שכנינו הערבים. התנגד להצעת ברנדוט לפירוז ירושלים.

עלון ידיעות - גדוד 51 / משמר כפר מנחם, בולטין יומי מס' 42, 15 ביולי 1948

בחזיתות: אין חדשות, פרט להרעשה כבדה של האויב על ירושלים, ושלנו על העיר העתיקה. מספר פצצות הוטלו על תל אביב. לא היו אבדות.

בסביבתנו הקרובה: גל און הופגזה קשה והותקפה ע"י חיל רגלים מצרי. כל ההתקפות נהדפו. הגבעה 105-102, שנכבשו על ידינו, נמצא בהן שלל רב. כמו כן נכבשו מספר כפרים בסביבתנו וכן משק שנלר. פלוגה ב' של הגדוד הגיעה בשלום לנגבה. מצב הרוח איתן וחזק.

בזירה הפוליטית והבינלאומית

במועצת הביטחון נמשך הוויכוח על ההצעה האמריקנית המאשימה הערבים. נאום תקיף ומרגש נאם גרומיקו בזכות המדינה היהודית ואמר שמוכן לתמוך בחלק של ההצעה האמריקנית התומכת בטענות מדינת ישראל ולהתנגד להצעות ברנדוט שהן נגד ישראל, ואין לו סמכות על כך. הוא תקף בחריפות את בריטניה וטען שהיא אשמה בכל, היא אשר גרמה למלחמה והיא כל הזמן מחבלת בסיומה.

נציג מדינת ישראל הודיע שממשלתו מוכנה לדון בהצעה האמריקנית, אך צריך להיות ברור שלעולם לא נסכים להגבלת העלייה.

בכל בירות ערב ישנם מאסרים נגד קומוניסטים ונגד ההפגנות האנטי בריטיות התובעות להפסיק המלחמה ולקבל החלטות האו"ם מ-29 בנובמבר 1947.

בעולם. הנשיא טרומן מינה הנדרסון, האנטי ציוני הידוע, לנהל מחלקת מזרח התיכון. מרשל הזדרו להודיע שאין לקשור זה במצב בא"י.

באיטליה כל הארץ סוערת לאחר ההתנקשות הפושעת במנהיג הקומוניסטים טולאטי. מצבו הוטב במקצת. בכל הארץ הפגנות גדולות.

בכפר מנחם. עיקר העבודה עדיין מתרכז בביצורים. התוכנית כוללת מערכת חיים תת-קרקעית על פני שטח של 350 דונם. עובדים בביצורים בממוצע 35 חברי משק ונוער, 30- מגויסים ע"י סולל-בונה.

בענפי המשק: הרפת והדיר הועברו סופית להדר. במקום נשאר רק עדר קטן. בלול העבודה צומצמה. המספוא, טיפין טיפין מועבר להדר. בגן הירק - רבה העבודה ורבה ההזנחה. ממשיכים בהוצאת תפוחי האדמה. היבול זעום. בפלחה - שיתוק גמור. אין חורשים ואין גם עובדים בחוץ. במפעלי המלאכה עובדים רק במוצרים הכרחיים הקשורים בציד הרשת למתח גבוה, ובגמר עבודה לקו"ח הקשורה למצב.

הגרעין. עומד להגיע גרעין מהתנועה בהונגריה שמספרו 40 איש (כיום קיבוץ גבעת עוז).

עלון ידיעות - גודד 51 / משמר כפר מנחם, בולטין יומי מס' 43, 16 ביולי 1948

בחזיתות. לא נמסרו פרטים על המצב בחזיתות, פרט לגילוי החדש של כוח חיל האוויר שלנו, אשר הפציץ את קהיר, והתגייסויות נוספות בגבולות מצרים. מפציצנו חזרו לבסיסהם בשלום. אווירוני האויב הפציצו שוב תל אביב.

בסביבתנו הקרובה, סיררים של גדודנו התקיפו את זיתה. מצאו אותה אחר כך כמעט ריקה מאדם. מחלקה אחרת התקיפה את עז'ור. לאנשינו שלום.

בזירה הפוליטית. מועצת הביטחון קיבלה הצעת אמריקה, בתמיכת ברית המועצות ובהתנגדות אנגליה, הערבים וקולומביה, שהיא כולה לטובת מדינת ישראל. כולם מציינים זריזותו של היו"ר מנואלסקו, אשר גרם לקבלת החלטה זו. בעניין ירושלים טרם התקבלה החלטה.

במדינת ישראל. מועצת המדינה בחרה בנשיאות שלה. כיושב ראש נבחר שפרינצק. ממלא מקומו - גולדה מאיר, ניר ממפ"ם, 1 מהציונים הכלליים 11- מהמזרחי. ההצעה לצרף גם נציג הרביזיוניסטים נדחתה. המועצה דנה בהוצאת שטרי כסף חדשים למדינה.

במדינות. עזם פחה הודיע שהערבים יגבירו מאמץ המלחמה. בליגה הערבית דנים על פיטורי הקצינים הבריטיים.

באיטליה, הארץ עדיין סוערת. השביתה הכללית נמשכת, והממשלה מאיימת שתכניס חיילים.

בכפר מנחם. שונו פני הדברים. האוכלוסייה גדלה בבת אחת פי שניים. רבה ההמולה והתנועה. לא נקבעו שום תחומים בין חברי המשק והאורחים. כולם כמעט מהווים משפחה אחת. הולכים ונקבעים הסדרים המחייבים את כולם.

הגרעין שהגיע אתמול מונה 44 חברים - 29 בחורים, 15 בחורות. תתעוררנה כמה וכמה בעיות קליטה. נצטרך להחיש שיקום המשק והמשך הייצור. בביצורים פועלי רחובות גמרו אתמול גיוסם.

עלון ידיעות - גודד 51 / משמר כפר מנחם, בולטין יומי מס' 44, 18 ביולי 1948

החזית בסביבתנו הקרובה. הלילה הייתה כל החזית הדרומית באש. התקפה כללית התחילה קצת לפני חצות, ומחצר המשק אפשר היה לראות קו האש, החל מסביבות נגבה וגמור בבית גיוברין. ההתקפה נמשכה שעות מספר ללא הפוגה.

בחזית לטרון. הלגיון הערבי יצא אתמול בהתקפת נגד חזקה בחזית זו. ההתקפה נהדפה ע"י כוחותינו והלגיון סבל אבדות כבדות. הוצאו מהפעולה 10 משוריינים כבדים ו-41 אחרים.

בחזית ירושלים. הערבים הפרו ההפוגה. ילד אחד נהרג ועשרה נפצעו. היהודים טענו לפני נציגי האו"ם שאין להפריד בין ההפוגה הכללית ובין ההפוגה בירושלים.

נצרת. היהודים כבשו נצרת, ולפי רדיו לונדון העיר ניזוקה מעט, והיהודים עשו כל המאמצים לא לפגוע במקומות הקדושים.

הליגה הערבית לא תיתן תשובה ברורה בעניין ההפוגה. כזכור נקבעה התחלת ההפוגה להערב בשבע לפי שעון ישראל.

קהיר שוב הותקפה על ידינו מהאוויר. כתב "רויטר" מוסר שאלפי ערבים בורחים מסביבות ירושלים, כמו כן ברחו כ-30,000 ערביי לוד ורמלה והסביבה להרים. פליטים אלה מהווים בעיה רצינית ללגיון הערבי.

בבית

נפרדנו מגרעין "נוער א" וקיבלנו גרעין "חוליות". זאב פ. נבחר כמדריך הגרעין. ועדת המצב החליטה, שאם תהיה הפוגה בקרבות, להביא את ילדי המוסד ממעברות לכפר מנחם, לתקופת מה.

בעבודות הביצורים. התחלפו המגויסים, אך טרם מילאנו את מכסת הביצורים שהוטלה עלינו. בסידור העבודה קשיים רבים. קליטת הגרעין, חוסר בחורות עם ההעברות להדר, חוסר במטבח. גם סידור החברים לא פשוט, ההתאמה עם המגויסים מהחוץ גורמת לקשיים רבים.

עלון ידיעות - גדוד 51 / משמר כפר מנחם, בולטין יומי מס' 45, 19 ביולי 1948

הפוגה. הליגה הערבית הודיעה על הסכמתה להפסקת האש, אך ב-3 תנאים: הפסקת העלייה, החזרת הפליטים הערבים למקומותיהם, והפוגה רק לזמן מוגבל. ההחלטה נתקבלה בוויכוח ממושך. סוריה התנגדה. מצרים הסכימה ראשונה. עבדאללה הצהיר שבעיית ארץ-ישראל תוכל למצוא פתרון בדרכי משא ומתן. הרדיו הבריטי מסר שזה היה היום השחור של הליגה הערבית, ותקוותה לחסל מדינת ישראל. יש לצפות לתגובות חריפות מצד המוני הערבים שהוסתו כל הזמן והוכנו לניצחונות קלים. יתכן שהתגובות תהיינה בעיקר נגד בריטניה וארה"ב.

בחזיתות. הקרבות נפסקו בכל החזיתות, אך בטרם ההפסקה הותקף קיבוץ מענית וההתקפה נהדפה. גם בחזית הדרום היה ניסיון לחדור לקווי היהודים, אך הניסיון נכשל. לפני תום הקרבות, הצליחו כוחותינו לתקן קווייהם בכמה מקומות. נכבשה לוביה, ועל ידי כך נפתח הכביש טבריה-חיפה. נכבשו 3 כפרים נוספים בדרך חיפה-זיכרון יעקב. התקפות הלגיון בסביבות לטרון נהדפו. בדרום, אחרי כיבושים נוספים, נפתחה הדרך לנגב, ונחסמה הדרך מגידל-פלוגיה לאויב.

במדיניות. גלאב-פחה, מפקד הלגיון הבריטי, לא התפטר, כפי שאמרו השמועות.

ברנדוט חזר לרודוס ויש לו תוכניות חדשות.

בבית

ההפוגה התחילה להיות מורגשת גם בבית. בפינות שונות התחילו כבר חברים לדבר על נורמליזציה של חיינו, על שיקום המשק, תכניות להחזרת הילדים, וכד'. ברור שכל הדברים האלה יהיו תלויים במצב הכללי בארץ. עלינו יהיה להתאים עצמנו לתנאים החדשים. הסיכויים הפוליטיים עדיין מעורפלים, אך אין

לשכוח ששאלת הביטחון לא תרד מסדר היום שלנו עוד תקופה ממושכת, ועלינו להמשיך להתבצר בקצב מוגבר ולהתאים עצמנו לתביעות הביטחון.
שונות. אמש התקיים קונצרט מעל גבי תקליטים על המדשאה המרכזית. אתמול יצאו 3 מכוניות עם 22 טון חיטה. התחילו החילופים של החברות עם הדר. היום מלאו חודשיים לפינוי הילדים מכפר מנחם.

עלון ידיעות - גדוד 51 / משמר כפר מנחם, בולטין יומי מס' 46, 20 ביולי 1948

ההפוגה בתוקפה. שקט יחסי בכל הגזרות. בירושלים נפגשו אתמול מפקד כוחות ההגנה עם המפקד הערבי לקבוע פרטי ההפוגה וקווי הגבול. אתמול נמסרו לשרת התשובות הרשמיות של מדינות ערב, מבלי להזכיר תנאים. בדרום, עד להפוגה, כוחותינו כבשו 19 כפרים ושטח של 230,000 דונם. האויב סבל 2,000 אבדות, ביניהם 500 הרוגים. קווי הקשר שלו שובשו באופן רציני ורוחו נשברה במידה ניכרת. בגליל המערבי נכבש שטח של 450 ק"מ מרובעים.

בחזית המדינית. ברנדוט חוזר להצעותיו, לתקן החלטות האו"ם מ-29 לנובמבר של 1947. אומרים שברנדוט לא הסתלק מהצעתו למסור ירושלים לערבים ולהגביל העלייה היהודית. החלוקה בסכנה. אך אין לשכוח שלשינוי החלטות האו"ם נחוץ שני שלישי של הקולות. רוברט-אלן, פרשן אמריקני ידוע, מוסר שאחד היועצים הראשיים של ברנדוט הוא סוכן בריטי, ושברנדוט בכלל מתנגד לחלוקה, ועובד בשיתוף פעולה הדוק עם הבריטים. מניחים שברנדוט יגיש בעוד ימים ספורים הצעותיו לממשלת ישראל.

משבר בעירק. ראש הממשלה של עירק התפטר בגלל התנגדותו להפוגה.

מרגל הוצא להורג. אי שם בארץ, הוציא בית דין צבאי פסק דין מוות על מרגל שעזר לאויב בירושלים. פסק הדין בוצע ע"י פלוגת חיילים (העורך: הכוונה, כנראה, לפרשת טוביאנסקי).

בבית

בביצורים נפסקה בינתיים העבודה של "סולל-בונה" לכמה ימים. עדיין לא ברור אם יהיה המשך. הכוונה היא במשקים שהתרחקו מקווי החזית לא להמשיך בתעלות. להתרכז יותר במקלטים ובונקרים.
דרום יהודה. מוסרים ש"דרום יהודה" עומד לחדש הקו אלינו החל מיום ראשון.

עלון ידיעות - גדוד 51 / משמר כפר מנחם, בולטין יומי מס' 47, 21 ביולי 1948

ממשיכים להפר ההפוגה. הערבים מוסיפים להפר ההפוגה במקומות שונים. מורגשת פעילות, בעיקר בגבולות סוריה. מטוסינו התקיפו ריכוזי אויב בסביבות הבניאס. הלגיון הערבי פתח באש על גשר אשדות יעקב. רדיו לונדון הודיע על התקפת המצרים בדרום. אין אישור על כך מכוחותינו. בסביבות ג'נין השתרר שקט לאחר שמפקד הלגיון נתן צו של הפסקת האש.

מפקד ירושלים, דוד שאלתיאל, נפגש עם המפקד הערבי כדי לקבוע קווים באזור זה. שאלתיאל, יחד עם המפקד הערבי, סיירו בעמדות היהודים והערבים. המפקד הערבי בא בלוויית 3 קצינים בריטיים. בדרום ירושלים נפגש המפקד שלנו עם המפקד המצרי עבדול-אחמד-עזיז, כדי לקבוע קו בחזית זו, אך לא הגיעו לידי הסכם. קולונל אמריקני, ממפקחי האו"ם יתערב בדבר.

דובר האו"ם הודיע שכל המדינות הערביות, פרט לעירק, הודיעו כבר על הפסקת האש. הכחיש שסוריה ועירק ממשיכות להתנגד להפסקת האש.

מועצת הביטחון תדון שוב בשאלת ארץ-ישראל. מועצת הביטחון תדון השבוע בהצעת סוריה להעביר עניין ארץ-ישראל לבית הדין הבינלאומי בהאג. הנציג הבריטי מתייחס באהדה להצעה זו, אם כי זה יסבך ביותר מצבו של המתווך ומאמציו. סבורים שהצעה הזאת לא תוכל להשיג את הרוב הדרוש, באם ארצות הברית

לא תתמוך בה. קשה להניח שממשלת ארה"ב תתמוך בהצעה הסורית אחרי שכבר הכירה דה-פקטו במדינת ישראל.
ברנדוט ומפקחיו חוזרים. מקום מושבו של ברנדוט יהיה ברודוס, אך המשרדים הראשיים של המפקחים יהיו בחיפה.

הליגה הערבית בחרה בועדה שתדון בפירוז ירושלים.
 במצרים הותקפו נתינים בריטיים ואמריקנים בהפגנות אנטי בריטיות. הותקף ונהרג אמריקני בקהיר.
 דובר ממשלת ישראל הכחיש שליהודים היה קשר להתפוצצות המסתורית בקולנוע בקהיר.

בבית

אתמול ביקר אצלנו לוי ר., מהמחלקה לחברה של הקבה"א. נפגש עם שני הגרעינים. בערב מסר אינפורמציה לחברי הקבה"א. עמד על הליקויים הארגוניים במנגנון הקבה"א ובעיות העלייה. כמו כן מסר אינפורמציה מדינית ובעיית היחס לערבים, ושלא פעם גם בתוכנו ישנה התנהגות לא הולמת.
ביקורים ונסיעות. מעתה תטפל בזה רק ועדת חברים.

עלון ידיעות - גודד 51 / משמר כפר מנחם, בולטין יומי מס' 48, 22 ביולי 1948

ההפוגה במלואה. פסקו הקרבות בחזית הצפון. 2 אנשים נפצעו בקיבוץ גשר בהרעשה האחרונה. דובר צבא ההגנה מסר, שמטה הצבא התנגד להפוגה, אך ציית לפקודת הממשלה. עם הכרזת ההפוגה נשאה רק נקודה יהודית אחת בכיבוש האויב, והיא משמר הירדן. כוחותינו שולטים בשטח של 13,000 ק"מ מרובע, השייך לערבים, לפי החלטת האו"ם מ-29 לנובמבר 1947. הערבים שולטים על שטח של 300 ק"מ מרובעים, השייך למדינה היהודית לפי אותה החלטה.

הבריטים שוב עוצרים עליית קפריסין. השלטונות הבריטיים ממשיכים בסירובם להרשות עלייתם של מעפילי קפריסין. הם חוששים שיגייסו אותם לצבא ההגנה שלנו. זה יכול, לדעתם, להגדיל הפוטנציאל שלנו ב-20%.

ברנדוט על ההפוגה. בשיחה עם עיתונאים מסר ברנדוט, שלדעתו ההפוגה תמשך עד שיושג השלום. הוא הודיע שגנרל או אדמירל שבדי יעמוד בראש המפקחים. היום יגיע ברנדוט לקהיר.

במועצת הביטחון דנים שוב בענייני א"י. הבריטים העלו עניין תפיסת 5 האנגלים ע"י אצ"ל בירושלים.
הפגנות רעב בבירות התקיימו של פליטי ארץ-ישראל. מודיעים שגם בעבר הירדן מצב הפליטים קריטי מאד.

ועידת הציונים הכלליים. יצחק גרינבוים, שר הפנים, דרש בנאומו סיפוח ירושלים למדינת ישראל.

בבית

להקת יהלומי הנעימה הקהל בכמה הופעות מוצלחות מאד.

הנוער יצא לחופש ל-4 ימים.

הגרעין סודר באופן זמני בבית הכיתות. הבעיה העיקרית היא לימוד השפה העברית. אנו עושים כל המאמצים לספק מורים ולהתגבר על הבעיה.

עלון ידיעות - גודד 51 / משמר כפר מנחם, בולטין יומי מס' 49, 23 ביולי 1948

מועצת המדינה בישיבתה. אתמול התכנסה המועצה המדינית הזמנית. פתח המועצה ראש הממשלה בן גוריון, שבנאומו ציין שהננו עומדים בפני מערכה פוליטית מכריעה. שוב נכנסנו לתקופת ההפוגה, הפעם בלתי מוגבלת. רק בכוננות צבאית מלאה נוכל לעמוד בשתי המערכות, הצבאית והפוליטית. טרם הגיע הזמן לסכם המערכה, כיצד עמדנו יחידים מול אויבים רבים. עשה השוואה יפה עם מלחמת יהושע. ציין שלושת

הפרקים העיקריים של המערכה עד היום: מלחמת הכנופיות, פלישת מדינות ערב עד להפוגה הראשונה, והתקופה הקצרה בין שתי ההפוגות. בסוף דבריו עמד על שני דברים חשובים העומדים לפנינו: בהפוגה זו עלינו לגשת בתנופה ממלכתית לארגון העלייה הגדולה וההתיישבות הרחבה, ועלינו לחפש שפה משותפת עם העם הערבי, ללא התערבות מהחוץ. רק בברית עם מדינת ישראל יוכל העולם הערבי להשתחרר ממשעבדיו.

מפקחים עליך ישראל. אתמול הגיעו לארץ 33 מעובדי ברנדוט. 3 ספינות אמריקניות עם 200 עובדים נוספים עומדות להגיע לחיפה. מפריס יוצאים 50 עובדים צרפתיים. נוסף לשלוש אניות המשחית שממשלת ארצות הברית שלחה לברנדוט הוא דרש מטוסים רבים, 160 מכוניות וציוד שונה. ברנדוט הודיע כי ציווה לחקור 4 תלויות היהודים בעניין הפרת ההפוגה ע"י הערבים. כמו כן הודיע שיעביר מרכזו מרודוס לירושלים. לפי הזמנת הליגה הערבית ייפגש ברנדוט עם המנהיגים הערבים בבירות, כדי לברר שאלת פירוז ירושלים. בינתיים מודיעים כי 25-30 אלף ערבים ברחו מהעיר העתיקה. טרם הושג הסכם בקביעת הקווים באזור הדרומי של ירושלים בגלל סירובו של המפקד המצרי להיפגש עם מפקדו של הלגיון הערבי.

הפגנות בשכם. בשכם התקיימו הפגנות נגד עבדאללה. המפגינים צעקו שעבדאללה רימה אותם. חיילי הלגיון פיזרו המפגינים. אין לשכוח ששכם הייתה תמיד מרכז השפעתו של עבדאללה בארץ.

בתי הזיקוק התחילו לפעול. לפקודת ממשלת ישראל החלו בתי הזיקוק לעבוד. בנוין, שמן ונפט החלו לזרום מהמפעלים. העבודה נפסקה בפעם האחרונה באפריל ומאז לא חודשה.

נבחר בית הדין העליון. השופטים נבחרים לכל ימי חייהם, ואלה הם: זקן השופטים - ד"ר זמורה, השאר: הרב אסף, העו"ד דונקלבלאום, השופט שניאור חסין, והעו"ד יצחק אולשן.

קשרי מסחר עם לונדון. בלונדון נפתחה לשכת המסחר הישראלית. בקרוב תגיע משלחת בעניין שיווק פרי הדר.

בבית

מטה הגדוד 51 עוזב אותנו. מטה הגדוד 51, ששהה אצלנו, עוזב היום אותנו. לא ניתן לנו לסכם הניסיון הקצר של החיים המשותפים במסיבה ידידותית, אך לפחות נציין בהזדמנות זאת ההבנה ההדדית ושיתוף הפעולה ששררו ביחסים בין הקיבוץ והמטה. ברכת הקיבוץ ואיחוליו ילוו הגדוד ומטהו בכל מקום עליו הוא יופקד עד הניצחון המוחלט.

בישיבת ועדת המצב. הועדה החליטה להציע לקיבוץ לחזור למשטר חיים רגיל, לבטל הועדה ולחדש פעולות של כל הועדות הרגילות. הועדה מציעה, שבמקרה שיחול שוב פעם שינוי פתאומי במצב הביטחון, הועדה תופעל מחדש לפי החלטת הקיבוץ. הועדה מציעה לצמצם הנסיעות למשך שבועיים בערך, ולהתרכז בגמר עבודות הביצורים העיקריות.

בולטין יומי מס' 50, 25 ביולי 1948

עלון כפר מנחם

היום מופיע גיליון מס' 50 והוא האחרון מהבולטינים היומיים. כעת הוא נקרא עלון הקיבוץ. שינוי השם אינו מקרי, הוא מסמל השינוי בתוכן. בשיחה הקרובה נחליט על גורלו של הבולטין הזה. ישנה הצעה להמשיך בהוצאתו, אך להקדישו בעיקרו לענייני המשק והחברה, והוא ישמש גם כעין יומן המשק והקיבוץ. יום השבת הוא, כרגיל, גדוש ישיבות, בירורים והחלטות. נשתדל לרכז הדברים ולפרסם לידיעת כל החברים בבית ומחוצה לו.

שיבת ועדת המשק. עם התארגנות החיים התקינים במשק ועם חידוש פעולת הועדה, לאחר הפסקה של 3 חודשים, נדונו בראש וראשונה בעיות הקשורות בארגון הועדה. הוחלט לקיים בהקדם דיון על תוכנית

שיקום המשק, תוכנית העבודה לזמן הקרוב וכן על דרכי קליטת הגרעין והנוער בענפים ובמפעלים. כמו כן נדון חידוש העבודה בפלחה, הרחבת העבודה במפעלים, הזמנת 2,000 אפרוחים לדגירה לבשר בלול, הקמת צריפים לשיכון הגרעין.

בעבודות הביצורים. לאחר השלמת התעלות מהקטעים למרכז, נתרכזו שוב בחפירת מקלטים נוספים. יתכן שכמה מקלטים יהיו כמרתפים לבניינים שנבנה.

בישיבת עובדי הפלחה נבחר ראובקה כרכז, ונדונו כמה שאלות דחופות. כמו כן הוחלט להכין את כל הקומביינים ולתקן את אשר צריך לתקן. מצב כל המכונות החקלאיות, ובעיקר הטרקטורים, זקוק לתיקונים שונים, וכן נדונה הבעיה של האחזיות האישיה לכל טרקטור או קביעת אדם האחראי לכולם.

שיחת הקיבוץ. בהתחלה מסר אברהמק'ה אינפורמציה פוליטית. רוב ענייני השיחה נסבו סביב הרכב הועדות שהתחילו לפעול מחדש ומילואים לאלו שחסרו בהן חברים. נבחרה ועדת מינויים חדשה והרכבה: חונקה, ראובן ש., מאיר ד. ועוד אחד שלא ניתן לפענח שמו.

החזרת הילדים. לפי המצב הכללי התעוררה השאלה של החזרת הילדים. נתקבלה הצעת המזכירות לא לנהוג בחיפזון ולברר במוסדות המתאימים שאלה זו.

הטיפול ברכוש האויב. פייטל מסר סקירה על כל הפעולה שנעשתה בשטח זה. התעורר ויכוח לצורת הטיפול וכנראה נצטרך לחזור לשאלה זו באחת השיחות הקרובות.

יש למסור שהממונה על רכוש האויב ביקש מאתנו לרכז בחצר שלנו מה שנשאר מרכושו של איסמעין אל-עזי. הסכמנו לכך. לשם כך הוקמה על ידי הממונה לרכוש האויב סככה מיוחדת.

הערת העורך: ואמנם כשהשקט השתרר לאחר תום הקרבות, משפחת אל-עזי קיבלה רכושה חזרה ויכלה לשקם עצמה, ויחסי השכנות בינינו וביניהם, יחסי האמון ההדדיים, הפכו לנכס הדדי ודוגמה למופת של יחסי שכנות טובים בין הקיבוץ ושכניו הערבים.

אך היה גם מקרה שלא לכבודנו. מתל אספי הבאנו הביתה טרקטור גדול שרצינו להשאירו אצלנו, אך הקיבוץ הארצי תבע מאתנו למסור אותו לשער הגולן, אשר חזר למקומו לאחר שבזמן הקרבות נטש אותו. ואכן מסרנו אותו, אך הוצאנו ממנו את המנוע. כמובן ששער הגולן גילה זאת, היה על כך דיון בועד הפועל, גינו אותנו על המעשה הזה, ובסופו של דבר נאלצנו להחזיר לשער הגולן גם המנוע.

בישיבת המזכירות. הבעיות שהוזכרו לעיל נידונו בה, והועברו לוועדות ושיחת הקיבוץ. נידונו ענייני הגרעין, וכן קבלת לחברות חברים הנמצאים כבר אצלנו זמן רב, והוחלט לדון על כך כשהקיבוץ יתאחד בחזרה.

משלוח. אתמול והבוקר נשלחו משלוחים שונים של תוצרתנו וכן כמות נוספת של חציר ואספקה להדר.

קבוצת "הסלע" חזרה הביתה. אחר הצהרים חזרו ילדי המוסד. אכן, מסימני הזמן! ראשוני ילדינו שבו הביתה ממעברות. הבה נקווה להמשך. ברוך בואכם ילדי המוסד! בהזדמנות זאת נברך גם את אבא טרוצקי לשובו לביתו-לביתנו.

הערת העורך: בזה הסתיימו הבולטינים היומיים - 50 במספרם, אשר מילאו תפקיד חשוב בתקופת המצור שלנו בכפר מנחם. עברנו לעלון קיבוץ רגיל אשר גיליונו הראשון יצא ב-12.10.48, בעריכתו של מתתיהו.

כמו כן יש לציין שלפחות 2 אירועים חשובים לא נרשמו עד כה והם:

א. גם בכפר מנחם הייתה הפצצה של האויב, אך הפצצה נפלה בקרבת הלולים ולא נגרם לנו נזק.

ב. בתקופת הקרבות בנגבה וסביבותיה, התגייסה פלוגה גדולה של חברינו בפקודו של חיים מילר לעזרת הלוחמים, ושהתה במשלטים הלוחמים שבסביבה עד לגמר הקרבות. עוד תבוא רשימה מיוחדת מחיים מילר על המבצע הזה.

הערת העורך: כפי שמסרנו, הבולטין מס' 50 היה האחרון בבולטינים היומיים שהוציאה ועדת המצב בזמן המצור שלנו, ובתקופה מסוימת יחד עם מטה גדוד 51 של גבעתי, שחנה אצלנו. אחר כך הוצאנו עלון רגיל של הקיבוץ, אך המרחק בין הוצאת הבולטינים ולבין העלון הרגיל הוא כמה חודשים.

הבולטין היומי האחרון יצא ב-25.7.48, ואילו העלון הראשון יצא ב-12.10.48. משך חודשיים וקצת למעלה מזה, אין לנו חומר כתוב על המתרחש בקיבוץ. השינויים במצב הביטחוני, התרחקות החזית מאתנו לנגב ומערבה, הורידה מאתנו את המצור והתחלנו להכין עצמנו למצב יותר נורמלי ולהחזיר את המערכת למצבה הקודם. אך היינו עדיין מעטים. חלק גדול מהקיבוץ היה מגויס וישב במשלטים, עדיין לא חיסלנו את הדר, ולכן הייתה גם תקופה קצרה יחסית שלא מצאה ביטוייה בכתב, אם כי בעלונים שיבואו עכשיו אפשר למצוא גם את אשר התרחש בקיבוץ ובפיזוריו. בידינו 6 עלונים כאלה, בעריכתו של מתתיהו, אשר תלה את דפיו על לוח מודעות מעל אחת הקירות בחדר האוכל, בליווי צילומים מאת דוד פרלמוטר, אשר שיקפו בצילום מהמתרחש בקיבוץ. העלונים שבידינו הם צילומים לא מוצלחים מהדפים האלה שהיו תלויים על קיר בחדר האוכל. לפעמים קשה לפענח אותם. אין גם ביטחון אם כולם נאספו. על כל פנים זה מה שיש, ונשתדל למסור תוכנם בהשמטות מסוימות, למען הקיצור. כל עלון היה מתחיל בהקדמה קצרה שנקראה "עם הכלל", בה היה העורך סוקר המצב הכללי סביבנו והשקפתו על האירועים השוטפים. והנה הם לפנינו:

עלון כפר מנחם מס' 1, 12.10.48

"עם הכלל"

ושוב אנו נצמדים למקלטי הרדיו. מצפים לעיתון שמגיע. "תופסים" כל מביא ידיעה, "מוציאים ממנו" אשר יודע ואינו יודע. למומחי הציזבטים הגיעה שוב שעתם (אצל אחד מהם כבר כבשנו עזה, ואנו בדרך... לקהיר). האותיות השחורות הזעירות על מפת הדרום והנגב, התלויה בפרוזדור חדר האוכל, שוב קיבלו משמעות מיוחדת וכל אחד "תוקע" עיניו בהן, כאילו היה רוצה למצות מהן כל מה שמתחולל כעת סביבן. מסמנים ומונים: משלט, 113 חיתימה, בריר, נגבה שוחררה, הדרך לנגב נפרצה בחזית רחבה... ומה עם חוליקת?... והנה סיימנו גם בקו מתחת לשם חוליקת. הלילה נפל. מודיעים: בבית חנון יושבים חזק. ומה הלאה? הלב חרד וגאה. עוקבים אחרי כל חטיבה וגדוד. הנה "שמה" חברינו פועלים ושומרים בעמדות הקדמיות. עינינו אליהם. הם העמיסו עליהם השותפות הגדולה שלנו בקרב לשחרור. ובלב תפילה, מי ייתן והכל יעבור בהצלחה בניצחון ובשלום! מי ייתן ורוקמי המזימות בעולם הצבוע ייכשלו במזימותיהם, מי ייתן וכל שלבי הפעולה יבוצעו עד תומם. הנגב ישוחרר, השממה תיכבש! הפולש יורחק! תחזקנה ידיכם חיילי ובחורי ישראל!

בבית

בשיחת קיבוץ מיום 16.10.48 אושרה הצעת המזכירות בעניין שייקה. אושרו גם הלוואות לעזרת קרובים. היו גם מינויים לתפקידים: מחסנאית בגדים שנייה נבחרה שרה צ., סדרני עבודה - זליג הלב. ודוד פ., ועדת בריאות - אסתר מ. ונחמקה, לועדת חינוך צורף שלמה ש. הוחלט להמשיך בביצורים. כמרכז נבחר דוד פ. הוחלט להשאיר שני אנשים בבניין ושניים להקמת צריפים.

הרצפליד. במסגרת יום ההתיישבות בא לביקור למחנה למטה. כמובן שכולנו באנו לשמוע אותו. דיבר באופן "הרצפלידי". שימח החיילים וכמובן השמיע קולו בשיר. לאחר דבריו הקיפנו אותו במעגל ותבענו שיעלה למעלה. הבטיח לפעם אחרת. כתום דבריו שמענו מהמפקדים חדשות מהחזית.

בגיוס. זה כשבוע ימים שחברינו מהנוער, הגרעין, והקיבוץ במספר רב, נמצאים במשלטים הקדמיים של החזית. ברל ופיטל מתמידים בשמירת הקשר עם המגויסים (גם בעצמם מגויסים), כולנו משתדלים

להתמיד בקשר זה. בשבת כשפייטל בא, אספנו מי שאפשר היה, באמצע היום בחדר האוכל, והוא מסר סקירה קצרה ודרישות שלום.

ועדת התרבות. למרות שנשאר רק חבר אחד מהועדה במקום, לא אמרה נואש, ויחד עם הקורס למטה (המקום של החומה ומגדל) מכינה מסיבה.

קלאוס עומד על משמרתו ומכין גינות פרחים ונוי לקיבוץ.

מקלחות צצו מבין העצים, על יד הבתים, ממש תאווה לעיניים.

קיבוץ רבדים, הנמצא אצלנו והתאחד עם החיפאים, התחיל כבר בימים אלה בחריש משק שנלר, ששם מיועדת ההתיישבות שלו.

השבוע במשק: בפלחה מכינים השטחים לזריעה. ישנם קשיים רבים גם בשטחים וגם במשק המכונות. בגן הירק חבר העובדים הקבוע הגיע עד למינימום. במספוא מכינים השטח. במטעים העונה נגמרת והולכת. הרפת, אחרי ה"גלות" בהדר, שבה הביתה וחוזרת לאיתנה. בדיר, גם הוא חזר מהדר ויש לו מרעה מצוין. בלול ההטלה היומית כ-6000 ביצים. המדגרה עברה לביתה החדש. בנגרייה הגיעו מכונות נוספות והיא גם רוצפה.

מספרים

סיכום ההלוואות ל-11 חודש. 10.47 - אוגוסט 48:

<u>מאזן פתיחה</u>	<u>נתקבל</u>	<u>שולם</u>	<u>היתרה ל-1.9.48</u>	<u>בלא"י</u>
125,086	35,592	23,608	137,070	

עם מגויסינו

נעביר לכם באופן קבוע העלון. נדמה שזה קשר טוב, ובכלל יש לשמוח על הקשר ההדוק בינינו. אנו עוקבים אחרי כל פרט ופרט, ובפרט שברל ופייטל ממשיכים לבוא ומספרים על כל הנעשה אצלכם... גם מכתבו של משה ל. היה יפה ועבר מיד ליד. יפה משה! המכתב במלואו מתפרסם בעלון. משה מספר כי הטיבה עליו על חיי 40 החברים שלנו... "האמינו שלא קל הדבר. לא קל לכתוב בעת שתותחים רועמים ובעת שכדורים מזדנבים אחריד... כרגע רק שלושה מפציצים כבדים ומטוסי קרב עברו מעלינו... והתותחים הערבים פתחו בסימפונייה איומה... הלב חרד לשלום מטוסינו וישנה התלהבות עצומה כשהם מצליחים. ישנה הרגשה שאנו לא לבד... אנחנו תפסנו אחד המשלטים... והנה שלושה פגזים מתפוצצים במרחק של 300 מטר מאוהל המטבח... רסיסי הפגז פגעו עד 4 מטר מהאוהל... למזלנו איש לא נפגע... הבחורים שלנו ממלאים תפקידם בהצלחה רבה. נתחיל בפייטל. הוא פעל גדולות למעננו. הוא ממש נלהב מתפקידו. משקיע עצמו וכל מרצו בכל העסק הזה... רינגל עובד הרבה. עמוס, עמוס מאד. ישן מעט ועייף נורא. לא קל להיות קצין. מרדכי הוא סגנו. יתר הבחורים בסדר גמור. כולם מתגעגעים הביתה, למיטה טובה ולעוד כמה דברים טובים".

תגובות

מתתיהו מגיב במאמר גדול נגד המושג "מוסדותינו" ההולך ומשתרש בפינו. רואה בזה צליל דוקר. והוא שואל: "אולי ביטוי לאחת מאותן התמורות שמתחוללות בחיינו בשנים האחרונות? ואולי משהו זר נדבק בנו? אולי משהו מסולף שמאחוריו כוונה אחרת?... האם זה לא מזכיר 'בירוקרטיה'?... העניין הוא הרבה יותר רציני... השאלה היא, האם ניצור אווירה מסייעת סביב חברים המעמיסים עליהם עול בקיבוץ? שירצו לשאת בו? למען שרת הקיבוץ? לקדם בהצלחה ענייניו? או להמאיס עליהם התפקיד וה'החיים'? ומדי שנה בשנה יקשה עלינו יותר ויותר לבחור ולמצוא בעלי תפקידים שיעשו מלאכתם בנאמנות ומסירות. אחרת הרי נמצא במשבר רציני... חיינו בנויים על התנדבות. אל נייבש המעיין הזה ממנו אנו שותים כל ימי חיינו, ובלעדיו חיינו לא יהיו חיים... כולנו חברים 'פשוטים' ואנו כולנו שווים, בזכות ואל נשכח גם בחובה. ואם

נפר זאת נחתור תחת עצם קיומנו. 'המוסדות' יתרוקנו, וכל אחד יבחר לו להשתייך 'לכלל החברים הפשוטים'. אנו כולנו אוכלים אותו מרק. אנא, חברים, ניצור נא אווירה מסייעת ומגנה של חברות. בין אם אתה פעיל או לא. אך אל נא במושגים אשר תוכנם זר לנו, ואל נא בתוכן שלא לפי מהותנו".

בועדות. הועדות מתחילות להתארגן לקראת השנה החדשה.

המזכירות - מתתיהו, חונקה, חיים ב., ראובן ש., מרקה - כבר פעילה כולה. מקיימת ישיבותיה הרגילות. הנושאים שדנו בהם הם עניין הבא-כוח, ועדת עבודה, מלווים לועדות, עבודתו של שלמה ש. בבניין, פיננו הילדים והחזרתם הביתה, החזרת ימי עבודה למעברות, ענייני ביטחון, תביעות הקיבוץ הארצי, ענייני הנפט והסולר, מכתבו של חיים ל., הביצורים, תביעות גרעין חוליות (היום גבעת עוז), בעיית הרועים הערבים, הלוואות לחברים, עבודת יואל ר., ענייני הדר, מחסן הבגדים, עניין שייקה, רדיו להדר, מכירת הגנרטור, המשך בניין הרפת, מכוונת חליבה, קואופרטיב "הנגב".

ועדת המשק - מתתיהו, חונקה, חיים ב., צבי י., זליג הלב., ברוך, פייטל, אברהמקיה, היינץ, זהבה, רכז ו. בניין. דנו בה: תקנון קואופרטיב "הנגב", קניית מכונית למשק, עניין החשמל, הזמנת גנרטור חדש ושונות. ועדת עבודה - חיים מ., זליג הל., דוד פ., נבחרו שני סדרני עבודה חדשים. ועדת המשק וועדת עבודה נפגשו יחד והיה דיון כללי על מצב העבודה.

ועדת חינוך - משה י., לידה, שלמה פ., זליג ג., לובה ק. התחילה להתארגן. עסוקה בפינוי הילדים. ועדת התרבות - ישראל ו., בלה ד., אורי, חיימקה, מרדכי. לאחר הגיוס והפינוי נשאר רק אורי. עושה כל מה שאפשר. נצטרך לתקופת החירום לעזור לו.

בהדר - הדברים מסתדרים על הצד הטוב ביותר. ילדינו מהמוסד במעברות כותבים: "...מן הידיעות האחרונות אני לומד שכפר מנחם הופכת שוב לקו חזית. הדבר אינו משמח ביותר, לאחר שראיתי שהנה חלף הכל לגמרי. אולם אני בטוח שגם הפעם ישחק לנו המזל וביתנו לא ייפגע. אצלנו במוסד החיים שוטפים ביתר מרץ. הלימודים מעניינים מאד. אצל המורה דב אנו ממשיכים בנושא 'המזרח העתיק'. כעת אנו עוסקים בתרבות העתיקה של מצרים, בדת הקדומה ובאמנות...". וכאן באו יתר הנושאים שלומדים... "רק מוסיקה עדיין אין אנו לומדים, וזוהי הפקרות גמורה... מקום המוסיקה תופס, כמובן, הספורט. הוא שולט שלטון בלי מיצרים בקבוצה... החיים החברתיים עומדים בדרך כלל על דרגה די גבוהה. קיבלנו מדריכים חדשים בקן, ואנו מרוצים מהם מאד. בכלל, אנו מתחילים יותר ויותר להיות עזים ובולטים במוסד, בעוד שלפני שנה היינו צנועים למדי... לפני שבוע התקיים ע"י מעברות מחנה שומרי גדול מבני הסביבה. השתתפו 550 שומרים והיה מוצלח במיוחד. טוב לדעת ולהרגיש בימים אלה שבכל זאת אנו לא מעטים...".

נחום שור

עלון כפר מנחם מס' 2, 29.10.48

עם הכלל (קטעים): "...הדי הרעמים שככו... נגמרה המערכה הקצרה והגדולה שהתחוללה על ידינו, בדרום, בנגב ובמזרח... הדרך לנגב נפרצה בחזית רחבה... המצרים הוכו שוק על ירך... גם מזרחה מאתנו הורחק קו החזית בהרבה, לאחר נפילת עג'ור, דיר דובאן ובית ג'וברין. מרחב ושטח רצוף קושר אותנו עדי בואך ירושלים... מי פילל? וכשאתה מסכם את כל הקרבות, הבלתי נתפסים כמעט... גבורת האנשים והלוחמים, עולה רוח האדם של חיילינו ובחורינו... ישר כוחכם, חברים מחטיבת גבעתי, המצטיינת והמוכרת לנו כל כך היטב. חברים מחטיבת הפלמ"ח... יפתח, עודד ואריאל - כה לחי... ויש לציין הגיוס הרחב שהופעל למערכה זו בדרום של חברי הקיבוצים, שמילאו תפקיד חשוב ונכבד בו, ובתוכם המספר הגדול של חברי קיבוצנו, חברים, גרעין ונוער, שנמצאו במשלטים הקדמיים של החזית ובתפקידים אחראיים רבים, ולא נגזים אם נאמר: אשרי העם שזכה לקיבוצים כאלה שבין לילה ממש ארגנו גדודים מוכנים ודרוכים לפעולה ולהגנה.

...אותה רוח האדם שהזכרנו לעיל, אין לתאר מלחמתנו, גבורתנו וניצחוננו בלעדיה. זהו הסוד של עמידת המעטים מול הרבים... לכן גם צר לנו שדווקא בימים אלה רוצים להתנקש בפלמ"ח, לפרק מטהו... נצרף את קולנו גם אנו לקולות הרבים המתקוממים נגד גזירות אלו ונוהיר: אל נכרות במו ידינו הענף עליו אנו כולנו יושבים..."

בבית

בשיחת הקיבוץ ביום 25.10.48 נמסר דו"ח מביקורו של מתתיהו במשלטים של חברינו המגויסים... מסר דרישת שלום מכל החברים והערכתם לקשרים הטובים והדאגה מהבית... הוחלט שועדת חברים תהיה הכתובת לטיפול בחיילינו... סוכם שמיד לאחר התבססות ההפוגה נחזיר ילדינו מהדר. נמסר ייפוי כוח למזכירות להחליט בקשר למועד גיוסו של מתתיהו לעריכת עיתון "בשער" (למעשה עיתון הפלמ"ח והסופרים הצעירים שהתרכזו סביבו). הוחלט שמתתיהו לבד יטפל בערעורו. נדחה ערעורה של שרה צ. והיא נכנסה לעבוד במחסן הבגדים. כמטפלת חולים נבחרה לידה. פה אחד התקבלה ההצעה שמוכרחים להכניס למטבח קיטור.

ביקורים: היו מספר ביקורים של חברים מהחזית ובעיקר מעניין היה ביקורו של ישראל גרמן שמסר סקירה ורשמים מחזית הדרום.

החזרת הילדים מהדר. לאחר בירור עם מוסדות הביטחון הוחלט להחזיר הילדים בשני שלבים. המבוגרים באים היום, יום ו'. וכעבור כמה ימים יבואו היתר. בזה גמרנו את פינויינו להדר. ישבנו בה חצי שנה. היה זה מאמץ לא קטן לקיבוץ. עמדנו בכך עמידה יפה.

התקיים בירור בין המזכירות וגרעין "חוליות" ההונגרי, בעניין מכתב ההנהגה העליונה. תוצאות הבירור משביעות רצון.

שחרור חברינו מהמשלטים. הובטח שעד יום א' כולם ישוחררו.

מכתב מחיים גולדברג. הוא עוזב את אמריקה בסוף אוקטובר ובנובמבר יגיע ארצה.

מפקד האוכלוסייה. כבכל מקומות הישוב במדינת ישראל, גם אצלנו יתקיים מפקד האוכלוסייה. המפקד ומילוי השאלונים יתקיים ביום ד' 3.11.48.

השבוע במשק. נמסרה סקירה שוטפת על העבודות בענפים האלה: פלחה, מוסך, לול, דיר, נגרייה (ממשיכים במרץ הזמנות הצבא), מסגרייה (הזמנות לחלקי אוטומובילים), תקלות באספקת המים, ממשיכים לעבוד בבניין, וגם בביצורים עדיין במספר אנשים מצומצם. שופר המצב במלאי הדלק. ראובק נכנס לתפקידו כחצרן.

בועדות. במזכירות נדון עניין דוד דגני. כמו כן ענייני ו. המשק, מסיבה עם הקורס למטה, החזרת ימי עבודה למעברות, תביעות גן הירק, החזרת הילדים, המשך הביצורים, בניין הרפת, ועדת הבריאות, התביעה בעניין מתתיהו, החזרת הטרקטור ט.ד. 14 לשער הגולן, קיטור למטבח, המגויסים ועוד סעיפים שונים.

בועדת המשק דנו על הכנסת הקיטור למטבח. ועדת החינוך התחילה להתארגן, ובעיקר להסדיר כל הקשור לבואם של הילדים מהדר. ועדת החברים טרם התארגנה וזה יקרה לאחר שוב כל החברים מהדר. ועדת הבריאות דנה במטפלת לדיאטה, הבראה כללית, ימי מחלה, סידור עבודה לחברים מוגבלים ושונות.

בהדר התקיימה שיחה בענייני עבודה ומטבח. באחד הערבים נמסרה אינפורמציה ע"י מתתיהו על הנעשה בבית וכן אינפורמציה פוליטית.

מזל טוב לרחל וזאב פ. עם בואה של איה.

עלון כפר מנחם מס' 3, 13.11.48

למגויסינו ולילדינו ברוך בואכם!

ליד מרדכי ששחררה מהפולש המצרי!

לנגבה שנחלצה מהמצור!

שלוחה ברכתנו - ברכת חברים נאמנה!

עם הכלל (קטעים): הם חזרו. הילדים חזרו... שוב הומה חצרנו צחוק עליו. פטפוט שובבים... זכורה אותה פקודה ממוסדות הבטחון על פינוי הילדים לאלתר... הכל אז התרחש במהירות, במפתיע... בדאגה, בחרדה ובגעגועים חשבנו עליהם. מהיותם בהדר, ליווינו אותם באהבה. באותם הימים איש לא ידע מה ילד יוס. זכורים היטב אותם חודשים של כאב וחרדה, של פילוג הקיבוץ. ואלה שנשארו כאן זוכרים בתי הילדים מיותמים... צעצועים שאין בהם הופכין... בחצר המשק שלטו הדממה והעצב... על כן, כה רבה היתה שמחתנו כאשר שבו... המסיבה לכבודם נהפכה לחג...

ובאותה הרגשת חג ושמחה קיבל הקיבוץ פני 40 החיילים שחזרו מהמשלטים בריאים ושלמים... הרי ידוע שמחלקת כפר מנחם זכתה לכינוי "המחלקה הניידת" והיא נחשבה למחלקה הטובה בגדוד. היא עמדה במבחנים המסוכנים ביותר... רבים ואולי כולם יצאו אז בהרגשה כבדה בלבם, הרי למלחמה יצאו, אך הנה בשובם השמחה היתה גדולה. הם הרי עזרו להדוף ולהביס האויב...

בבית

ליוורם ורחל נועם - שאו ברכה!

אורחים בבית. משה ר. ושמעון פ. הגיעו הביתה לחופשה קצרה.

בשיחת קיבוץ מיום 7.11 הוחלט לאשר שליחותו של מתתיהו לעריכת "בשער". מחליפים אותו היינץ, כמזכיר הקיבוץ, ובעריכת העלון זלו ומשה ל. כמו כן הוחלט לשחרר שלמה ש. מעבודתו בבניין לאחר מחצית השנה, לשחרר זאב פ. לשבועיים בתפקיד סגן המושל הצבאי של מגידל.

מילואים לועדות: אברהמקיה לועדת בטחון, יהודה בן-חורין לועדת קשר, אילנה ודינה מ. לועדת חינוך.

סוף סוף נראים סיכויים להתקנת רשת הביוב במחננו. אתמול הגיע המהנדס ומתחילים בעבודה.

שבוע במשק: נמסרה סקירה על המצב בענפים - גן הירק, מספוא, רפת (ירידה בכמות החלב), דיר, אורווה (הסוסה "כושית" המליטה סייח ושמו כוכב), במטעים מסיימים הזיבול, במתכת גמרו לתקן המכבש, המוסך סוף סוף עבר למקומו החדש, בבניין העבודה רבה.

במסיבה למגויסים אמר מתתיהו: "...בשלושה דברים הננו מקבלים פני שובכם - השותפות במערכה, כוחה של מסגרת והרגשת בית. רחוקים אנו עדיין מחגיגת הנצחון. עוד רבה המלחמה. נתאספנו לציון חוליה בשרשרת, וכוחה של השרשרת בחישול חוליותיה. היו פעם 10 ימים שזעזעו את העולם. אין ספק שאנו חיים כיום בימים שיזעזעו את תולדות עמינו. הננו בתוך תוכה של מהפכה לאומית גדולה. ובימים האלה - המערכה שסיימנו כעת על הנגב היתה אולי התמצית של המערכה כולה. היא סימלה את מהות מלחמתנו: כיבוש השממה, התיישבות רבת ממדים, קליטת מיליוני יהודים, וטוב להרגיש את השתתפותנו הגדולה במערה זו. טוב להרגיש את הטעם שבהזדהות עם כלל העם, לתת עצמך ללא חשבונות למלחמת העם. ואושרו של האדם, כדברי רומן רולן, כאושר עולמו. אין ספק שהעשרנו חיינו בחוויה גדולה. בזיכרון הקולקטיבי של הקיבוץ יחרטו הימים של מחלקת כפר מנחם במשלטי הדרום במערכה על שחרור הנגב.

ועל כוחה של המסגרת: אין אנו 'אתה בחרתנו', לא גרסנו זאת מעולם. ובכל זאת אגיד 'מה טובו אוהליך קיבוץ!' צאו וראו התופעה הנדירה, איך בין לילה, כך ממש, פשוטו כמשמעו, קם גדוד, על מפקדיו ופיקודיו, על קציני תחבורה, הכל מהמוכן. ואם עמדנו כפי שעמדנו במערכה על הנגב, לא במעט מתוך כך שיש לישראל קיבוצים, שבכוח של המסגרת הזו, של צורת חיים זו, יוכלו ברגע המתאים להעביר עצמם לרשות המערכה, מוכנים ונכונים.

זאת ועוד אחת - הבית. הביטוי מה רב הכוח הטמון באותה אחדות מופלאה של חברים, גרעין ונוער. אותה אחריות משותפת, אותו ליכוד סביב הבית, אותה הרגשת שליחות של שותפים לבית, ממנו יצאנו, בו חונכנו. ועל הרגשת הבית: בחיינו הקולקטיביים אנו נאבקים על כך קשות. לא העלמנו כישלונותינו אך נאבקנו כל פעם מחדש. הרגשת בית זוהי סכום של יחסים, וביחסים תמיד שני צדדים. ונחוצה הבנה מאחדת של שני הצדדים גם יחד. גם אלה שהתגייסו ואלה שנשארו בבית. ומה טוב שאפשר לציין, לדעת כולם, שהפעם כבשנו 'משלט' חשוב גם בשטח זה. חרדנו ועקבנו אחרי כל צעד. הקשרים היו מהודקים. וידענו, אנו משפחה אחת. ונישא תקווה בלב כי תוגבר שותפותינו עם הכלל, יטופח כוחו של הקיבוץ ותעמיק הרגשת הבית שלנו".

מתתיהו

דברים במסיבה לילדים

בלה ד. מברכת: "עלי לברך כל המסובים כאן הערב בברכת שהחיינו. לברך כל ילד היושב עם הוריו, וכל ההורים היושבים עם ילדיהם, וכל חבר וחברה היושבים שבת אחים גם יחד. נסתיימה תקופה מסויימת בחיינו. תקופה של פירוד וגעגועים, תקופה של קשיים ועמידה במבחן. קשה היה לאלה שהיו רחוקים מהבית וקשה היה גם לאלה שישבו בבית, אבל רחוקים מהיקר ביותר בחיינו - הילדים. לעמוד איתן בכל מיני מבחנים שעברנו לא מהיום ולא מאתמול. מאז החל מפעלנו ידענו - זהו הווי חיינו. הפרק של הדר יהווה פרק מיוחד בהיסטוריה של חיינו. אולי כדאי יהיה לעיין בפרק זה ברטרוספקציה, כשנהיה כבר רחוקים בזמן ונסיון מכל התרגשות הקשורה בו. ניזכר אז איך ביום אחד קיבלנו פקודה להוציא הילדים מהמקום. לא ידענו אז מה צפוי לנו. העתיד היה בסימן שאלה. הגענו למקום, אמנם מוכר לנו היטב, אבל כבר לא מתאים לצרכינו. התחלנו ליצור יש מאין, להקים, לארגן, לסדר. ארגנו חיינו בזמן קצר. אי אפשר להגיד שהכל היה צבוע בצבעים יפים, אבל מאידך אין להגיד שהכל היה שחור. אם הפרט לפעמים הכזיב, החברה לא הכזיבה, החינוך שלנו לא הכזיב וגם ילדינו לא הכזיבו. הילדים הקטנים, לאחר זמן קצר, הרגישו בהדר כבביתם. הגדולים קיבלו את הדר כגורלם וחלקם במלחמה זו. ציפו רק לרגע שיוכלו לחזור הביתה. השמחה לחזור הביתה היא לא קטנה, לבית שלם, שלם בצורתו ושלם באנשיו. מעטים הם המקומות באזורנו שזכו לכך. חסל פרשת הדר. לפנינו הנצחון והמשך מפעלנו".

בלה ד.

משה ל., ממקומו במשלטים, שלח רשימה יפה לעלון בשם "צחוק במשלטים", על ההווי של חברינו במשלט 95, משלט ההצטלבות של המשלטים עם משלט לכיש. הוא מספר על כל מיני מקרים מעניינים וגם מבדחים על טיפוסים שונים שהיו אתם. נתקבל מכתב ממשפחת וייס מקנדה שביקרה אצלנו, מכתב מלא התרגשות על הקיבוץ שלנו, אירוחם, האוצר שלנו ומפעלנו הגדול.

רשימתו של חיים מילר

הוא היה המפקד של הפלוגה המגויסת שלנו, שיצאה למשלטים באזור הקרבות של נגבה והסביבה. וכך הוא כותב:

"לאחר קרבות עשרת הימים, ממשלת ישראל דחתה הצעותיו של ברנדוט, שכללו: הנגב - שטח ערבי, הגליל - שטח יהודי, ירושלים - בחלק הערבי אוטונומיה ליהודים, חיפה - נמל חופשי, לוד - נמל אוויר חופשי.

הנגב היה צריך, לפי החלטת האו"ם מ-29.11.47, להיכלל בשטח ישראל. באמצע אוגוסט הוגשה הצעה ע"י ישראל למו"מ ישיר בין ישראל והערבים. הערבים דחו אותה. בגלל הצעת ברנדוט של ניתוק הנגב ממדינת ישראל, שהיתה מקטינה שטח ישראל כמעט בשני שלישי, נולדה תוכנית "גבעתי", שנהפכה למבצע "יואב", שמטרתה היתה השמדת האויב המצרי שפלש לשטחנו, לפי ההחלטה שזכרה לעיל. במבצע השתתפו חטיבת גבעתי, חטיבת יפתח, חטיבת הנגב וחטיבה 8 מהפלמ"ח, שני גדודי חיי"ם. המשימה העיקרית היתה ניתוק קווי האספקה של המצרים, פתיחת הדרך לנגב והשתלטות על באר שבע, עיר ערבית של כ-5,000 תושבים. העילה לפתיחת המבצע היתה שיירת אספקה שיצאה מאזור הכפר כרטיה לכיוון הנגב, שהיתה על דעת מטה האו"ם, הותקפה ע"י המצרים וחזרה על עקבותיה.

המבצע התחיל ב-15.10.48 והמשכו כלל הפצצת שדה התעופה באל עריש, פשיטות על אזור עזה וחאן יונס, ניתוק כביש עזה-מגידל-אשקלון ובית חנון, ניתוק כביש מגידל-אשדוד ליד חממה (ניצנים), ניתוק כביש עירק-אל מנשיה (ק. גת), בית ג'וברין, פתיחת הכביש היחידי לנגב בצומת הודיה (שדרות, סעד) וכביש באר שבע.

על מנת לבצע התוכנית, הוכנו כל יחידות חטיבת גבעתי להתקפה, גם אלה שהחזיקו במשלטים חיוניים. לצורך החלפתם הוקמו 2 גדודי חיי"ם מאנשי היישובים באזור, שהתפנו עתה בחלקם מתפקידם באבטחה. כך הוטל על קיבוצנו כפר מנחם לגייס מחלקה מאנשי המקום, ואכן הורכבה מחלקה שהיתה בנויה משלוש כיתות מתוך כל שכבות הקיבוץ ששהו באותו זמן במקום. כיתה אחת מחברי הקיבוץ הצעירים ביותר, כיתה שנייה מהגרעין ההונגרי ששהו באותו זמן במקום וכיתה שלישית מחברת הנוער הבולגרית המבוגרת. מפקד המחלקה היה יעקב גולדשמידט שנקרא רינגל. יחד אתם יצא חיי"ם מילר כמ"פ של אותה פלוגה, שהיתה מורכבת ממחלקת כפר מנחם, מחלקת קיבוץ חצור ומחלקה מעורבת מאנשי האזור - קדמה, גדרה ועוד. ריכוז אותה פלוגה היה במחנה חצור. הצטיידות ואימון, בעיקר בכלי נשק, בוצעו במקום. לאחר שהות של מספר ימים, ועוד טרם תחילת המבצע, הועברה הפלוגה בשעות לילה מאוחרות למשלטים 95, 105 מול נגבה להחלפת אנשי "גבעתי". מפקד "גבעתי", שמעון אבידן, נוכח בהחלפה.

כבר בימים הראשונים ספגה 105 הפצצה אווירית ובה נפגעה עמדת תצפית של תותחני "גבעתי". כמו כן נפגע רכב שהיה ממוקש לרגלי הגבעה. לאחר פתיחת המבצע ממשלט 113 ששלט על הכביש לנגב ע"י גדוד 51 של "גבעתי", עברה הפלוגה לאותו משלט רחב ידיים, מחופר היטב, והתבססה שם. במקום זה סבלנו הפגזות מתותחי 25- פאונד של המצרים. אנו, כמו גם קיבוץ נגבה, לפי השריקה באוויר של הפגז, למדנו לקבוע לאן הוא מכוון והיכן ייפול. באחת מהפגזות אלו נפצע ונהרג חבר קיבוץ חצור בגלל אי-שמירת הוראות התנהגות.

ושוב, אחרי כיבוש משלט הצומת (צומת גבעתי), הועברה מחלקת כפר מנחם ועוד מגויסים לגבעה 101, קרובה יותר למגידל (כיום הודיה), גבעה שלא הוחזקה מקודם. צריך היה להתחפר בה עוד באותו לילה. כלי החפירה שעמדו לרשותנו היו "כובעי" הפלדה האישיים. גם פה סבלנו הפגזות, אך לא מדויקות. ושוב העברה למשלטי הצומת עצמם, באותו אזור שהיינו עד להפסקת האש הרשמית. מכאן הועברה מחלקת כפר מנחם ועוד נוספים בדרך לא דרך עד לכפר קידנה, ליד בית ניר כיום, ואחר שהות קצרה הועברה המחלקה לתל לכיש והתבססה שם. אני כמ"פ גמרתי תפקידי וחזרתי הביתה כמא"ז. תזווה נוספת היתה עוד לכפר דווייתה, באותו אזור, שנכבש בקרבות ברוטליים ע"י חטיבה 8.

אלו היו הפעילויות של מחלקת כפר מנחם שחזרה אחר כך הביתה. חברי כפר מנחם שהיו מגויסים למחלקה זו היו רינגל, חיים יערי, יורם נועם, משה לביא, זלו אפל, פייטל, יהודה ר., ישראל כרמון, צדוק מכטי ויהודה ב.ח. יחידה נוספת הורכבה בהמשך, בפיקודו של אברהם פרוינד, שנשלחה לאזור בית חנון, צפונית לעזה, לאחזקת משלטים. מחלקה זו שהתה שם מספר שבועות. בעקבות ניתוק קשר ממושך אתם

יצאתי לבירור מצבם. הגעתי בנסיעה לקיבוץ ניר עם ומשם ברגל, דרך פרדסי הסביבה, ואחרי חיפושים ממושכים מצאתי אותם במצב סביר ובמילוי תפקידם. אלה קורות גיוס תושבי האזור שהיו כלולים במערך אבטחת היישובים בתחילת המלחמה ושותפו במבצע "יואב", מבצע פתיחת הדרך לנגב, כביש באר טוביה, ובהמשך השתלטות על הנגב כולו ועד אילת, במרץ 1949".

חיים מילר

עלון כפר מנחם מס' 4, 26.11.48

לחיים ג., לאבוש וילדיהם - ברוך בואכם!

"על הפרק" (קטעים)...

"חלפה שנה מאותו יום בו נפלה ההכרעה ההיסטורית, ע"י האו"ם, שהכירה בזכותנו, זכותנו של העם היהודי, לקיים מולדתו הריבונית על אדמת ישראל. אם כי ידענו, גם כששמחנו, שבעולמנו המפוצל והמסוכסך אין תוקף רב להכרעה מדינית בלבד, ראינו בהחלטת רוב אומות העולם שלב מכריע להגשמת חזוננו.

חלפה שנה מלאת הוד שבגבורה ורוממות לאומית... יתכן שאין אנו תופסים עדיין מלוא משמעות של העובדות ההיסטוריות אותן יצרנו ויוצרים יום-יום על אפם וחמתם של שונאים גלויים ונסתרים, אולם אין ספק בדבר, שהשנה החולפת הצעידה אותנו בקצב לא משוער... הננו עדיין בעצם ההיאבקות המדינית... ההכרעה הצבאית טרם נפלה סופית... אין איש יודע הצפוי לנו בימים הקרובים... אולם אתנו הביטחון המלא שבכוחו המחושל של עם שלקח גורלו בידו הוא - הניצחון הסופי בוא יבוא.

בסוף השבוע שעבר התקיימה אצלנו מסיבת פרידה מחברי קיבוץ רבדים, שעלה בפעם השנייה, בחייו הקצרים, סוערים ומלאי גבורה, למקום התיישבותו החדש. שנים רבות חיינו כאן, כאי בודד מרוחק, בין ערבים, לא תמיד ידידותיים... שנים רבות איחלנו לעוד מתיישבים על ידינו. והנה היום הזה בא. ואנו מקווים ובטוחים שלא ירחק היום ורבים ישובים יהיו באזורנו.

רבה הייתה שמחתנו בהיפרדנו מרבדים, אשר מהיום והלאה יהיה שכננו הקרוב ביותר, וחמה הייתה ברכתנו לכם אנשי רבדים. עלו והצליחו".

בבית

צבי כ. מבלה כעת חופשתו בבית, לאחר היעדרו הממושך (כידוע, צבי כ. עבד מטעם ההגנה בהבאת עולים לארץ).

בשבוע שעבר ירד היורה, שכה ציפינו לו בכיליון עיניים. אף השבוע ירד גשם. עד היום מגיעה כמות הגשם ל-40 מ"מ.

ביום ו' 20- לח' חודש הקשר של "דרום יהודה" לכפר מנחם.

השבועיים האחרונים הצטיינו בפעילות רבה של ועדת התרבות. קמה לתחייה המקהלה שלנו אחרי הפסקה ממושכת. המנצח יואל מהגרעין. כן התחיל בפעולתו החוג הדרמטי.

ההנהגה העליונה תובעת מאתנו שחיים ל. יצא לשליחות לקובה. חיים כבר נמצא שם. משה ג. גויס לצבא לתקופה מסוימת.

בשיחת קיבוץ מ' 22.11.48 הוחלט בין היתר לקבל לקיבוץ אסתר ואבוש.

שמענו 2 הרצאות של מנשה רבינא על התזמורת הסימפונית וכליה.

במשק

בפלחה. עד הגשם זרענו 4,825 דונם. בתכניתנו לזרוע עוד 1,000 ד'.

בגן הירק ממושיכים בכל העבודות. אותו דבר במספוא. ברפת היו 4 המלטות.

בדיר, זו הפעם הראשונה, נשאר העדר עומד להאבסה בדיר. בבניין הוקמה סככת הטרקטורים. צריף הגרעין נגמר. בנגרייה, עבודת הצבא נגמרה. קיבלנו הזמנה מהסוכנות ל-5 צריפים. עובדים בזה כ-10 אנשים יום-יום. במוסך המשיכו בתיקון הקטרפילר. עומדים להקים מחסן לכלים. בחצר מתקנים הנזקים שהסערה האחרונה גרמה. במתכת נרשמה סקירה מפורטת על מצבה לאחר שעברה למשכנה החדש. תגובות. תגובות שונות מתפרסמות בעלון. ו. התרבות מגיבה על סריגה של חברות בזמן ההרצאות של מרצים שונים הנעלבים מאד. המטבח כדרכו מגיב על סחיבת כלים מהמטבח. ועוד כהנה וכהנה...

עלון כפר מנחם מס' 5, 9.12.48

"על הפרק" (קטעים)...

"...לפני כמה ימים, ב-6 לדצמבר, מלאו 9 שנים לטכס העלייה על הקרקע בכפר מנחם של קיבוצנו. ביום זה, לפני 9 שנים, קשרנו גורלנו עם אדמה זו. קשיים רבים עברו עלינו, אך יחד עם זה גדלנו, התרחבנו, העמקנו שורש... ביום זה טמנו הזרע הראשון באדמה האפורה והצחיחה של כפר מנחם. והנה ראו איך צמח וגדל יישובנו מרהיב העין... בהסתכלנו היום בהרמוניה הנפלאה של לובן הבתים, הטבולים בירק רענן וקשת הגוונים של פרחי הנוי, בסקרנו בנייני המשק למכביר והאינונוטר החי המתרחב והולך, הענפים החקלאיים, מפעלי המלאכה, קשה להיזכר בחומת העץ הנוטה ליפול ושניים-שלושה צריפים הנשענים עליה, בחצר הסגורה ד' על ד', איפה שהאורווה והרפת, חדרי מגורים וחדר האוכל תמכו זה בזה... והיה זה רק לפני 9 שנים. קבוצה של שתי עשרות חברים היוו רוב האוכלוסייה, ששרכו דרכם השכם וערב, בימי סגריר, גשם ובוץ, לקסטיינה המרוחקת, כדי להרוויח פת לחמם. ...מי ימנה ומי יספור תלאות הימים האלה. וטוב להציץ אחורנית כדי לראות גודל התקדמותנו השופעת כוח ועידוד. התבגרותנו לא ביישה צעירותנו. היום ליווינו קבוצת חברים שנייה שהתייצבה על פי צו המוסדות לחזק זרוע הנטויה של צבא ההגנה של ישראל. הפעם, כמו בפעם הקודמת, קיבלו החברים המשימה כעול של מצווה, הכרת ייעודנו כקולקטיב בונה ולוחם נענינו לתביעה ללא עוררין... אל נשכח האויב עודנו בשער... רוקמי המזימות נגדנו עודם אורבים לנו, אך אנו כבר אדונים לגורלנו. שוב נעמוד נגד כל המתנכלים לנו. שאו ברכתנו חברים, ברכת הבית. מי ייתן ותשובו הביתה באותו סיפוק עצמי, כמו ששבה הקבוצה הראשונה, עת הנגב כולו טוהר מקלגסי הפולש. צאתכם לשלום ובואכם בשלום!"

בבית

החברים רודי בר ומנחם שדמי, חברי בית הדין העליון של תנועתנו, ביקרו בקיבוץ. הח' לוי רוזנצווייג, מטעם הועד הפועל של הקיבוץ הארצי, השתתף בבירור לקראת המועצה. כן קיימנו בירור מוקדם עם לוי בעניין ההשלמה. בשתי שיחות קיבוץ הועלו הנושאים העומדים לדיון במועצת הקיבוץ הארצי.

נתקבל צו גיוס חלקי ל-26 חברי הקיבוץ. 13 חברים נמצאים כבר אי שם במשלטים. נתקבל מכתב מלשכת הקשר של הקבה"א על אפשרות חופש חודשי של שני טוראים שלנו. לזהבה אושר חופש ודינה ו. נבחרה למחסנאית מטבח במקומה. כצירים למועצת הקבה"א נבחרו: חיים ש., לובה ק. ומרקה.

במשק. פורסמה סקירה על המצב במספוא, גן הירק, לול, דיר, נגרייה, מצב הבארות והמים. מכל שלושת הבארות ניצלנו לתצרוכת הבית 15%, לגן הירק 50%, למספוא 35%. כן פורסמה סקירה נרחבת על מצב הרפת וקשיי האספקה של המזון.

בועדות. בועדת בריאות - הרכז מאיר ד., דיאטה והבראה - אסתר, מטפלת חולים וגזברית - לידה, ריפוי שיניים באופן חלקי - רוזקה. הוחלט על 6 ימי הבראה לכל חבר בתנאי של מנוחה. הוחלט על טיפול "טבריה". השגנו מכונת קוורץ.

ברשימות: משה לביא, בעקבות הפעולה בכל הארץ, תובע שגם אצלנו חברים ישנו את שם משפחותיהם לשם עברי.

בעיתון "הבוקר" התפרסמה רשימה מהכתב שלו, יהודה הגדרתי: "ישוב שלא נורה ולא ירה במלחמה המצרית בנגב...". וכמובן הכוונה אלינו.

מכתבים. נתקבל מכתב מחיים ל. משליחותו בקובה.

תגובות. כנראה מפי המערכת באה תגובה שלא ציינו את יום השנה התשיעי לעלייתנו על הקרקע. כמו כן הוצע להעביר את ציון היום במסיבה ואירועים שונים, מדצמבר הגשום והקר לקיץ לחג הקציר. "הרי יום העלייה על הקרקע היה למעשה יום הזריעה, ומה מתאים יותר לציין מניין ראשית התיישבותנו מאשר בחג הקציר?".

עלון כפר מנחם מס' 6, 28.12.48 כ"ו סיון תש"ט

"על הפרק" (קטעים)...

"חנוכה תש"ט. במשך אלפיים ומאה שנה, ולמעלה מזה, הבהיקו נרות חנוכה בבתי ישראל... למרות כל הפורענויות, באבל ושמחה... הוארו בכ"ה בכסלו משכבות ישראל בנרות הקטנים של חנוכה... ביטוי לרציפות ההיסטורית מאז ועד היום... מלחמת החשמונאים הייתה מלחמת שחרור לעצמאות לאומית וריבונות מדינית... מלחמת מעטים נגד רבים... וניצחו המעטים... בימי חנוכה התחדש הקרב על שחרור ארצנו מקלגסי הפולשים, ובחשכת הליל מדובבים המנועים הכבדים של חיל האוויר הישראלי... בימי חנוכה אלה אנו בוטחים בניצחון המלא שבוא יבוא...".

בבית

ד"ר אשבל הרצה על איזון המים והאקלים במזרח הקרוב. הרצאה מעניינת וההשתתפות הייתה המונית. הח' הנס רובין הרצה על הבעיות המקצועיות של ההסתדרות.

ישראל ג. בילה חופשתו של 6 ימים בבית.

כמות הגשמים בעונה זו מגיעה ל-207 מ"מ. למעשה יורדים גשמים זה 3 שבועות בהפסקות קטנות למדי. שפע... שפע...

לפני שבוע חזרה הקבוצה השנייה מהמשלטים, כולם בריאים ושלמים. בעקבותיה יצאה קבוצה שלישית, מצומצמת יותר, מורכבת מחברי הקיבוץ והגרעין.

ילדי המוסד הגיעו הביתה ומבלים חופשת חנוכה.

בשיחת קיבוץ מיום 17.12.48 דנו, בין יתר הדברים השוטפים, על חדר מרכזי לחולים, מדריך ומטפלת לנוער החדש, נסיעתו של חיים ג. לאמריקה לתקופה קצרה, נגד מוסך ל"הנגב" בגדרה, רוב רובם של הפועלים המקצועיים הצטרפו להיות חברינו, נדחה ערעורה של דינה ו. כמחסנאית מטבח, הוחלט לשלוח חברה לקורס גנות.

בשיחת קיבוץ מיום 25.12.48 דנו בבעיית ההשלמה שלנו. הדיון בנושא זה היה ממושך ורציני, והייתה כמעט הסכמה כללית, שהיא צורך חיוני עבורנו.

שמחה פלפן הרצה על רשמיו מאנגליה, שם היה שליח התנועה. כן מסר דרישת שלום מיואל דרום, העומד להגיע ארצה בסוף החודש הבא. היום נפתח בקיבוץ סמינריון לכימיה, של 5 ימים. המרצה מהאוניברסיטה.

במשק

בעלון הזה נמסרה סקירה נרחבת על ענפי המשק: הרפת, הדיר, גן הירק, מספוא, לול, הפלחה, בבניין, מפעל המתכת והנגרייה. הסוכנות הזמינה 2,000 מיטות לעולים ועוד 10 צריפים. כמו כן נמסר על ענייני המים והבארות, החשמל ועוד שונות. האחראי למחסן הכלים, שהוקם וחודש, הוא אבא אפשטיין, אביו של אברהמק'ה.

שונות

* רשימה של אורי על חידוש חדר הקריאה, ועל הסדר שנשמר בקריאת העיתונים ואי-הוצאתם ממנו.
* רשימה נלהבת ותיאור מפורט כיצד חגגנו חג החנוכה וחדר האוכל המקושט יפה ע"י נורית שטרסבורגר.
* רשימה ללא ציון הכותב, הדנה בערעור שיווי המשקל ביחסינו לאנשים שונים, המערער לדעתו גם את השוויון של חיינו. רבה הביקורת על חברים, אך מעטים הם השבחים והערכות לחברים פעילים שמקדישים הרבה מזמנם למען הציבור. כמו כן הדמוקרטיה שלנו לא פעם מעוותת את אותו שיווי משקל.

הערת העורך: בזה תמו כל העיתונים היומיים שיצאו בזמן המצור עלינו, במלחמת העצמאות, וכן עלוני הקיבוץ באותה שנת המלחמה והקמת המדינה ב-1948. נכון, הקדשנו מקום רב לעלונים אלה והם תופסים דפים רבים בספר של תולדות כפר מנחם. ראינו חשיבות מיוחדת לתת ביטוי רחב למציאות שלנו ולרגשות החברים בשנה היסטורית ומיוחדת זו. המצור, התכוננות להדיפת האויב שעמד לתקוף אותנו לאחר הקרבות בנגבה וסביבתה, הפינוי של ילדינו ובעלי החי להדר, פילוג הקיבוץ לשני חלקים, עבודות הביצורים ומאמץ עליון לשמור על המשק ולקיים עצמנו במצב של חוסר עובדים, אימונים ושמירות ארוכות, עייפות ועמידה על המשמר, שליחת פלוגה שלמה לעזרת הלוחמים, חניית מטה גדוד 51 של גבעתי, קרבות בכל הסביבה שלנו, ובתוך כל זה לשמור על מורל גבוה ואף לא להזניח מפעלי תרבות וחגים. אנחנו על הגבעה, אך "למטה", שם היינו בזמן החומה ומגדל, נהפך לאחד המקומות המרכזיים למחנה אימונים של ההגנה, של חטיבת גבעתי, גדודי הפלמ"ח ועוד.

שיחות הקיבוץ 1948

בשנת 1948 התקיימו 36 שיחות. לאחר פינוי הילדים ומשק החי להדר, הקמת ועדת מצב (שלמה א, מתתיהו, אברהמק'ה, פייטל, חיים בלכר ולידה) בחודש מאי, היותנו במצור, לא יוצאים ולא באים מהקיבוץ, עיתון לא מגיע, התחלנו להוציא בולטינים יומיים, 50 בולטינים ואחר כך 6 עלונים רגילים עד לסוף שנת 1948. בבולטינים ובעלונים האלה שנדפסו לעיל נמסרו גם פרטים על שיחות הקיבוץ שהתקיימו באותו זמן. שיחות הקיבוץ שהתקיימו עד לפינוי ועד למצור דנו בעיקר בענייני ההתכוננות לקראת המלחמה והסכנה של התקפת האויב על כפר מנחם. רינגל שהיה המא"י תבע ללא ליאות אנשים לאימונים וביצורים והציע בשיחת הקיבוץ מיום 7.2.48 לשריין את האוטו ובזמן הסכנה להפקיר את המכונית. בכמה שיחות דנו על קבלת נוער וגרעינים לעזרת הקיבוץ. הגיעה אלינו לעזרת עבודת הביצורים גם פלוגה של "סולל-בונה".

הפלוגה מחיפה באה מבוגרי הקן של השומר הצעיר ולמעשה היא הייתה פלוגת פלמ"ח. הם מנו 20 איש (5 חברות, 15 חברים) וביניהם גם אנשי מקצוע. הוטל על מתתיהו להיות המדריך שלהם והמקשר עם הקיבוץ. הקבוצה הזאת התחבבה מאד על הקיבוץ, והתקשרה בינה והקיבוץ ידידות רבה. כל חופשה ביקרו

אצלנו. בפסח אותה שנה, לאחר מסיבת פרידה נרגשת, יצאו לחזית המלחמה בירושלים וכמה מהם נפלו ברמת רחל ובהרי ירושלים. יהיה זכרם ברוך. אחר כך התחלנו לקבל קבוצות נוער, מעליית הנוער, שפתחה אצלנו תקופה ממושכת של חינוך נוער. לימדנו וגדלנו קבוצות רבות אשר השתלבו יפה בחיי הקיבוץ ואחר כך הלכו להשלים קיבוצים שונים. חלק קטן נשאר אצלנו עד היום הזה.

הגרעינים שקיבלנו, כנזכר לעיל, "חוליות" ו"חירות", גם הם באו לעזור לנו בזמן המצור והמלחמה. "חוליות" הקימו קיבוץ גבעת עוז ו"חירות" השלימו קיבוץ שער הגולן. על "חירות" התנהלה "מלחמה" בינינו ובין שער הגולן. גם אנו תבענו ש"חירות" תשלים אותנו. היינו מפולגים בין הדר וכפר מנחם. הביצורים, האימונים, שמירה של עשרות אנשים, מדי פעם עבודה של 7 ימים בשבוע, חוסר אנשים גדול שלא אפשר לקיים ענפים ושירותים הצדיק בהחלט תביעתנו להשלמה, והקיבוץ הארצי הכיר בכך. אך האירועים במלחמה, כשקיבוץ שער הגולן נאלץ לעזוב המקום, ואחר כך חזר למקום הרוס, חייב הקב"א להעדיף את שער הגולן עלינו. גרעין "חירות" היה גרעין גדול וראינו בו השלמה מתאימה. שתי משפחות מגרעין זה לא הלכו לשער הגולן ונשארו אצלנו עד היום הזה.

מספר רב של שיחות הקיבוץ היו מוקדשות לענייני הביטחון ולאיינפורמציות מדיניות על המצב בארץ ובאזור ע"י אברהמק"ה ומתתיהו, פייטל ואנשי הביטחון והצבא שלנו. בגדרה התמקמה המפקדה של חטיבת גבעתי והפלמ"ח, וחברנו פייבל היה חבר בה.

לפי הביטוי בשיחות, מצב הרוח של האנשים היה מעורב, היו גילויים נפלאים של עזרה הדדית ואחוות לוחמים, אך היו גם רגעים של מרירות ויאוש כפי שהתבטאו בשיחות מספר אנשים. אך כמה שיחות המוקדשות לנושא אחד רציני מאד יש לספר במיוחד. אפשר לקרוא לנושא הזה: למי הזכות המועדפת להימנע מליפול במערכה שהיינו בטוחים שהיא תבוא עלינו. היינו, כאמור, מפולגים לשתי קבוצות, לאחר הפינוי של הילדים להדר. עם הילדים נסעו, כמובן, המטפלות והגננות וגם אמהות של ילדים רבים, אך אף רווקה לא הייתה ביניהן, וכאילו מובן מעצמו, הן נשארו בכפר מנחם להיות יחד עם הלוחמים עם כל הסיכונים שחשבנו היו צפויים לנו. ובשיחות הקיבוץ מ-6.7.48 - וכן מ-7.7.48 - התפתחה שיחה רצינית בנושא זה שהיה קשור גם להחלפות עם אנשי הדר. באחת השיחות אמר מתתיהו, שלפי המסורת הקדומה המסופרת בתנ"ך ולפי הדין היהודי, חייו של אדם שטרם הקים משפחה ודור בישראל יקרים יותר מחייהם של הורים לילדים, והם אף משוחררים מלצאת למלחמה, ואין זה דבר המובן מאליו שעלינו להבטיח דווקא את חייהם של אחד ההורים. אין קורבן היקר לנו למען הגנת המקום, אפילו אם הוא גם כולל הורים לילדים. ואם כי היו חולקים על דעתו, הרי בסופו של דבר החילופין סודרו בהתאם לצרכים הענייניים והמעשיים.

חלק גדול של השיחות הוקדשו להצעות השנתיות של ועדת מינויים והבחירות לבעלי תפקידים ולועדות, וכן בירור ארגוני כבכל שנה. באופן חלקי נמסור כאן: מזכיר - מתתיהו, בא-כוח - חונקה, מרכז משק - חיים בלכר, הנהלת חשבונות - תמר מ., גזבר - צבי ירוחם, מחסנאי - אריה מ., חצרן - ראובק, מחסן בגדים - רייזלה ונחמקה, הנהלת המטבח - זהבה, מטבח ילדים - דינה ו., כלכלת ילדים - לובה ל., מוכתר - אברשקיה, אספקה קטנה - אבא אפשטיין, חצרן בית ילדים - עמנואל, ספרנים - משה א., מדריך גרעין - זאב פ.

תוספות ממקורות שונים הקשורה לשנת 1948

מפנקסו של מאיר דבלטוב :

28.5.48 : העיר העתיקה נפלה.

8.6.48 : ניצנים נפלה.

6.7.48 : פינוי הרפת. הגיעו אנשים לעזור לנו בעבודות הביצורים.

- 8.7.48 : נכבשה תל אספי.
 8.10.48 : מסיבה עם סוצקבר.
 5.10.48 : יציקת גדר לדיר.
 9.10.48 : נקבעה הפלוגה המגויסת לחזית נגבה והדרום.
 9.10.48 : הוחלט להעביר שנית בית הילדים להדר, פרט לכיתות.
 11.10.48 : יצאה הפלוגה המגויסת לחזית.
 14.10.48 : הפינוי השני של הילדים הקטנים.
 15.10.48 : בניין רפת חדשה ובניין לול.
 19.10.48 : ביצורים כל הזמן.
 16.10.48 : חידוש הקרבות על הנגב.
 21.10.48 : נכבשה באר שבע.
 3.11.48 : מפקד האוכלוסייה.
 19.11.48 : חודש הקשר עם "דרום יהודה".

על גרעין "לחירות"

בדפים לעיל כבר מסרנו לא פעם, שהקיבוץ החליט בשיחותיו לתבוע השלמה לקיבוץ. התנועה לבסוף נענתה לתביעתנו והחליטה שגרעין "לחירות", שנמצא אז בקפריסין, יועד לנו. הם לבסוף הגיעו, והשתלבו יפה בחיי הקיבוץ ובכל משימותיו, כולל תקופת המצור, המלחמה, ושמירה על המשק. חברי הגרעין עשו רושם טוב, אנשי תנועה והשכלה, ועדיין זכורים לנו הזוג הלינקה והניק המלחין של השיר "מול הרי גולן", יוצאי קן ורשה, ועוד מספר חברים ששמרו על קשר אתנו גם לאחר שעזבו אותנו. לצערנו אין לנו חומר מסודר ומספיק על תולדות הגרעין הזה אשר בסופו של דבר עזב אותנו ועבר לשער הגולן, אך יש לנו סיפורו של אריה וורמוט, חבר הגרעין הזה, אשר יחד עם גיסו שמעון ונשותיהם, רחל ולאה ז"ל, לא הלכו עם הגרעין ונשארו אצלנו עד היום הזה.

סיפורו של אריה וורמוט שהוקלט

"אני יליד פולין. נולדתי בעיר קרקוב, למשפחה יהודית מסורתית מהמעמד הבינוני. היינו משפחה אחת (עם שמעון), הורים ו-4 ילדים ובת אחת. בשובנו מברית המועצות, אליה ברחנו, סיפור מיוחד על ייסוריו וטלטוליו, הגענו למחנות הפליטים, והיינו חלק של הגרעין שנקרא 'לחירות'. אך בגלל היותנו עם ילדים הוציאו אותנו מהגרעין האורגינלי. נכנסנו לקבוצה אחרת. אז העבירו אותנו לרומא, שם התארגנו בחסות 'הגיוניט' וה'אונרה' עם קבוצה גדולה של אנשים כמונו, משפחות עם ילדים. הצטרפנו לאנשים חדשים. פגשנו שם את הלל ברוידא ופרנייה. ילדינו היו קטנים, בני 4 ח' בערך. בכל אופן, שמה היינו בערך כל שנת 1947. עבדנו שמה ושירתנו עצמנו. הייתה גם עזרה מהמוסדות. החיים התנהלו. הילדים גדלו. בדצמבר 1947 התארגנה עלייה. כבר לא יכלו להחזיק אותנו שמה. הם החליטו שיש משפחות עם ילדים וצריך לעלות אותם ראשונים בעלייה ב', עם כל המשפחות כמונו. אני זוכר טוב מאד בלילה בחודש דצמבר, ארגנו יחד עם אנשי 'הבריחה' והמוסדות שלנו עם האיטלקים, עשרות עשרות משאיות, עליהן העלו אותנו והילדים וביניהם בני 5 חודשים וגם צעירים יותר וגם גדולים יותר. המשאיות היו מכוסות פלנדקות שהבריטים לא יגלו אותנו. הביאו אותנו לים התיכון. האנייה עמדה כמה קילומטרים מהחוף, לכיוון שאסור היה לה להתגלות. שם האנייה היה 'לא תפחידנו'. הסיפור המעניין הוא שאותנו הצעירים, והיו בוגרים יותר, הכריחו להיכנס למים עד לצוואר, ולהעלות כל הקהל עם חבל עד לאנייה. סחבו על כל סירה 30 איש. אנחנו עשינו זאת מתוך רצון, היה לנו רקע תנועתי וידענו לאן שאנו רוצים להגיע. אך היו אנשים שלקחו אותם

בכוח. דחפו אותם למים. ככה העברנו 2,000 איש, והאנייה הזו הייתה מיועדת ל-800 איש. אנחנו הגענו עם הילדים, והבנות עלו קודם. אנחנו הגענו האחרונים והבכי היה רב, בגלל ההפרדה, אך בסוף הכל היה בסדר וטוב. לא היו שום נפגעים והפלגנו לארץ-ישראל. היו, כמובן, מחלות. ההפלגה נמשכה שבועיים במקום 3 ימים, למען להגיע ל-1 בינואר 1948 לחופי חיפה. בבטן האנייה היה קר בלילה, אך היה קשה לנשום בגלל הצפיפות. האוכל הכיל בעיקר ביסקוויטים. צבי כצנלסון היה עובד על אניות כאלו. לצערנו לא הצלחנו להגיע בטוחים לחוף מבטחים. 3 ימים לפני שהגענו לחוף, למרות שחשבנו שהבריטים בסילבסטר ישתכרו ככה שנוכל להתחמק מהם, אך טעינו. ומה שעבר עלינו עד היום אינני מאמין שאדם יכול לעבור תקופה כזאת. האנגלים גילו אותנו. סביב האנייה שלנו התחילו להסתובב אווירונים של האנגלים. וכל פעם הפלנדקות כיסו אותנו שלא יראו אנשים. אך זה לא עזר. האנגלים ידעו הכל. לבסוף הגיעה אלינו, קרוב לאנייתנו, אניית מלחמה בריטית, והם העבירו חיילים שלהם לאנייה שלנו. הם קיבלו הפיקוד. הובילו אותנו לחיפה, נשים לחוד, גברים לחוד. עשו דיסאינפקציה וכל מיני טיהורים אחרים, העבירו אותנו לאניית משחית אנגלית והובילו אותנו לקפריסין.

עכשיו מתחיל שוב הסיפור עם הגרעין שלנו, שהיה כבר מקודם בקפריסין. ואנו, כמובן, הצטרפנו אליו כחברים, והמטרה של הגרעין הזה הייתה כבר מיועדת לפי החלטות בארץ של הקב"א ובקשת כפר מנחם, להשלים אותו. שקיבוץ 'לחירות' בא לארץ להשלים כפר מנחם היה ברור לגמרי. למזלנו, כיוון שאנחנו ילדנו הילדים שלנו, האנגלים עשו הסכם עם הסוכנות שהם משחררים מקפריסין לעלייה משפחות עם ילדים עד גיל שנתיים. הבנות שלנו היו עד 7 חודשים ואנחנו נכנסנו לרשימת המשוחררים. היינו, אפוא, בקפריסין רק 3 חודשים. זה היה המזל שלנו שנולדו לנו הבנות האלו. הגענו לארץ-ישראל במרץ 1948, לא ישר לכפר מנחם. החזיקו אותנו בבית עולים בחדרה ובאו לבקר אותנו מהתנועה, ואנו מחכים לתור להגיע לכפר מנחם. עד שזה הסתדר עבר גם כן זמן וגם עברנו מחדרה למסגד ביפו, שמה היו המאורעות, יריות בלילה ופחדנו מאד. בהתחלה הכרנו את הבא-כוח של כפר מנחם, אברהמקיה, אשר גולדברג ואריה מנדל, אשר נסעו לכפר מנחם בשיירות משורינות. באפריל 1948 הגיע הלילה המאושר. הביאו אותנו לרחובות מתל אביב ואברהמקיה טיפל בנו בכל. הוא היה איש יוצא מהכלל, אמר לנו: 'אל תדאגו, כעת אתם נכנסים למסגרת ויהיה לכם טוב'. לקח אותנו למסעדה, היה זה עבורנו משהו יוצא מהכלל, ואכלנו מה שרצינו. אמר לנו: 'קינדערלאך עסט'. למחרת ביום שישי התארגנה שיירה והגענו לקיבוץ כפר מנחם, עדיין בלי הגרעין, שנשאר עוד בקפריסין.

אנחנו נשארנו פה. אני זוכר שפינו לנו 2 דירות. חיים ד. פינה לנו דירתו, אז עוד הייתה ציונות וחברות, והתחשבו בנו, היות והיו לנו ילדים, שעדיין לא יכלו להיות בבתי הילדים, טרם שנעשו כל הבדיקות הרפואיות. נתנו לנו כאמור 2 דירות והשתכנו בהן. הבחורות עבדו עם הילדים, הבחורים יצאו לעבודה. אחר כך התחילו החיים הרגילים ביותר. בינתיים לקחו כבר הילדים לבתי הילדים, ושמעון ואשתו ואני ואשתי היינו בדירות שהזכרנו לעיל. אחת הייתה במקום שכיום המספרה. התחלנו החיים. כמובן שחיפשנו הבת שלנו ציפי. היו לנו חברים מכל שנות הנדודים בדרכים. התחלנו לחפש ולשאול אצל אלה משנת 46 והגענו ל-48. קיבלתי מכתב מאחד החברים, שהוא שמע שהגיעו ילדים מגרמניה, המוחזקים ע"י הגוינט ואונרה, וכן נמסרו ילדים מפולין. שבוע ימים לפני פרוץ המלחמה שלנו, לקחו אנשים ישר מהרחוב לצבא שלנו, ויש ונהרגו בקרבות מבלי שידעו אפילו שמותיהם. נתנו לי מהקיבוץ 5 לא"י ואמרו לי: 'חפש הבת שלך'. התעניינתי בכל המקומות, רעננה והרצליה. הסתובבתי 3 ימים, הגעתי לכפר סבא ושמה מצאתי הבת שלי. שאלו אותי: 'מי אתה?' הילדה הייתה בת 6 ח'. היא הכירה אותי מיד ורצה אלי. אז האמינו לי, ונתנו לי אותה. אמרתי שאני לא דורש כלום, הקיבוץ ידאג. חתמתי על כל דבר, שאני מקבל הילדה בלי לדרוש דבר.

ביום שיירה באתי לכפר מנחם. תתאר לך השמחה והבכי. ואתה יכול לתאר זאת. הבאתי אותה וזהו. שבועיים אחר כך הגרעין טרם בא.

פרצה המלחמה. שלמה א. היה רכז ועדת המצב והוא החליט הילדה תיסע להדר והאמא תישאר פה. גרנו כבר אז באוהלים באמפיתיאטרון. לא היה שיכון ומצב הדיור היה קשה מאד. פתאום ביום בהיר נשארנו בחוץ, היות והאוהלים היו צריכים להעביר להדר. רחל ולאה היו צריכות להישאר פה. לאה התחילה לבכות ולא ידעו מה לעשות. בלה הלכה לשלמה ואמרה לו אתה לא יכול לנתק האם מהילדה, שרק כעת מצאו אותה. יש אמנם מלחמה, אך יש גם רגש אנושי. שלמה נכנע. וציפי וגם רחל ולאה נסעו להדר.

ב-1949 השתחרר הגרעין מקפריסין. אני מוכרח לציין שבגרעין טיפל חבר משער הגולן. הוא התקשר לגרעין והעריץ אנשיו. בגרעין היו כל מיני אנשים, אינטליגנטיים ויותר בוגרים. על כל פנים הגרעין הגיע הנה. אינני רוצה להכביר במילים. נבחרתי למזכירות הגרעין וגם המקשר לקיבוץ. התחילו להיות בעיות. המוסדות היו זליג הלבני ושלמה א. היחס היה מתנשא. אין לי טענות. אני רק מציין עובדות. הגרעין החליט שלא נשארים בכפר מנחם. לחמתי שנשאר פה. הציעו להם נגבה או שער הגולן. לי הייתה עבודה מסודרת כאופה, לבחורות לא היה כל כך טוב, למרות שלא הצליחה מאד בעבודה כמטפלת מוצלחת בלב יותר מאשר בשפה. כמה שנים מטפלת בלי שפה לא יכלה להמשיך ועברה לעבוד במשחטה ולא קידמו אותה. אני לא מאשים. עבדו אז 9 שעות. קיבלנו כמה שעות. כאלה היו אז התנאים. חנה ג. לימדה אותנו. הבחורים ידעו קצת, הבחורות לא ידעו כלום. כשהגרעין עזב, שמעון ורחל, אני ולאה, וגם דבורקה עם אריה, פנינו לקיבוץ שאנחנו רוצים להישאר. היה ויכוח בעניין 2 המשפחות. טענו שעלינו ללכת עם הגרעין, זהו צו התנועה. אבל לאמיתו של דבר היו גם סיבות אחרות. שמעון חולה, בלי השכלה. התקבלה החלטה לא לקבל אותנו. צבי בן אליעזר ערער והקיבוץ שינה החלטתו. נשארנו. אחר כך באו גם ראובן מירטנבוים ומלמד שחזרו משער הגולן וכן צבי ירקוני עם מרגלית. למעשה נשארנו פה 5 משפחות אשר חלק כבר הלך לעולמו. אלו היו המשפחות שנשארו מגרעין 'לחירות' כקבוצה.

אסיים במשפט אחד. אנשים לא יודעים. באנו לא כבודדים. באנו מטעם התנועה. הלינקה מורשה השפיעה על עזיבת כפר מנחם. אני בטוח שהסיבה העיקרית הייתה השליח מקפריסין שהיה משער הגולן, אמנם השפיע עליהם ללכת לכפר מנחם, וזה היה מוזר לנו. ואני מבקש שזה יישאר בארכיון. לרגע לא חשבנו לעזוב כפר מנחם. ראינו פה בקיבוץ, חיים טובים וחינוך טוב לילדים שלנו. היינו בטוחים שזהו המקום הטוב ביותר עבורנו לחיות פה. תודה רבה."

אריה ורמוט

בזה סיימנו את שנת 1948 - השנה המכרעת, אולי, בתולדות הקיבוץ.

הבריגדה

בהודעת הקיבוץ באחד מעלוניו כתוב:

גיוס

"משך כל תקופת המלחמה מילא הקיבוץ, כמו ההתיישבות העובדת כולה, את חובת הגיוס שלו במלואה, ואף למעלה מזה. מראשית ההתנדבות העברית ועד לימי הגיוסים לחו"ל (הבריגדה) שלח הקיבוץ ממיטב חבריו לשורות הצבא, הנוטרות וכל ארגוני הביטחון של הישוב, עד אשר עלה מספר מגויסיו (25) לכל היחידות ובכל החזיתות. המכסה שהוטלה עלינו, כגוף קיבוצי, הייתה מעל התביעה".

הנה רשימת החברים שהיו מגויסים:

<u>שם המשפחה</u>	<u>מקומו כיום</u>	<u>שם המשפחה</u>	<u>מקומו כיום</u>
1. משה אייזן-ברזילי	עין השופט	14. סנדובסקי אריה	עזב
2. אפשטיין מרדכי	עזב הקיבוץ	15. עפרון זוסקה	"
3. אפשטיין נפתלי	"	16. פולסקי אפריים	"
4. ברודא אברהם	נפטר וז"ל	17. פינק איזי	בקיבוץ
5. דגני דוד	עזב וז"ל	18. אפרתי ברל	בקיבוץ
6. חנון יודל	נפטר וז"ל	19. צוקר טוליק	עזב
7. היימן גד	עזב הקיבוץ	20. כנען גד	בקיבוץ
8. וילנס אוטו	"	21. קליין לאה	בעין השופט
9. טלפיש אלכס	"	22. ריש יודקה	עזב
10. לביא משה	בקיבוץ	23. תל אור צילה	נפטרה וז"ל
11. לויט שייקה	נפטר וז"ל	24. שלמה סולומון	בקיבוץ
12. שריג אברשק'ה	אילון	25. בן-חורין יהודה	בקיבוץ-פלמ"ח
13. מילר חיים	בקיבוץ	26. כרמון ישראל	בקיבוץ-פלמ"ח

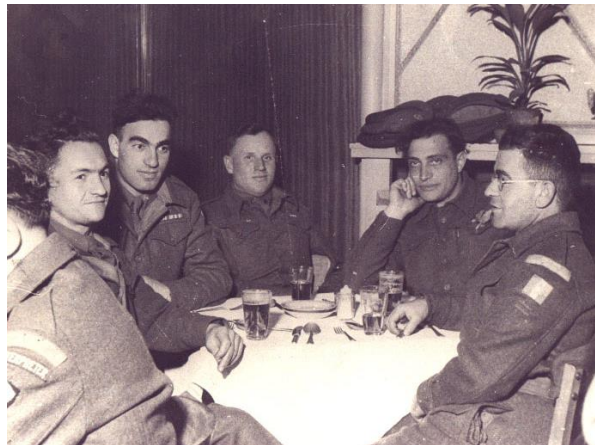
המגויסים התגייסו בכפר מנחם לפי הגרלה ולפי התנדבות, וב"אלגביש" כמעט כולם לפי התנדבות. הרשימה כוללת גם חברים אשר היו מגויסים, אך לא היו חברי קיבוץ, ורק אחר כך הצטרפו לקיבוץ. מעללי הבריגדה ופעולותיה רשומים בכמה ספרים וכן מדיני חשבונות, מכינוסים שהתקיימו שנים אחר כך בתאריכים שונים לכבוד הבריגדה, הזכרת זיכרונות והערכת תפקידה בהיסטוריה של מדינת ישראל. ברל אפרתי, מותיקי הבריגדה, מספר בראיון עם העורך:

"בהגרלה ראשונה יצאו אברשק'ה מולצ'דסקי ומשה אייזן-ברזילי, והם פוזרו ליחידות חיל רגלים שונות. בהגרלה שנייה יצאתי אני, ואברהמ'ל התנדב. וגם אנו הצטרפנו ליחידת חיל רגלים, פלוגה 16, שמה נפגשנו עם אברשק'ה מאוחר יותר. אברהמ'ל ואני לא עברנו טירונות בצריפין. יוזק ארנון מעין המפרץ קיבל אותנו בפלוגה 16, ככיתה של 12 קיבוצניקים. עברנו ללטרון. תפקידנו היה, כמעט משך כל זמן גיוסנו, שמירה על שבויים נאציים. המחנה היה גדול ואנו גרנו באוהל שטיפחנו אותו גם חיצונית. הקצין הראשון שלנו היה העו"ד חוטר ישי. בין המגויסים היו רבים ששאפו לקריירות ודרגות, אך אנו היינו חברי קיבוץ צנועים ונחבאים לכלים עם מוטיבציה ערכית של שירות למדינה.

מעבירים את השבויים מלטרון לפורט-סעיד ואנו איתם. בנסיעתנו ברכבת עבר בי הרהור: השבויים, קומנדות של נאצים ואיטלקים, שיחקו בקלפים עם הקצין הבריטי. מה מפריע להם לזרוק אותי מהרכבת ולהיפטר מהשמירה? ושוב אנו בארץ, והפעם בואדי סרר. הייתי כבר אז נהג משאית. כרגיל אנו שומרים על מחסני הנשק של הבריטים שהיו חבויים במחסנים מתחת לקרקע, אך הפעם היה לנו עוד תפקיד. בלילות ובחשאי, היינו מצליחים להעמיס על המשאית שלי תחמושת רבה מהמחסנים הבריטיים ומובילים אותה

בעיקר לכפר מנחם, אשר נהפך למרכז רציני של השגת תחמושת מהבריטים" (ראה בעניין זה יומנו של דוד קרון). ברל נזכר שבלייל גשם שוטף אחד נסעו לכפר מנחם דרך כפר הקנאים, הדרך היחידה שבגשם אפשר היה איך שהוא להגיע למקום, והנה מולו ג'יפ בריטי, שלו היה נתפס היה מחכה לו משפט צבאי. כיום הוא ממש לא מאמין כיצד הצליח להתחמק ממנו. "עוברים לביל"וי, וגם שם התפקיד לשמור על המחנה הצבאי. לבסוף נוסעים לתל-כביר על יד קהיר. שוב שמירה על מחסני נשק, כמובן גם פה מעבירים תחמושת רבה לארץ לידי 'ההגנה', וגם פה כמעט שנתפסנו ע"י קצין בריטי. ממצרים אנו עוברים לאיטליה. שם, בספטמבר 1944, סוף סוף הסכימו האנגלים בהתערבותו של צ'רצ'יל, לאחר טיפולם הנמרץ של שרת וייצמן, להקים את הבריגדה היהודית, בפיקודו של בנג'מין. טכס מרשים בהשתתפותו של שרת. אז התחלנו באימונים צבאיים כדי להשתתף בקרבות. אברהמ'ל בפלוגה מסייעת ואני כנהג. המשך המלחמה ידוע. היינו כבר קרובים לסיימה ולניצחון הגדול. לאחר הניצחון נסענו 3 ימים דרך כל אירופה עם תו הבריגדה והיינו עדים לכל האירועים הידועים שהתחוללו באירופה לאחר המלחמה. המחנות של שארית הפליטה של היהודים שנשארו בחיים, שהתקבצו מארצות שונות, פלוגות הנקם, הטיפול בפליטים. באחד המחנות פגשנו את הלל ברוידא ופרניה, בתי היתומים לילדים ומחנות נוער, עזרה לעלייה הבלתי לגלית לארץ באניות המעפילים, ופגישה עם המוני יהודים אשר הסתכלו על תו הבריגדה עם המגן דוד וצבעי הדגל הלאומי בעתיד, בהתרגשות עצומה ובתקווה גדולה. שנה שלמה לאחר תום המלחמה עדיין היינו מגויסים ורק ביולי 1946 פיזרו אותנו. כל אחד השתחרר לחוד ואני חזרתי הביתה".

ברל אפרתי

מפגש חברי הבריגדה באיטליה.

מימין לשמאל: אברשק'ה מולצדסקי,

אברהמ'ל ברוידא, ברל אפרתי,

איזי פינק ויודקה ריש

חברות הנוער

עם הקמת המדינה התחיל לזרום לארץ זרם גדול של עליית יהודים משארית הפליטה שהיו במחנות אירופה, עולי קפריסין, מכל מדינה שיכלו לעלות, ואיתם המוני ילדים ונוער שעל פי רוב איבדו את הוריהם או לא ידעו אם נשארו בחיים או היכן הם. מוסדות המדינה, הסוכנות ומוסדות יהודיים אחרים, דאגו לקליטתם בארץ. כולם ראו בזה חובה גדולה ומוסרית ועשו כל המאמצים למצוא להם בית חדש. מובן, שבראש וראשונה שלחו אותם לקיבוצים וכן הקימו מוסדות מיוחדים לילדים ולנוער בלבד. וכמובן, גם הקיבוץ שלנו ראה עצמו מחויב לתרום תרומתו בשטח זה. עברו אצלנו מספר לא קטן של חברות נוער שונות, ועל אף תנאינו הקשים בראשית התיישבותנו, עשינו כל מה שאפשר לקלוט אותם בלב פתוח, לתת להם מדריכים, ללמד אותם, לקלוט אותם בענפים ולתת להם הרגשת בית. מאירק'ה האוזר שהוא כבר בקיבוץ כ-47 שנים, מותיקי קבוצות הנוער שנשארו אצלנו, והוא בעצמו מקבוצת "יסעור" שהגיעה אלינו בשנות ה-50, כותב:

"בקיבוץ כפר מנחם התחנכו 12 קבוצות נוער וגרעינים. כל הנערים/ות הגיעו בתום מלחמת העולם השנייה. עם הקמת המדינה רוב הנערים/ות שהגיעו עברו השואה, אם כי היו גם קבוצות שבאו מארצות האיסלם, וגם מספר מסוים שנולדו כבר בארץ. כמו קיבוצים רבים, בזמנים ההם, שנרתמו למאמץ הציוני, כך גם כפר מנחם נרתם וקלט עשרות ילדים ונוער מכל גווני הקשת של הפזורה היהודית בעולם. לא תמיד הקליטה הייתה קלה ונעימה. לפעמים הייתה גם אי-הבנה לצרכי הנוער. אך עם הזמן המצב השתפר וקיבלנו חינוך טוב לערכים ולאהבת המולדת. גם אלה שעזבו אותנו, את הקיבוץ, מודים כיום בפה מלא שהקיבוץ נתן להם הרבה שלא היו מקבלים בשום מקום אחר".

מאיר האוזר

ומוסיף מאיר האוזר על קבוצת "יסעור" במיוחד: "קבוצת 'יסעור' נוסדה משתי קבוצות ילדים: 'נבטים' ו'עמיר'. ראשוני 'נבטים' הגיעו לקיבוץ בראשית פברואר 1949, ראשוני 'עמיר' הגיעו ב-1950. בסוף 1951 התאחדו שתי הקבוצות לקבוצה אחת בשם 'יסעור'. קבוצת 'יסעור' הייתה חברת נוער משך 5 שנים. מדריכי עמיר היו גבריאל שלג (כיום במעברות) ואילנה א., וכשהתאחדו עם 'יסעור' הצטרף גם משה ישראל. רוב הילדים היו יוצאי השואה, אך היו גם נערים ונערות מארצות המזרח. השילוב היה מצוין. אחר כך קבוצת 'יסעור' התאחדה עם קבוצת 'הסלע', ראשוני הבנים של הקיבוץ. איתם הלכו לצבא ולנח"ל. לאחר הצבא השלמנו את הקיבוץ והשתרשנו בו".

והנה שמות הקבוצות שהתחנכו בכפר מנחם:

1. גרעין "בבלי" - 1950-1949
2. קבוצת "זית" - 1950 - המדריך יואל ד.
3. חברת הנוער הראשונה מפולין ורומניה - 1946 - המדריכה צפורה ג.
4. חברת הנוער מבולגריה - 1949 - נוער ב'
5. חברת נוער מהונגריה "מבקיעים" - 1949 - המדריכים חיים ל. ז"ל ומשה אסף ז"ל
6. קבוצות "עמיר", "יסעור", מכל מיני ארצות - 1950 - המדריכים אילנה וגבריאל
7. קבוצת "שלהבת" - פרסים - 1950
8. קבוצת "אלון" - ינואר 1953 עזבו אותנו ועברו לקיבוץ גזית
9. קבוצת נוער "עמל" - 1955-52 - המדריך דוד פ. ז"ל.

פרק עשירי: שנת מעבר, שיכון ותיקים, מקלטי רדיו לחברים, פתיחת המוזיאון

1949

שנת 1949, אפשר להגיד, הייתה שנת מעבר. הקמנו כבר את המדינה. מלחמת העצמאות עוד נמשכה כמה חודשים, עד שכבשנו אילת. המשכנו ללחום עוד זמן קצר והגענו אף לאבו-עגילה, אך עם הסכם רודוס הגבול שלנו נקבע עד אילת.

עם כיבוש אילת יש לנו סיפור שברצוננו לספר אותו:

ראשוני כובשי אילת הייתה פלוגה מהפלמ"ח שמפקדה היה אברהם אדן, הידוע יותר בשמו "ברן", שהיה חבר קיבוץ נירים ואשר יחד עם חבריו היו גרעין פלמ"חי בכפר מנחם. כשהפלוגה של ברן הגיעה לאילת, המקום נקרא אום-רשרש, צריך היה להניף דגל ישראל המעיד שהמקום שייך כבר למדינת ישראל. תקעו מוט באדמה אך עדיין לא היה להם דגל ישראל. ברן הוריד את גופייתו הלבנה ובדיו סימנו קווי הדגל ואת המגן דוד, ברן טיפס על התורן והניף הדגל, הידוע כיום בהיסטוריה של המדינה "דגל הדיו".

בקיבוץ הייתה רווחה. עבורנו המלחמה נגמרה כבר מזמן. הילדים חזרו הביתה. גם כל מגויסנו כבר היו בבית. הקיבוץ התאחד מחדש והיה צריך גם להתארגן בהתאם. מובן, אפוא, ששיחות רבות הוקדשו לבחירת כל המוסדות והועדות ואיתם, כרגיל, ערעורים רבים, התפטרות ובחירה מחדש.

גם המשק התעורר לחיים חדשים, עם בריחת הערבים כמעט מכל הכפרים, פרט למשפחת אל-עזי, שגמלנו להם את אשר עשו למעננו משך כל הזמן, וטיפלנו במוסדות המתאימים, שהמשפחה לא תיפגע במלחמה, ופרט לכמה אחים, המשפחה באמת נשארה במקום, ועד היום חיה אתנו בשכנות טובה. לאחר כיבוש תל אספי הסתבכנו קצת בקשר ל"שלל המלחמה", טרקטור גדול אחד "אימצנו" לעצמנו, אך התנועה החליטה שהוא מגיע לשער הגולן, שכידוע נאלץ לעזוב הנקודה לזמן קצר בשעת הקרבות, והקיבוץ סבל נזקים כבדים. מסרנו הטרקטור לשער הגולן בהתאם לתביעת התנועה, אך לא בשלמותו, והיה לנו דין ודברים עם בית דין התנועה ומספר שיחות הוקדשו לנושא זה ובכלל לבעיית "שלל מלחמה", שהתנועה התנגדה בכל התוקף שקיבוצינו ייהנו מזה. כאמור הייתה לנו רווחה מסוימת. עם בריחת הערבים מכפריהם בסביבתנו התפנו גם הרבה מאדמותיהם ומוסדות המדינה הציעו לנו, באופן זמני, לעבד ולזרוע אדמות אלה, וכמובן הגדילו הכנסות הפלחה. לאחר זמן אדמות אלו נמסרו למשקים אחרים, עד שנקבעה סופית ע"י מקרקעי ישראל המשבצת הקרקעית שלנו. הדבר היה גם קשור במאבק על מכסות המים עבורנו תמורת ויתור מסוים על חלק מאדמותינו שעידדנו אותם. גם ענפי החי התרחבו. המשק גדל, ועם העלייה ההמונית שהתחילה לזרום למדינה, קלטנו כאמור חברות נוער, גרעינים וילדים רבים.

הקיבוץ מנה אז 216 חברים, 7 הורים, 40 נוער. יש לציין שבאותה תקופה הילודה הייתה יחסית גבוהה, כ-15 תינוקות ממוצע לשנה. חזרנו גם לשיחות החברתיות שהיו ערות, לאינפורמציות מדיניות ותנועתיות שתמיד מילאו חדר האוכל בחברים רבים. המעורבות בענייני התנועה וענייני המפלגה והמדינה הייתה רבה, והערות האידיאית והשייכות הפוליטית המשותפת הייתה כמעט נחלת כולם. הייתה זו "קולקטיביות רעיונית", שהייתה אצלנו מובנת מאליה, איש לא הרגיש ולא חשב שמישהו כפה אותה עלינו, כפי שיריבינו הפוליטיים ניהלו תעמולה והסתה נגדה ועיוותו תוכנה ומהותה.

אך יש לציין שהיו גם חברים מעטים שעוררו השאלה: האם עם הקמת המדינה, הקמת צבא הגנה לישראל ופיזור הפלמ"ח, יש לקיבוץ אותו תפקיד לאומי שהיה לו קודם? לעומתם, בפי כולם כמעט, טענו יתר החברים שדווקא עכשיו עם הקמת המדינה, המתחילה לבנות עצמה, יש צורך בפיזור האוכלוסייה לאורך כל הגבולות לבנות החקלאות ואספקת מזון למדינה, שמירה על הגבולות כעזרה לצבא ובעיקר מקום יצירה, יחיד במינו בארץ, ואף בעולם, לערכי אנוש חדשים ולאורח חיים שיתופיים, שגם ביכולתם

הכלכלית והמשקית מגיעים להישגים ראויים לציון. ואין פלא שבאותה תקופה "חלון הראווה" של המדינה היה עדיין הקיבוץ, שרבים באו לבקר אותו, ללמוד, לחקור ולהתפעל. התמונה הזו תשתנה, לצערנו, במהלך השנים המאוחרות של חייו. וכמובן, היו כמה וכמה שיחות חברתיות שברובן היו מוקדשות לשיתוף ולא להאשר חורגים ממנו. יש אשר טענו שמלוא השיתוף כאילו מנוגד לטבע האדם, ועל הסוס הזה של "טבע האדם" עוד ירכבו רבים, משך הזמן, ובעיקר מהדור השני. לעומתם טענו רבים, באותם הימים, ש"בכוח היחד" אפשר לעשות יותר גם לרווחת הקיבוץ וגם לרווחת הפרט. גם הפעולה התרבותית התחדשה, חדר קריאה מסודר, הרצאות, הקמת מקהלה יפה בניצוחם של מנצחים מהחוץ, שהתפרסמה גם בחוץ, קיום החגים המסורתיים בצורה הולמת ומכובדת ומלאי אורחים מהחוץ. אמנם, גם אז לא חסרו עזיבות חבריים, טענות נגד חוסר הרגשת בית והזנחת הפרט, אך בדרך כלל הייתה אווירה טובה וכולם נרתמו לקדם הקיבוץ. גם בבעיות השיכון חלה התקדמות, ובאותה שנה הוחלט על הקמת שיכון ותיקים וכן קניית מקלטי רדיו לחברים. מפעל מיוחד היה פתיחת המוזיאון, הידוע כיום כ"מוזיאון השפלה", הנמצא בחסותו של משרד החינוך, ואלפי תלמידים מכל חלקי הדרום מבקרים אותו כמעט יום-יום. גם הקונספציה של המוזיאון הזה היא שונה ממוזיאונים אחרים והיא בנויה בעיקרה על הפעלת התלמידים, כשלושת חומרי יצירה שהמוזיאון מספק. לצדו של המוזיאון ניתן מיוחד המציג החפירות והממצאים, שחברינו אספו משך שנים בשדות כפר מנחם ובתל אספי, המעידים על ישוב יהודי קדמון בימי תקופת התנ"ך.

מהתאריכון של אברהם'ל ברידא:

5.2.49: הוחלט לבנות שיכון ותיקים, 34 מ"מ, אחד וחצי חדרים + שירותים.

21.5.49: הוחלט לקנות מקלטי רדיו לחברים.

11.49: פתיחת המוזיאון.

מהפרוטוקולים של שיחות קיבוץ ב-1949:

התקיימו 51 שיחות. כאמור, על האופי הכללי של השיחות מסרנו כבר בסקירה לעיל. כאן נציין החלטות מיוחדות.

12-3.1.49: על משפט הטרקטור ואינפורמציה על פסק דין התנועה.

18.1.49: קורס של ועדת התרבות. בניין בית ילדים חדש. אברהם פ. לקורס קצינים. דיון על גרעין "לחירות". החלטה לקלוט קבוצה של חבריו של יודקה ופנינה וכיום משה דומב, רגינה וכו', קליטת נוער ומדריך לגרעין. אנשים לתפקידים. היינץ נבחר להחליף מתתיהו כמזכיר, שיצא להיות אחד העורכים של "בשערי", באותם ימים עיתון הפלמ"ח וחבר הסופרים הצעירים שנקראו אחר כך "סופרי דור תש"ח".

29.1.49: מפעל הקמת מוסד. גרעין "לחירות" עוזב אותנו ועובר לשער הגולן. מיפה מתאוננת על הקשיים בקבלת ילדי הקבוצה של משה דומב. בקשר להקמת מוסד משותף עם רבדים, אשר חלק ניכר מחבריהם חזרו מהשבי הירדני, ולאחר תקופה מסוימת היותם אצלנו, עברו למשק שנלר, התגלו חילוקי דעות ונוצר מתח חברתי, ולאחר מכן מסיבת פיוס מוצלחת והתחלה של שיתוף פעולה בהקמת המוסד החינוכי הידוע כיום בשמו "צפית". אנחנו ורבדים היינו הראשונים, ואחר כך הצטרפו עוד קיבוצים, וכיום המוסד מונה למעלה מ-700 תלמידים, כ-120 מורים, אולפן, ספרייה גדולה ועוד מוסדות חינוכיים.

26.4.49: שותפות משולשת במוסד, גם קדמה הצטרפה אלינו ולרבדים. דנים על חג העשור לעלייתנו על הקרקע. תובעים לצרף לוועדת העשור מתתיהו. חיים ב. נבחר למרכז משק. דיון על התקציב. מציעים 8 ל"י לחבר לשנה, ו. המשק מציעה 6.

1.5.49: ויכוח בהצעה לעבוד בשבת במקום ה-1 במאי. כיצד לחוג חג העצמאות?

21.5.49: לידה נבחרה למזכירת הקיבוץ. היא מערערת.

22.5.49: המשך הדיון על רדיו ושיתוף. התקבלה הצעת ו. חברים שכל הקיבוץ מתגייס למטרת רכישת רדיו לכולם. בעניין השיתוף מציעים לקבוע תקנון שיובא להלן.

13.6.49: בירור לקראת המועצה בענייני שיתוף ("הקומקום הידוע") וכן על שינוי ערכים בעניין מעמדו של הקיבוץ לאחר הקמת המדינה. ירדנו מ-8% שהיינו לפני הקמת המדינה בעקבות העלייה ההמונית. את הדיון פתח זליג ג.

15.6.49: המשך הדיון על השיתוף. צפורה ד.: "מוטב פחות אידיאליזציה מאשר שקר מוסכם. חברים רבים טוענים שיתרון הקיבוץ גם כיום. זה לא נכון שיש אינפלציה של ערכי הקיבוץ. הקומונות התפוררו עם התעשרותן. גם בעידן המדינה עלינו לשמור על איזון בין צרכי הכלל ודאגה לצרכי הפרט".

16.6.49: המשך הדיון הרעיוני. לבלה יש ספקות להמשך מפעלנו, באם לא נדע להוריש לילדינו את ערכי הקיבוץ. היינץ רואה עיקר הבעיות בהגשמת השיתוף. מתס מקשר בין חברות, שיתוף וחיים אידיאליים.

28.6.49: היינץ וברוך מחליפים באופן זמני תפקיד המזכיר עד שובו של מתס מ"בשער".

2.8.49: דיון על הקמת המוסד אצלנו ביחד עם רבדים.

15.8.49: משלישים שטח הפלחה והתארגנות הפלחים בהתאם.

23.8.49: דיון על המקלחות "הפרטיות" שצצו אצל חברים. מחליטים שבלי אישור יורידו אותן. איצל מוסר ששטח המזרע שלנו השנה יגיע ל-8,000 ד'.

24.10.49: מהבחירות: חונקה - בא-כוח, חיים ב. - מרכז משק, מזכיר - זלו, ריכוז המפעלים - שלמה ש.

12.11.49: בעיות לול פק. ראוי כאן לספר על לול פק. עם הקמת המדינה הייתה תקופת "הצנע" המפורסמת. בין היתר היה מחסור רציני בבשר. בתקופת המלחמה נתקע חבר שלנו אריה פ. באמריקה, כשנסע לביקור הורים. הוא היה איש הלול שלנו בכפר מנחם ונדמן לעבוד בזמן המלחמה בלולי מייקל פק בניו ג'רסי, אחד הלולים הגדולים במקום. זן מיוחד שפק טיפח היה מיועד לבשר עוף, לצבא האמריקני. פק היה יהודי אך רחוק מהציונות. בשמעו מאריה לאחר הקמת המדינה על המחסור בבשר אצלנו, הוא הציע להקים בכפר מנחם לולים לבשר במתכונת שלו, והבטיח כל עזרה. ואכן עזר ללא כל תמורה. שלח לנו את להקת האפרוחים הראשונה מהזן לבשר (היה זה מבצע ראשון ומיוחד במינו של אל על שגילה יחס יפה) וסיפק לנו האספקה למזון לתקופה הראשונה (שר החקלאות דאז, פ. לבון, נסע לחוה של פק כדי להיווכח במו עיניו היתרון הגדול של התוכנית, אחר כך אישר להביא אספקה). בדרך כלל אישרו הבאת מזון רק לולים שהטילו ביצים. פק שלח לנו גם חומרי בניין להקמת הלולים הראשונים, והקימונו מערך, יחסית גדול, עם שלוש שלוחות - ביצי הדגרה, מדגרה גדולה, לולי בשר, ולבסוף גם משחטה עצמית עם חדר קירור גדול, והופענו ראשונים בשוק הישראלי עם בשר עוף קפוא, שנהפך משך הזמן למצרך נפוץ בכל הארץ. הקמת המדינה, השפעת אריה, בניין לולי פק בכפר מנחם, קירבו פק לארץ, היה אורח קבוע שלנו, בא לעתים קרובות לבקר הלולים שלנו, היה יורד לעבוד קצת, ונהפך לידיד גדול של הקיבוץ. לימים, כשענף הלול בניו ג'רסי פשט הרגל, ופק היה במצוקה, הקיבוץ עזר לו והחזיר לו כסף תמורת השקעתו ואדיבותו היוצאת מהכלל.

השנה (1996) נפטר בשיבה טובה. יהיה זכרו ברוך.

מעלוני הקיבוץ של 1949

לצערנו, בכמה עלונים הכתב הוא בלתי קריא. נביא רק קטעים מסוימים:

מעלון הקיבוץ מ-12.4.49 - ברכה לקיבוץ לחג חירותנו בפסח ראשון במדינתנו העצמאית: ...השנה אנו חוגגים חג הפסח לאור מציאות חדשה. מציאות שמשמעותה מבטאת שם החג עצמו - "חירות". השנה אנו

מרגישים תוכנו של החג, עצם מהותו במובנו המלא. אנו חוגגים חג חירותנו במדינתנו החופשית - מדינת ישראל. בזמננו התגשם חלום כל הדורות. אבות אבותינו שישבו בסדר ליל הפסח בין זרים, ורק קראו בהגדת פסח, עם געגועים לחירות ולזמנים מלפני אלפי שנים, כשהייתה קיימת עדיין עצמאות ישראל בארץ האבות. הפעם, שנה זאת היא חוליה בשרשרת הארוכה המגשרת מעל אלפי שנות גלות לימים הקדומים שלנו, כהמשך טבעי של החיים החופשיים, חיי חירות של העם, שנפסקו עם חורבן ירושלים ואובדן עצמאותנו...

בבית

זליג ג. יחליף שלמה פ. כמדריך הגרעין בזמן היעדרו מהבית. דבורה'לה נבחרה כסדרנית עבודה במקומו של דוד פ.

קרקעות: הקבה"א הודיע לנו שלאחר החלוקה הסופית של האדמות בדרום, נקבעו בחלקנו האדמות הבאות: מסמיה הגדולה - 1,859 ד', מסמיה הקטנה - 1826 ד', טינה - 2,996 ד', תל אספי - 2,500 ד'. סה"כ - 9,181 ד'.

ילדי המוסד: הגיעו לחופש פסח.

צבא: אדולף אדלר עומד להשתחרר מהצבא.

באותו עלון אנו קוראים סקירות על ענפי המשק: גן הירק, מטעים, הרפת, הנגרייה, מפעל המתכת, המסגרייה, המוסך, המאפיה, דיר, מספוא, מחסן התבואות.

מסיכומי עבודה חצי שנתיים:

ענפי ייצור וכלליות	18,008	י"ע	45 % מי"ע בפועל.
שירותים וימי שבת	22,244	"	
סה"כ ימי עבודה בפועל	40,252	"	152 י"ע לעובד.
שבתות	7,932	"	
סה"כ	48,184	"	שזה 264 עובדים

תוכנית ההשקעות של תש"ט

מקרקעין:	בנייני משק	7,600	ל"י
	בנייני ציבור	11,650	"
	מים	3,950	"
	ביוב	1,500	"
	מטעים	800	"
	שונות	940	"
	סה"כ	26,440	ל"י
מטלטלין	אינוונטר יצרני	25,800	"
	צרכני	5,090	"
	סה"כ השקעות	57,330	ל"י

הצעת התקציב לחברים בתש"ט

כלכלה	91.250	ל"י	מים	1,000	ל"י
הלבשה	11.500	"	פעולה צב.	0.200	"
הנעלה	5.000	"	הפחתה	10.000	"
כביסה	3.000	"	שונות	0.500	"
דירות	4.500	"			

גינות נוי	0.750	"	סה"כ	167.750	"
אספקה קטנה	8.000	"	עזרת קרובים	3.500	"
הוצאות חברים	6.000	"	הורים במקום	3.000	"
תרבות, ספר.	4.500	"	החזקת ילדים	70.000	"
מס אחיד	10.000	"			
בריאות	5.000	"	סה"כ	243.750	"
מסים ותרומות	7.000	"	כלליות	66.250	"
לחבר לשנה	1476	"	סך כולל	310.000	ל"י

מעלון הקיבוץ, 30.4.49בבית

עד עכשיו ירדו 708 מ"מ גשם.

פגישה בין מזכירות הקיבוץ ומזכירות רבדים על שיפור היחסים בין שניהם. נתקבל מכתב מהעורך של "ניו-יורק מירור", שביקר אצלנו. בין היתר הוא כותב: "...כותב אני לכולכם, כיוון שהכנסת האורחים וידידותכם משך ביקורי ישארו לעולם בזיכרוני... אתמול נאמתי בבית הכנסת החופשי במונט וורנון. זאת הייתה צריכה להיות פגישה אינטימית של מספר ידידים ומנהיגי התנועה הציונית במקום. אולם התברר שהופיעו מאות. דיברתי שעה ורבע. הראיתי להם תמונות הקיבוץ. סיפרתי להם על חיי הקיבוץ, על ישראל ובניינה. אולי אוכל להשיג עבורכם את המכוונות הנחוצות לכם... דיברתי על קיבוצכם בשתי תכניות רדיו, ובתכניתי עוד הרצאות עליכם..."

החוב שלנו לבנקים ל-31.3.49

סוכנות ותקציב	68,596.151	ל"י
לאומי	16,523.847	"
בנק הפועלים	7,555.628	"
קרן השוה"צ	5,552.317	"
קופות מלווה	1,071.734	"
הלוואה וחסכון	662.280	"
ניר	19,100.208	"
בנייני ציבור	1,128.711	"
בנק מרכזי	6,889.284	"
ביצור	2,365.707	"
סולל בונה	2,365.101	"
שונים	6,799.990	"
<u>בלי זמן פרעון</u>	<u>7,213.538</u>	"
סה"כ	148,257.396	ל"י

מתוך מאמרים...

"...המלחמה הרסה כל זכר של אידיליה זעיר-בורגנית. שמטה היסוד מתחת רגלי כולם ודחקה אנשים צעירים ובלתי מוכנים לתוך מערבולת קשה עקובת דם. במקום המרד הבריא באבות, נשארו זיכרונות,

סנטימנטים, געגועים... כשהינך מקשיב לסיפורי הניצולים, מתכווץ הלב מאימה. אולם ההרגשה של השתתפות בצער אינה צריכה לחסות ולמחוק הסתכלותנו הרצינית בבעיות המלוות אופי העלייה הנוכחית... כל הנחות היסוד עורערו... במקום להט נעורים - ייאוש... במקום אידיאל - אנוכיות וזלזול. במקום רצון לזיכרון לטובת הכלל - נהייה אחרי הקל, הנוח, רצון 'להסתדר...'. אנו צריכים להיות סובלניים מאד, אולם סובלנות זו אסור שתהיה קנה מידה 'מודרני' כלפי עצמנו. להפך... עלינו להיות כפליים נאמנים לעקרונות חיינו ולא לסטות מהם... מזהירה בפני בליל השפות הזרות הנשמעות אצלנו... קוראת לגיבוש וליכוד הקיבוץ".

תמר מן

תגובות:

"נגד המסורת: הנה עבר פסח, מחר 1 במאי. יש בקיבוץ סוג חברים שתמיד נאלצים לעבוד בימי חג ומועד, הלא הם עובדי בית הילדים, דיר, רפת, מטבח, לול. ישנם, כמובן, כל מיני סידורים בענפים המאפשרים לחבריהם ליהנות מימי חג, אך סידורים אלה או שאינם קיימים בכל הענפים, או שאין מספיק אנשים. הנה ידוע, למשל, שציזלינג, אפילו בהיותו שר, היה עובד בתורנות בחדר האוכל כל פעם שהיה בבית. גם חזן נוהג כך. כך יאה לאנשים גדולים. הנה היום גיוס להוצאת גזר. מחר 1 במאי. חברים רבים רוצים לנסוע לרוחמה. אין ספק שכל עובדי הדיר עבדו בפסח, גם הרפתנים, גם עובדי בית הילדים, גם עובדי המטבח. אך ישנם חברים שבתוקף תפקידם או עבודתם שוהים בעיר. בימי חג הם נחו, בכל שבת גם כן, לפי המסורת שלנו גם נהנו ממנוחה שלמה גם בפסח, גם בשבת, ביום גיוס וגם ב-1 במאי, ובודאי גם ביום העצמאות. יש לפעמים וכדאי לחשוב, האם להמשיך בנוהג זה?".

במשק:

רפת	95	ראש	9,609	ליטר חלב באפריל
דיר	343	ראש	8,219	ליטר חלב "
לול	1,427	מטילות	16,971	ביצים
פרגיות	3,731			
אפרוחים	1,800			

רשמי חג: ה-1 במאי הראשון במדינתנו עבר זה כבר, אך כדאי להקדיש לו כמה שורות. טכס הנפת הדגל היה ללא ספק פשוט, ולכן כה מוצלח. כן גם מסיבת רעים באותו ערב. נדמה לי שמזמן לא שררה בחדר האוכל אווירה כה מתאימה לחג, כמו באותו ערב. מבחר השירים שהושמעו הלמו יפה המסיבה, השרו על קהל השומעים רוח של השתתפות ומעורבות בגורל וקשר עם עמלי העולם. אף יואל הצליח בקישוט נאה של חדר האוכל...

מסימני הימים: ואדי בורשיין יוצא מרגלי תל אספי ונמשך מערבה אל הים. פעם היה ואדי סתם, ערוץ שחצה אדמות ערביות. לפני כשבועיים נפגשו שני טרקטורים, האחד על הגדה הדרומית והשני על הצפונית. הטרקטורים משתייכים לקיבוצנו ולקיבוץ "קדמה". הטרקטורים שחרשו אותה שעה איש איש אדמת משקו החליפו ביניהם ברכות שלום, שמחים על שזכינו לכך. קיבוץ "קדמה" היה לשכן הקרוב ביותר שלנו. תבורך השכנות!

מעלון הקיבוץ מס' 12, 21.6.49

בבית

החודש האחרון הצטיין במיוחד במתח חברתי גבוה. גם בשטח העבודה סביב הקציר ניכר היה מתח רב. מספר גדול של חברים, גרעין ונוער עבדו בעבודות הקשורות בענף הקציר. במשך הזמן התקיימו 9 שיחות קיבוץ:

1. לידה שוחררה מתפקידה כמזכירת קיבוץ (למעשה לא כיהנה בתפקיד זה).
 2. איטה נבחרה למחסנאית הנוער במקומה של לזקה.
 3. משה אסף וחיה פייגין נבחרו למדריכי הנוער ההונגרי, שעומד להגיע.
 4. יואל דרום נשלח לסמינר המורים.
 5. ברוך נבחר למזכירות וממלא תפקיד מזכיר משך חודש ימים.
 6. שתי שיחות ערות היו מוקדשות לענייני חינוך. בדברי החברים שהשתתפו בוויכוח הובעה דאגה לחוסר שיכון מתאים בבתי הילדים, תנאים סניטריים ירודים ובפרט חוסר חצרן.
 7. שלוש שיחות היו מוקדשות לבירור בעיות שעמדו במועצת הקבה"א. בשיחות אלו השתתף מספר רב של חברים ויש לציין שהערות הייתה רבה. אברהם א., היינץ ואלן נבחרו כנציגי הקיבוץ.
 8. משה י. מסר דו"ח על קבוצת ילדי הגולה.
- לאחר הפסקה של שנתיים הוחג השנה חג הביכורים. על יד שער המשק הוקמה במה מיוחדת. כל הענפים, פרט ללול, הגישו ביכוריהם. במיוחד יש לציין התהלכה היפה של הטרקטורים והכלים החקלאיים. קבוצות הרקדנים והרקדניות רקדו ריקודי הביכורים. התבלטה גם השתתפות הילדים שהוסיפו מחייהם והווייתם לרשמי החג. במוצאי החג התקיימה מסיבה נאה על הדשא.

ילדי הקיבוץ
מביאים ביכורים

הדסה כותבת רשימה על סיור במשק, אך במהות הרשימה בעיות השיתוף שהעסיק הקיבוץ לאחרונה בשיחות רבות, והפעם היא סוקרת המקלחות ה"פרטיות" שצצו כפטריות לאחר הגשם, ומזהירה בפני "מעמדות" שיכולים להיווצר בקיבוץ.

מעלון הקיבוץ מס' 13, 19.11.49

בבית: הננו עומדים אחרי גמר הבחירות השנתיות. יש לציין שהבחירות, בדרך כלל, עברו בסדר. ללא זעזועים מיוחדים, ללא סירובים עיקשים. התקיימה פגישה בין באי-כוח הקיבוצים השכנים ובין הקבה"א בדבר הקמת מוסד חינוכי אזורי. המגמה להקים מוסד אחד בנגבה. בקיבוץ קיימת החלטה לפעול למען מוסד שיקום אצלנו. הדבר נעשה אקטואלי ויש להציע תוכנית מרחיקת ראות. יתכן ויש לחשוב על שני מוסדות בנגבה ואצלנו. השיחה אישרה את התוכניות להקמת לולי פק.

לידה סיימה עבודתה בבית החולים הממשלתי בבאר יעקב. נתקבלו מכתבים מלאי תהילות ותשבחות על עבודתה זו.

מתתיהו סיים עבודתו ב"בשער" ועומד לחזור הביתה.

ברל קיבל רשיון נהיגה לאוטובוס ויתחיל לעבוד ב"דרום יהודה".

המאזן תם ונשלם. רבים מהקיבוצים באים ללמוד אצלנו על ארגון העבודה בהנהלת החשבונות. מתיק הבא-כוח: משקנו נכלל ברשימת משקי הביסוס. אושר לנו לביסוס המשק 60 אלף ל"י. מהסכום הזה יש לנכות התקציבים שקיבלנו מהסוכנות בשנות תש"ז ותש"ח בסכום כולל של 20 אלף ל"י. יוצא שלזכותנו נשארו 40 אלף ל"י. זהו בערך הסכום הסטנדרטי שאושר לכל משק בגילנו. אנו מערערים על הסכום הזה ויתכן שנצליח להעלותו ב-6-7 אלפים ל"י... כן אושר לנו אוטו ג'.מ'.ס'. של 6 טון וטנדר אינטרנציונל של 3/4 טון. בסוף החודש נקבל כנראה חלק מהפרות האמריקניות וגם זה על חשבון הביסוס... מתנהל מו"מ עם הדואר הראשי על פתיחת סניף דואר אצלנו. קיבלנו הבטחות שהסניף יקום.

במסגרת המפעל לשיכון ותיקי ההסתדרות, הוקצב מיליון ל"י לשיכון הותיקים במשקי הביסוס. כל משק יקבל 16- ועד 24 חדרים. עבודת הבנייה תבוצע ע"י סולל בונה. כפי שנמסר, הבתים נאים. כל יחידת דיור מורכבת מחדר גדול, מרפסת וחדר שירות. חלוקת החדרים היא לפי מספר התושבים בכל משק ומשק. אנו נקבל כנראה 20 חדר. מתנהל מו"מ עם הממשלה באמצעות המרכז החקלאי על הקמת בתי-ספר בישובי העובדים. תביעתנו: להקים אצלנו שני בתי-ספר.

אוכלוסיית כפר מנחם ב-30 לספטמבר 1949

זכר	סה"כ נקבה	
80	71	151 חברים
11	10	21 מועמדים
33	20	53 זמניים
124	101	225 סה"כ חברים
2	3	5 ילדי גרעין
47	32	79 נוער עולה
7	4	11 הורים
70	64	134 ילדי הקיבוץ
2		2 ילדים מהחוץ
1	1	2 תושבים לא חברים
15	9	24 ילדי גולה
268	214	482 סה"כ נפשות במקום
2	2	4 ילדים בחו"ל
7	1	8 ילדים בארץ מחוץ למקום
3	4	7 חברים בחו"ל
12	7	19 סה"כ נפשות מחוץ למקום
280	221	501 הסך הכולל

אדמות כפר מנחם בשנת תש"ט

דגנים לגרעיניים 4,160 ד' זבל ירוק 750 ד'

קטניות לגרעיניים	" 463	כרוב שחור	" 5,576
שחת	" 450	תפוחי אדמה	" 52
חציר ירוק	" 131	גן ירק	" 98
גידולים שונים	" 18	מרעה זרוע	" 95
סה"כ			11,793
עצי פרי גלעיניים	" 12	כרמי גפן	" 38
עצי פרי גרעיניים	" 22	סה"כ מטעים	" 72
משתלת צבר	" 1.5	חורשות	" 22.5
טרשים	" 564	בור	" 320
דרכים ותעלות	" 75	חצר	" 145
הסך הכולל			12,993

מעלון הקיבוץ מס' 14, 5.11.49

המזכירות מסרה פרטים על הבעיות שדנו בהן, בעיקר עניינים רבים הקשורים בשיכון, ענייני הגרעין "לחירות" העובר לשער הגולן, ערעורים של בעלי תפקידים, ענייני חינוך ושאלות הקשורות לענפים. יעקב שוצברג ממרחביה הרצה על בעיות משק והתיישבות.

מתתיהו מסר אינפורמציה פוליטית על המו"מ עם מפא"י. ההשתתפות הייתה גדולה למעלה מן הרגיל. נוכחו כ-125 חברים.

רינגל יחליף את חיים מ. בתפקיד המא"ז.

המקהלה חידשה פעולתה.

תגובות: כשפונה חבר קיבוץ למרכז המשק ומבקש הגיף לנסיעה להצגה, מתקבל על הדעת שמרכז המשק דוחה הפנייה, ואפשר להגיד ששניהם בסדר. אבל... כשחבר פלוני לוקח אותו גיף באותו ערב ונוסע לאותה הצגה מבלי לשאול מרכז המשק - אי אפשר להגיד שזה בסדר. מה כאן זכויות היתר? מי קבע אותן ומי עומד מאחוריהן? האם הזכות לנסוע בגיף לחדר האוכל לארוחת הבוקר מקנה גם זכות יתר לנסוע לרחובות להצגה? רשות הדיבור למרכז המשק.

נספחי שנת 1949

קיבוץ "המנוף" שנקרא בזמנו קיבוץ "יודקה".

בחודש מרץ 1949 התקבלה החלטה בשיחת הקיבוץ לקבל כמועמדים במגמה לחברות - קבוצת חברים שמנתה 12 מבוגרים עם 6 ילדים. הפנייה באה ביוזמתם של חברי הקיבוץ יודקה ופנינה ריש, שהשתייכו ארגונית לקבוצה הזאת לפני עלייתם ארצה מפולין.

מי היא החבורה שהתדפקה על דלתות כפר מנחם?

"למען ההיסטוריה, שמתס טורח כעת להעלותה על הכתב, אקדיש דבריי ואספר קורות קיבוץ הכשרה 'המנוף' (בכפר מנחם הודבק לנו השם 'קיבוץ יודקה').

ובכן, באביב 1939 התקבצנו בעיר ולוצלבק שעל הנהר ויסלה 50 חברי השומר הצעיר, במטרה לקיים קיבוץ הכשרה לפני העלייה. היינו יוצאי 3 גדודים תנועתיים: 25 חברים מגדוד 'בחזית' בורשה, 15 חברים מגדוד 'תל חי' מלודז' וכ-10 מגדוד 'נפתלי' מקאליש וסביבתה. היינו רק חלק מהגדודים הנ"ל. יתר החברים נשאו במקומותיהם, כדי להדריך חניכי התנועה הצעירים ולדאוג להחזקתם וקיומם התקינים של הקנים במקום.

חיי הקיבוץ בוולוצלוק התנהלו בצורה משביעת רצון, פעולות תרבות וגיבוש חברתי פרחו. התחלנו להתכונן נפשית לעלייה, כמובן בלתי לגלית, אולם שר ההיסטוריה גזר אחרת. ב-1 בספטמבר 1939 נאלצנו לסגור ההכשרה ולהתפזר איש איש לבית הוריו. הגרמנים הבעירו אש המלחמה באירופה, ואנחנו טולטלנו בסער הימים. היינו אחוזי דאגה למשפחותינו ופחד מפני הגרמנים שלא הסתירו מזימותיהם כלפי עמנו. אנחנו הצעירים ידענו שנהיה הראשונים להתנכלויות הרשע שלהם.

אולם מהלך האירועים - חוזה ריבנטרופ-מולוטוב - הדליק בנו זיק של תקווה ליציאה מן המיצר בו נקלענו. לפי ההסכם הנ"ל, חצי פולין המזרחית 'שחררה' ע"י הצבא האדום. אוויר חופשי נשב משם. וללא היסוס נהרנו, רוב חברי ההכשרות, לעבר השטחים הסובייטים, מבלי לחכות ולראות מה ילד יום. האינסטינקט הבריא הכתיב לנו לעבור לשם, בהיותנו חדורים אמונה במשטר הסובייטי השוחר טוב... כעבור ימים ספורים, רוב חברינו הצטרפו לזרם הפליטים הנוהרים לשם, נהנים מאווירה חופשית, נעים ונדים עכשיו ללא תכלית וללא תקווה לבאות.

בסערת הימים האפלים שוב הבקיע לנו אור קלוש. העיר וילנה צורפה לליטא, העצמאית עדיין מבחינה לאומית ופוליטית. האות ניתן, ואלפי חברים מכל התנועות החלוציות מצאו עצמם במה שנקרא 'ריכוז וילנה' המפורסם. קיבוצנו 'המנוף' התארגן מחדש והקמנו ההכשרה שלנו בעיירה הליטאית קיידאן במרכז ליטא. שוב נהנינו מחיים תוססים אחוזי תקווה לעלייה ארצה ולהקמת קיבוץ עצמאי. מנינו 59 חברים וחברות, ולאחר שמרדכי אנילביץ, מירה פוכרד ושמואל ברסלב עזבו אותנו, וחזרו לפולין, כדי לשקם התנועה שם, נותרנו 56 חברים. הקיבוץ חידש ימיו כקדם. אך הכיבושים המדהימים של הגרמנים באירופה והידיעות על מצבם המדכא של משפחותינו, העיבו על מצב רוחנו והקדירו פנינו. חדות נעורים ומועקת הלב שלטו בערבוביה.

העולם היה טעון מתח עצום. הגרמנים כבשו 'בבליץ' כמעט כל אירופה ואנחנו חיינו באשליה לעלייה ארצה ובהרגשת ביטחון ואמונה בחוסן הצבא האדום. הרי בעינינו המשטר הסובייטי הנאור הקרין כוח ויציבות.

אשר יגורנו בא. בקיץ 1941 פלשו הגרמנים לברית המועצות, וביום השני למלחמה נמצאנו כולנו בכבישים המוליכים לעומק ברית המועצות, ללא צידה לדרך, ללא כסף, צועדים ימים ולילות מאות ק"מ, כשהגרמנים מזנבים אחרינו, מרחק כמה שעות הליכה... לבסוף הגענו לעומקה של רוסיה הגדולה. עתה

התחיל המאבק האכזרי להישרדות. אחרי המלחמה התברר שרק מחצית מחברינו הצליחו להגיע למקום מבטחים. היתר נספו יחד עם כל יהודי ליטא.

תקופת המלחמה עברו חברינו בברית המועצות, מפוזרים במקומות שונים בתנאים אכזריים, נאבקים מאבק יום-יומי לקיומם הפיזי, אך בתקווה גדולה ובביטחון שהגרמנים בסופו של דבר יובסו, והשמש שוב תזרח בעולם החופשי. נרתמנו למען המאמץ המלחמתי ולמען הניצחון. שניים מבינינו התגייסו לצבא הפולני של ואנדה וסילבסקה, שניים לצבא אנדרס ושניים לצבא האדום, לדביזיה הליטאית. השאר נתנו חלקם בקולחוזים ובבטליוני-עבודה. חבר אחד שלנו, קובה שצ'נסקי, נפל בקרבות של הדביזיה, וסמק קיבייקו שלנו איבד רגל בקרבות של הצבא הפולני. שלושה מבינינו טעמו טעם 'הגולאג'.

זכינו ליום השחרור, אך שמחה לא הייתה בלבנו. חזרנו למקומותינו ולא מצאנו שריד ממשפחותינו, לא בית מצאנו ואף לא קבר... אך שוב נצנצה קרן אור באופק. התנועה חיה וקיימת ופועלת במלוא המרץ! יש קשר עם הארץ. הגיעו שליחים מהקב"א, וביניהם שייקה וינר האבהי, המביא מ'שם' משב רוח רענן ותקווה חדשה.

חברי 'המנוף' התחילו לחזור לפולין, טיפין טיפין. התחלנו לקבץ נידחינו ולערוך מאזן מהנשארים בחיים. הצער והיגון לחברינו שלא זכו ליום הגדול היו קשים, אך יחד עם זה התמלאנו גאווה בחברי 'המנוף' שנטלו חלק נכבד במרד גטו ורשה, והם: מרדכי אנילביץ', מפקד המרד, מירה פוכרד חברתו, מפקדת כיתה לוחמת, שמואל ברסלב, חבר הנהגת המחתרת ועורך ראשי של פרסומי התנועה, שרה'נקה (רחל זילברברג), רבקה שפירשטיין וטובה פרנקל. אלה ששת הלוחמים יוצאי 'המנוף'. אחוז נכבד מתוך כ-500 חברים-לוחמים ביחידות של השומר הצעיר, עזי גבורה, נוקמים דמם וכבודם של בני עמנו הנכחד.

מספר חברי 'המנוף' שחזרו, חלקם הגדול מברית המועצות, ואחרים שהסתתרו עם מסמכים מזויפים - היו קרוב ל-40. רובם נחוישים בהחלטתם להמשיך בתנועה ובדרך להגשמת חיי קיבוץ בארץ. בינתיים סידרנו חיינו במחנות 'אונרה' בגרמניה ונאבקנו יחד עם שארית הפליטה לעלייה ונגד 'הספר הלבן' הבריטי. שתי משפחות שלנו, ביניהם שמואל ולילית, היו בין מעפילי האנייה 'אקסודוס' ועברו כל התלאות יחד עם בניהם הרכים.

ראשוני חברינו שהגיעו ארצה נקלטו בקיבוץ להבות הבשן, בהסכם עם הקיבוץ שכל יוצאי 'המנוף' יצטרפו אליהם בהגיעם ארצה. אנחנו בגרמניה, כמובן, שמחנו שיש לנו כתובת, ונבוא אל הנחלה והמנוחה כשנגיע למולדת. אך מהלך העניינים הנחילו לנו שוב אכזבה. כשהגיעו המשפחות המטופלות בילדים גילאי 3-5, התברר שבלהבות הבשן אין עדיין ילדים בגילים אלה, לכן הקיבוץ אינו יכול לקלוט אותנו. המבוכה הייתה גדולה. מוסדות הקליטה של הקב"א לא הזדרזו למצוא לנו פתרון. הרגשנו שהם היו מעדיפים שנסתדר בעיר. אבל אנחנו לא ויתרנו. בסוף נמצא פתרון לכל משפחה בקיבוץ אחר. משה ורגינה בעין שמר, לילית ושמואל בעין המפרץ, אביבה ואברהם נקלטו ברוחמה. היינו מפוזרים ב-8 קיבוצים: בעמיר, רשפים, חצור, להבות הבשן, כפר מנחם, עין שמר, עין המפרץ ורוחמה. נגוז החלום של קיבוץ עצמאי ליוצאי המנוף. אפילו להתקבץ כהשלמה בקיבוץ קיים לא עלה בידינו. חשנו שאנו נטל לתנועה, והקיבוצים שקלטו אותנו עשו זאת באונס. הרגשנו עצמנו סמוכים לשולחן זרים. אך עם הזמן, כשנעשינו קצת יותר בטוחים, ורכשנו אהדתם של חברי הקיבוצים שלנו, העזנו לפנות, כל אחד בקיבוץ, בבקשה לקלוט כל החברים שלנו כהשלמה. פנינו גם למוסדות הקב"א שנלך ליד מרדכי, בהנמקה שזהו מקומנו הטבעי מבחינה סמלית, היות והקיבוץ הזה נושא שמו של חברנו מרדכי אנילביץ'. אך יד מרדכי היה במצב קשה מדי אחרי האבדות הקשות בנפש שהם סבלו במלחמת העצמאות.

אך המאמץ נשא פרי. פנינה ויודקה פנו למזכירות כפר מנחם, וזו התייחסה בחיוב לפנייה, אף כי ההתלבטויות והוויכוחים בשלוש שיחות קיבוץ היו קשים. הבעיה הייתה שוב גיל הילדים שלנו (אגב,

הרגשנו שבכל המקומות טענו נגדנו למה העזנו להוליד ילדים בחו"ל. בסופו של דבר התקבלנו כקבוצה מאורגנת וכל יוצאי 'המנוף' שייכים לכפר מנחם. צחוק הגורל, כשכל אחד מאתנו הודיע למזכירות קיבוצו, עין שמר, עין המפרץ ורוחמה, על החלטתנו לעבור לכפר מנחם, הם הזדרזו להעביר החלטה לפנות אלינו שכל החבורה תיקלט בקיבוצם. פתאום יכולנו לבחור בין 4 קיבוצים.

וכך הגענו לכפר מנחם, שחוקים ומדוללים. החברים בעמיר, בלהבות הבשן, בחצור וברשפים העדיפו להישאר במקומותיהם, אחרים החליטו לעבור לעיר.

הקליטה וההשתלבות בכפר מנחם היו מלווים בקשיים ומלאי חתחתיים. קיבוץ כפר מנחם עבר כברת דרך ארוכה, 7-8 שנים במושבה הדר, ו10- שנים התיישבות במקום. תנאי ההסתגלות לקשיי החיים החלוציים של ותיקי הקיבוץ נתנו אותותיהם בהתנהגותם ובגישתם לחיים. הם היו כבר די עייפים והדבר התבטא גם בגישתם אלינו. ואילו אנחנו, למרות מה שעבר עלינו, היינו עדיין חברה מגובשת ותוססת, יוצאי התנועה בתקופת הזוהר בפולין. ההכשרות בוולוצלבק, ריכוז וילנה, קידאן ולייפהיים, גיבשו אותנו כגוף אחד. אחרי שעברנו זוועות המלחמה ותחושת היתמות בעקבותיה, הרגשנו דחף עצום להיות ביחד. הרי זאת הייתה המשפחה הקרובה שנתרה לנו. בערבים היינו מתאספים ושרים עד שעה מאוחרת, וכך נתנו דרור לכמיהת 'היחד'.

חברי כפר מנחם לא הבינו התופעה הזאת. דיברנו פולנית, כי זאת הייתה השפה בקני ורשה, לודז' וקאליש. הדבר צרם בעיקר לותיקים, דוברי היידיש בעבר. היינו ערים מבחינה חברתית ופוליטית. התייצבנו תמיד כאיש אחד לשיחות הקיבוץ ותפסנו המקום המרכזי בחדר האוכל מול היושב ראש. לא חשנו שבעיני אי אלה חברים הדבר התפרש כחוצפה. הופעתנו הערה לא זכתה לאהדתם של רבים מהחברים. התייחסו אלינו כאילו בואנו לקיבוץ גורם לצמצום רווחתם. נתנו לנו להרגיש שאנחנו חברים סוג ב'. לא פעם שמענו הערות עוקצניות כגון: 'אנחנו במקומכם בכלל לא היינו הולכים לקיבוץ'. לא הייתה חמימות בקליטה, לא הרגשנו שהגענו 'הביתה'. הלא התנועה הייתה לנו 'בית' מאז ימי נעורינו. אבל, אנחנו התגברנו, כי היינו חבורה מלוכדת ומצאנו נחמה איש אצל רעהו.

תקופת מועמדותנו בקיבוץ הייתה קצרה, התקבלנו לחברות לאחר תקופת קליטה קצרה. נכנסנו במרץ לחיי החברה ונרתמנו לעשייה בכל התחומים. הייתה תקופה שריכוז 4 ענפים מרכזיים היה בו-זמנית בידי חברי 'המנוף': בניין - אברהם הדר, פלחה - שמואל דרורי ז"ל, נוי - פנחס כנעני ז"ל, מספוא - משה דומב. ועדת מינויים דאגה תמיד לשלב אחד מאתנו במזכירות. חברינו היו פעילים בכל הועדות וריכוז רבות מהן. משך הזמן, בגלל אי-הבנות שונות, עזבו שלוש משפחות שלנו הקיבוץ. מעמדנו נחלש, אך אנחנו הרגשנו שנתנו כל שביכולתנו. הוספנו נדבך חשוב לבניין המפואר של קיבוץ כפר מנחם והשתרשנו במקום".

משה דומב

הערת העורך: משה דומב היה מהפעילים הבולטים של הקבוצה הזאת, הוא גם היה מזכיר קיבוץ כפר מנחם והיוזם לאחד המפעלים החשובים של הקיבוץ: הקמת אנדרטה, בכניסה לבית הקברות שלנו, למשפחות החברים שהושמדו בשואה וקבריהם לא נודעו. תהיינה הטבלאות על האנדרטה של כל משפחה ומשפחה, ההורים האחיות והאחים, מקום התייחדות הבנים ליקיריהם, וזיכרון עד למעשי הזוועה, לרצח ושריפה בגזים של עמנו, השואה והחורבן שהנאצים הגרמנים עוללו לנו, שואה שאין כדוגמתה בהיסטוריה האנושית.

בזמן מאוחר יותר, במסגרת "גיל הזהב", לאחר שמשה גם הוציא ספר, רומן היסטורי בשם "שמלצובניק", על הגטו ומלחמת גטו ורשה, הקיבוץ ערך לו מסיבת "הצדעה" למפעליו, הקריאו קטעים מספרו, ומספר חברים הקדישו מילים חמות והערכה למפעליו ופעילותו בקיבוץ, וערכו החשוב של ספרו.

בעניין התקופה הקצרה הראשונה, של קליטת קבוצתו של משה בקיבוץ, אותה מתאר הוא, מבחינת ראייתו והרגשתו, כתקופה קשה מאד, יתכן והיו חברים בקיבוץ שגילו יחס לא הוגן ולא חברי, אך בהחלט לא מתאים למסורת של הקיבוץ שלנו, שיצא לו שם בתנועה כולה כאחד הקיבוצים המצטיינים בקליטת עלייה. ודאי, לפי מיטב זיכרוני, לא הקיבוץ כקיבוץ אחראי, ותעיד עדותו של משה עצמו, שכעבור זמן, יחסית לא רב, הוא נבחר למזכיר הקיבוץ וזכה להערכה רבה.

פרק אחד עשרה: על קברו של רינגל, הכנסת אורחים נפלאה, רכישת תנורי נפט, "הבית שהוא נקודה"

1950

מהתאריכון של אברהם'ל ברוידא:

5.2.50: שלג ירד בכפר מנחם.

30.10.50: גמר הקמת לולי פק.

12.11.50: רינגל, המא"ז שלנו, נהרג בהתפוצצות בונקר תחמושת, שהיה נסתר בחורשה, בבואו לבקר המקום.

19.12.50: הילדים המבוגרים שלנו, צעירים יותר מקבוצת "הסלע" שלמדו במוסד מעברות, עברו ללמוד במוסד "נגבה".

שנת 1950 היא המשך ישר של 1949. המדינה עושה צעדיה הראשונים, העלייה ההמונית זורמת מכל הארצות, יהודי הגולה זקפו ראשם, הגאווה והשמחה שיש גם ליהודים, סוף סוף, "לאחר אלפיים שנה" (המימרה השגורה בפי כל) מדינה, הקיפו כל העם היהודי, ושמה הגיעה למקומות ישוב של יהודים הנידחים ביותר, במערב ובמזרח, בדרום ובצפון. אך יחד עם השמחה והגאווה באו הקשיים לקליטת העולים הרבים ובניינה של המדינה. המחסור היה גדול, כמעט בכל. במטבע זר, באספקה לחי ולבהמה, לחומרים חיוניים ולציוד שונה. התחילה תקופת הצנע וחלוקת תלושים לאוכלוסייה לקבלת מצרכי מזון, תקופה הידועה בשם "הצנע של דב יוסף", על שם השר בממשלת ישראל, שעמד ופיקח על ביצוע המערכת.

הוקמו המעברות הידועות להמוני העולים מחוסר אפשרות לשכנם טוב יותר. פורק הפלמ"ח ומטהו, צבא הגנה לישראל אורגן מחדש על בסיס ממלכתי. לא ניתן ל"פורשים", ארגוני אצ"ל ולח"י, לפגוע ביציבות המדינה הצעירה, וזכורה "פרשת אלטלנה", שהממשלה הצעירה, בראשות בן גוריון, כשהצבא פעל נגד ה"פורשים" בתקיפות ונחישות וחסל הפרשה במהירות. עם כל הקשיים, שררה במדינה רוח של שמחה והרגשה טובה, "שהחיינו וקיימנו לזמן הזה". גם בקיבוץ הייתה התרוממות רוח. המשק גדל, קיבלנו אדמות נוספות והפלחה גדלה. גם הרפת התרחבה, ובעיקר ניגשנו במרץ להקים את לולי פק, על כל שלוחותיהם, החל מלולי רבייה לביצי הפיטום, המדגרה הגדולה בעלת שתי קומות, לולי ענק ולולי גידול של האפרוחים לתרגולי בשר, והמשחטה שהקפאיה אותם, ושיוקנו, זו הפעם הראשונה בארץ, עוף קפוא לעקרת הבית במקום העוף החי. היינו הראשונים במוצר חדש זה בשוק הישראלי, והוא התקבל יפה מאד. גם כמות הבשר שיצרנו הייתה משמעותית מאד, והיא תרמה להגדלת הבשר שחסר היה בימים ההם. יש לציין שהכל התנהל בעבודה עצמית, וגם במשחטה, שתנאי העבודה בה היו לא קלים, והיו בה עובדים רבים, התגייסו חברים לעבודה בה, ויש להדגיש שאחוז גבוה של העובדים היו חברות אשר המשיכו לעבוד בה כעשרים שנה.

קלטנו חברים חדשים וחברות נוער וילדים מהגולה, גם הילודה הפנימית גדלה ותנופת הבניין התרחבה מאד, להקל מצוקת השיכון לבוגרים וילדים.

מיומנו של דוד קרון (לאחר שחזר הביתה ממלחמת העצמאות) על שנות ה-50-

"...אחרי חודשים ארוכים של מלחמת העצמאות, שוב פעם חזרתי הביתה... הקליטה בקיבוץ לא הייתה קשה. נכנסתי לתוך הסבך, בלב ונפש, ועד מהרה מצאתי בו מקומי. תחילה עבדתי בחצר יחד עם אריה מנדל ז"ל. נוסף לתחזוקה השוטפת הבאנו גם תערובת לרפת וללול הקטן. אט אט בשלו התוכניות להקמת לול

הפיטום הראשון (מלולי פק), שהיה אז הלול הגדול בארץ, ועלי הוטל עניין האספקה. נבנה אז גם מחסן האספקה הראשון (הסילו) ונרכש הציוד הראשון עבורו, מערבולת לתערובת ומגרסה לגריסת גרעינים. הידע הבסיסי בענייני האבסת בהמות שהבאתי עמי מבית-הספר מקווה ישראל עמד לי כעת. לא היה לי שום קושי להרכיב מנות מזון נכונות, גם לרפת וגם ללול. נוסף לכך התמסרתי לנושא אחסון תבואה שנוקתה והכנת זרעים. באותן השנים הכינונו בעצמנו כל הזרעים הדרושים למשק, וגם עבדתי הרבה עבור הסביבה, וכך הפך ענף שירות מובהק לענף מכניסי, לגמרי לא רע.

כשהוחלט להרחיב ענף הפיטום, לולי פק, ותוכננה כל מערכת לולי הפיטום, הוטל עלי לתכנן מערכת האספקה. נבנה הסילו השני וכן מחסן האספקה הגדול. נקבעה תוכנית עבודה על בסיס של אספקה שבועית וסיפקנו בערך כ-90 טון אספקה לשבוע לרפת וללולים, וכל המערך פעל כמכונה משומנת היטב וללא תקלות. הבדיקה שערך ביוזמתי מכון הייעול הממשלתי במערכת אספקת המזון לבעלי חיים, קבע שאנו עובדים בהספק של 130%. היה זה בהחלט הישג להתפאר בו. מרכז המשק וועדת המשק לא חסכו באמצעים כדי לסייע בידי. בהתחלה סיפקנו כל התערובת הזו בשקים, מה שהצריך המון עבודה, במילוי שקים, קשירתם ופריקתם בלולים וברפתות. אחר כך תכננו מערך ללא שקים. היינו אחד המשקים הראשונים בארץ, שהשלים מערך אספקה בתפזורת. הייתה זו, בסה"כ, עבודת פרך. לא רק שצריך היה לערבב כל האספקה ולהביאה לענפים, אך העבודה הכי קשה הייתה פריקת האספקה מהאוטומובילים שהביאו אותה למשק. ההובלה נעשתה אז בשקים וצריך היה לפרוק טונות על גבי טונות על הגב ולסדר אותם בערמות מסודרות. המשאיות נהגו בהתחלה לבוא אחר הצהריים ולעתים קרובות לאחר שעות העבודה, והפריקה הייתה בבחינת עבודה נוספת. בהתחלה ניסינו לשתף כלל החברים בקיבוץ בעבודת הפריקה בתורנות, אך עבודתם הייתה מאד לא מקצועית והערמות שהם בנו במחסן היו ממש בושה למקצוע. נכנסנו, אפוא, למאבק עם קואופרטיב 'הנגב', עד שהשגנו הסכמתו, שמי שלא בא בשעות העבודה מכוניתו תפורק רק למחרת בבוקר.

מחסן האספקה (הסילו) של כפר מנחם והסידורים שבו הפכו, עד מהרה, לשם דבר בכל הארץ, ואנשים רבים באו לראות וללמוד. מחסן האספקה המשיך לפעול באותה מתכונת ובסדר מופתי עד שהוחלט להצטרף למכון התערובת האזורי של 'מתמור', באמצע שנות השישים, שאברהמקיה, חברנו, עמד בראשו והפעיל אותו לראשונה. מחסן התערובת השני אחרי 'גרנות' בחפר.

הסילו

שני אירועים זכורים לי מאותן שנים ראשונות שלאחר המלחמה. סמוך מאד לאחר מועד שובי הביתה, קרה אסון (ב12.11.50-), בו התפוצץ סליק הקיבוץ עם חצי טונה חומר נפץ, ולקח אתו חברינו רינגל, שהיה אז המא"ז של הקיבוץ. הוא נכנס לסליק לצורך כלשהו, וניתן לשער שדרך על מוקש ועלה בסערה השמימה. גופתו לא נמצאה, התפוצצה כנראה לרסיסים, ורק מספרו במחסן שנמצא על תחתוני העבודה שלו על גג הנגרייה, הייתה העדות היחידה שזה רינגל. רינגל היה לי חבר טוב מתקופת עבודתנו יחד ברפת ומותו הפתאומי השאיר בי אחריו צלקת.

זמן מה לאחר מכן הוחלט לעלייה על הקרקע של קיבוץ להב, שחבריו הראשונים היו בוגרי חברת הנוער ההונגרית שהתחנכה בכפר מנחם, אליהם צורפו 'צברים' מהתנועה בארץ, וגם הם שהו אז אצלנו. מקום התיישבותם היה סמוך לגבול ירדן, בשיפולי הר חברון, שהדאיג מוסדות התנועה. כאחד שמכיר אזור הנגב והבדואים, נדרשתי לעלות עימם על הקרקע ולהיות להם מדריך בצעדיהם הראשונים. היה זה בשיא העונה של ניקוי זרעים ואחסון היבול בבית, וכלל לא רציתי ללכת שוב מהבית. הוזמנתי בפני מזכירות הועד הפועל של התנועה במרחביה והסברתי לה נימוקי, למה אני מסרב לשליחות זו. מה שהשפיע, לבסוף, להחלטתי כן לקבל עלי התפקיד, הייתה פנייה נרגשת של אחת הבחורות שישבה במזכירות, שמה לא זכור לי, שאמרה: אנו לוקחים נערים ונערות ושולחים אותם לאי שם ואיננו מסוגלים לתת להם, אפילו, ההדרכה המינימלית הדרושה להם, כדי להקנות להם הרגשת ביטחון ולמנוע מהם לעשות כל מיני דברי שטות. נזכרתי אז בימינו הראשונים בכפר מנחם והרגשת היתמות שלנו, והסכמתי לקבל עלי השליחות לזמן הראשון. כך מצאתי עצמי, פעם נוספת, משתתף באותה חוויה נדירה של הולדת ישוב נוסף. אמנם התנאים היו שונים מהתנאים בהם עלה קיבוץ 'קדמה', הייתה לנו כבר מדינה, וצה"ל דאג לאבטחת אזור העלייה, אבל זה לא גרע מאומה מהחוויה של הקמת יש מאין.

מההתיישבות של להב אין לי מה לספר במיוחד. הכל עבר בשלום ובסדר. האירוע היחיד הרציני קרה כאשר עלינו עם כמה חברי להב על תל חוויילפה, הסמוך למחנה שהוקם, לבדוק האפשרות לערוך שם טכס העלייה על הקרקע. נעקצתי קשות ע"י דבורים, ולקראת הטכס הייתי דואב וכולי נפוח. מאותם ימים רחוקים נשארו לי בלהב כמה חברים וידידים.

במשך שנים אלה נקראתי פעמיים לקורסים והשתלמויות של חיל המודיעין ושל צה"ל בכלל, פעם להשתלמות קציני מודיעין ופעם לקורס מג"דים של קציני מילואים. הפגישה המיוחדת עם צה"ל מאז מלחמת העצמאות לא הייתה מעניינת במיוחד. בזמן קבלת מדים באפסנאות, שמעתי סמל אפסנאי רוטן ששוב באו אותם הטיפוסים של 1948... אך אלה היו פרטים בלתי חשובים.

עם שובי הביתה, בגמר המלחמה, גם התהדק הקשר עם משפחת איסמעין אל-עזי. עוד לפני שזכה להביא משפחתו חזרה, הוא גר בודד בביתו. הייתי בא לעתים עם יהודה לבקרו. איסמעין, בגעגועיו לילדיו, היה מרכיב יהודה על ברכיו, ויהודה היה מתרפק עליו וקורא לו סבא, לאושרו הרב של הזקן. הוא חזר ושיקם ביתו, שנהרס קצת, והחל מעבד אדמתו. הקיבוץ שלנו עמד במבחן השכנות. במסגרת הקרקעות שקיבלנו ממנהל מקרקעי ישראל, היו גם 100 דונם שהיו שייכים לאיסמעין. פניתי לקיבוץ, והקיבוץ החליט להחזיר לו השטח בלי טענות ומענות, ומבלי לקבל מהמנהל קרקע אחרת במקומה. אני יודע שלא כל הקיבוצים עמדו בפיתויים מסוג זה. היו שבחרו בקרקע, שהיו חייבים לבעליה, על פני שכנות טובה. עם שובן של שתי נשותיו של איסמעין ומרבית ילדיו, חזרה גם השמחה למעונו. רק שני בניו הבכירים, עלי ומוחמד, נשארו לחיות על יד בית לחם. לשני בנים אלה איסמעין היה דואג מאד ועושה כל שביכולתו לסייע להם בכספים. נוסף למחסן התבואה והאספקה קיימתי גם תפקידים חברתיים שהוטלו עלי מדי פעם. שנה אחת הייתי מרכז ועדת התרבות והמסיבות שארגנו באותה שנה, גם של פורים וגם של פסח, נשארו בזיכרונם של חברים שנים רבות לאחר מכן.

היה לי גם המון זמן לטפל בילדים. לימדתי תמר לרכב על אופניים, וליום הבת-מצווה שלה קיבלה מאתנו במתנה זוג אופניים חדשים. את יהודה לימדתי לרכב על סוס. הוא היה המאושר בילדים, כאשר יצאנו שנינו בשבת בבוקר לרכיבה בסביבה, והוא בסך הכל זאטוט. מאז דבקה בו האהבה לסוסים, שגדלה והלכה עם השנים, עד שנעשה בעל סוסים בעצמו עד עצם היום הזה.

עם כל המשפחה ערכנו טיולים רבים בסביבה, לקטוף רקפות, צבעונים ונרקיסים, כשעזרא עושה חלק הדרך ברגל וחלק על כתפי. קטפנו פרי צבר על יד הבאר של טינה, ותאנים בבוטתנים העזובים של אידניבה. עשינו הכל להכרת הסביבה. הסביבה עצמה גם היא השתנתה והלכה. ממעברת חרובית הוקמו הכפרים גפן, תירוש ושדות מיכה. ניטעו אלפי דונמים של יער, בחלקו הגדול אורנים ובחלקו אקליפטוסים ועצי חרוב. יחד עם האורנים הופיעו גם האורניות ועשינו שבתות רבות, לאחר הגשם, באיסופן בשוטטות בתוך החורשות, שהפכו כיום ליערות מפוארים לכל דבר. איסוף האורניות נשאר חביב עלי עד עצם היום הזה. עזרא גילה כבר אז הסקרנות שלו לעתיקות. עיניו תמיד בולשות ומוצאות 'מציאות' לרוב, וחלקו גדול באוסף הארכיאולוגי של מוזיאון השפלה אצלו בכפר מנחם. גם אהבה זו גמלה ברבות הימים."

דוד קרון

מתוך עלוני הקיבוץ של שנת 1950

בעלון מס' 15 מ-15.1.50, הפותח "עם הכלל" ודן על ישיבת הנהלת הסוכנות, אנו מביאים רק את הקטע הסופי: "...בשניים יבחן המושב: הימצא הדרך להחיש ולהגביר התהליך של קיבוץ גלויות, והאם ימצאו האמצעים להקלת חבלי הקליטה של רבבות העולים והשרשתם בקרקע המולדת?".

בבית

השמים הקודרים טרם התבהרו. הגשם אינו מפסיק זה ימים ושבעות. והשאלה הפעם בפי כל: מתי כבר יפסיק? היום-יום אי' מסתיים אצלו ב-309 - מ"מ מהתחלת העונה...

דו"ח מכמה שיחות קיבוץ: מאשרים לצפורה ד. נסיעה לשוויץ 6- חודשים, לפי הצעת מחלקת עליית הנוער של הסוכנות, לשם השתלמות והכרת מוסדות החינוך במקום. הוצאות הקיום מכסה המחלקה. הוצאות הנסיעה ע"ח הקיבוץ, והן 80-100 ל"י.

דנים בתקציב אחזקת חברים לשנת תשי"י. הספיקו לדון בשני הסעיפים הראשונים: כלכלה והלבשה. בכלכלה אישרה השיחה הצעת ועדת המשק ללא ויכוח. ההצעה היא 84,680 ל"י לחבר לשנה, בהתאם להצעת הקבה"א. ההצעה להלבשה לפי הקבה"א - 15,000 ל"י לשנה לחבר. המחסנאות תבעו 18,900 ל"י, ואחרי ויכוח ער השיחה אישרה הצעת המחסנאות. כן הוחלט שמעילי גשם המחסן חייב לספק לחברים ולהכליל הוצאה זו בתקציבם. גרישקה נבחר כחבר המזכירות במקומו של מתתיהו ששוחרר לבקשתו. שאלת השימוש בחשמל הועלתה במזכירות והובאה לשיחת הקיבוץ. מוסכם שבשעות הערב והלילה עובד הדיזל הקטן המספק 23 ק"ו. אולם בזמן האחרון החברים רכשו להם מכשירי חימום לחדרים, שהם מעמסה יתרה למכונה. לכן ישנן הפרעות מרובות. לפיכך המזכירות החליטה: א. אסור בהחלט להשתמש בתנורי חימום. ב. בפלטות וקומקומים אין להשתמש בשעות 5-8 בערב. ג. לא להשתמש בחדרים בנורות למעלה מ-60 ואט.

המזכירות דנה בשאלת הגיוס לצבא. הסיכומים יובאו לשיחה.

התקיים בירור עם חיים ג. בגורל הגרעין מארצות המזרח. מסתבר, אחרי בדיקת המועמדים הגדולה, מתגבש גרעין של הקבוצה. יש לקוות שקומץ החברים שהתגבש בינתיים יוכל לקלוט ולהרחיב המסגרת. סוכם להרחיב הגרעין לפחות ל-30 חבר, לקבל 8 החברים מ"יקום" הרוצים להצטרף לגרעין, למצוא הסדר שיוכלו להשתמש במועדון של נוער ב', וכן לבצע בדק כללי של הצריפים וציוד המועדון.

ועדת העבודה מעבדת תוכנית עבודה בשיתוף פעולה עם רכזי הענפים, המפעלים והשירותים. התוכנית משקפת המצב בו אנו נתונים. יום-יום חסרים לפחות 25 איש. לפיכך, אין ברירה אלא לצמצם מספר העובדים בבניין, במטעים, נגרייה ומסגרייה.

במחלקת הפעוטים של 6 ילדים, עובדת מטפלת אחת, ותוספת של 3 שעות.

בועדת דירות: הוצאנו הדיירים האחרונים מהאוהלים, אולם בעיית השיכון חריפה והיא תוקל עם בניית השיכון לותיקי ההסתדרות.

בגן הירק: בשבועות האחרונים הננו עומדים בסימן של משלוחי תוצרת מוגברים. בחודש דצמבר שיווקנו 25- טון עגבניות, כ-3 טון כרובית, וכ-5 טון כרוב. אסיף תפוחי האדמה כמעט גמרנו. מתברר כי לפחות 20% של היבול נאכל ע"י עכברים. למרות זאת הגענו ל-1,500 ק"ג לדונם.

ענף המטע מצריך בירור יסודי והכרעה ברורה. פני המטע לאן? המצב הקיים אינו מאפשר פיתוח הענף. ברפת: תנובת החלב מגיעה היום ל-350 ליטר ליום.

בדיר: העונה במלואה. עד היום היו כ-170 המלטות מתוך 250 שצריכים להמליט.

אברהמ'ל ברוידא כותב על אכזבתו מהמאזן, שאמנם יצא הפעם בזמן מוקדם והוא מלווה גם בחוברת הסברה. הוא מציין שמחברי המאזן והחוברת, חיים ב. ותמר מן, מתמצאים במספרים יותר מכל חבר אחר, ובכל זאת הוא חולק כמעט על כל המספרים, ובעיקר על הסיכום הסופי. לפי המאזן עודף ההשקעות מסתכם ב-20,788 ל"י, ולפי חשבונו של אברהמ'ל רק ב-2,101 ל"י.

בסוף, העלון מביא רשימת ביקורת על שירת חיים חפר מפי חניך המוסד שלנו במעברות, הנער בן ה-14- נחום שור.

עלון מס' 16, 6.2.50

בהקדמת העלון, במדור הנקרא "עם הכלל", מציינת המערכת את המאבק על ירושלים כבירת ישראל, ועל המזימות הבינלאומיות להפוך אותה לעיר בינלאומית.

ההפתעה... שלג... שלג... בכפר מנחם! אחרי הכפור ששרר כמה ימים, ואחרי סופת הגשם והברד מיום אתמול, כיסה השלג במשך הלילה פני המשק, הסביבה הקרובה והרחוקה. עוד בשעות הערב המאוחרות, עת החברים ישבו בחדר האוכל ונהנו מהסרט, התחיל לרדת שלג, שלג ממש, לבן וצח, וכבר בחדר האוכל הופיעו כמה כדורי שלג, כדורי הניסיון הראשונים. לשווא הצטערו החברים לשעה המאוחרת, כשהילדים שקועים בשינה מתוקה ונמנעה מהם החוויה הגדולה. משך הלילה עטה כל המשק שכבת שלג בעובי של כ-20 ס"מ. הנוף - אלף לילה ולילה. גגות ועצים עטורי שלג צח מתנוצצים בלובנס באור השמש. תמונה שעין עדיין לא ראתה בכפר מנחם. והילדים, מובן שלא החמיצו ההזדמנות. ילדי בית-הספר הקדימו קום ב-4 לפנות בוקר, בצהלה ורינה קדמו פני השטיח הלבן, המבהיק באור הירח. בשיכרון השמחה מצאו לנכון לשתף גם הגן בהילולה נדירה זו. והגן קיבל הבשורה, מוכי תדהמה...

שלג בכפר מנחם

פברואר 1950

בבית ומשיחות הקיבוץ: נקבע המדריך ל"מגן".

נמסרה אינפורמציה בעניין הגיוס לצבא. התקבלה הצעת המזכירות, שמבחינות משקיות וחברתיות יש לה הסמכות לא להכניס להגרלה חברים מסוימים. המזכירות הציעה להגרלה 11 חברים. הוגרלו חברים אלה: צדוק, שלמה שק., אריה ל., אריה ו., יוסף ו., אבנר, צבי ב"א, שמעון ק., חנן, חיים י., מיכה. נדחתה פניית רייזלה לשחרר אותה מתפקידה במחסן. בגן הירק: ... בעיה נוספת, ההשקעה הגדולה בימי עבודה בהדליית העגבניות. השנה החלפנו רוב החוטים השחורים בחוטים מגולבנים... הגשמים הממושכים גרמו לגן הירק נזקים רבים... בעניין הבארות: יש להתקין חשמול הבארות, להחליט על חלוקת המים הקיימים בין הענפים. יש להמשיך לטפל בפיתוח מקורות מים נוספים.

ברפת: קיבלנו 25 פרות מהמשלוח שהגיע מאמריקה.

בשולי שיחת קיבוץ אחת כותבת המערכת: "יש ולא פעם מזדקר קו המבדיל בין הלכי הרוח בציבור ובין דעת המזכירות. כנראה ששטח הפקר רובץ בין המושגים המיושנים של פעילות החבר בקיבוץ וחובותיו האלמנטריות כלפי החברה, ובין הצרכים החיוניים, הדרישות היום-יומיות, בפניהן עומדת המזכירות כמוסד מוציא לפועל. שטח הפקר זה, הוא הוא שדה ההתנקשות, החוזרות ונשנות עתים לבקרים התגוששויות דון-קישוטיות בין שני היריבים... ויש להעלות מחרשה על שטח הפקר זה. כל זמן שלא נגדיר הגדרה ברורה, שאינה משתמעת לשתי פנים, מה הן חובותיו של חבר, של כל חבר בקיבוץ, לא תיפתר הבעיה. האם מחוץ לציות לסידור העבודה, לא מחייב אותו דבר? האם רק חובת העבודה חלה עליו? האם לאחר שמונה שעות עבודה כל אחד מאתנו הוא אדון לעצמו? ...עד היום אנו מובילים חיי קיבוצנו בידיים וולונטריות, ידיים שהתנדבו לכך, אולם לא לעולם חוסן. באווירה של קשיחות חסרה רוח במפרשים, וקורה גם שהיא נושפת בכיוון הפוך, והידיים רפות... לדאבוננו יש שחושבים שהחברים מתחלקים לשני סוגים: פעילים ובלתי פעילים. והרשות ניתנת. ומצב הרוח הוא הכוח העליון... ההסתגרות בחדר נהפכת לאט לחגורת חנק... לשווא יחפש החבר מנוחתו מחוץ לנחלתו, ונחלתו משותפת היא. היא תפרח רק במאמץ משותף..."

...האם סידור העבודה ממצה כל תוכן חיינו? מחוצה לו, יישאר תמיד חלל ריק ומהכרח למלאו... הרי חיי חברה ותרבות הם העזר שכנגד העבודה האפורה והמפרכת... יש לנהל מלחמה לשינוי דעת הקהל. אל לנו להשלים עם הבורחים מהפעילות הציבורית בתוכנו. נקרא אותם לסדר, נסביר להם, נדרוש מהם וגם נוקיע אותם, באין ברירה אחרת, כי בנפשם ונפשנו היא".

בית תינוקות רח'ה מתאוננת קשות שעדיין אין לנו בית תינוקות.

גינות נוי. קלאוס מספר בהרחבה על הישגי גינות הנוי. והנה כמה מהמספרים שהוא מביא:

אורך ירושלמי	נטיעה ראשונה	1941/40	2,390	שתילים
" "	" "	1942/41	272	"
" "	" "	1943/42	780	"
" "	" "	1945/44	1,860	"
" "	" "	1946/45	192	"
" "	" "	1949/48	850	"
סה"כ			6,352	"
אורך הסלע			160	
עצי עלה ומחטיים שונים			641	
שיחים, מטפסים ועוד			900	

סה"כ

8,053 נטיעות

הערות ותגובות

בעניין השפה העברית: "...הוטל על דורנו להמיר שבעים לשונות של פזורי יהודים לשפת מולדת אחת... בהחייאת השפה העברית בפי מיליונים במשך שנים ספורות מתגלמת המהפכה העצומה של דורנו...". מאיר יערי בכינוס הסופרים.

כשלושים חברים זקוקים ללימוד השפה וביניהם כאלה, שידיעתם מועטת מאד. מרבים לדבר לחינוך קדרים, התפקיד החלוצי של הקיבוץ, ובתוכנו מותהלכים חברים שרחוקים מערכי התנועה בגלל שחסר להם היסוד – ידיעת השפה... גם ספרי הלימוד לא במעט מעכבים ניהול קורסים סדירים... אין לדבר לחינוך רעיוני-פוליטי בלי ידיעת השפה... החברים היודעים עברית להיחלץ לפעולה זו, של הקניית השפה. תגובה נזעמת מהמזכירות על ההרכב החסר שלה. וכל זה בגלל אי-שחרורה של מטפלת, שהיא גם חברת המזכירות, לכמה שעות בשבוע...

עלון מס' 30.10.50, ?

במדור "עם הכלל", המערכת מציינת את תפניתה של מפא"י "ימינה ומערבה", תמיכתה במלחמת קוריאה, וכן החלפת הברית עם מחנה השמאל וכריתת ברית חדשה עם הציונים הכלליים והמפד"ל... "מה פלא, אפוא, כי באווירה זו הקיבוץ מבודד, ההסתה נגדנו מתהלכת בראש חוצות, הרזרבה מתדלדלת, הנוער נתפס לקרייריזם והמצור סביבנו מתהדק. ואעפ"י כן עוד נפרוץ. ושעתנו תגיע. לבטח תגיע. אך בתנאי אחד: יתר קנאות ויתר אהבה לקיבוץ, לחיינו, יתר הכרה בייעודנו. יכולתנו גוברת והולכת. מתברר יותר ויותר מה כוחו של קולקטיב! מה ערכו של 'בכוח היחד', בכל שטחי חיינו מתגלות אפשרויות כבירות.

אמנם יש ושורת הרגשה של אי-נחת ויש ומחלחלת מרירות, שמקורה ביחסים בין החברים ובפגמי השוויון והשיתוף, אך אין ספק שבקצת רצון טוב, וקודם כל ברצון כנה להידברות (כן, הידברות פשוטה בין חברים), בכוחנו להתגבר בזבובי החיים העוקצים הרוכב בדהרו לקראת מטרותיו. וככל שתגבר אהבתנו לחיינו, כן יתגלו מעיינות חדשים של יכולתנו ואפשרויותינו ונוכל למצות אותן עד תום. ועוד יתברר, כשם שלא יכלו בלעדנו בעבר, כן לא יוכלו בלעדנו גם בעתיד. המהפכה הציונית-לאומית שלנו, המשכה, העמקתה וניצחונה, יתכנו רק אם הערכים שהולידו אותה יעמיקו שורש ולא יחוסלו...".

החלטות המזכירות מיום 26.10.50

1. הוחלט לקבוע זמנים לאינפורמציה כללית (לענייני משק, תנועה, פעילי השונים, ועדות ומוסדות וכו') לפחות פעם בחודש, שבוע הראשון לאחר הראשון לחודש. 2. התנהלה שיחה רחבה בעניין מכירת תוצרת המשק, שוק שחור, וההסתה נגד הקיבוצים. סוכמו הצעות שיובאו לאישור שיחת קיבוץ. 3. סוכמו הצעות למחליפה ללובה לוי. 4. הוחלט לקבוע מדריך קבוע לגרעין הפרסי, שיישאר אצלנו. 5. הוחלט לאחד חצרנות בית הילדים עם החצרנות הכללית ולהוסיף את מוטקה. 6. להציע צריפו הישן של שמעון פ. לחדר צילומים. 7. נצטרך לשלוח ללא דיחוי החזרת י"ע למעברות. 8. הוחלט לתת 2 חברי הגרעין הבבלי לעזרת רבדים. 9. לקבוע חיים ג. כנהג מחליף קבוע במשק. 10. מאשרים טיול לגרעין הבבלי לירושלים. 11. מאשרים נתינת שטח פלחה לנוער ההונגרי. 12. מאשרים סידור אור יום נוסף למתפרה. 13. מאשרים קניית ספרים לספרייה מעודפי הכסף של תקציבה.

בעלון זה נמסרה סקירה מקיפה על הענפים: ברפת - מיכון מתקדם. במטעים - יבול כל סוגי הפרי: 17,413 ק"ג. כמו כן נמסר על ביקור ועדה מהחוץ במטעים שלנו. בדקו רווחיות הענף. נמסרה סקירה רחבה בעניין גן הירק.

מועצת אזור יואב

ביום שני 23.10.50 התקיימה אצלנו הפתיחה החגיגית של מועצת אזור יואב. באו אורחים מהממשלה, מהמוסדות המיישבים, ומהיישובים השכנים. בשם הקיבוץ קידם האורחים זליג ג. ולאחר הברכות של הנציגים סקר זאב פ. תפקידי ופעולות המועצה.

"אכן שלב חדש בארגון חיינו, השתלבות בארגון של המדינה. לא רק תא של התנועה, כי אם גם תא רשמי מוכר של הארגון המוניציפלי-ממלכתי של אזרחי המדינה.

הרשת הענפה של המועצות האזוריות שקמה בזמן האחרון, היא מסימניה של אותה תקופה, שתיקרא תמיד תקופת הקמת המדינה והשלטון העצמי שלנו. ופרוש עליה מלחמת הגבורה של חלוצים לשחרור הארץ, והוד הזיכרון ההיסטורי של העם, עת יישובים של חקלאים עברים היו פזורים על פני כל הארץ, שוכנים בנחלותיהם השונות, מנחלת דן ועד נחלת יהודה ועד יישובי הנגב. ונמתחים החוטים ומתקשרים מחדש, ממועצת אזור יואב עד למגני לכיש ותושבי שפר, כורמי לבנה והלוחמים בשדות פלשת, עד מבואות ירושלים ועד מורדי המלכות של בר כוכבא.

וכשהיה צר לנו, נאמר במקומותינו: 'אל תגידו בגת'. הרי זכינו, ומותר לנו להגיד כיום 'הגידו בגת', כי קם לנו שלטון עצמי לישראל, 'ולא תעלוזנה בנות פלשתים...'. כי בכוח הזיכרון משך דורות ואי-השכחת עברנו, אהבת המולדת, אהבת אדמת הארץ הזו, שדותינו ועמלנו ומקומותינו - הוא קם... כי בכוח דמות האדם שלנו הוא קם... בכוח דמויות כיצחק דובנו, איש נגבה, הוא קם. אותו יואב שעל שמו נקראת המועצה שלנו, דמות אדם שבאופן כה מופלא מיזגה בתוכה אהבת מולדת וקנאות לסוציאליזם, מורה, מחנך ואיש ההגנה, אחד מהשורה ומפקד ברוך כשרונות, ומעל לכל חלוץ בהתגייסותו, בהתמסרותו והקרבתו.

'הגידו בגת': כל זה בא לנו בכוח הרוח של הרגשת השותפות ואמונה בדרכנו שהניעה מפרשנו, רוח השיתוף, הערבות ההדדית, והעזרה ההדדית, רוח האמונה שרק ביחד אפשר להתקדם. בברכה זו, של טיפוח אותם הערכים, שהביאונו עד הלום: אהבת המקום, שירות חלוצי, רוח ציבורית שיתופית, נברך המועצה החדשה שלנו בדרכה למרחב, להתפתחות, לשכלול וביסוס".

מתתיהו שור

לול פק

"הנה, לנגד עיניכם, בניין לול פק. בניינו הושלם. ממדיו - 155 מטר אורך, 12.60 מ' רוחב. הגובה - מלפנים 3 מ' ומאחור 1.80 מ'. במרכזו מחסן אספקה, 4 חדרים בכל אגף, כל חדר 12.60 מ' X 18 מ'. הגג - שיפוע אחד, מכוסה אזבסט עם טול וזפת. הקירות אזבסט עם 2 קווי חלונות. ריצפת חול מכוסה ריפוד שבבים וקווי מים פנימיים עם ברזים אוטומטיים. לאורך כל הלול קרונית על פסים תלויים. הלול משרתים כעת 2 אנשים, אך במשך הזמן המספר יופחת. בלול זה אפשר לאמן כ-40,000 אפרוחים עד חודש, ולמעלה מזה 20,000. האימון בחשמל. האפרוחים הראשונים הוצאו מהמדגרה באמריקה ב-31 ליוני והגיעו הנה בטיסה, באווירון ס.א.ס. 3ב- לאוגוסט ובשעה 3 לפנות בוקר היו כבר מתחת לברודרים. עניין הטסת האפרוחים, שזהו ניסיון ראשון בתולדות ארץ-ישראל, ואולי גם הטרנזאקציה היבנלאומית המיוחדת, עוררה סנסציה כללית והייתה בפי כל. אין פלא, אפוא, שכל עובדי שדה התעופה בלוד עזרו כמיטב יכולתם וגילו יחס יפה. במשלוח הראשון הגיעו 4,000 אפרוחים, 2,500 מוצלבים 'וינטרס' (אף אחד בארץ לא יודע, עדיין, מאיזה גזעים ההצלבה), 1,500 מוצלבים שחורים מגזע 'אדום רוד איילנד', והשני 'גווי פלימוט רוק'. בדרך הייתה תמותה של 1%, משך השבוע עוד 7%. המשלוח השני הגיע ב-10.10- והיו בו 6,000 אפרוחים, הצלבה שחורה.

בדרך הייתה תמותה של 1% ובמשך השבוע עוד 4%. עם המשלוח השלישי קרה 'פנצ'ר' רציני. הגיעו 2,500, יצאו 14- באוק', הגיעו אלינו ב-19 לחודש, בגלל תקלה באווירון, שהו בדרך 6 ימים ללא אוכל וללא מים. היו 500 מתים בדרך ובארגזים. משך השבוע הראשון מתו עוד 250. המשלוח הרביעי הגיע באווירון הולנדי, וזהו המשלוח המוצלח ביותר. הוא הכיל 4,000 אפרוחים, 2,000 'וינטרס' ו-2,000 הצלבה שחורה. 17 מתו בדרך ובמשך השבוע עוד כ-2%. סך הכל נשלחו 16,500 אפרוחים, וישנם כיום אצלנו כ-15,000. מחכים למשלוח האחרון של 4,000 אפרוחים, שבחלקו יכיל 2 להקות רבייה של גזעים מקוריים, מהם נוכל להצליב.

כמות האספקה שהגיעה עד עתה היא 18 טון ומקווים למשלוחים נוספים. בינתיים היינו גם אצל הממשלה ואנו מנהלים אתה מו"מ לתמיכה בכל המפעל הזה, כולל אישור להבאת אספקה, אך עדיין לא מצאנו אוזן קשבת ועוד נשוב לדון על כך (הערת העורך): לבסוף קיבלנו אישור וגם עידוד, לאחר ששר החקלאות דאז, פנחס לבון, ביקר אצל פק בניו ג'רסי).

אריה פודולסקי, מנהל הלול שלנו ששהה באמריקה בזמן המלחמה, ויחד עם פק, שאצלו עבד, הגו רעיון "לולי פק"

מכאן ומכאן

* שמעון פ. יצא לסמינר הקבה"א לשכבה הצעירה בגבעת חביבה. חיים ל. יצא לסמינר למרכסיזם ותנועת הפועלים שנערך למשקים ותיקים ובינוניים בגבעת חביבה. הסמינר ימשך שבועיים.

* השבוע ביקר אצלנו א' רבינוביץ מהבנק המרכזי. התפעל מהתפתחותו של המשק. ביקשנו ממנו הלוואה לבניית רפת חדשה.

* קבוצת הבניין נפרדה מאברהמ'ל היוצא בימים אלה לתפקיד בקבה"א, כרכז עבודות הבנייה של קיבוצינו בדרום.

* הקומפרסור שקנינו, שחיכינו לו בצפייה רבה, ו"גאולות" רבות לא באו ממנו לעולם, סוף סוף הגיע לנמל חיפה... והותרם ע"י הצבא. אנו "נרעיש", כמובן, עולמות, אך התוצאות לא ברורות.

* היינו אצל מנהל העבודה של מ.ע.צ. בקשר לכביש. בדרך כלל, אין להם רצון להתחיל, בגלל חוסר מנהל עבודה. בכל זאת הבטיחו לבוא ולעשות הכל למען התחלת העבודה.

* קנינו לפלחה מפזרת זבל, 5.20 מ' רוחב. רכשנו גם דריל נוסף שיגיע השבוע, 4.20 רוחב. מטפלים גם בקניית טרקטורים על גלגלים.

בבניין. היקף העבודה 34 מבנים, ואלה הן: 1. הפעוטון 2. מאפיה 3. סככת מכונות שנייה 4. צריפי הנוער 5. בית המגורים ה-15 6. המטבח 7. הגן החדש 8. שלושה צריפי קליטה 9. סככה למסגרייה א' 10. לול פק 11. מתבן שני 12. קיר מגן לסככת המכונות 13. צריף שבדי רביעי 14. צריף שבדי חמישי 15. בור ביוב 16. קו הביוב הראשי 17. הכיתה 18. מחסן אספקה 19. משטח לסילו 20. מתבן שלישי לקש 21. חשמול הבארות 22. יסודות לשיכון ותיקים - 3 בתים 23. מגדל תחמיץ, בעזרת קבלן 24. מחלבה לרפת 25. מקלחת לנוער 26. יסוד לצריף מחסן בית הילדים. ועוד 8 מבנים בתחילת העבודה.

ביקורת ספרותית ורעיונית על ספרו של נורמן מייילר "הערומים והמתים" והצעה לשוחח עליו מפי מ.

סקירה רחבה על פעולות הועדות, התארגנות ותכניות עבודתן.

עלון כפר מנחם, 19.11.50

* ביום א' 12.11.50, בשעה 8 בבוקר, הוחרדנו מהתפוצצות איומה שבאה מהחורשה. החברים התחילו לרוץ למקום המעשה, וחיש מהר התברר שמחסן הנשק עם כל שהכיל בו התפוצץ, ניתד אתו התרסק רינגל שלנו.

לאחר חיפושים מצאנו רק חתיכות חתיכות מגופו, וחלקי בגדי העבודה שלו, עם מספרו במחסן על חתיכה מתחתוניו על גג הנגרייה.

* אבל כבד ירד על הקיבוץ. נעקר מאתנו חבר יקר, נאמן ומסור. למחרת היום הובלנו אותו למנוחת עולמים וכרינו לו קבר על גבעת כפר מנחם כשהוא רק בן 30.

* ת.נ.צ.ב.ה.

על קברו:

"חברים, אנחנו נפרדים מרינגל שלנו, מחבר יקר, שפעמים רבות התמודד עם המוות והמוות לא יכול לו. מאז ראשוני הפלמ"ח, מהפלוגות הראשונות שלו, רינגל היה חבר בהן. מאז חורשת משמר העמק, דרך המחלקה הגרמנית המפורסמת, היותו מועמד לצנחנות הידועה מאחורי קווי האויב, דרך פעילותו במלחמת העצמאות כמפקד משלט ועד לרינגל כמא"ז שלנו, עם כל תפקידיו הקשורים בזה, הסיורים, הדרכה וטיפול בתחמושת, מסירותו, נאמנותו והקרבתו. המוות רדף אחריו, והנה לפתע הערים עליו, השיג אותו, ועקר אותו מתוכנו.

חברים, אנחנו נפרדים מרינגל, אשר למען ביטחוננו שלנו נפל. למען שכל אחד מאתנו יוכל לעבוד בשדה, בסדנה ובחוץ, סיכן הוא חייו. אנחנו נפרדים מחבר יקר שלנו, שהכתוב אומר עליו: 'הצניע לכת עם אלוהיו'. לא צניעות נושאת אתה אלוהים. אצל רינגל הייתה זו מזיגה נפלאה של צניעות עם נאמנות אידיאית לרעיון, לתנועה. הרי רק לפני כמה ימים שוחחנו יחד, רינגל. דיברנו על עתידנו החברתי והפוליטי. ומה הופתעתי מעומק הבנתך ואמונתך בעתיד זה. הכרתי נאמנותך זו וידעתי מה רבה המסירות בעבודתך, הקשורה עם זה. עוד אני רואה לנגד עיני דמותך, פניך. איזו מזיגה נפלאה של תום ילדות עם אחריות של גבר נסוך עליו. איזו מזיגה יפה של פשטות, מצפון רגיש ופעילות רבה ושקטה, והרגשת החובה קרנה מדמותך. עוד זכורה לנו אותה שיחה אתך, כשאתה תבעת מאתנו שרק אנו נקבע גורלך ודרכך.

כזה נראה אותך, רינגל. כזה נישא אותך בתוכנו. על משמרתך נפלת רינגל, בזמן מילוי תפקידך התרסק גופך. ואתה קצין בצבא ההגנה לישראל. כחייל נאמן יצאת למלא תפקידך, ואתה לבוש בגדי עבודה. ורק כשמצאנו אותם, ועליהם מספרך במחסן, 123, יכולנו לזהות אותך, רינגל. חייל ואיש עבודה. כזה ידענו אותך. חייל אלמוני וחלוץ אלמוני. יסוד היסודות של חיינו. ככה נראה אותך, רינגל. כזה תישאר בתוכנו. ככה נספר עליך לילדיך, רינגל. ככה ניטע זכרך בחיינו.

שלום לעפרך, רינגל. תהיה נשמתך צרורה בצרור חיינו".

מתתיהו

גד ועומרי מספרים על תולדות חייו. חיים מילר מספר עליו כחבר לנשק. משה לביא מספר עליו כמפקד על המשלט עת שלחנו פלוגה לחזית נגבה בזמן מלחמת העצמאות.

עלון כפר מנחם, 24.11.50

בעלון זה, במדור הפתיחה "עם הכלל", לאחר תוצאות הבחירות למועצות העירוניות וניצחוננו של "הימין", מזהירה המערכת בפני הבאות. היא פונה לחברים "להתלכד סביב מפלגתנו הקוראת לציבור הפועלים לעמוד מול הנחשול העכור, להיאבק לחזית מאוחדת שתזעזע שאננים ובוטחים...". ובסוף המאמר רואה המערכת משנה חשיבות לקליטת עלייה וחינוכה בתוכנו. "יחד עם הזדהותנו התנועתית, לשמור על ערות, פעילות והסתערות...".

בעלון מתפרסם מכתב תודה ומלא הערכה להכנסת האורחים שלנו למשקי עמק הירדן: דגניה א', דגניה ב', כנרת, בית זרע והאון, ששהו אצלנו כשהם מעבדים קרקע שקיבלו בשכנותנו.

המערכת מצדה מוסיפה: אכן אנו יכולים להיות שמחים במסורת הנאה שלנו בהכנסת אורחים, נשתדל להתמיד בה, ולאנשי עמק הירדן נאחל שתקוותיהם וברכותיהם יתמלאו.

כמעט בכל עלון מתפרסמות סקירות ודו"חות על הענפים ואין באפשרותנו למסור כולם או אפילו חלקם. בחרנו הפעם כמה מספרים ממפעל המתכת: "...עדיין אין באפשרותנו לסכם סופית מהו גובה יום העבודה השנה במפעל המתכת. אין ספק שהוא בגבולות של 5 ל"י. בתש"ט הוא היה 2.50 לא"י. השנה השקענו 4,676 י"ע. בתש"ט רק 3,900. חלוקת ההכנסה היא כדלקמן:

חברת החשמל	17,000	ל"י
ארגזים	12,000	"
ארגזי הנגב	5,000	"
הנגב	4,000	"
אביזר	6,000	"
פרדייז	1,300	"
שונים	700	"
סה"כ	46,000	"
לזכות הנגרייה, ארגזים	3,800	"
סה"כ ההכנסה	42,200	"
ההכנסה בתש"ט	17,500	ל"י.

מכונה במפעל המתכת

עניין החשמל: עם התפתחותו של המשק, הקיבוץ נעשה יותר ויותר תלוי בחשמל. ...אך עיקר ההתקדמות תלויה כעת ברשת החשמל. נקווה שהקמתה לא תארך זמן רב ונוכל אז להשיג שתי מטרות: גם להוריד מחיר החשמל וגם לעזור לענפים בהתפתחותם.

בעלון מובאות החלטות המזכירות מ-20.10.50 ומ-3.11.50. נציין כמה מהן: הוחלפו דעות באיזה סוג של מכונות שהציבור נותן לחבר עליו להשתמש, התואם אורח החיים הקיבוצי שלנו... הוחלט שהנציג שלנו במועצה יתמוך רק ברכישת מכונות זולה ופשוטה. בתי כסא: הוחלט לתבוע מו. בניין ביצוע דחוף של 3 בתי כסא כפריים (בור ועץ). תנורי נפט: הוחלט לחייב רכישת 100 תנורים תמורת יום גיוס של החבר. ברווזיה: מחליטים לברר האפשרות הקמת ברווזיה אצלנו. המוסד בנגבה: לאחר בירור במזכירות הועה"פ הוחלט לשלוח ילדינו המבוגרים למוסד בנגבה.

מים: "מקורות" הבטיחו לנו לזרז הטיפול באספקת מים למשקנו.
 בחירות: מאשרים תביעת הקבה"א לגיוס 12 איש יחד עם אוטו ליום הבחירות.
 ענייני קרקעות: סוכם לתבוע הגדלת מכסת הקרקע שלנו.
 משיבות המזכירות מ-10.11.50 ו-17.11.50: בדק הבתים - מחליטים בצורך בדק הבתים שלנו שנה שנה.

עלון כפר מנחם, 12.12.50

בראשית העלון דברי אזכרה ליום השלושים למותו של רינגל ז"ל.
 וכמו כן רשימה מרגשת הלב, של שו, על חייהם המשותפים בפלמ"ח, בחורשת משמר העמק, במשפחה ואירועים בולטים בחייהם.
 מתפרסמת גם רשימה לזכרו של רינגל מפי חיים ל.

עלון כפר מנחם, 15.12.50

המערכת פותחת העלון למלאות 11 שנה לבואנו לכפר מנחם, ברשימה הנקראת: הבית שהוא נקודת.
 "...ב-6 בדצמבר 1939, בחודשים הראשונים לפרוץ מלחמת העולם השנייה, התקיים טכס הזריעה הראשונה, שהיה אצלנו גם טכס העלייה לכפר מנחם...
 מה היה לפני 11 שנה? כלום! גבעה חשופה, שרק הנטש הפראי כיסה אותה. והמקום היה כמעט 'קצה העולם'.

ולאחר 11 שנה?

גבעה הטובלת בירק, שוקקת חיים, חולשת על ישוב שקרוב ל-6000 נפש, כמעט 'בסוף הארץ'. אומרים 11 שנה. האמת היא הרי רק 11 שנה. ואילו שנים, שהקימו אותה? 90-150-200 פועלים עברים במולדת. הם הקימו לעצמם בית. אך כל תוכנו ומהותו של הבית הזה, שהוא משמש גם נקודת-ישוב במולדת, ישוב חדש נוסף על מפת הארץ. ולולא הנקודות האלו לא הייתה קיימת מפה כלל. בעצם זוהי נקודת המוקד של חיינו: בית שהוא נקודה!

ודאי, שעוד הרבה מאות פועלים בארץ הקימו לעצמם בתים. ודאי, שלצערנו גם הרבה לא הקימו. אך אלה שהקימו - רק ביתם הם הקימו. ואילו ביתנו הוא לנו ולמאות זולתנו.
 ואם יש אומרים: בחוץ זה בית, ואילו כאן ספק, אין לך אי-הבנה גדולה מזו. אין סילוף קשה מזה. יתכן והראייה היא אחרת. הרי ישנם הרואים קצה חוטמם וחושבים שזהו הנוף היפה ביותר. אך האמת היא: אין לך בית חזק יותר, יפה יותר, עשיר יותר, מובטח ומבוטח יותר, מאשר אותו בית שהוא בעת ובעונה אחת גם נקודה.

הינד נזכר: לפני 11 שנה, כשבאנו הנה - אוהל, צריף, חומה ומגדל, בוץ ובדידות קשה. אח"כ יש גם כושלים ועוזבים. היכן הם היום? חייהם מאושרים יותר? מובטחים יותר? אנו המשכנו, נאבקנו, והיה לא רק קשה, היה גם שמח וטוב. כל שנה השתנה הנוף. כל שנה גדל וצמח כוחנו. אנו יצרנו והייתה שמחת היצירה. פקדו אותנו כישלונות והצלחות, היה עצב ושמחה, ייסורים ורגעי עליית הנשמה, כמו בחיים. אך היו אלה חיים של משמעות של בונים ולוחמים. והגענו, מ-1200 נפש בזמן בואנו הנה, קרוב ל-6000 כיום, חברים, ילדים, גרעינים, חברות נוער, ילדי גולה והורים. מניצינים של ענפים, למשק גדול ומסועף, בענפיו הרבים והגדולים, כשהחקלאות ומפעלי התעשייה והמלאכה משלימים אחד השני. מהוצאה של 20 ל"י לחבר לשנה, עד למעלה מ-3000. -6,000 ל"י הכנסה שנתית כוללת של המשק, עד קרוב ל-200,000 ל"י, והוקם הבית - נבנתה הנקודה!

בין 'הבית' ו'הנקודה' היו יחסים חבריים. לפעמים מתיחות, לפעמים אי-הבנה, יש ו'הנקודה' תבעה יציאה מ'הבית'. יש ו'הבית' לא הבין לצרכי 'הנקודה'. אך אהבו אחד השני וגם שמרו על שניהם. ופרי אהבתם: בית שהוא נקודה, ונקודה שהיא בית. זה הרבה יותר מאשר בית, זה הרבה יותר מאשר נקודה. בין הבית והנקודה עמד קולקטיב לוחם + חזון. חוכמת 'בכוח היחד' היא, אולי, החוכמה המסובכת והקשה ביותר, אך הגדולה ביותר. יחדיו יכלו אולי גם אחרים לעשות ביתם לנקודה. אך לא בלי חזון. מתנת החזון היא בעצם מתנה השווה לכל נפש. ניצוצות בלב כל אנוש. אך בידי הפרט הבודד, היא מתבזבזת חיש מהר. כשהיא ניתנת לקולקטיב, הרי היא עוקרת הרים. קולקטיב + חזון, טול אחד מהם, והניוון לא יאחר לבוא. וזרעת רוח.

ואם זרענו וגם קצרנו, כי זרענו יחדיו, יחדיו זרענו גם אמונה ונטענו חזון. והם לא הכזיבו. כי לא רק בדרילים זורעים ולא רק באתים נוטעים.

אנחנו זרענו וקם לנו ביתנו. אנחנו זרענו וקם לנו כפר מנחם!

הבית והנקודה היו לנקודת המוקד של חיינו. אך זוהי גם נקודת אחיזה שלהם. נקודת המוצא ונקודת השאיפה. במשך 11 שנה ובמשך השנים שתבואנה. על הבית והנקודה ניאבק בלהט, נגן ונשמור, נקדם ונשכלל".

מתס

עם צאת ילדינו לנגבה

"התקיימה מסיבת פרידה. מסיבה שאתם הילדים כה ציפיתם לה. מסיבה המציינת גמר תקופת ילדות והתחלת תקופת הנעורים. מחר-מחרתיים אתם עוזבים. עוזבים הבית ויוצאים לקיבוץ שכן ללמוד תורה. אנו שותפים לשמחתכם, שמחתנו... גדלתם, הנה אתם ילדי גן, ואנו רק צעדינו הראשונים פסענו על הגבעה, ואתם הצטרפתם להסתגל, לאחר שגדלתם בנוף המישור של הדר, לגבעת הסלעים החשופה ומלאת מכשולים. קשים היו לכם חבלי ההסתגלות, ולנו קשתה בנייתה, על גבעת הטרשים הזו. בנינו הגבעה ואתה יחד גדלתם אתם..."

תודה לבת שבע המורה שהובילה אתכם במסירות עד היום, וכל המטפלות שעזרו לה... נאחל לכם ילדים, ערב צאתכם לנגבה, הוסיפו דעת, היו קבוצה מלוכדת, עזרו אחד לשני בצר לו... לימדו כוחו של קיבוץ, בהיותו חברה מלוכדת...

אשרי אדם למד חוכמה ודעת... וכדברי טשרניחובסקי: '...עלם דל ידע יצאתי, ילקוט צנוע בידי, ילקוט שפתנו הנפלאה, ואהבה רבה בתוכי...'".

איצל יודוביץ'

ביקורים... ביקורים... השבוע זכינו בביקורים רבים ממוסדות הממשלה, הסוכנות, הקבה"א, הארגונים המקצועיים, הבנקים וכו'. ביקורים בפלחה ותכנון הזריעה, ביקור מקיף בלול פק, התרשמות בלתי רגילה מהמפעל הזה, ואף אישור להקציב מטבע חוץ לקניית אספקה, ביקור בענייני המים, ואף ביקור של הנהלת הבנק הלאומי, שהתרשמה מאד מהתפתחות המשק, ותגובה בעין יפה לבקשתנו להלוואה לזמן ארוך להשקעה, והלוואה לזמן קצר יותר למחזור...

מהמזכירות

מתפרסמות החלטות רבות משיבות המזכירות שנקראת הפעם "סינתטית", היינו משתתפים בה גם רכז המשק והגזבר, המזכיר, נציג ו. חברים וחברים נוספים.

משלל החלטות הרבות המשתרעות על מספר ישיבות נציין, שהמזכירות הזו גם החליטה לקיים מספר בירורים יותר יסודיים בענייני שיתוף, בירור משקי, בירור פוליטי, בירור ביסודות חינוכנו, וכן בירור

בפעילות והפעילים בקיבוץ... ביתר העניינים השוטפים דנו בכל שטחי החיים שלנו, המשקיים, ענייני המים, החברתיים, ענייני עבודה, החלפת בעלי תפקידים, אישורים שונים ועוד עניינים רבים של חיי היום-יום...

מהפרוטוקולים של שיחות קיבוץ משנת 1950

כפי שפרסמנו בהתחלת הפרק של שנת 1950, הייתה זו שנת התפתחות גדולה. כמעט כל הענפים גדלו והתרחבו, גם הקיבוץ גדל, העלייה זרמה ואתה קליטה רבתי. קלטנו רבים, חברות נוער וילדים שבאו מהיערות והמחנות משארית הפליטה לאחר חורבן והשמדת היהודים באירופה, קלטנו קבוצות מקפריסין שהשתחררו, קבוצות של בודדים, של משפחות עם ילדיהם, חברות נוער מארצות המזרח. גם הילודה הפנימית גדלה, ואין פלא שרוב השיחות הוקדשו להתארגנות, להתאים ארגון הקיבוץ לתנאים החדשים. הקיבוץ גדל, אך המשימות גדלו עוד יותר. חסרו אנשים למלא כל התפקידים, חסרו אנשים למלא כל העבודות בענפים, הייתה מצוקה גדולה בשיכון, והרבה הרבה שיחות הוקדשו לענייני עבודה, בחירת והחלפת בעלי תפקידים, כיצד להתגבר בחוסר ידיים עובדות וכו'. בעלי התפקידים המרכזיים באותה שנה היו: מזכיר הקיבוץ - זלו, בא-כוח - חונקה, מרכז המשק - חיים בל, ומחליפו הינץ. נוסף לכך הייתה זו שנה של מכת עכברים גדולה מאד, ובשיחות קיבוץ הוחלט על גיוסים נוספים בשבתות או לאחר העבודה. בכלל, היו גיוסים רבים לענפים שונים, וכן לרכישת מצרכים מיוחדים לחברים, כגון ריהוט לחדרים או למרפסות, רדיו וכד'. הווי אומר: רוב השיחות היו מוקדשות לעניינים השוטפים והיום-יומיים, שהמציאות הציבה לפנינו. אעפ"י פי כן היו גם שיחות יותר עקרוניות ויסודיות. בשנה זאת היו 61 שיחות, הווי אומר יותר משיחה אחת לשבוע. לפעמים התקיימו שיחות ערב ערב. בין השיחות הללו נציין: שיחות בענייני הקליטה. הקיבוץ שלנו הצטיין בקליטה גדולה ובזרועות פתוחות, אך היו שיחות האם יש לשים סייגים לקליטה, בייחוד למשפחות עם ילדים, בגלל הקושי בקליטת הילדים בבתי הילדים. מצב בתי הילדים היה קשה, בעיקר בגלל חוסר שיכון, חוסר מטפלות מתאימות. חברים רבים טענו שאין פרופורציה בשיכון החברים, שיכון ודאגה לילדים. לאחר ויכוחים רבים הוחלט בשיחות לקלוט ללא הגבלה. התקיימו כמה שיחות בעניין הגיוס לצבא ותפקידי ביטחון. בשיחות אלו גם דנו מי לא נכנס בהגרלה בתוקף חיוניותו למשק. לבסוף ויתרו לנו על גיוסנו, ובצבא נשאר רק ישראל ג. ומאיר אלעזרי בתפקידי קצונה גבוהים. התנהלו שיחות בקשר להקמת מועצה אזורית שבתקופה זו התחילו לקום, האם להצטרף למועצת באר טוביה או למועצת הרי יהודה באזור ירושלים. לבסוף הוחלט להצטרף למועצה שלנו, שהוקמה אז בשם "מועצת יואב", על שמו של מפקד נגבה שנפל בקרב, והיה בין המפקדים הבכירים של הפלמ"ח, וראש המועצה הראשון שלה היה חברנו זאב פינקוס. בדיונים על גיוסים ומאיזה ענף להוציא עובדים, התפתח ויכוח על הפרופורציה בין חקלאות ומלאכה.

גייסנו גם פעילים לתנועה, זליג ל. להדרכת קיבוץ מגן, צפורה ד. שהשתלמה בשוויץ למחלקת הנוער של הקב"ה"א. בימים האלה היה גם מנהג למסור בשיחות אינפורמציות פוליטיות ע"י מתתיהו משיבות הועה"פ של הקב"ה"א, וכן אינפורמציות מפי הבא-כוח ומרכז המשק בענייני הקיבוץ בחוץ ובפנים. באחת השיחות התאונו חברים על מיעוט המשתתפים בהפגנת ה-1 במאי, שנחשב אצלנו לחג חשוב, וחגגנו אותו בשבתון ובמסיבה מתאימה. ועדת בניין תובעת להביא 17 פועלים שכירים דרוזים מדליית אל כרמל ששהו אצלנו זמן רב ונוצרו יחסים מאד ידידותיים ביניהם ובין הקיבוץ. בשיחת קיבוץ מ-2.5 יש ויכוח וטענות קשות מועדת החינוך על הזנחת בנייתם של בתי הילדים. בשיחה נמשך הוויכוח בעניין המוסד החינוכי: להמשיך לשלוח ילדינו המתבגרים למעברות או לנגבה, אשר הקים מוסד חינוכי חדש. גם אנחנו תבענו שיקום מוסד חינוכי אצלנו והוויכוח בינינו ובין נגבה נמשך זמן מה במוסדות התנועה. לבסוף הגענו לפשרה שיקומו 2 מוסדות חינוך, גם בנגבה וגם אצלנו. 2 כיתות שלנו המבוגרות ילמדו בשנים הראשונות בנגבה,

ואחר כך יקום מוסד חינוכי גם אצלנו לכיתות הבאות, והראשונה הייתה קבוצת לבנה, שפתחה את המחזור הראשון של המוסד בכפר מנחם. לבסוף, כידוע היום, הוקם מוסד גדול מאוחד בכפר מנחם, ששמו "צפית", בו לומדים בני כל קיבוצי האזור, בני מושבים וגם בני כמה עיירות פיתוח.

בשיחת הקיבוץ מ-13.5 הוחלט על סגר בריאותי בגלל התפרצות מחלה בין הילדים. יש ואמרו שהמקור למחלה - בתי השימוש שהיו אצלנו באותה תקופה ציבוריים, בנויים מעץ על בורות חפורים. ב-13-15 למאי היו כמה שיחות סוערות, במתח רב, בעניין עבודה שכירה. קיבלנו שטחים חדשים רבים לאחר הקמת המדינה, חלקם באופן זמני, הפלחה התרחבה מאד, שטחי החציר גדלו מאד ולא היו אנשים מספיק להורדתו. הפלחים תבעו להביא לעזרה פועלים שכירים. המזכירות מציעה להביא לתקופה קצרה 13-15 פועלים שכירים לעזרת הורדת החציר. מתפתח ויכוח בין איצל למתתיהו האם יש הבדל בין פועלים שכירים בבניין ובחקלאות, בין השקעות, ועבודה ממנה אנו מתפרנסים. השיחה מתפתחת לויכוח עקרוני. היא נמשכת בכמה שיחות. צבי בן אליעזר בעד. שלמה א. טוען שאין עבודה שכירה בלי ניצול גם אם נשלם לשכירים קצת יותר, כפי שמציע צבי ב.א. אברהמיל ב. טוען שעבודה שכירה היא בבחינת להיות או לחדול. פייבל טוען שצריך תכנון ולא לקיים משק אוטרקי. אברהמקיה נגד. הוא טוען לבניין כן, לעבודה מכניסה בשום אופן לא. רייזלה מתנגדת. זלו, המזכיר, אומר שאין איש אצלנו שדוגל בעבודה שכירה, אך יש לפעמים שעת חירום. ברל אפרתי נגד, טוען שצריך להכניס מיכון במקום אנשים. אשר מסתמך בדברי בן גוריון. מתתיהו אומר שיש הבדל מהותי בין בניין וחקלאות, מצטט דברי צבי ורדי ממרחביה, ממנהיגי הקיבוץ הארצי: "יישרף החציר ואל תישרף נשמת הקיבוץ". בן גוריון רוצה החלשת כוחנו. מי שטוען שאצלנו זה רק לעונה, כל השנה עונה. להתפרנס מעבודה עצמית הוא עיקרון חיינו מהחשובים ביותר, ואם נשבור אותו סופו מי יישורנו. צבי ב.א. מתווכח עם מתתיהו, חולק עליו.

המזכירות מציעה להביא 5-10 פועלים רק ל-3 שבועות. הצעת המזכירות מתקבלת ברוב של 25 קולות נגד 20 מתנגדים. חברים מחברות הנוער מציעים לקיבוץ שהם יתגייסו להורדת החציר, כדי למנוע עבודה שכירה. לבסוף המזכירות חוזרת בה מהצעתה ולא מביאים פועלים שכירים, ואנו מצליחים להוריד כל החציר בעבודה עצמית.

בשיחת קיבוץ מ-3.6 דנים על תקציב אחזקת אדם, בסעיף ההוצאה לחבר. בקבה"א מציעים 9 ל"י לחבר, אך הקיבוץ מחליט על 10 ל"י. ב-16.6 דנים בשיחת קיבוץ בסירובו של אברהמיל לעבוד בבניין, בגלל ריב בינו ובין חונקה הבא-כות. הקיבוץ מחייב את אברהמיל להמשיך לעבוד בבניין. ועדת חברים מביאה הצעה לארגון חופש שנתי לחברים בנהריה ל-7 ימים. דנים שוב על הצורך בהשלמת הקיבוץ, עקב עזיבות רבות של חברים מחברות הנוער, בגלל עזרת קרובים. נבחרה ועדה לתכנון המשק: היינץ, מתתיהו ופייטל.

בשיחה מ-28.7 משחררים לידה לקופת חולים. שיחות מועדת מינויים. פייבל מציע מי שלא מקבל הכרעות הקיבוץ עליו לעזוב הקיבוץ. אברהמיל מציע להקים ו. ביקורת. איצל מציע להקים ו. פוליטית. מתתיהו מתנגד לועדת ביקורת: "הדאגה לקיבוץ בנויה בהכרה והשקפת עולם ובלי זה לא יעזור שום דבר. נחוצים לנו בירורים יסודיים". זלו, המזכיר, טוען שיש להרחיב את חבר הפעילים והרחבת הכתף של הקיבוץ. יש לבוא ולהשתתף הרבה יותר בשיחות הקיבוץ. זליג מתאונן לחוסר אינפורמציה, שואל היכן העלון. חיים בלכר מתאונן שאין הזדהות בין החבר והקיבוץ. חונקה אומר שקשה להיות פעיל בקיבוץ. חיים ב., שהוא מרכז המשק, מסביר הקשיים שלנו כיום בעבודה. הייצור הוכפל בלי שהוכפלה האוכלוסייה. צבי ב.א. טוען שהמשבר הוא גם ארגוני וגם אידיאי. הוחלט בשיחות ו. מינויים שאחד מחברי ו. התרבות הוא גם מזכיר המפלגה.

בשיחת הקיבוץ מ-19.8 מוסרים, שאנו מונים 196 חברים ואין אצלנו עזיבות. וכמו כן, כאמור, נקלוט חברים ללא הגבלות.

9.9- מתחילות הבחירות השנתיות, שאז עוד היו לפי הלוח החקלאי, היינו ראשית השנה ה-1 באוקטובר. למזכיר נבחר מתתיהו, לרכז משק פייטל, לבא-כוח חיים בלכר. וביתר השיחות הועדו, רכזי המפעלים ויתר בעלי התפקידים.

ביתר שיחות הקיבוץ עד סוף שנת 1950 דנים בהתארגנות התפקידים והועדות החדשות, בתוכנית ההשקעות מכספי הביסוס, בסיום עבודת הכביש, בהרחבת לולי פק, במסיבה לרגל 33 שנה למהפכת אוקטובר, קניית תנורי נפט לכל החברים ועניינים שוטפים רבים של עבודה, בתי הילדים, ערעורים, ענפים וכד'. מציינים התקדמות רבה בשטח חיי התרבות. דרום יהודה מייצב הקו כפר מנחם-תל אביב. הועדה הפוליטית החלה לפעול. נמסרות בשיחות הרבה אינפורמציות פוליטיות, משקיות, מהמזכירות והבא-כוח. בשנת 1950 הוצאנו לאספקת אדם 319 ל"י לשנה לאדם. 12 ל"י לאדם להוצאות אישיות.

מספרים

הרכב האוכלוסייה בשנת 1950 :

197	חברים ומועמדים
19	גרעינים
86	נוער
166	ילדי הקיבוץ
4	ילדי חוץ
45	ילדים עולים
11	הורים
3	זמניים
531	סה"כ

תקציב אחזקת אדם ב-1950-

84.680 ל"י	מים וגנות	2.500 ל"י	כלכלה
15.000 "	אספקה קטנה	10.700 "	הלבשה
5.000 "	(כולל עישון	5.500) "	הנעלה
2.800 "	ו. חברים	9.000 "	כביסה
5.000 "	תרבות	5.500 "	דירות
12.000 "	בריאות	6.000 "	מס אחיד
8.000 "	הפחתה	13.000 "	מסים שונים
1.500 "			פ. ציבורית וביטחון
180.180 "	בעניין תקציב ההלבשה		סה"כ
3.500 "	התקבלה הצעת המחסנאיות		עזרת ק. בחוץ
7.500 "	18.900 ל"י לחבר לשנה		" במקום
266.680 "	בפועל יצא 319.000 ל"י לחבר		סה"כ
	כמו כן בפועל סעיף החברים יצא 10.000 ל"י לחבר לשנה במקום 9.000		

החברים והחברות בשנת 1950

חברים	חברות
1. אוסובסקי משה	2. אוסובסקי בת שבע
2. אטינגר אברהם	2. אטינגר ליזקה

4. גולדמן מלכה	3. אפשטיין מיפה	4. אפשטיין מרדכי	3. אפשטיין אברהמק'ה
6. ברוידא רחל	5. אלכסנדרוביץ' רחל	6. ברוידא אברמ'ל	5. אפל זלו
8. בן אריה קיילה	7. ברוידא פרניה	8. ברמן מרדכי	7. בן אריה מרדכי
10. אמני יונה	9. קורנבוים חנה	10. ברורמן מיירים	9. בן אליעזר צבי
12. בן-חורין תקווה	11. ברורמן רוזקה	12. בלכר חיים	11. בן-חורין יהודה
14. בק לזיה	13. בלכר נחמה	14. ברנסדורפר אלישע	13. בק עמנואל
16. גרמן נחה	15. ברנסדורפר צפורה	16. גולדברג אשר	15. גרמן ישראל
18. גולדשמידט שו	17. כהן חנה	18. גולדברג חיים	17. גלברד משה
20. גייר אטקה	19. דבורצקית צפורה	20. גרבר גרישקה	19. גולדשמידט יעקב
22. דרורי לילית	21. לויך לובה	22. גרינבוים אברהם	21. גייר זליג
24. דבלטוב גולדה	23. זיווי אסתר	24. דרורי שמואל	23. דרוקר יואל
26. דומב רגינה	25. פונימונסקי לאה	26. דולסקי יהודה	25. דוברושין אברהם
28. הרפז פסיה	27. הלפרין מוסקה	28. דוידוב דוו	27. דבלטוב מאיר
30. וגמן יעל	29. הנדלסמן גניה	30. הלפרין חיים	29. דומב משה
32. מצגר דינה	31. וילין פרדקה	32. הנדלסמן פנחס	31. הרפז יהודה
34. זיווי שולמית	33. זלינגר אלה	34. ויינברג ישראל	33. וילין מרדכי
36. ישראל רחל	35. ציטרין שרה	36. חבויניק חיים ד.	35. זלינגר קוטי
38. לזרקביץ' דבורה	37. יערי רות	38. ירוחם צבי	37. יודוביץ' יצחק
40. ליכט תרצה	39. לזרקביץ' יהודית	40. יערי חיים	39. ישראל משה
42. וין דינה	41. לוינסקי דורקה	42. לזרקביץ' מאיר	41. לזרקביץ' אריה
44. מילר הדסה	43. קנטרובסקי שולמית	44. ליכט אורי	43. לבל משה
46. מהרשק אלקה	45. מכטיי שולמית	46. לבינקורן זליג	45. לויט ישעיהו
48. מולצ'דסקי רשקה	47. סוחר אסתר	48. ליכטנברג מאיר	47. לבושין קלוץ
50. מן תמר	49. מיינצר לורה	50. מכטיי צדוק	49. מילר חיים
52. ליוזנר לידה	51. נועם רחל	52. מנדל אריה	51. מהרשק אברהם
54. סטניצקי מינדל	53. דובוב בלה	54. מיינצר עומרי	53. מולצ'דסקי יעקב
56. זיגמן יונה	55. פרוינד אסתר	56. מן מיכה	55. אייזנמן דב
58. שלובסקי יוכבד	57. מירוב מלכה	58. ניסלקובסקי ראובן	57. נועם יורם
60. פרלה אילנה	59. פייגין חיה	60. סטניצקי אברמליה	59. סילברמן שמואל
62. פרסטונסקי בלה	61. סירוטה חיה	62. פרנקל דיווי	61. פרוינד אברהם
64. קריסטל רותקה	63. ציטרינוז' אביבה	64. פיינשטיין פייטל	63. פודולסקי אריה
66. קלנר שולה	65. קלנר רינה	66. פינקוס זאב	65. פש שמעון
68. קרון טוני	67. קנטור ברכה	68. פלסקוב חיים	67. פיטוכובסקי אברשק'ה
70. ריש פנינה	69. קיבייקו יהודית	70. פרלה שלמה	69. פינק איזי
72. רוהר איטה	71. פינקוס צפורה	72. פרסטונסקי ברל	71. פרלמוטר דוד
74. כהן דבורה ליה	73. רייטר הילדה	74. קריסטל ראובן	73. ציטרינוז' אברהם
76. שטרן חוה	75. שוורץ אלן	76. קנטור משה	75. קלנר יעקב
78. שטרסבורגר לילו	77. קוטובסקי לובה	78. קויפמן גד	77. קרון דוד
80. שקלרצ'יק פולה	79. שטרסבורגר נורית	80. ריש יהודה	79. קיבייקו שמחה

81. רומבק נחמ'ה	82. רוהר יואל	81. קפלן נחמ'ה	82. כהן זיוזה
83. רייטר אצה	84. רייז שלמה	83. ורמוט לאה	84. קורנגוט רחל
85. רוטשטיין זאב	86. רשף חיים ל.	85. פעמוני רחל	86. דולסקי שרה
87. שביילך שלמה	88. שויאר ראובן	87. חסמן מרקה	88. כהן רייזלה
89. שור מתתיהו	90. שורץ היינץ		
91. שטרן קלאוס	92. שטיינהולץ פייבל		
93. שטרסבורגר חנן ז"ל	94. שטרסבורגר ברוך		
95. שקלרצייק שלמה	96. כצלסון צבי		
97. קפלן אלחנן	98. כהן אביגדור		
99. שטרנברג יעקב	100. ורמוט אריה		
101. קורנגוט שמעון	102. שלג גבריאל		
103. פעמוני זאב	104. ברוידא הלל		

פרק שניים עשרה: הכניסה לשיכון הותיקים, שנה של סערות אידיאולוגיות ופוליטיות, יום הילד, מותו של חנוך, שיחות רבות על שיתוף, יומנו של דוד קרון

1951

מהתאריכון של אברהם מ'ל ברוידא:

15.7.51: כניסה לשיכון ותיקים.

שנת 1951 הייתה אחת השנים של התקופה, שנקראה "שנות החמישים והשישים", שנים של סערות פוליטיות ואידיאולוגיות בתנועה ובארץ. ברית המועצות, על אף הקורבנות הגדולים שהקריבה, יצאה מהמלחמה בניצחון גדול והטילה חסותה על מספר ניכר של מדינות במזרח אירופה. יחד עם הניצחון הגדול של הקומוניזם בסין, נוצרה הרגשה אצל חלק מהאנשים שהנה ברית המועצות מתקרבת גם אלינו. בעולם נמשכה "המלחמה הקרה" הידועה, בין ארצות הברית והמערב האירופי ובין העולם הקומוניסטי. היחס לברית המועצות חצה מפלגות ותנועות כמעט בכל מקום. בקיבוץ המאוחד התפלגו קיבוצים, ולפעמים הקו חצה גם משפחות. נאלצו להקים קיבוצים מקבילים של המפולגים, והעברות חברים לאותה דעה מקיבוץ לקיבוץ. בתנועה שלנו לא הגענו לכך, אך גם אצלנו התסיסה הייתה גדולה וקמה "המחותרת" הסנה"יסטית בקיבוצים רבים, שהאמינה שהנה הקומוניזם מתקרב לארץ ועלינו להשתלב בו. זה, כמובן, הוביל אותם לכפירה בציונות ולהצטרף למחנה המשמיעים והמסיתים, "שהציונות ואף הקיבוצים הם משרתי האימפריאליזם הקפיטליסטי, ומכשיר בידיהם ללחום נגד הקומוניזם".

הוויכוחים בקיבוצינו היו סוערים ופילגו חברויות שונות. אך התנועה יצאה במלחמה נחושה נגד הסוטים והמפולגים, ובמספר קיבוצים הרחיקו את אנשי סנה מהקיבוץ, כשחיש מהר התברר, שסנה עצמו עם כל חסידיו הצטרפו למפלגה הקומוניסטית הישראלית. ואפשר להגיד שהתנועה שלנו יצאה וידה על העליונה מהמשבר האידיאולוגי החמור הזה. בקיבוצנו כפר מנחם לא היה אף סנה"יסט אחד ולא היינו צריכים להוציא מישהו מהקיבוץ, אך גם אצלנו היו חילוקי דעות קשים בין אוהדים "שרופים" של ברית המועצות, לבין מבקרים חריפים שלה, ובעיקר נגד מעשי האכזריות במשטרו של סטלין. אך האמונה העמוקה בציונות ובשליחות הקיבוץ איחדה את כולנו, וכפר מנחם יצא מהוויכוחים האלה שלם ומאוחד. ובאותו זמן הקיבוץ היה מרוכז להמשך בניינו ופיתוחו של חייו. היתה זו שנה של גידול, התרחבות וחיי חברה פעילים. השטח הנוסף שקיבלנו לעיבוד הרחיב בהרבה את גידולי הפלחה והכנסה טובה בצידה. המשכנו להרחיב "לולי פק", וענף הלול על כל שלוחותיו התחיל להיות דומיננטי בהכנסות המשק. הרפת התרחבה, מפעל המתכת הגדיל הכנסותיו, קלטנו עוד חברות נוער, הילודה הפנימית שמרה על גידולה, רווחת החברים אף היא עלתה, בהגדלת תקציבי אחזקת אדם. גם חיי התרבות והחברה היו פעילים מאד. וכמובן, לא חסרו הוויכוחים המסורתיים בשיחות הקיבוץ, בענייני עבודה וחוסר ידיים עובדות עקב התרחבות המשק, תביעה להשלמה, ענייני השיתוף שלעולם לא ירדו מסדר יומנו, ענייני שיכון שפיגרו תמיד, על אף בנייה רחבה, ובלי סוף עניינים רבים של שיבוץ חברים בעבודה ובתפקידים שונים וערעורים בעקבותיהם. ומכאן נפנה למקורות שבידינו מאותה תקופה.

ועדות ותפקידים שנבחרו לשנת 1951

<u>הועדות</u>	<u>בעלי התפקידים</u>
המזכירות: מתתיהו, חיים בל, ברוך, אילנה, היינץ	מזכיר: מתתיהו שור
ועדת משק: המזכיר, הבא-כוח, רכז המשק, חונקה, פייבל, שרה,	רכז משק: חיים בלכר

בא-כוח: ברוך	צ., אריה מ., איצל, היינץ, שלמה ש.
מחסן מטבח: דינה, לידה	ועדת עבודה: רכז המשק, שלמה ש., רשקה
רכז מפעלים: אצה	ועדת חינוך: זליג ל. מיטק, רחליה, חיימקה, בלה ד., משה ד.
מחסן ב. ילדים: לובה לוין	ועדת הנעלה: שלמה י., דוד פ., אסתר ס.
רכות מתפרה: פרדקה	ועדת ספורט: יורם, מרקה, מאיר אל.
טבחית ב. ילדים: רחל אלכסנדרוביץ'	ועדת ביטחון: רינגל, חיים מ., משה ג.
רכות מטבח ילדים: גולדה	ועדת תרבות: זלו, שמואל ד., אביגדור,
מחסנאים: אריה מ., דוד ק.	אברהם ג., ראובקה, תרצה
חצרן: צבי כ.	ועדת דירות: יענקל, דוו, דבורה'ה
הנהלת חשבונות: תמר מן	ועדת בריאות: רוזקה, דייז, איטה
אספקה קטנה: שולה	ועדת חברים: צבי כ., נחמקה, ישראל ג.
ספרנים: זלו, גד, עומרי	ועדת בניין: מאיר ד., שלמה ש., חונקה, אברהם צ., קלאוס

מעלוני הקיבוץ של שנת 1951

עלון הקיבוץ, 7.1.51

במדור "עם הכלל" מגיבה המערכת בעניין זיונה מחדש של גרמניה ע"י ארצות ברית ובני בריתה, והזדהות עם ההפגנות האלו, שהתקיימו בארץ נגד מדיניות זו, וכן טוענת נגד הדעה שכאילו "אין ברירה" ואין לצאת נגד ארצות הברית, היות ואחרת לא נקבל "טרקטורים" ושום עזרה אחרת. היא טוענת שתמיד הייתה ותמיד ישנה ברירה, נוכח ההיסטוריה של עמנו, ואף מול אירועי השואה, המרד, הגבורה והמלחמה, גם של דורנו אנו.

מהנעשה בבית. ב-1.1.51- ברוך ומתתיהו נפגשים עם חיים גבתי, המנכ"ל של משרד החקלאות. הובאו לפנינו ענייני המים ולול פק. בענייני המים תבענו: א. התערבות אצל "מקורות" בעניין גובה מחיר המניה ומחיר קוב מים. ב. צינורות ואינסטלציה. ג. מימון, לפחות חלקי. גבתי ענה על כך. לדעתנו מחיר המניה הוא לא גבוה ביותר. בכל העניין הזה צריך לטפל המרכז החקלאי, ו"מקורות" מקבלת תמיד דעתו. בעניין האינסטלציה הממשלה הזמינה צינורות והוא חושב שהם יגיעו בקרוב וודאי גם אנו נהנה מהם. אותו דבר בעניין המימון. הממשלה חושבת להקציב סכום ידוע להרחבת הייצור לאלה שירחיבו שטחי השלחין. הסכום יינתן למרכז החקלאי והוא יחלק אותו למשקים. במידה שנהיה מוכנים לעשות בשטח זה, ודאי נהנה גם אנו מכספים אלה. בענייני לול פק, ניסובה השיחה על עצם המפעל. יש לציין שהייתה לנו טעות. המפעל טרם אושר רשמית, בניגוד למה שחשבנו והודענו בעלון הקודם. הסתמכנו על הסכמתו של מר בך, מנהל משרד הקשר, שנתן לנו גם 35 טון אספקה ללולי פק ואישר להקת רבייה. גבתי הקשה כל מיני שאלות בעניין ייחודו ופעולתו של המפעל, אך בסופו של דבר הסכים שזה עניין רציני והוא יעלה אותו לדיון בהנהלת המשרד יחד עם השר המחפש דרכים כיצד לספק בשר ליישוב. הוא ביקש המלצת הארגון לכך, ואנחנו נצטרך לעשות פעולה רבה בעניין זה.

הערת העורך: באחד הפרקים הקודמים של הספר סיפרנו ששר החקלאות דאז, פנחס לבון, שסיפרנו לו כל ההיסטוריה הקשורה בהקמת לולי פק, לאחר שהוא בעצמו ביקר בארצות הברית אצל מייקל פק והתרשם מאד מפק עצמו ומהרעיון שלנו, אישר לנו המפעל כולו, והקצבת אספקת מזון ללולים האלה, דבר שהיה קשור בימים הללו בהקצבת מטבע בדולרים, שהיה בצמצום רב באוצר המדינה.

על קליטת ילדים מהמעברות שהוקמו בארץ בעקבות העלייה ההמונית: בבירור משותף עם ועדת חינוך הוחלט לקלוט מספר הילדים שהקבה"א הטיל עלינו ולחפש מגורים עבורם, ולא לקבל הצעת המועצה האזורית לרכז כל הילדים בנגבה.

"דרום יהודה". הוחלט לקבל הצעת הקואופרטיב שהאוטו שלנו יצא לתל אביב בשני אופנים. ב-6.30- למסמיה וב-9 ישיר לתל אביב.

עבודות ציבוריות. משרד העבודה של הממשלה פנה למשקים שהוא מוכן לתת 50% הלוואה לכל מיני השקעות במשק כדי להעסיק פועלים מהמעברות. לאחר בירור ממושך ורציני הוחלט לברר אפשרות זו.

המלחמה למשבצת הקרקע שלנו. אנחנו תבענו שישאירו לנו 15,000 דונם. מזה נמסור לאיסמעין עזי 1,000 ד', 1,500 ד' טרשים, 1,000 ד' למוסד. ספק רב אם יאשרו לנו, אך אנו ניאבק על כך.

אימונים צבאיים. בבירור עם אברהם פ. אושרה תביעת הצבא לאימוני העתודות שיקיפו כל הגברים בקיבוץ שיתחילו בימים הקרובים.

הילדים בשנת 1951

המחלקה	המטפלת	הגיל	מספר	דרגה	ילדי חוץ
הסלע		16-14	5	מוסד	3
אורן		13-11	10	מוסד	1
עופר	בלה	9-11	18	כיתה ו'	2
ליבנה	מיטק	7-8	19	כיתה ג'	
גן מיפה	מיפה	7-5	20	גן מעבר	
גן רחליה	רחליה	6-5	17	גן	1
גנון	רגינה	4-3	7	גנון	
	אלן	5-4	6	גנון	
	דורקה	3	6	גנון	
גנון ב'	תקווה	3	6	גנון ב'	
	לובה	3	6	גנון ב'	
	אסתר ס.	3	5	גנון ב'	
פעוטון	אביבה	3-2	6	פעוטון	
	צפורה ו.	2	6	פעוטון	
	מלכה מ.	2	6	פעוטון	
גמולים	ברכה	2-1	6	גמולים	
	שולמית ק.	1	6	גמולים	
תינוקות	רחל י.	1-0	14	תינוקות	
סה"כ ילדים עם ילדי חוץ			177		8
ילדים הלומדים בחוץ			19		
ילדים הנמצאים בבית			158		
עד סוף השנה יהיו לנו בבית			170		

ילדים משתכשכים במים

מעלון הקיבוץ מס' 7, 3.2.51

במדור "עם הכלל" המערכת מברכת ציון יום עליית השומרים הראשונים לארץ לפני 30 שנה, יום שהתנועה כולה מציינת אותו. היא סוקרת ההתפתחות מאז "קהילייתנו" של השומרים הראשונים ועד הקהילות השומריות הרבות שקמו עד היום ותמצית הבשורה החדשה שהביאו לארץ. בשורה שאינה בנויה על פשרה בין מרכיבי החזון הציוני, כי אם על מתחת הכוחות, על סינתזה ומזיגה, ולא ויתורים ונסיגה. "המודדת כוחותיה לפי המטרה ולא המטרה לפי כוחותיה", כדברי המשורר.

בבית

קרקעות: נמסרה אינפורמציה מהפגישה שלנו עם ועדת התכנון, במסגרת הטיפול של האזור, לקביעת משבצת הקרקע עבורנו. בדרך כלל נקבעה בארץ, בהנחה שכל האדמה המעובדת תהיה בעתיד מושקית, יחידת קרקע של 30 ד' למשפחה. לקיבוצים שלנו לקחו בחשבון 120 יחידות... אנו העלינו התביעה המתמדת שלנו להגדלת היחידה, בהתחשב בטיב המיוחד של קרקעות הדרום, שגם ועדה מקצועית של המוסדות אישרה זאת. כמו כן תבענו תוספת 3 ד' ליחידת משפחה, לשטח המחנה, 10 ד' תוספת ליחידה, לפלחה, ועוד 15 ד' כזרובה לילדים שלנו. הגענו כבר להסכמה עם ועדת התכנון ליחידה של 50 ד'. עד לפתרון בעיית ההשקיה של כל האדמות, תוקצב יחידה זמנית נוספת לעיבודי בעל בגודל של 4-5 פעמים יותר מאשר ליחידת שלחין. אשר לגודל היחידה של כפר מנחם, דובר שהיא צריכה להיות מרוכזת ואחידה ואינה יכולה מצד מזרח לעבור צינור המלט הגדול שצריך לעבור על ידינו. כמו כן לא באות בחשבון החלקות על יד מסמיה הקטנה שחולקו כבר לפני מושבי עובדים.

תכנון השיחות: המזכירות עיבדה הצעה לשיחות יותר יסודיות משך השנה. במשך חודשי ינואר-פברואר, בירור משקי שהמשכו צריך להיות במרץ-אפריל, שידון בתכנית כוח האדם. עם ההכנות לועידת המפלגה לקיים משך חודשי פברואר-מרץ בירור פוליטי. עם ההכנות "ליום הילד" לקיים באפריל-מאי בירור בשאלות חינוך. עם הכניסה של החברים לשיכון ותיקים יש לברר מחדש תור הוותק. יחד עם זה הוחלט להביא לבירור רחב שאלות השיתוף וההחלטות שנתקבלו במועצת ניר דוד. לבסוף, לקראת הבחירות השנתיות בסוף השנה, בירור בעניין פעילים ופעילות.

במשק ובבית

מטעים. עמנואל עיבד תוכנית מפורטת להגדלת שטח המטעים, בהנמקה שעם גידול האוכלוסייה, המטעים יהיו המקום העיקרי לקליטתה.

חשמל. שמואל כספי סוקר אספקת החשמל ע"י הגנרטורים שלנו ומציע להתקשר עם חברת החשמל, במקום לרכוש גנרטורים נוספים.

חלוקת ביצים. הוחלט שועדת חברים תדאג שחלוקת ביצים (בתקופת הצנע והקיבוצ) תהייה בראש וראשונה מיועדת לעזרת קרובים.

משה ישראל ומרדכי סוקרים חברות הנוער שלנו ומציינים התפתחות גדולה מאד מאז בואן אלינו. משה ישראל מסיים בסקירתו: "...יש לנו סיבה לשביעות רצון מסוימת, כי ראינו התקדמות וגם הצלחה..."

מעלון הקיבוץ מס' 8, 15.3.51

במדור "עם הכלל" מקדישה המערכת דברי הערכה לוועידת המפלגה המתכנסת בימים אלה, ובין היתר היא כותבת: "...עינינו ליכולת עמידתה במבחן ההכרעות שהימים הבאים נושאים בתוכם (העורך: כאמור לעיל הוויכוח עם סנה), ואין עמידה בלי אמונה, ואין אמונה בלי הכרה מוצקת בדרך ובמטרה, ואין הכרה בלי גיבוש רעיוני מתמיד... שיוביל לליכודה...". ומסיימת בדברי אחד החברים הפעילים המרכזיים בתנועה: "נחוצים לנו עוז להכריע ותבונה לחיים משותפים".

בבית

במזכירות, בועדת משק ובסקירות השונות של חברים וענפים, המשך האינפורמציות בענייני המשק, החברה, הבצורת המאיימת עלינו, המצב בגן הירק של 7 שנים רצופות, תפוחי האדמה גורמים להפסדים, החלטות באספקת עופות וביצים לחברים בימי הצנע והקיבוצ במדינה ועוד עניינים רבים וכד'.

מעלון הקיבוץ מס' 9, 25.4.51

במדור "עם הכלל" מקדישה המערכת מאמרה לדברים שנאמרו בליל הסדר פסח. "...זהו סדר שלישי מאז הקמת המדינה... הגענו הלום בזכות דור החלוצים והלוחמים לחירות עמם... ואין חירות בלי אהבת האדם... ואנו חוליה בשרשרת הלוחמים בכל עם ועם נגד העריצות והשעבוד... לכן לזכור ולא לשכוח... ושיראה כל אחד את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים... והוא בין הלוחמים לחירות העם והאדם..."

בבית

יש לציין שכמעט בכל העלונים של שנת 1951, המודיעים מהנעשה בבית, בועדות, בענפים, מהחלטות המזכירות, ועדת המשק, תגובות חברים, מהנעשה בבתי הילדים, חברות הנוער ושוונות, עובר כחוט השני הקצב הגובר של התפתחות הקיבוץ, גידולו, התרחבותו וגיבושו. כמובן, שבאים לביטוי כל הקשיים, בעבודה, במצב הכספי, במילוי תפקידים ואחזקת המערכת כולה בהצלחה. כמו כן, יש לציין שכל העיתונים היו מלווים בצילומים יפים שדוד פרלמוטר, "צלם הקיבוץ המוכשר", היה מתאים לאירועים שבעלון. רכז המערכת של עלוני 1951 היה מתתיהו, והוא הנהיג שעלון הקיבוץ מלווה בצילומים יתלה על אחד הקירות של חדר האוכל.

מעלון הקיבוץ מס' 10, 15.5.51

הפעם, במדור "עם הכלל", המערכת מקדישה מאמרה לעונה החקלאית, והיא כותבת "...בגלל הבצורת אסור שנאבד אף גרעין אחד... העונה החקלאית הקשה פגשה אותנו השנה, כשהמשק החקלאי, שברובו קיבוצי, נאבק קשה על קיומו. הבצורת החמורה שפגעה בנו הפעם, ונזקיה העצומים, עדיין לא חדרה מספיק להכרתנו והרגשותינו, והתוצאות הנובעות ממנה. בחוץ, אמנם, מדברים כעת הרבה בתוכניות פיתוח... אך ההרגשה היא, כי 'נשיאים ורוח וגשם אין', ועל הכל, המחסור הגדול בידיים עובדות. הבעיה נהפכה למרכזית כיום בחיי המשקים. אלה שחיפשו הפתרון הקל בעבודה שכירה, נוכחים לדעת, שהוא נושא בתוכו לא רק הרס הנושא של המשק, אלא אין בו גם פתרון לאותן הבעיות שהמשק הקיבוצי מתלבט בהן כיום..."

בבית

ברוך מסר אינפורמציה מהכינוס במרכז החקלאי, בהשתתפות מנהלי משרד החקלאות של הממשלה, בו הבטיחו לעשות כל מיני הקלות לחקלאים שסבלו מהבצורת הקשה... כאן בא פירוט כל ההצעות. דוגמה לתוכנית הכספית לחודש מאי: ברוך מוסר שההכנסה המשוערת לחודש מאי תסתכם ל-24,100 ל"י, בו בזמן ההוצאה המשוערת תעבור את 29,600 ל"י.

בענייני המים העבודה מתקדמת יפה. הקושי הגדול הוא שאין להשיג חוטים הקשורים לחשמל, היכולים לעכב הזרמת המים, גם לאחר שהכל יהיה מוכן. חלוקת המים: המטעים - 4,000 מ"מ, המספוא - 11,000 מ"מ, גן הירק - 15,000 מ"מ.

ענייני לול פק. התקיימה ישיבה עם אבינועם הלוי ומר בך בענייני כל הבעיות הקשורות עם לול פק, אישור מטבע חוץ לאספקה, מחיר העוף וכו'.

אביגדור, עמנואל, חנן והיינץ מוסרים בעלון פרטים על הבעיות העיקריות, והתביעות בקשר לדיר, מטעים, מספוא וגן הירק. ועדת המשק מוסרת על הדיון בתוכנית המשק ותוכנית ההשקעות. בעיות קשות בענייני המים, ויכוח ומו"מ עם "מקורות" בעניין הובלות הקו לשטחי השלחין.

המוסד החינוכי. דיונים מרובים עם מוסדות התנועה וקיבוץ נגבה בעניין הקמת המוסד החינוכי אצלנו.

ברכה לקבוצת "ליבנה", למיטק וללאקה, עם כניסתם לביתם החדש.

בבנין. פעילות רבה ואינטנסיבית בכל שטחי הבנין: בשיכוני החברים, בבתי הילדים, בלולי פק וביתר ענפי המשק ובבנייני ציבור.

המצב בארץ. הצנע והמחסור נותן אותותיו גם אצלנו ובעיקר בשטח הבנין, ולא פעם קשה להתקדם בגלל חוסר חומרים וציוד. יש לציין שבתקופה זו קיבלנו עזרה רצינית ביותר, מלט ולבנים, מ"סולל-בונה", הודות לקשרים הטובים שנוצרו בינינו.

ועדת הקשר. המערכת מציינת חשיבותה של ועדת הקשר עם ידידנו באמריקה. מציינת כל מיני תכניות שניתן לבצע ומוסרת על ביקורם החשוב של צ'רלס פלר ואשתו שהתרשמו מאד מהנעשה אצלנו.

תגובות... "היה 'פנצ'ר' באחת ההופעות הרבות והמוצלחות שהשקענו בימי החג הרבים... והביקורת הייתה קטלנית ועולה כפורחת... בביקורת עצמה אין כל דבר רע. להפך, היא נחוצה מאד לחיינו, אך יש והדבר משונה מאד. חבורת חברים עומדים על יד הסילו ומקטרגים קשה על הופעה זו או אחרת וביניהם אחד שהיה צריך להיות אחראי לעניין. פתאום נזרקה שאלה לאחד המקטרגים הגדולים: 'שמע, אולי אתה מוכן להצטרף לוועדת התרבות? הכרחי להוסיף שם בן אדם'. ועל כך באה התשובה: 'אני? חס וחלילה...'. והמוסר השכל פשוט: ביקורת, כן. אך בפרופורציה, לרצון של הטיית שכם... עזרה וכוונות לשאת בעול... אגב, לא רק בעניין זה".

ביקורים. ביום חמישי בא אצלנו מנהל הבנק החקלאי החדש של הממשלה עם חבר עובדיו. הביקור היה ממושך והתרשמו מאד מהמשק שלנו. הובטחה לנו הלוואה גדולה למים.

מר פריימן, מידידנו בארצות הברית, שסייע בידינו להשיג מקלטי הרדיו לחברים, ואשר ביקר אצלנו לפני שנתיים, הגיע לביקור קצר בארץ. חיים ג. ומתתיהו באו להקביל פניו בשדה התעופה בלוד.

מעלון הקיבוץ מס' 11, 20.6.51

במדור "עם הכלל" מקדישה המערכת מאמר לועידת מפ"ם שהתקיימה באותם הימים, שלדעת המערכת יצאה מלוכדת ומאוחדת יותר, עם הרחקת החותרים ה"סנהייסטים" משורותינו, וכן על הפילוג בקיבוץ המאוחד... המערכת צופה גידול כוחה המאוחד של מפלגתנו ופונה לחברים להתלכד ביתר שאת סביבה.

בבית

רשימה די משונה ויוצאת דופן של חברה אחת בעילום שם שפגשה בלילה ליד הרפת חבורה קטנה של חברים שעסקו בשתייה חריפה, בדיחות גסות ו"עשו חיים" לפי ביטויה. האחת הזאת מתריעה נגד פיליסטריות זו, ותוהה כיצד זה חדר אלינו ואין תגובה.

בעלון זה, כמו בעלוני הקודמים של שנה זו, וגם בעלוני הבאים, מתפרסמות בפרוטרוט החלטות המזכירות מכל ישיבה וישיבה שלה, דו"חות מהענפים, מהועדות, ענייני המשק, הגזברות, השיכון, בתי הילדים, השירותים השונים, וכן תגובות והערות שונות על המתרחש בבית. מכל הסקירות הללו עולה קצב הבניין של הקיבוץ, התרחבותו בכל השטחים, גידולו והפרחת הגבעה שלנו, הנעשית כל פעם יפה יותר. גם החיים החברתיים והתרבותיים המגבשים ליכודו של הקיבוץ לא חסרים בתהליך זה, ובצידם לא חסרים הקשיים והבעיות שהקיבוץ מתמודד איתם, גם בשטח המשקי והכספי וגם בשטח החברתי ובעיקר בבעיות האחריות של החברים, מעורבות והטיית שכס במסכת הקיבוצית, ויכוחים על "מרכז" ו"פריפריה", השתתפות בשיחות הקיבוץ ונטילת אחריות להכרעותיהן. ומעל הכל שיחות כמעט ללא סוף על השיתוף והשוויון.

בדפים הקודמים הבאנו פירוט יתר מאותם הדברים, אך ביסודו של דבר הם דומים והם המשך להם.

מעלון הקיבוץ מס' 12, 15.7.51

המדור "עם הכלל" מקדיש מאמרו לבחירות המתקיימות לכנסת ישראל במדינה. ובין היתר נאמר בו... החלטנו בשיחת הקיבוץ לראות עצמנו מגויסים כעת כסניף מפלגה. בחרנו בועדה מיוחדת שהתחילה לפעול. גאוותנו לאותה שותפות גדולה שלנו שאינה מסתפקת רק בשותפות של "לחם", כי אם כוללת כל שטחי החיים של האדם, כולל מאבקו האידיאלי-פוליטי. ולא עוד. האמנו, לא תתמיד לאורך ימים שותפות ב"לחם" ללא שותפות מלאה ב"חזון". ימים חלפו וכיום כולנו רואים שצדקנו. הבה, אפוא, ונחשל אותה שותפות יקרה שלנו. ניזהר שלא ייהפכו החלטותינו למליצות. ישאל כל אחד עצמו: מה תרומתי? והאפשרויות רבות. הועדה עיבדה תוכנית מפורטת מה כל אחד יכול לעשות. הבה נרתם לפעולה ונהיה נאמנים למה שהחלטנו כסניף המפלגה.

מהבית

נוסף לכל ההחלטות השוטפות התבשרנו על החלטות חדשות: להנהיג "יום הילד" בקיבוץ כל שנה, וכן להקים בריכת שחייה. בריכת השחייה צריכה להיבנות ע"י גיוס מיוחד ופעולות מיוחדות. הוחלט להציע שחונקה, פייטל, איצל, מיטק ויורם ינהלו הפעולה הזאת ו"ילהיבו" את הקיבוץ.

ענייני המים, המו"מ עם "מקורות" והממשלה ומשרד החקלאות, השגת צינורות והולכת המים לשטחי השלחין, מעסיקים הרבה מאד הבא-כוח וועדת המשק. כמו כן אבינועם הלוי, מנהל אגף המזון של הממשלה, וידיד שלנו, מזהיר אותנו שיתכן ולא יהיו מספיק דולרים לשלוח לפק, לקנות אספקה ללולים, בגלל המצב הקשה בארץ וחוסר מטבע חוץ אפילו לקניית קמח.

לאהקיה מספרת בעלון על המפעל של הקייטנה לילדינו בקיבוץ "פלמחים", מפעל שמתקיים זו הפעם הראשונה בתולדות הקיבוץ, מפעל שנהפך אחר כך למסורת של כל שנה, החלפת מקומות לילדים עם קיבוצים שונים. הקייטנה ב"פלמחים" לפי תיאורה של לאהקיה הייתה מוצלחת מאד, מכל הבחינות, והילדים באושרם לא שכחו גם ילדי העולם שלא זכו לחיים כאלה, הקדישו שיחה ואף תלו כרזה: "לזכר הילדים הסובלים בעולם".

המערכת מברכת את פייבל ועובדי המסגרייה על ההמצאה שלהם להקים קומביין להוצאת תפוחי האדמה. הוקמה ועדה, וכן רכשנו כלי כיבוי למקרה שריפה.

האם זה יפה ו"קבוצי", שבזמן שהקבוצ נוסע להופעה באוטו משא, שהוא גם לפעמים לא מלא, והחברים, כמובן, עומדים ומצטופפים, באותו זמן ייסע חבר במכונית "פרטית" שקיבל אותה בגלל תפקידו, לאותה הופעה? בירור על כך התקיים במזכירות. הייתה גם ביקורת חריפה בנושא זה בעלון.

הוחלט לקיים מסיבה בקיבוץ לכבוד גמר העבודה בכביש והזרמת המים ע"י "מקורות" לשטחים שלנו. "כרטיסי מזון". הוחלט לתבוע מהאורחים הרבים הבאים אלינו, ושוהים לפעמים זמן ממושך, שיביאו אתם את כרטיסי המזון שלהם, שהממשלה הנהיגה לכל אזרחי המדינה, בגלל תקופת הצנע והמחסור. חברות הנוער היו חלק בלתי נפרד מהנוף האנושי שלנו ונרקמו יחסים לבביים ביניהן ובין חברי הקיבוץ. ביטוי לכך היה במסיבת הפרידה היפה לנוער "מבקיעים", בה הקיבוץ הביע צער לעזיבתם והחיבה והערכה לתרומתם לקיבוץ בזמן שהותם אצלנו. פרסים. זכינו השנה 2- פרסים לגן הירק שלנו, בתערוכת הירקות - לבצל ולמלפפונים שלנו.

מעלון הקיבוץ מס' 13, 20.8.51

במדור "עם הכלל" מקדישה המערכת מאמר להחלטת התנועה להקים בכל קיבוץ ועדות פוליטיות, שבין היתר יטפלו בעיקר בעלייה ההמונית הזורמת ארצה, במעברות שהקימו על יד הישובים ברחבי הארץ, והתנאים הקשים בהם נמצאים יושביהן. ובין היתר נאמר... הבעיה היא רצינית מאד... או שהתנועה הקיבוצית "תשתלט" על העלייה החדשה, תהייה מעורבת בבעיותיה, תחפש דרכים לקשור קשרים אתה, או שהעלייה החדשה תתנכר לנו ותתרחק מאתנו... ואין סכנה יותר גדולה לתנועה מאשר להישאר לצדי הדרכים של ההיסטוריה הסוערת של ימינו ושל קיבוץ הגלויות המתגשם לעינינו... זכורים לנו היטב הימים שחברינו היו פעילים בציבור הפועלים בהדר וברעננה. חיינו בעיותיו ולחמנו מלחמותיו. הייתה לכך השפעת גומלין, גם לחיי הקיבוץ פנימה.

האמנם, נבצר מאתנו לחדש ימינו כקדם?... הנה הוכיחו הבחירות האחרונות לכנסת, שעדיין לא תש כוחם גם של הותיקים... האם ההתלהבות שעברה עלינו תהיה רק אפיזודה חולפת? של "התלהבות קש"? או ניצוץ לבנות דפוסים ארגוניים קבועים של פעולה, אולי יותר שקטה, אך רצופה ומתמדת. האמנם יהיה זה למעלה מכוחותינו לקחת לעצמנו מעברה אחת בסביבה לטפל בה בהתמדה ובעקשנות, ולאט לאט, עם הטיפול לצרכיהם החומריים היום-יומיים, גם להחדיר מרוחנו והשקפותינו, ובעיקר הטיפול בילדיהם הזועקים לעזרה? התשובה מוכרחה להיות חיובית. הקיבוץ יהיה מוכרח למצוא הצורה המתאימה לעבודה זו... וכרגיל, באם רק נרצה... לא נכזיב.

בבית

מהחלטות המזכירות: ...בענייני לול פק, שוב פעם פגישה עם אבינועם הלוי. הוא טוען שמצב האספקה קשה מאד, ולמרות שהוא קיבל אישור עקרוני להקציב לנו דולרים כדי לשלוח לפק, טרם קיבל אותם למעשה. לול פק יכול להיות קורבן למצב הקשה. הוחלט להזמין לפגישה בכפר מנחם. ענייני המים. ממלאים כבר יום-יום הבריכה של מקורות. המוטור החשמלי החדש שלנו כבר עובד... מ"מקורות" מוסרים שמחיר המים יעלה 12 מיל לקוב. נקבל כ-1,200 מ"מ ליום. החיבור החשמלי יבצעו השבוע.

בבניין. היות וכל העבודה בבניין הופסקה בגלל חוסר ברזל דק בשוק, הוחלט לעשות מאמץ להשגת לפחות טונה ברזל אחת.

לחם לרבדים. אושרה ההצעה שאנו נאפה לחם לרבדים.

המוסד החינוכי. לאחר שנפלה ההכרעה במזכירות הועה"פ, שעלינו לשלוח ילדי "עופר" לנגבה, הוחלט להביא העניין לשיחת קיבוץ ולקשור הדיון עם הבעיה של שליחה להכשרה מורים למוסד החינוכי, שבסופו של דבר יקום אצלנו (בעניין זה היו שיחות רבות בקיבוץ - ראה להלן בסעיף משיחות הקיבוץ).

הערת העורך: הבאנו רק קצת מהקצת מהחלטות המזכירות, וכפי שהסברנו לעיל בעלוני 1951, החלטות המזכירות מפורטות מאד ומלאות אינפורמציה מכל שטחי החיים של הקיבוץ, ויכולנו להביא רק חלק קטן הקשור עם שלבים חדשים של התפתחות הקיבוץ, או מבליטות המצב הכללי שהיה אז בארץ והשפיע עלינו. אפשר לציין, שמכל ישיבות המזכירות וההחלטות הרבות, עולה פעילות ענפה ורבה של הקיבוץ בהתפתחותו, גידולו, צמיחתו ובניינו.

קצת מספרים: התוכנית הכספית יולי-אוקטובר 1951

הכנסות	הוצאות
הלוואות ל"י 62,150	תשלומי הלוואות 51,480 ל"י
מהמשק " 43,000	למשק " 48,100
	השקעות " 26,830
<u>סה"כ הכנסות 105,150</u>	<u>סה"כ הוצאות 126,410</u>
הגירעון " 21,260	

האמפיתיאטרון הטבעי שלנו נהפך למקום של הצגות והופעות אמנותיות שונות, המאפשר לארח בו גם אורחים רבים מסביבתנו. בשנים שיבואו, במלאת חצי יובל שנים לעלייתנו לכפר מנחם, בנינו אותו לאמפיתיאטרון ממש.

מעלון הקיבוץ מס' 14, 20.9.51

במדור "עם הכלל" המערכת מסכמת שנת תשי"א ובין היתר כותבת: ...עסקנו ב-3 שטחים עיקריים: עם הכלל, חתרנו לשתף עצמנו וללוות כל צעד של הכלל הגדול, התנועתי, המפלגתי במאבקיו השונים בחזיתות המדינה, הישוב והשלוש בעולם... קראנו לעצמנו לטפח ההכרה כי אכן לא יהיה טעם לחיינו בלעדי שותפות עמוקה זו.

בחזית המשקית, למרות שהשנה עמדה בסימן בצורת קשה ומצב כספי חמור, צעדנו, בכל זאת, צעד גדול קדימה בפיתוח המשק והנקודה...

ובחיי החברה, מאמצינו היו מכוונים לשתף הקיבוץ כולו בכל המתהווה בחיינו ולאפשר לכל אחד ואחד לעקוב ולדעת בכל פרט שנעשה במשק ובחיי החברה, להגביר האחריות המשותפת, שרק בה הערובה להתקדמותנו...

מהחלטות המזכירות: ...הוחלט להיענות לתביעת התנועה שחיים ב. יצא לנהל הדפוס שלה.

הוחלט לאשר התארחותו של הסובוטניק אצלנו.

עם סיום עבודת הכביש. לפני תשע שנים בערך הוצאנו חוברת מיוחדת מוקדשת לזעקת הקיבוץ: כביש! בראש החוברת נאמר: "משאת נפש! אכן הייתה זו משאת הנפש של הולכי הרגל, הטובעים בבוץ, הנהגים והעגלונים, הטרקטורים והסוסים, הגזברים ובעלי התפקידים, הענפים והועדות..." באותה חוברת כתוב איפופיאה! "...והנה הגענו לסיום הפרשה. מבהיק כביש אספלט הקושר אותנו לכביש הראשי. דקות ספורות ואתה במסמיה... רבות הלכתי בדרכי לכפר מנחם. בהליכתך יש ואתה חושב בדרכים שאנו סוללים... אין אנחנו טובים יותר או גרועים יותר מאשר העולם סביבנו, אך במהותם של עצם חיינו אנו

סוללי דרכים. סללנו דרך בהיסטוריה של עמנו והננו סוללים דרכים בגיאוגרפיה של המולדת. בזכותנו נוצרה המפה הנקראת ארץ-ישראל החדשה... אמנם קיים אותו מתח זמן בין ראשית הדרך וגמר סלילתו, והוא מקפל סבל לא מעט, מלחמה עם קטני אמונה, מתיחת כוחות ומאבק מתמיד, אך בא הגמול. תוכנו: כביש כפר מנחם".

מתס

מועדת המשק: ...דיון נרחב על קואופרטיב "הנגב", מצבו, העבודה השכירה, אחריותנו אנו ועתידו... איצל ומתתיהו השתתפו בישיבה של משרד התכנון בה דנו בהצעה שלנו לקביעת המשבצת הקרקעית שלנו. היה ויכוח קשה בהצעה שלנו, הכוללת גם ואדי בורשיין וגם אדמות מסמיה הקטנה. לבסוף התקבלה הצעתנו, אך ברור לנו, שאין זה עדיין השלב הסופי... ועוד נכוננו לנו "קרבות" רבים...

מעלון הקיבוץ מס' 15, 1.11.51

שלושים למותו של חנן: ...יום שבת 6.10.51, שעות הצהריים. הקיבוץ הוחרד פתאום לקריאות עזרה שבאו מגן הירק. כשהחברים הגיעו במרוצה למקום, מצאו בואדי את חנן שוכב מתחת לגלגלי טרקטור שהתהפך. כל המאמצים להשיב רוחו של חנן עלו בתוהו. חנן שלנו איננו. הנה חלפו כבר שלושים יום. חנן, איש העבודה והמספוא, הנאמן והמסור, נעקר מתוכנו. יהיה זכרו ברוך ונצרו אותו בצרור חיינו. מתוך דברים על קברו: "...כיצד ראינו אותך, חנן? כמעט תמיד בעבודה, כמעט תמיד בבגדי העבודה, שקוע ומסור לענף ולמפעל. ואין זה מקרה כלל שהמוות לא יכול היה למצוא אותך במקום אחר. על טרקטור תפס אותך, כשהינך כולך נתון לזריעה ולעבודה. מעל הטרקטור עקר אותך מתוכנו. חברים, מה הם הערכים, ערכי חנן, שנאמץ ללבנו? כל ישותו, כל מהותו, מבע פניו וכל פעולתו, אמרו אותם: צניעות ומסירות ללא חשבון. ללא בקשת פיצוי... כך הכרנו אותו, מאז הופיע פה בכפר מנחם, כשהוא בא אלינו בעגלה רתומה לזוג פרדות, לאחר 13 שעות נסיעה מרעננה, ואתו אחרית הרכוש של 'אלגביש', כאותו שומר נאמן שלא יוציא מידי הפיקדון היקר שנמסר לפיקוחו, ועד לישיבת ועדת המשק האחרונה, לפני כמה ימים, כשפתאום התגלה לפנינו אותו חנן שמאחורי השתיקה. מרצה בבעיות המספוא, בשיטתיות, מתוך ידיעת הדברים, חדירה לבעיות, באהבה ומסירות לענף, ועד לאותה שיחה פרטית אישית עם המזכיר, השיחה האחרונה שלו, בעומס שהוא כורע תחתיו, בעבודה המרובה שהוא שוקע בה, ללא כל יכולת למצוא זמן לדברים אחרים יקרים לו. ביקש להשתחרר מריכוז המספוא. הנה השתחררת, חנן, בטרם מצאנו לך מחליף...

אתה תנוח פה, חנן, על הגבעה הזו שלנו, וסביבך יזדקרו שיבולי השדות, אתה תשקיף למספוא הנראה פה סביבך והוא יניב עשרות מונים. והמספוא יספר, אנחנו נדע, חבריך וילדיך, כיצד חרשת כל רגב, כיצד כרעת, כיצד השקית אותו מים, כשהיא רוויה זיעתך ודמך... תנוח על משכבך חנן, ושלום לעפרך".

מתתיהו

ברוך מספר על תולדות חיינו. לילו מספרת אופיו ואישיותו המיוחדת.

הקיבוץ נוטע שדרה על יד הרפת ועד היום היא נקראת "שדרת חנן".

זיכרונות... במלאת 10 שנים לבתה של פרניה, אילנה, כותבת בעלון, האם, זיכרונותיה מתקופת בואם של הנאצים לגרודנה, מראות הזוועה מאותה תקופה, העברה לגטו, ותחילת השמדתה של הקהילה היהודית וכיצד אילנה ניצלה ואמה.

תוכנית גבתי... בגלל תקופת הצנע באותה שנה, והמחסור בחלקי מזון שונים, משרד החקלאות, ביוזמת גבתי המנכ"ל, עיבד תוכנית להרחבת הייצור החקלאי והטיל מכסות לכל משק ומשק. תבעו מאתנו לגדל 50 טון בצל. התקיים דיון במזכירות ובוועדת המשק כיצד למלא המשימה.

רחליה הגננת כותבת רשימה על תערוכת הילדים שהקימה בשם "יצירה ודמיון בגן רחליה", מלווה בצילום יפה של דוד פרלמוטר.

משה ישראל כותב על החוג להכרת הסביבה והאוסף שהחוג הקים מממצאים מתקופות קדמוניות שהתגלו בשדותינו, המוכיחים באופן ברור שהיה ישוב עתיק במקומותינו. מהחוג הזה קם מוזיאון השפלה, ביוזמתו, הדרכתו ומסירותו הבלתי רגילה של משה ישראל, בו עבד ופיתח אותו לממדים גדולים יותר. שמו יצא לתהילה בכל הסביבה, ומשרד החינוך של הממשלה הכיר בו כאחד ממוסדותיו, וקיבל לעצמו אחזקתו. אלפי תלמידים מהסביבה הקרובה, וגם היותר רחוקה, מבקרים בו משך השנה, ומקיימים חוגי לימוד והפעלה יצירתית.

כאן נגמרים הקטעים מעלוני שנת 1951.

מהפרוטוקולים של שנת 1951

בעלי התפקידים המרכזיים: מזכיר - מתתיהו, רכז משק - חיים בלכר, בא-כוח - ברוך. 42 שיחות מ-8.1.51 עד 19.12.51. כאמור לעיל, רוב העניינים שהשיחות דנו נגעו בהסדרים היום-יומיים של המערכת הקיבוצית: ענייני עבודה שהיו כמעט תמיד מכבידים מאד, בגלל חוסר ידיים עובדות, איוש בעלי תפקידים בועדות, בענפים ובשירותים השונים, ערעורים רבים על אותן החלטות ודיון נוסף, אינפורמציות רבות מהמזכירות שדאגה בשנה זאת לפרסם כל החלטותיה בעלון הקיבוץ, אינפורמציות פוליטיות משיבות הועה"פ והמפלגה, דו"חות של הבא-כוח ורכז המשק, ענייני שליחויות לפעילות בתנועה ובקואופרטיב "הנגב", שבו מילאנו תפקיד מכריע בהנהלה ובנהגים. עניינים משקיים רבים, תוכנית המשק, תקציב אחזקת אדם, תוכנית ההשקעות, המצב הכספי שהיה קשה, המצב בענפים, דיון מדי פעם בענף מסוים. הייתה זו שנת בצורת והייתה לה השפעה רצינית במצב המשק והקיבוץ, שבשנה זאת גדל מאד, התרחב והתפשט. דיונים רבים בקליטת חברות הנוער וילדים מהגולה והמעברות בארץ, גם קליטת חברים או קבוצות חברים. ויש לציין שהתודעה בקליטה הייתה כללית. שיחות רבות הוקדשו לענייני חינוך, המצב בבתי הילדים, ענייני שיכון ודירות, וקצב הבנייה של ועדת בניין בתנאי הארץ של אז, תקופה קצרה אחרי הקמת המדינה, וחסרו אז פריטים רבים, כמעט בכל שטחי החיים. לפעמים העבודה בבניין נפסקה בגלל חוסר ברזל או מלט. גם ענייני המים לשטחים הרבים שנוספו לנו, וגם לגבעה שמדי יום ליום כוסתה בצבע ירוק, בשתילת דשאים, גינות פרחים, נטיעת עצים, תפסו זמן רב בדיוני השיחות וכו' וכו'.

אך היו גם שיחות, כמובן, שדנו בעניינים מהותיים יותר, שנגעו בערכי הקיבוץ, האמונה בקיומו ועתידו, דרכו הפוליטית, יחסי חברה וחברים, הרמה התרבותית והפעילות לקיימה, מהות חינוכנו ודרכי החינוך וכו' וכו'. בכל השטחים האלה היו ויכוחים ערים ולפעמים סוערים, ויכולת ללמוד בהחלט דרכו של הקיבוץ בימים אלה, עמידתו בכל האתגרים של התקופה, יציבותו וגאוותו באורח החיים שלו ומקומו בחברה הישראלית במדינה. נביא כמה מהשיחות הללו:

בשיחה מיום 23.1 דנים בהקמת קן השומר הצעיר בקיבוץ וכניסת הילדים הראשונים שלנו לתנועה. בחירת ראש קן וטכס מיוחד לאירוע הזה. חשים החוויה המרגשת של הקיבוץ ומעלים זיכרונות נוסטלגיים מהקנים בגולה.

באותה שיחה מדווחים מדריכי חברות הנוער על עזיבות של חברים ושובם לבית הוריהם. עזבו 13 חברים. מתפתחת שיחה "כיצד מדליקין" נוער זה לערכי הקיבוץ וכיצד לעזור לו במצוקתו ועזרה לחלק מההורים שלא במעט גרמו לעזיבות אלה.

בשיחות הקיבוץ מ-30.1, 6.2, 13.2 דיון רחב בתוכנית ההשקעות של הקיבוץ. התוכנית מקיפה הוצאה של 160,000 ל"י, מזה המקור העצמי רק 40,000 ל"י. החוב שלנו מגיע ל-150% מההכנסה השנתית. יש חברים שלא רואים אפשרות להגשימה בגלל מצב העבודה. המזכיר ורכז המשק מגנים עליה ורואים הכרח להגשימה, גם תוך מאמץ והתגייסות הקיבוץ. בעיקר רואים הכרח להמשיך השיכונים לחברים והילדים וכן המשך בניית לולי פק.

בשיחות מ-27.2.51- וכן מ-8.5.51-12.6.51 דיונים בקיבוץ בהקמת המוסד החינוכי אצלנו. בנושא זה היו לנו ויכוחים קשים עם התנועה בעניין זמן הקמתו. ברטה חזן ושלמה יצחקי באו לשיחת הקיבוץ לשכנע אותנו לעמדתם.

פתחנו המוסד שלנו בשותפות עם רבדים, כשקבוצת "ליבנה" הגיעה לכיתה ז' והיא הייתה הראשונה בהקמת המוסד.

ויכוח מעניין היה בשיחת קיבוץ מ-19.4.51 לקראת ועידת המפלגה ובחירת צירינו להשתתף בה. יש לציין שבאותה תקופה הערות הפוליטית והמעורבות בכל הנעשה בארץ ובחברה הישראלית היו נחלת הכלל, וכמובן היו גם חילוקי דעות רבים בנושאים השונים, בעיקר בכל הקשור ליחס לברית המועצות ולאיחוד תנועת הפועלים. באותה שיחה חבר אחד הציע לבחור הצירים לפי השקפותיהם הפוליטיות. הקיבוץ דחה הצעה זו ובחר הצירים לפי היחס האישי אליהם. בעצם זו הייתה המסקנה הנכונה מהתפיסה שלנו בעניין "הקולקטיביות הרעיונית", שאפיינה תנועתנו וגרמה להרבה אי-הבנות, עיוותים ואף הסתה בחוץ נגד השומר הצעיר, אשר ראו בקולקטיביות הרעיונית מעין דיקטטורה רוחנית ושלילת חופש הדיבור. האמת הייתה הפוכה. התוכן האמיתי של הקולקטיביות הרעיונית היה ויכוח חופשי וממצה גלוי, וביטוי לכל דעה ולו הקיצונית ביותר, אך בגמר הוויכוח שותפות בביצוע החלטת הרוב.

בשיחת קיבוץ מ-13.3.51 מתפתח ויכוח האם מותר לנו לקנות ציוד לבניין, שהיה במחסור חריף באותה תקופה, בשוק השחור, כדי לא להפסיק הבנייה. הדעות היו חלוקות. לבסוף הוחלט לקנות מלט ממקור שלא נחשב אז שוק שחור.

בשיחה מ-10.7.51 דנו בתוכנית כוח האדם שהביאה ועדת המשק. היא הייתה בנויה בהנחה של 42% עבודה פרודוקטיבית. בכלל, בעיות כוח האדם ובניית תוכנית לעתיד העסיקה לא מעט שיחות, כולל הצפי לעתיד הילודה. באותה שנה נולדו 20 ילדים.

בשיחה מ-16.9.51, וכן עוד שיחות רבות שדנו בבעיות הארגוניות שהביאה ועדת המינויים, דנים, בין היתר, בעניין הרכב המזכירות. צנטרליסטית או לא? ובעצם אז הוחלט להקמת "המזכירות הסינתטית". אך שיחות רבות הוקדשו לבעיות השיתוף והשוויון, ולא הייתה שנה שלא דנו בהם. היה זה תמיד נושא "חם" ומסעיר, בעיקר בגלל הפרצות הרבות של יחידים, שהשתמשו במקורות כספיים לצרכיהם האישיים מחוץ לתקציב הקיבוץ. המושגים "טבע האדם", חלוקה בין קניין הפרט וקניין הקיבוץ, בזבוז וחוסר

יעילות, נתקלו בדעות של רוב החברים, באם בקומונה יש לפעמים בזבוז וחוסר יעילות הרי בסופו של דבר קובעת התוצאה הסופית והכללית שלא נופלת משום מפעל פרטי בחוץ ואף עולה עליו, ויחד עם זה שומרת ערכים אנושיים נעלים של שוויון ושיתוף. אשר ל"טבע האדם", שהוא כביכול רק אנוכי, נאמר שאין "טבע האדם" חד ממדי. יש יצר טוב ויצר רע, יש אגואיזם ורדיפת בצע, אך בטבע יש גם עזרה הדדית, מצפון, אחריות, שאיפות נעלות ומה שקוראים חזון ומשמעות.

בגמר שיחות השיתוף והשוויון אשר התנהלו בקיבוץ לאחר מועצת הקבה"א בניר דוד בענייני השיתוף והחלטות שנתקבלו בה, החליט הקיבוץ לבחור ועדה רחבה יותר שתביא לקיבוץ מעין תקנון למותר ואסור בחיינו השיתופיים.

להלו התקנון:

הועדה מוסרת: לאחר בירורים רבים בכמה וכמה ישיבות, ותוך הבדלי גישה, סיכמנו הצעות אלו:

א. מתנות. יש להתנגד למתנות בצרכי היסוד - הלבשה, הנעלה וריהוט. מתנה בצרכים אלה יכולה להמסר לרשותו של החבר רק באישור המוסדות המתאימים של הקיבוץ.

ב. מקורות כסף מהחוץ. "ירושות", פיקדונות, שילומים, פיצויים אישיים, משלוח כסף מהארץ או מחו"ל וכן כל הכנסה אחרת שהיא מחוץ למסגרת עבודתו הרגילה של החבר, נמסרות לרשות הקיבוץ.

ג. "היוזמה הפרטית" - רכישת מצרכי יסוד, ריהוט לחדרים ע"י הסכמי י"ע עם בעלי המקצוע עצמם - יש לשלול, אלא אם יתוכנן הדבר ע"י ועדה מתאימה, אשר תאפשר ליהנות מזכות זו לכל חברי הקיבוץ באופן שווה.

ד. פעילים - במסגרת משכורתם רשאים ליהנות מהצגה נוספת, לקנות ספר, קישוט לחדר, ממתקים לילדים, אך בשום אופן לא דברי יסוד כנ"ל.

בזה סיימנו את הפרק האחרון בחלק השני של תולדות כפר מנחם, והעשירון השני שלו, השנים: 1942 - 1951, סיום של 20 שנה מאז בואם של ראשוני הקיבוץ לארץ ב-1932.